† Petroniu Florea

TEOLOGIE SISTEMATICĂ ȘI ISTORIE BISERICEASCĂ

Editura Episcopiei Sălajului
„Credinţă şi viaţă în Hristos”
Zalău, 2019

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
PETRONIU FLOREA, episcop al Sălajului
Teologie sistematică şi istorie bisericească / Petroniu Florea. - Zalău : Editura Episcopiei Sălajului „Credință şi viață în Hristos", 2019
ISBN 978-606-8848-10-5

2

Motto:

„Un popor care nu-şi cunoaşte istoria este ca un copil care nu-şi cunoaşte părinţii”.

Nicolae Iorga

Cuvânt înainte

Acest volum cuprinde conferințe susținute de autor cu diverse ocazii, articole, cuvinte înainte sau omagiale publicate în anumite cărți, precum şi cuvântări rostite de autor în bisericile şi mănăstirile din Episcopia Sălajului şi din afara acesteia, de aceea unele teme tratate au aparat critic, iar altele nu.

Întrucât tematica abordată în această carte nu este unitară, fiind tratate atât subiecte de Teologie, cât şi de Istorie, în special bisericească, pentru ca titlul acestui volum să acopere tot ceea ce se cuprinde între coperțile lui, am numit cartea de față: „Teologie sistematică şi Istorie bisericească”.

Nutrim speranța că acest volum le va fi de un real folos duhovnicesc celor interesați de Teologie şi le va aduce informații noi iubitorilor de Istorie.

Autorul

Mănăstirea ortodoxă, vatră a spiritualității şi misiunii creştine[1]

„Monahismul este o formă de viață religioasă, trăită în singurătate - departe de comunitățile civile, laice, organizate pe plan rural sau urban - dar încadrată în sânul Bisericii lui Hristos sau în cadrul unei comunități religioase (cum sunt călugării aparținând şi altor religii decât cea creştină)”[2]. „Monahismul creştin este un mod de viață evanghelică, dedicată rugăciunii, contemplației şi ascezei, în totală retragere de lume şi în deplină ascultare față de un părinte duhovnicesc. Viața monahală este consacrată unei experiențe personale a Duhului Sfânt, prin ascultare, sărăcie de bunăvoie şi feciorie, cele trei voturi”[3] caracteristice monahismului creştin.

În Vechiul Testament călugăria nu exista. Cu toate acestea, Sfântul proroc Ilie şi Sfântul Ioan Botezătorul au fost necăsătoriți, închinându-şi întreaga viață slujirii lui Dumnezeu, motiv pentru care pot fi socotiți pe bună dreptate ca precursori ai monahismului creştin.

Domnul Hristos, precum şi cei mai mulți dintre Sfinții Săi Apostoli, nu s-au căsătorit. Sfântul Petru însă, care avea familie, L-a întrebat pe Mântuitorul: „*Iată, noi pe toate le-am*

---

[1] Conferință susținută în 3 noiembrie 2015, la Universitatea Babeş-Bolyai din Cluj-Napoca.

[2] **Pr. Prof. Dr. Ene Branişte şi Prof. Ecaterina Branişte**, *Dicționar enciclopedic de cunoştințe religioase*, Editura Diecezană, Caransebeş, 2001, p. 310.

[3] **Preot Prof. Dr. Ion Bria**, *Dicționar de teologie ortodoxă*, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1994, p. 266.

lăsat şi Ţi-am urmat Ţie. Cu noi oare ce va fi? Iar El le-a zis: «Adevăr vă grăiesc: Nu este niciunul care a lăsat casă sau femeie sau fraţi sau părinţi sau copii pentru împărăţia lui Dumnezeu, care să nu primească cu mult mai mult în vremea de acum, iar în veacul ce va să vină, viaţă veşnică»" (Matei 19,27 şi Luca 18,29-30). În cuvintele Mântuitorului vedem răsplata rezervată călugărilor.

Monahismul a luat fiinţă în secolele III - IV, în Egipt[1]. La început, monahii s-au retras la marginea cetăţilor, apoi în izolarea pustiului, iar ulterior s-au organizat în comunităţi sau obşti frăţeşti.

Cuviosul Pavel din Teba (227-341), care era un om bogat şi erudit, este considerat începătorul monahismului. Acesta s-a retras în pustie în timpul persecuţiei lui Decius, unde a rămas apoi până la moarte. Dintre cei 114 ani de viaţă cu care l-a binecuvântat Dumnezeu, 91 i-a petrecut în pustie.

Ucenicul acestuia, Sfântul Antonie cel Mare, care a trăit între anii 251-356, este fondatorul monahismului eremitic, adică de vieţuire în pustie. Sfântul Antonie cel Mare este unul dintre cei mai renumiţi asceţi, care a adunat în jurul său peste 6.000 de călugări. Monahismul eremitic aduna grupuri mici de călugări în jurul unui părinte duhovnicesc, numit „avva". Cel dintâi stareţ din pustia Nitriei a fost avva Ammun, iar în deşertul Sketic avva Macarie.

---

[1] Pentru aprofundarea aspectelor legate de acest subiect, recomandăm următoarele lucrări: **Jean Bremont**, *Părinţii pustiei*, Editura Nemira, Bucureşti, 2002; **Vasile Răducă**, *Monahismul egiptean,* Editura Nemira, 2003; **John Chryssavgis**, *În inima pustiei,* Editura Sophia, Bucureşti, 2004; **Lucien Regnault**, *Viaţa cotidiană a Părinţilor deşertului în Egiptul secolului IV,* Editura Deisis, Sibiu, 2004; **Derwas J. Chitty**, *Pustia, cetatea lui Dumnezeu,* Editura Sophia, Bucureşti, 2010.

Un rol important în răspândirea monahismului l-a avut cartea „Viața Sfântului Antonie cel Mare” scrisă de Sfântul Atanasie, arhiepiscopul Alexandriei Egiptului[1].

Întemeietorul monahismului chinovial sau de viață trăită în comun este Sfântul Pahomie cel Mare (292-346), care în jurul anului 325, a fondat mănăstirea de la Tabena Egiptului, pe Nilul superior. Sfântului Pahomie i-a apărut un înger îmbrăcat în haină monahală, care i-a descoperit regula vieții călugărești de obște.

Astfel, înțelegem cât de „binecuvântat a fost poporul Egiptului, căci aici s-a zămislit, sub razele soarelui pururea arzător și între nisipurile totdeauna fierbinți ale deșerturilor, acea instituție care avea să ridice oamenii la stadiul de îndumnezeire: monahismul. Niciunde ca în Egipt cetele acestea de călugări nu au fost atât de numeroase și atât de înflăcărate”[2].

„Pentru călugării din Egipt, pustiul a reprezentat mediul ce le-a favorizat strădaniile de purificare trupească și sufletească, școala care i-a învățat lupta împotriva păcatului. La drept vorbind, pustiul a devenit un fel de «rai», «un paradis terestru», în care monahii s-au transformat în «îngeri pe pământ»”[3]. De aceea, „aici, în această imensitate a nisipurilor, credinciosul poate simți mai puternic decât oriunde singurătatea sa și, în același timp, dependența de Creatorul său”[4].

Sfântului Vasile cel Mare (330-379), arhiepiscopul Cezareii Capadociei, îi revine meritul de a fi desăvârșit monahismul

---

[1] Vezi: **Sfântul Atanasie cel Mare**, *Scrieri,* partea a II-a, traducere, introducere și note de Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, Părinți și Scriitori Bisericești, vol. 16, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1988.

[2] **Mitropolit Nicolae Corneanu**, *Viața și petrecerea Sfântului Antonie cel Mare*, Editura Amarcord, Timișoara, 1998, pp. 27-28.

[3] Ibidem, p. 126.

[4] Ibidem, p. 127.

chinovial, prin alcătuirea „Regulilor mici şi mari”, care stabilesc principiile după care se conduce viaţa monahală de obşte[1].

„Regulile monahale ale Sfântului Vasile sunt în uz în Biserica Ortodoxă până în zilele noastre. Ele l-au inspirat în secolul al IX-lea, la Constantinopol, pe Sfântul Teodor în organizarea celebrei mănăstiri Studion. De acolo, ele au trecut în Sfântul Munte Athos, apoi în toate ţările ortodoxe. Aceste reguli au avut o influenţă remarcabilă asupra regulii Sfântului Benedict din Apus”[2].

Sfântul Ioan Scărarul[3] (579-649) este socotit întemeietorul isihasmului, în care monahii rostesc fără încetare rugăciunea:

---

[1] Vezi: **Sfântul Vasile cel Mare**, *Scrieri,* partea a II-a, traducere, introducere, indici şi note de Prof. Iorgu D. Ivan, Părinţi şi Scriitori Bisericeşti, vol. 18, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1989; **Sfântul Vasile cel Mare**, *Scrieri morale şi ascetice*, traduceri de Isabela Alina Panainte, Florin Filimon, Laura Enache, Octavian Gordon, Diac. Nicolae Mogage, Părinţi şi Scriitori Bisericeşti, serie nouă, vol. 5, Editura Basilica, Bucureşti, 2013.

[2] **Mgr. Irineu Popa**, *La personne et la communion des personnes dans la Theologie de Saint Basile le Grand*, Editura Basilica, Bucureşti, 2011, p. 311.

[3] Vezi: **Sfântul Ioan Scărarul**, *Filocalia sfintelor nevoinţe ale desăvârşirii,* volumul IX, traducere, introduceri şi note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1980; **Sfântul Ioan Scărarul**, *Scara*, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1992; **Sfântul Ioan Scărarul**, *Scara raiului*, traducere, introducere şi note de Mitropolit Nicolae Corneanu, Editura Amarcord, Timişoara, 1998; **Nicolae Corneanu**, *Cronologia vieţii Sfântului Ioan Scărarul*, în „Mitropolia Banatului”, nr. 1-3, 1964, pp. 39-45; **Petre David**, *Din viaţa şi trăirea în Hristos a Sfântului Ioan Scărarul,* în „Mitropolia Banatului”, nr. 4-6, 1971, pp. 297-302; **Ilie Frăcea**, *Sfântul Ioan Scărarul - Despre legătura celor trei virtuţi: credinţa, nădejdea şi dragostea,* în „Mitropolia Ardealului”, nr. 1-3, 1980, pp. 112-116; **Paulin Lecca**, *Sfântul Ioan Scărarul, Smerita cugetare,* în „Glasul Bisericii”*,* nr. 7-9, 1977, pp. 657-659; **Ioasaf Popa**, *Învăţătura ascetică a Sfântului Ioan Scărarul,* în „Studii Teologice”, nr. 3-4, 1958, pp. 253-269; **Nicolae Preotul**, *Cronologia vieţii Sfântului Ioan Scărarul*, în „Mitropolia Banatului”, nr. 1-3, 1964, pp. 39-45.

„Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul”. Un rol important în dezvoltarea isihasmului l-au avut Sfinţii Simeon Noul Teolog[1] (949-1022) şi Grigorie Palama (1296-1359), arhiepiscopul Tesalonicului[2].

Din Egipt, monahismul s-a răspândit în Orientul Mijlociu, în Europa, iar ulterior în întreaga lume cunoscută.

„De la apariţia sa, monahismul a constituit permanent o forţă de susţinere a spiritualităţii creştine, atât în Biserică, cât şi în viaţa societăţii laice”[3].

Sfinţii Părinţi ai Bisericii au fost cu toţii călugări, iar dintre aceştia mulţi au ajuns ierarhi, de aceea ar fi nefiresc să separăm

---

[1] Vezi: **Sfântul Simeon Noul Teolog** în: *Filocalia sfintelor nevoinţe ale desăvârşirii*, vol. VI, traducere, introducere şi note de Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, Editura Humanitas, Bucureşti, 1997; *Filocalia sfintelor nevoinţe ale desăvârşirii,* volumul VIII, traducere, introduceri şi note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1979; **Sfântul Simeon Noul Teolog**, *Imnele iubirii dumnezeieşti*, traducere, introducere şi note de Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, în „Studii de Teologie Dogmatică Ortodoxă”, Editura Mitropoliei Olteniei, Craiova, 1990, pp. 305-705; **Sfântul Simeon Noul Teolog**, *Scrieri,* vol. I-IV, Editura Deisis, Sibiu, 1998, 1999, 2001, 2006; **Ilarion Alfeyev**, *Sfântul Simeon Noul Teolog şi tradiţia ortodoxă,* Editura Sophia, Bucureşti, 2010; **Arhiepiscopul Basile Krivocheine**, *În lumina lui Hristos. Sfântul Simeon Noul Teolog (949-1022), Viaţa - spiritualitatea - învăţătura*, traducere de Pr. conf. dr. Vasile Leb şi Ierom. Gheorghe Iordan, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1997.

[2] Vezi: **Sfântul Grigorie Palama**, *Opera completă*, vol. I, traducere, note şi studiu introductiv de Pr. Cristian Chivu, Editura Patristică, 2005; *Filocalia sfintelor nevoinţe ale desăvârşirii*, vol. VII, Traducere din greceşte, introduceri şi note de Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1977; **Grigorie Palama**, *Scrieri,* vol. I-II, Editura Deisis, Sibiu, 2005, 2009; **Dumitru Stăniloae**, *Viaţa şi învăţătura Sfântului Grigorie Palama,* Editura Scripta, 1993; **Alexander Golitzin**, *Mistagogia, experienţa lui Dumnezeu în Ortodoxie,* Editura Deisis, Sibiu, 1998.

[3] **Pr. Prof. Dr. Ene Branişte şi Prof. Ecaterina Branişte**, *Op. cit.*, p. 310.

activitatea episcopilor de cea a monahilor. Dintre marii Părinți ai Bisericii îi voi aminti doar pe Sfinții: Spiridon al Trimitundei, Vasile cel Mare, Ioan Gură de Aur, Grigorie Teologul, Grigorie de Nyssa, Atanasie al Alexandriei, Chiril al Alexandriei, Teodoret al Cirului, Gherman al Constantinopolului, Ioan Scărarul, Antonie cel Mare, Macarie Egipteanul, Isaac Sirul, Ambrozie al Milanului, Sofronie al Ierusalimului, Maxim Mărturisitorul şi Ioan Damaschin[1].

---

[1] Dintre lucrările dedicate acestor Sfinți, amintim: **Stylianos Papadopoulos**, *Viața Sfântului Vasile cel Mare,* Editura Bizantină, Bucureşti, 2003; **Sfântul Vasile cel Mare**, *Studia Basiliana* vol. I-III, Editura Basilica, Bucureşti, 2009; **Gheorghe Băbuț**, *Istoria Sfântului Ioan Gură de Aur*, Editura Pelerinul român, Oradea, 2003; **Adrian Gh. Paul (coordonator)**, *Sfântul Ioan Gură de Aur - 1600 de ani de la trecerea la Domnul*, Editura Universității de Nord, Baia Mare, 2007; **Stylianos Papadopoulos**, *Gândirea teologică a Sfântului Ioan Hrisostom,* Editura Bizantină, Bucureşti, 2014; **Stylianos Papadopoulos**, *Viața, activitatea şi opera Sfântului Ioan Hrisostom,* Editura Bizantină, Bucureşti, 2014; **Stylianos Papadopoulos**, *Vulturul rănit. Viața Sfântului Grigorie Teologul,* Editura Bizantină, Bucureşti, 2002; **Jean Bernardi**, *Grigorie din Nazianz. Teologul şi epoca sa,* Editura Deisis, Sibiu, 2002; **John A. McGuckin**, *Sfântul Grigorie de Nazianz. O biografie intelectuală,* Editura Renaşterea, Cluj-Napoca, 2013; **Vasile Răducă**, *Antropologia Sfântului Grigorie de Nyssa. Căderea în păcat şi restaurarea omului*, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1996; **Michaele E. Molloy**, *Apărătorul adevărului. Viața Sfântului Atanasie cel Mare,* Editura Iona, Bucureşti, 2011; **Sabino Chiala**, *Isaac Sirul, asceză singuratică şi milă fără de sfârşit*, Editura Deisis, Sibiu, 2012; **Ilarion Alfeyev**, *Lumea duhovnicească a Sfântului Isaac Sirul,* Editura Doxologia, Iaşi, 2013; **Christoph von Schonborn**, *Sofronie al Ierusalimulu. Viața monahală şi Mărturisirea doctrinară,* Editura Anastasia, Bucureşti, 2007; **Jean-Claude Larchet**, *Sfântul Maxim Mărturisitorul mediator între Răsărit şi Apus,* Editura Doxologia, Iaşi, 2010; **Jean-Claude Larchet**, *Sfântul Maxim Mărturisitorul - o introducere,* Editura Doxologia, Iaşi, 2013; **Andrew Louth**, *Ioan Damaschinul, tradiție şi originalitate în teologia bizantină*, Editura Deisis, Sibiu, 2010, **Pr. dr. Marius Ilca**, *Teologia iubirii în viziunea unor Părinți şi scriitori răsăriteni şi apuseni din secolele V-VIII, cu referire specială*

În primele veacuri creştine au existat trei etape importante în viața Bisericii, iar Sfinții Părinți au avut un rol foarte însemnat în ultimele două.

Cel dintâi stadiu a fost acela al răspândirii învățăturii Domnului Hristos pe un teritoriu cât mai vast, pe care au realizat-o Sfinții Apostoli şi urmaşii acestora, dintre care cei mai mulți au suferit moarte martirică.

A doua etapă a vieții Bisericii a constat în apărarea credinței creştine față de „polemiştii păgâni, care erau numeroşi şi armele lor foarte primejdioase, pentru că păgânismul nu a luat atitudine împotriva creştinismului numai prin sângeroasele persecuții cunoscute”[1]. „Conflictul intelectual dintre creştinism şi păgânism în primele veacuri, îndeosebi în al patrulea, era un conflict al elitelor. În tabăra păgână elita o formau filosofii şi, în general, gânditorii; în cea creştină, personalitățile proeminente ale Bisericii, conducătorii turmei cuvântătoare, misionarii şi de obicei, clericii. Episcopii, dintre care Biserica a ridicat mai târziu o bună parte la rangul de Sfinți Părinți, nu erau numai împărtăşitori ai credinței şi ai Sfintelor Taine, administratori ai bunurilor materiale şi membri ai Sinoadelor Ecumenice, ci ei erau şi creierul Bisericii, reprezentând forța aleasă şi supremă din toate punctele de vedere”[2]. Un număr impunător dintre Sfinții Părinți posedau o profundă şi întinsă cultură creştină şi profană, întrucât cei mai mulți dintre ei proveneau din familii păgâne, ei înşişi fiind păgâni o bucată de vreme, şi au fost instruiți la cele mai bune şcoli ale vremii. „Analizând sau citind cu atenție operele

la Sfântul Maxim Mărturisitorul, Editura Episcopiei Devei şi Hunedoarei, Deva, 2014. Pentru sinteze privind viața şi activitatea acestor sfinți, vezi şi **John A. McGuckin**, *Dicționar de teologie patristică,* Doxologia, Iaşi, 2014.

[1] **Ioan G. Coman**, *Sfântul Grigorie de Nazianz despre împăratul Iulian. Încercare asupra discursurilor IV şi V*, Editura Institutului Român de Bizantinologie, Bucureşti, 1938, p. 26.

[2] **Ibidem**, p. 27.

esențiale ale Sfinților Părinți, rămâi uimit în fața eforturilor uriaşe ce s-au depus şi a rezultatelor monumentale la care s-a ajuns. Învățăturile despre Dumnezeu şi atributele Sale, întruparea Fiului lui Dumnezeu, mântuirea, Sfânta Treime etc., sunt dezbătute şi adâncite până în cele mai mici amănunte, căci Sfinții Părinți au elaborat în chip minunat opera lor teologică. Mintea lor ascuțită şi formată la metodele obiective şi clare ale gândirii elene a reuşit să zidească teologiei creştine un turn înalt şi frumos"[1].

Dintre apologeții credinței creştine merită menționați: Sfântul Iustin Martirul şi Filosoful, Aristide din Atena, Ariston din Pella, Teofil al Antiohiei, Tațian Asirianul, Atenagora Atenianul, Meliton de Sardes, Sfântul Ciprian al Cartaginei şi Minucius Felix[2].

Cea de-a treia etapă din viața Bisericii a constituit-o aprofundarea învățăturii de credință, care nu s-a făcut de dragul speculației teologice, ci din necesitatea apărării acesteia față de interpretările eretice ale adevărului revelat[3].

---

[1] **Ibidem**, p. 30.

[2] Despre viața şi opera acestor apologeți citim la: **Preot Prof. Dr. Ioan G. Coman**, *Patrologie*, volumul I, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1984; *Scrierile apologeților de limbă greacă*, traducere, introducere, note şi indici de Pr. Prof. Dr. Teodor Bodogae, Pr. Prof. Dr. Olimp Căciulă şi Pr. Prof. Dr. Dumitru Fecioru, Părinți şi Scriitori Bisericeşti, vol. 2, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1980; *Scrierile apologeților de limbă latină,* traducere de Prof. Nicolae Chițescu, Eliodor Constantinescu, Paul Papadopol şi David Popescu, introducere, note şi indici de Prof. Nicolae Chițescu, Părinți şi Scriitori Bisericeşti, vol. 3, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1981.

[3] Pentru o analiză a evoluției învățăturii de credință creştine vezi: **Jaroslav Pelikan**, *Tradiția creştină, o istorie a dezvoltării doctrinei,* vol. I-V, Editura Polirom, Iaşi, 2004, 2005, 2006, 2006, 2008; **Claudio Moreschini**, *Istoria filosofiei patristice,* Editura Polirom, Iaşi, 2009; **Jaroslav Pelikan**, *Credo*, Editura Polirom, Iaşi, 2010.

„Încă din secolul al II-lea, sectele ameninţau serios existenţa creştinismului. Cu timpul, ele s-au înmulţit şi s-au întărit atât de mult, încât ar fi compromis, poate iremediabil, creştinismul fără intervenţia sinoadelor”[1] ecumenice şi locale, precum şi a operelor Sfinţilor Părinţi.

În cele ce urmează, voi prezenta, foarte pe scurt, contribuţia a patru Sfinţi Părinţi la dezvoltarea învăţăturii de credinţă creştine, care a marcat pentru totdeauna viaţa Bisericii. Primul a avut un rol important în formularea dogmei Sfintei Treimi. Următorii doi s-au remarcat în formularea şi apărarea învăţăturii despre Domnul Hristos, iar ultimul a respins iconoclasmul şi a fost un neîntrecut imnograf.

„Sfântul Vasile cel Mare a avut o contribuţie importantă la dezvoltarea teologiei trinitare a vremii sale, dogma Sfintei Treimi fiind punctul principal împotriva căruia s-au ridicat ereticii primelor veacuri creştine. Sfântul Vasile a avut marele merit de a arăta că în învăţătura Bisericii despre Sfânta Treime nici unitatea nu este contrară vieţii celor trei persoane şi nici Treimea nu se opune unităţii, pentru că în Dumnezeu persoanele au aceeaşi şi unică fiinţă divină, cele trei persoane fiind un singur Dumnezeu, căci în Dumnezeu există trei ipostasuri cu adevărat distincte. Pentru a ajunge la această învăţătură, Sfântul Vasile a făcut distincţia dintre fiinţă şi ipostas”[2].

„Pentru Sfântul Vasile cel Mare, Sfânta Treime este temelia de neclintit a tuturor cugetărilor religioase, a oricărei evlavii, a oricărei vieţi duhovniceşti şi a oricărei experienţe. Pe Aceasta o căutăm când Îl căutăm pe Dumnezeu, când căutăm desăvârşirea existenţei, sensul şi scopul acesteia. Nicio speculaţie filosofică n-a fost în stare să se înalţe până la taina Sfintei Treimi, de aceea nici mintea omenească n-a putut primi în mod deplin această revelaţie

[1] **Ioan G. Coman**, *Op. cit.*, p. 20.
[2] **Irineu Popa**, *Op. cit.*, p. 51.

din partea lui Dumnezeu decât după ce Crucea lui Hristos a biruit moartea şi adâncurile iadului. În fine, revelarea lui Dumnezeu Treimic, Tatăl, Fiul şi Sfântul Duh, este fundamentul oricărei teologii creştine”[1].

Sfântul Chiril al Alexandriei, care a prezidat lucrările celui de-al III-lea Sinod Ecumenic, întrunit la Efes, în anul 431, „a săpat albia largului fluviu dogmatic şi duhovnicesc al Bisericii atât de adânc, încât cursul acestuia a rămas statornicit pentru totdeauna. El sfârşeşte şi încununează şirul marilor Părinți greci normativi pentru credința tuturor celor ce mărturisesc pe Iisus Hristos, Cuvântul lui Dumnezeu întrupat”[2]. „Sfântul Chiril al Alexandriei nu a dat hristologiei numai ideile sale, ci şi metoda sa. El este considerat «principalul reprezentant al argumentării printre Părinții greci». Se pare, într-adevăr, că el a completat într-un mod nou şi a perfecționat vechea practică a argumentelor biblice cu aceea a argumentelor patristice. De asemenea, el rezervă şi o scară mult mai largă argumentului rațional”[3].

În prima jumătate a secolului al VII-lea, Imperiul Bizantin era frământat în interior de disputele dintre adepții învățăturii Sinodului al IV-lea Ecumenic de la Calcedon şi monofiziți, iar granițele sale erau mereu amenințate de atacurile avarilor, perşilor şi ale arabilor[4]. Fiind persecutați de către curtea imperială de la Constantinopol, monofiziții, locuitori majoritari ai provinciilor orientale ale Imperiului, au devenit aliații perşilor. „Acest fapt l-a determinat pe împăratul Heraclie (610-641) şi pe colaboratorul

---

[1] **Ibidem**, p. 59.

[2] **Arhimandrit Timotei Traian Seviciu**, *Doctrina hristologică a Sfântului Chiril al Alexandriei în lumina tendințelor actuale de apropiere dintre Biserica Ortodoxă şi Vechile Biserici Orientale*, Editura Mitropoliei Banatului, Timişoara, 1973, p. 14.

[3] **Ibidem**, p. 123.

[4] Vezi: **Hans-Georg Beck**, *Istoria Bisericii Ortodoxe din Imperiul Bizantin,* Editura Nemira, Bucureşti, 2012.

său fidel, patriarhul Serghie al Constantinopolului (610-638), să încerce prin orice mijloace să restabilească unitatea religioasă a Imperiului. Patriarhul a pregătit, în acest scop, o formulă hristologică: monoenergismul, conceput pe baza definiției Sinodului al IV-lea Ecumenic, a celor două firi ale Mântuitorului într-un singur ipostas, căreia i-a adăugat învățătura unei singure lucrări în Hristos. Monoenergismul era menit să se adreseze atât calcedonienilor cât şi monofiziților moderați”[1]. După ce Sfântul Maxim Mărturisitorul a dovedit că monoenergismul este o erezie, patriarhul Serghie a renunțat la mărturisirea unei singure lucrări în Hristos, introducând în locul acesteia, în mod subtil, o altă învățătură greşită, monotelismul, conform căreia Domnul Hristos avea o singură voință. Documentul elaborat de patriarh, care purta numele de „Ecthesis”, a fost semnat şi de împăratul Heraclie. „Acest document a fost acceptat fără probleme în Răsărit, pentru că toate scaunele patriarhale erau ocupate de monoteliți, devotați politicii religioase a patriarhului Serghie (decedat în 638) şi a succesorului său, Pyrrhus. Astfel, Biserica din întreg Imperiul Bizantin era monotelită, fără a afla vreo altă împotrivire, decât cea a Sfântului Maxim şi a ucenicilor săi”[2].

În perioada respectivă, Sfântul Maxim Mărturisitorul se afla în Africa de Nord, unde „a scris un număr considerabil de tratate antimonotelite, încurajându-i pe episcopii africani să se reunească în mai multe sinoade locale, pentru a combate această nouă erezie. În anul 645, la Cartagina, în prezența celor mai înalte autorități ecleziastice şi politice din Africa, Sfântul Maxim a purtat o discuție cu Pyrrhus, fostul patriarh monotelit al Constantinopolului, expunându-i, punct cu punct, greşelile ereziei monotelite. Recunoscând că a greşit, Pyrrhus

---

[1] **Teofan Savu**, *La divino-humanite du Christ et la deification de l'homme selon Saint Maxime le Confesseur*, Paris, 1990, p. 107.

[2] **Ibidem**, p. 174.

a hotărât să-l însoţească pe Sfântul Maxim la Roma, pentru a-şi renega public greşeala. Cu toate acestea, la scurt timp, el a revenit la monotelism”[1].

„Sfântul Maxim a călătorit la Roma, unde a fost inspiratorul doctrinar al Sinodului de la Lateran, convocat de papa Martin I, în anul 649. Sinodul a condamnat Typos-ul promulgat de patriarhul Pavel al II-lea al Constantinopolului (641-653) şi de împăratul Constanţiu al II-lea (641-668), care interzicea atât mărturisirea unei singure voinţe, cât şi a două voinţe în persoana lui Hristos. Papa Martin şi Maxim Mărturisitorul au fost aduşi cu forţa la Constantinopol şi acuzaţi de înaltă trădare. Papa a fost deportat în Crimeea, unde a murit în anul 655”[2]. „În anul 662, un sinod monotelit l-a condamnat pe Maxim Mărturisitorul la exil[3]. După ce i s-au tăiat limba şi mâna dreaptă, acesta a fost deportat, împreună cu Anastasie, ucenicul său credincios, în ţinutul lazilor (Georgia de astăzi), unde, în 13 august 662, s-a mutat la cele veşnice”[4].

„Sfântul Maxim Mărturisitorul, care este unanim considerat drept cel mai important Părinte al Tradiţiei răsăritene”[5], „punctul culminant, gigantul nepereche al tradiţiei patristice greceşti”[6], în disputele hristologice ale vremii sale, „a găsit în dogma trinitară cheia cu ajutorul căreia a rezolvat impasurile hristologice ale monoenergiştilor şi monoteliţilor. Atât în Sfânta Treime, cât şi în Hristos, lucrarea şi voinţa sunt ale naturilor, nu ale ipostasului; de

---

[1] **Ibidem**, p. 175.

[2] **Ibidem**, p. 176.

[3] Vezi: *Sfântul Maxim Mărturisitorul şi tovarăşii săi întru martiriu,* Deisis, Sibiu, 2004.

[4] **Teofan Savu**, *Op. cit.*, p. 180.

[5] **Ioan. I. Ică jr.**, *Mystagogia Trinitatis. Probleme ale teologiei trinitare patristice şi moderne cu referire specială la triadologia Sfântului Maxim Mărturisitorul*, Editura DEISIS, Sibiu, 1998, p. 3.

[6] **Ibidem**, p. 173.

aceea, dacă în Treime există trei ipostasuri dar o singură ființă, voință şi lucrare, în Hristos există un singur ipostas şi două naturi, voințe şi lucrări”[1].

„Ambigua[2] reprezintă cea mai profundă şi mai complexă dintre toate operele teologico-spirituale ale Sfântului Maxim, constituind foarte probabil un fel de punct culminant şi de veritabilă sumă a gândirii patristice greceşti din toate timpurile”[3].

„Teologia Sfântului Maxim Mărturisitorul - nu trebuie uitat acest lucru nicio clipă - este o teologie prin excelență monastică, ascetico-mistică, spirituală. În ciuda caracterului lor adesea savant, toate operele Sfântului Maxim nu sunt lucrări de erudiție scrise în liniştea unei biblioteci pentru un public intelectual şi urmărind obiective academice. Ele toate au fost scrise în contextul viu al formării duhovniceşti, în cadrul unor comunități monahale concrete. Şi ele rezumă şi dezvoltă nu altceva decât tezaurul teologic şi achizițiile antropologice ale experienței monahismului creştin”[4].

„Teologia monastică este un gen cu totul diferit de cel al teologiei polemice, iar Sfântul Maxim Mărturisitorul n-a practicat genul polemic decât atunci când a simțit că este absolut necesar şi fără a renunța nicio clipă la stilul fundamental monastic al teologiei sale. Astfel, prologurile epistolelor sau opusculelor polemice, arată că ardoarea luptelor teologice nu l-au deturnat niciodată de la meditațiile monastice obişnuite”[5].

---

[1] **Ibidem**, p. 321.

[2] Vezi: **Sfântul Maxim Mărturisitorul**, *Ambigua*, traducere, introducere şi note de Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, Părinți şi scriitori bisericeşti, volumul 80, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1983.

[3] **Ioan. I. Ică jr.**, *Op. cit.*, p. 326.

[4] **Ibidem**, p. 400.

[5] **Ibidem**, pp. 401-402.

„Crepusculul scrierilor patristice răsăritene a fost măreț. Asemenea soarelui, care, înainte de a apune, își răspândește razele sale cele mai frumoase, tot astfel descoperirea dumnezeiască și-a aflat expresia cea mai aleasă în opera Sfântului Ioan Damaschin, «cel din urmă dintre Părinți, cel dintâi dintre teologi»”[1].

Sfântul Ioan Damaschin a fost primul mare teolog răsăritean care a alcătuit o sinteză teologică în apărarea icoanelor. În jurul anului 730, acesta a redactat trei „Tratate apologetice contra celor ce defaimă sfintele icoane”, sistematizând dogmatic argumentația biblică, patristică și filozofică existentă în sprijinul cultului icoanelor și combătând argumentele iconoclasmului incipient.

Sfântul Ioan Damaschin a protestat, în primul rând, contra faptului că împăratul bizantin Leon Isaurul, persecutorul creștinilor, își lua asupra sa drepturi sinodale. Principiului cezaro-papist al împăratului, monahul de la Sfântul Sava i-a opus principiul sinodal, singurul justificat în Biserică de a legifera în materie de credință. „Nu este treaba împăraților de a hotărî în aceste chestiuni - afirmă Sfântul Ioan Damaschin - ci a sinoadelor, după cum a spus și Domnul: «Unde sunt doi sau trei adunați în numele Meu, acolo sunt și Eu în mijlocul lor» (Matei 18,20)”[2]. „În afirmația lui Leon Isaurul: «Eu sunt împărat și preot în același timp», Ioan Damaschin vede o primejdie de moarte pentru ființa și existența Bisericii. Împăratul nu poate legiui în Biserică, deoarece apostolul Pavel spune că Biserica este condusă de apostoli, de profeți, de păstori și de învățători (Efeseni 4,11) și nu pomenește nimic de împărați. Obligația împăraților este să aibă grijă de bunul

---

[1] **Nicolae Chițescu**, *Răscumpărarea în Sfânta Scriptură și în scrierile Sfinților Părinți. Studiu istorico-dogmatic*, Tipografia „Activitatea grafică”, 1937, p. 129.

[2] **Sfântul Ioan Damaschin**, *Cultul Sfintelor icoane - Cele trei tratate contra iconoclaștilor*, Traducere din limba greacă, introducere și note de Preotul profesor Dumitru Fecioru, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1998, p. 93.

mers al treburilor politice, nu să se amestece în cele ale Bisericii. Călcarea acestui principiu este pedepsit de Dumnezeu, iar Vechiul Testament ne dă destule exemple de pedepse pe care le-au primit regii iudei, care s-au amestecat în treburile templului. «Ne supunem ție, împărate, spune Sfântul Ioan Damaschin, în lucrările care privesc viața, dajdiile, vămile, încasările şi cheltuielile, în toate ale noastre încredințate ție; dar în ce priveşte conducerea Bisericii, avem pe păstori, pe cei care ne-au grăit nouă cuvântul şi care au formulat legiuirea bisericească»"[1].

„Sfântul Ioan Damaschin este numit Părintele Dogmaticii creştine[2], căci opera pe care a alcătuit-o, expusă clar şi potrivit, arată sistemele adevărurilor de credință. Teologii n-au încetat niciodată să cerceteze şi să imite acest compendiu clasic, după cum este numit în general, potrivit oricărei epoci. Doctrina expusă în el este conformă întru totul învățăturii creştine a epocii patristice"[3].

„Curios este faptul că în timp ce scriitorii bizantini din secolele VIII-IX îl cunosc pe Sfântul Ioan Damaschin numai în ipostaza de luptător contra iconoclaştilor, cei din secolul al XI-lea îl cunosc pe acesta mai mult ca melod şi imnograf decât ca teolog, căci imnele şi cântările sale se răspândiseră în toată lumea creştină şi cuceriseră toate inimile în dauna teologului. Atât de mult plăceau cântările sale, încât Suidas (secolul XI), a afirmat că aceste imne n-au fost egalate şi nici nu vor fi egalate, cât va fi lumea şi pământul"[4].

---

[1] **Pr. D. Fecioru,** *Teologia icoanelor la Sfântul Ioan Damaschin*, «Ortodoxia», nr. 1/1982, p. 32.

[2] Vezi: **Sfântul Ioan Damaschin**, *Dogmatica,* Editura Scripta, Bucureşti, 1993.

[3] **Nicolae Chițescu**, *Op. cit.*, p. 129.

[4] **Dumitru Fecioru**, *Viața Sfântului Ioan Damaschin. Studiu de istorie literară creştină*, Bucureşti, 1935, pp. 163-164.

Pe lângă operele Sfinţilor Părinţi publicate sporadic, avem colecţii în care au fost adunate anumite învăţături ale acestora, dar şi cugetări sau apoftegme ale marilor călugări din vechime, precum Patericul Egiptean, Patericul Sinaitic, Filocalia, Limonariul, Lavsaiconul, Sbornicul şi altele. Acestora li se adaugă şi culegeri care conţin experienţele duhovniceşti ale monahilor de mai târziu, cum ar fi: Filocalia de la Optina, Patericul Românesc, Patericul Lavrei Peşterilor de la Kiev etc.

„Apoftegmele părinţilor constituie o remarcabilă colecţie patristică plină de învăţături şi cuvinte ascetice, manual de bază al fiecărui monah şi creştin ortodox, din care nu lipsesc elementele dogmatice, ca şi temelie a urcuşului nostru duhovnicesc spre îndumnezeire şi nici experienţele mistice, care încununează ostenelile părinţilor şi luminează adevărul revelaţiei dumnezeieşti, deoarece la părinţii pustiului există o legătură şi o continuitate neîntreruptă între învăţătura de credinţă, asceză şi mistică”[1].

„«Literatura pustiului», care conţine «teologia părinţilor pustiului», ca un rod duhovnicesc şi părintesc al vechiului monahism ortodox care a început în Egipt, ni se prezintă astăzi ca un izvor nepreţuit, fără pereche şi inepuizabil, nu numai pentru spiritualitatea ortodoxă, ci şi pentru gândirea teologică, dogmatică, ascetică şi mistică”[2].

„Dacă am încerca să dăm şi o altă explicaţie cărămizii Sfântului Spiridon al Trimitundei, din care a curs apă şi au ţâşnit flăcări, am putea spune că părinţii pustiului, având revelaţia dumnezeiască şi învăţătura creştină ca şi temelie a vieţii lor lăuntrice, au făcut să curgă ca dintr-o cărămidă apa nevoinţelor şi sudoarea ostenelilor lor în calea spre nepătimire, dar şi să ţâşnească flăcările experienţelor şi trăirilor lor mistice, care

---

[1] **Daniil Nacu Stoenescu**, *Δογματικά στοιχεία στα Αποφθέγματα Γερόντων*, Tesalonic, 1996, pp. 12-13.

[2] **Ibidem**, pp. 9-10.

constituie punctul culminant al spiritualității ortodoxe, împreună cu rugăciunea şi cu contemplația. Din această cauză, teologia părinților pustiului este şi un izvor cu apă vie ce izvorăşte din Piatra-Hristos şi un rug aprins care luminează pustiul lumii contemporane, de care nu ne putem apropia decât dacă ne scoatem încălțămintea patimilor, precum odinioară Moise”[1].

„Dacă podoaba Bisericii lui Hristos sunt sfinții, atunci părinții Patericului sunt «crinii pustiului», care au atins desăvârşirea şi îndumnezeirea prin asemănarea cu Dumnezeu. Pustiul egiptean, în general şi Patericul, în special, au dat sinaxarului ortodox mulțimi de sfinți cunoscuți şi necunoscuți”[2].

Despre importanța Filocaliei, părintele Dumitru Stăniloae a scris: „Scrierile cuprinse în colecția Filocalia descriu un drum progresiv al vieții duhovniceşti, cu recomandări din cele mai concrete. Drumul acesta este cel al curățirii omului de patimile ce-l închid în egoismul satisfacțiilor trecătoare, închis orizontului vieții spirituale mereu mai bogate şi veşnice. Şi el nu este un drum inventat de om ci este calea înfățişată de viața lui Iisus Hristos şi în care poate înainta cel ce crede în El. Hristos Însuşi este personificarea acestei «căi» sau El Însuşi este «calea» şi a înainta în ea este una cu a înainta în El spre ținta desăvârşirii la care a înălțat El umanitatea asumată prin biruirea cu răbdare a slăbiciunilor şi patimilor noastre primite de bunăvoie, şi a suportării cu iubire a duşmăniilor până la răstignire, având ca rezultat învingerea morții şi veşnicia ca viață fericită a Lui ca om şi a celor ce se vor alipi Lui prin credință. Programul vieții descrise în Filocalie este un program hristologic. Este trăirea în Hristos din puterea lui Hristos pe care Îl au trăitorii în ei prin rugăciune tot mai deasă. Este calea spre cea mai înaltă noblețe omenească, este singura cale care promovează unirea oamenilor

[1] **Ibidem**, pp. 13-14.
[2] **Ibidem**, p. 121.

între ei în Hristos, opusă dezbinărilor care aduc atâta suferință omenească. Separarea operei lui Hristos de lucrarea Lui în om - unită cu colaborarea omului - a început să fie făcută mai târziu de scolastică prin împărțirea prea strictă între Teologia Dogmatică şi Morală. S-a spus că Dogmatica are să reprezinte ce este Dumnezeu în Sine şi ce a făcut El pentru om, iar Morala ce are de făcut omul. S-a trecut peste faptul că ceea ce face omul nu face singur, ci face întărit de Hristos şi de Sfântul Duh. De aceea în sensul teologic apusean nu există un fel de scrieri care să descrie, asemenea celor filocalice, drumul omului în Hristos sau al lui Hristos în om, de felul Filocaliei"[1].

În Imperiul Bizantin, „scrierile Părinților Bisericii erau unanim admirate, se studiau şi scriitorii căutau în ele modele. Este un fapt remarcabil acela că teologia cuprinde ea singură cel puțin jumătate din ceea ce a produs literatura bizantină şi că se întâlnesc în Bizanț puțini scriitori, chiar printre profani, care să nu se fi apropiat de teologie"[2].

Dintre călugării şi ierarhii cărturari de la noi, îi voi menționa doar pe doi. Sfântul Dionisie Exiguul a fost un străromân originar din Dobrogea, care a trăit în veacul al VI-lea. Acesta a stabilit cronologia erei creştine, luând ca punct de referință anul naşterii Mântuitorului, încât de la el încoace o lume întreagă numără anii înainte şi după Hristos. Sfântul Ierarh Petru Movilă al Kievului a fost fiul domnitorului moldovean Simion Movilă. Acesta a alcătuit „Mărturisirea Ortodoxă", o carte cu 261 de întrebări şi răspunsuri, care în 1640, a primit acceptul unui sinod întrunit la Kiev, în 1642, a fost aprobată de sinodul de la Iaşi, iar în anii următori a

---

[1] *Filocalia sfintelor nevoințe ale desăvârşirii*, Traducere, introducere şi note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, membru al Academiei Române, Ediția a II-a, Editura Harisma, Bucureşti, 1992, vol. I, pp. 7-8.

[2] **Charles Diehl**, *Figuri bizantine*, volumul I, traducere de Ileana Zara, Editura pentru literatură, Bucureşti, 1969, p. 140.

primit încuviințarea Patriarhiilor de Constantinopol, Alexandria, Antiohia şi Ierusalim, prin care a devenit cartea de învățătură normativă a întregii Ortodoxii, fiind tradusă în mai multe limbi. Prin această lucrare, mitropolitul român Petru Movilă a dovedit că era cel mai mare teolog ortodox al timpului său[1].

Dacă din cele prezentate până acum am conştientizat contribuția enormă adusă de monahi la spiritualitatea creştină, în cele ce urmează voi înfățişa rolul acestora în misiunea Bisericii.

După învierea Sa din morți, Domnul Hristos le-a spus Sfinților Săi Apostoli şi urmaşilor acestora: „*Datu-Mi-s-a toată puterea, în cer şi pe pământ. Drept aceea, mergând, învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh, învățându-le să păzească toate câte v-am poruncit vouă. Cel ce va crede şi se va boteza, se va mântui; dar cel ce nu va crede, se va osândi*" (Matei 28,18-20 şi Marcu 16,16).

Conform poruncii Mântuitorului, principala misiune a Bisericii este aceea de a răspândi cuvântul lui Dumnezeu în toată lumea şi de a-i conduce pe oameni spre mântuire. Odată cu încheierea epocii apostolice, cei mai importanți misionari creştini au fost călugării. Astfel, în veacul al IV-lea, episcopul Ulfila a fost cel care i-a încreştinat pe goții din Balcani. În a doua jumătate a secolului al IV-lea şi prima jumătate a secolului următor, Sfântul episcop Niceta de Remesiana „a predicat învățătura creştină pe cele două maluri ale Dunării, fiind apostolul daco-romanilor din dreapta şi din stânga Dunării"[2]. În aceeaşi perioadă şi-a desfăşurat activitatea, printre geți, şi Sfântul episcop Laurențiu

---

[1] Vezi: **Sfântul Ierarh Petru Movilă**, *Mărturisirea Ortodoxă a credinței universale şi apostolice a Bisericii Orientale,* Editura Doxologia, Iaşi, 2012; **Nestor, Mitropolitul Olteniei**, *Sfântul Ierarh Petru Movilă*, Craiova, 1999.

[2] **Ştefan Alexe**, *Sfântul Niceta de Remesiana şi ecumenicitatea patristică a secolelor al IV-lea şi al V-lea*, lucrare publicată în revista „Studii Teologice", nr. 7-8, 1969, p. 473.

de Novae. În secolul al V-lea, Sfântul episcop Patrick (Patriciu) i-a încreştinat pe irlandezi. În acelaşi secol, stareţul Severin de Noricum a început creştinarea Austriei, fiind supranumit „Apostolul Austriei”. Activitatea lui a fost continuată, două secole mai târziu, de Sfântul episcop Rupert de Salzburg. În veacul al VIII-lea, Sfântul Willibrord, episcop de Utrecht, a fost creştinătorul frizilor. În acelaşi secol, Sfântul episcop Bonifaciu a propovăduit Evanghelia Împărăţiei lui Dumnezeu pe teritoriul actual al Germaniei şi al Olandei. Carol cel Mare era preocupat de răspândirea cuvântului lui Dumnezeu la popoarele învecinate, de aceea, „doar mănăstirea Fulda a trimis în Saxonia, între 775 şi 777, nu mai puţin de şaptezeci sau optzeci de misionari”[1]. În secolul al IX-lea, Sfinţii Chiril şi Metodiu, doi fraţi monahi din Tesalonic, au propovăduit Evanghelia Împărăţiei lui Dumnezeu în Moravia Mare. În acelaşi secol, Sfântul arhiepiscop Ansgar (Oscar), de Hamburg-Bremen, a început creştinarea danezilor şi a suedezilor, fiind cunoscut sub numele de „Apostolul Nordului”. După ce cneazul ruşilor, Vladimir, s-a botezat în anul 988, patriarhul ecumenic Nicolae al II-lea l-a trimis în Rusia pe episcopul Mihail, care a devenit primul mitropolit al Kievului. Acesta a continuat procesul creştinării ruşilor, început de Vladimir. Exemplele ar putea continua.

Misiunea de răspândire a învăţăturii Domnului Hristos în lume nu s-a încheiat odată cu creştinarea majorităţii popoarelor, întrucât Episcopii misionare ortodoxe există şi în zilele noastre. Astfel, Africa este împânzită cu ierarhi, în special greci, care propovăduiesc adevărul revelat de Domnul Hristos celor ce n-au auzit încă de el. Pe lângă eparhiile istorice de pe continentul african, voi menţiona Mitropolia de Aksum, care are jurisdicţie în Etiopia, Eritrea, Djibouti şi Somalia; Mitropolia de Kenya;

[1] **Alessandro Barbero**, *Carol cel Mare: un părinte al Europei*, traducere de Gabriela Danţiş, Editura ALL, Bucureşti, 2005, p. 230.

Mitropolia de Kampala, în Uganda; Mitropolia de Zimbabwe şi Angola; Mitropolia de Nigeria; Mitropolia de Tripoli, din Libia; Mitropolia de Capul Bunei Speranțe şi cea de Johannesburg şi Pretoria, ambele în Africa de Sud; Mitropolia de Mwanza, în Tanzania; Mitropolia de Guinea; Mitropolia de Irinopolis, care are jurisdicție asupra unei părți a Tanzaniei şi a insulelor Seychelles; Mitropolia de Zambia şi Malawi; Mitropolia de Madagascar, cu jurisdicție asupra acestei țări, dar şi în Mauritius, Reunion, Comores şi Mayotte; Mitropolia de Camerun, care are jurisdicție în această țară, dar şi în Ciad, Republica Central Africană, Guinea Ecuatorială, precum şi Insulele Sfântul Toma şi Principe; Mitropolia de Accra, care răspunde de Gana, Coasta de Fildeş, Burkina Faso şi Mali; Mitropolia de Africa Centrală, cu jurisdicție în Republica Democrată Congo; Episcopia de Katanga, cu jurisdicție asupra regiunii cu acelaşi nume din Congo; Episcopia de Botswana; Episcopia de Mozambic; Episcopia de Burundi şi Rwanda; Episcopia de Brazzaville şi Gabon. De asemenea, în Asia îşi desfăşoară activitatea trei Mitropolii misionare ortodoxe: Mitropolia de Hong Kong, Asia de Sud-Est şi Exarhat de Filipine, care are jurisdicție în China, Taiwan, Filipine, Tailanda, Laos, Vietnam, Cambodgia şi Myanmar (Birmania); Mitropolia de Coreea şi Japonia şi Exarhat al Estului Superior; precum şi Mitropolia de Singapore şi Asia de Sud, care are în jurisdicție: Singapore, Indonezia, Malaezia, Brunei, Timor, Insulele Maldive, Bangladeş, Nepal, India, Pakistan, Sri Lanka şi Afganistan.

Domnul Hristos a afirmat despre cei ce cred în El şi Îi urmează, că „*cel ce va face şi va învăța, acela mare se va chema în împărăția cerurilor*” (Matei 5,19), de aceea, după răspândirea cuvântului lui Dumnezeu în lume, de către Sfinții Apostoli şi succesorii acestora, Biserica a înființat şcoli, cum au fost cele catehetice din Alexandria, Cezareea Palestinei, Antiohia, Ierusalim şi Edesa.

„Şcolile catehetice, cu organizare proprie, s-au născut mai mult în chip spontan, datorită necesităţilor pe care Biserica le resimţea deopotrivă în interior şi în afară. Prelucrarea materialului de credinţă într-o formă mai elevată începe a fi cerută de atacurile pe care păgânii le dădeau creştinismului. Începând cu Sfântul Iustin Martirul şi Filosoful, găsim o formă deosebită a învăţăturii creştine, cum sunt apologiile. Şcoala deschisă de Sfântul Iustin la Roma este începutul şcolilor creştine superioare din veacul apologetic. De asemenea, apologetul Irineu a pus bazele unei şcoli asiatice”[1].

„Catehizarea a fost socotită de toţi Sfinţii Părinţi, dar în special de Sfântul Chiril al Ierusalimului, ca cel mai bun mijloc şi armă sigură împotriva ereticilor, iudeilor, samarinenilor şi păgânilor, iar lupta contra elitei intelectuale a păgânismului în afară şi contra falsei gnoze înăuntru, a impus Bisericii necesitatea de a studia, în mod ştiinţific, conţinutul elementelor de credinţă”[2].

„Data la care şcolile catehetice au luat fiinţă a fost între anii 100-106, pe vremea Sfântului Iustin Martirul şi Filosoful. Epoca lor de înflorire a început cu sfârşitul veacului al doilea, al apologeţilor, a continuat şi a înflorit cu veacul al treilea, al marilor cateheţi ai Alexandriei şi Cezareii Palestinei, şi a atins apogeul în veacul al IV-lea, când a fost sprijinită de distinşii pedagogi creştini ai Capadociei, Antiohiei şi Ierusalimului”[3].

Odată cu încetarea persecuţiilor anticreştine, din veacul al IV-lea, marii călugări: Paul din Teba, Antonie cel Mare şi Pahomie au înfiinţat primele şcoli mănăstireşti din Răsărit,

---

[1] **Preot Mihail Bulacu**, *Şcoala catehetică patristică: bază de orientare pentru actuala şcoală catehetică. Studiu introductiv în Catehetica ortodoxă*, Tipografia Diecezană, Oradea, 1928, pp. 17-18.

[2] **Ibidem**, pp. 18-19.

[3] **Ibidem**, p. 20.

iar Benedict de Nursia în Apus. „Prin înființarea ordinului călugăresc al benedictinilor, în anul 529, la mănăstirea de pe Monte-Casino, în Calabria, s-a înmulțit şi numărul şcolilor în tot Apusul Europei”[1].

La noi în țară, primele şcoli au funcționat în „tinda” mănăstirilor şi a bisericilor, iar cel mai mare ctitor român de şcoli a fost Sfântul mitropolit Andrei Şaguna, care, în vremuri vitrege, a înființat în Transilvania peste opt sute de şcoli.

Sfântul Ioan Gură de Aur i-a învățat pe creştini că educația nu se face numai în şcoală, ci părinții au un rol deosebit de important în educarea copiilor lor. Sfântul Părinte „accentuează în mod deosebit educația copiilor, de care depinde reuşita creştinismului şi progresul sau regresul întregii lumi. Situând-o deasupra oricărei alte preocupări, o consideră ca pe o datorie care uneşte legea naturală cu cea pozitivă. Copiii sunt darul lui Dumnezeu, moştenire sfântă încredințată părinților, care au datoria de a-l restitui Dăruitorului, înfrumusețat cu florile virtuții. Faptul de a fi cineva numit tată sau mamă nu depinde atât de naşterea copiilor, cât de buna lor educație”[2]. „În cazul în care părinții neglijează educația copiilor lor, ei înşişi vor suporta consecințele, deoarece copilul rău crescut va mâhni şi va ruşina mai întâi pe cel care l-a crescut. Acesta va deveni un membru rău al societății sau chiar un criminal, încât va atrage asupra sa pedeapsa societății, iar mânia lui Dumnezeu va cădea asupra părinților lui, chiar dacă aceştia sunt drepți, după cum s-a întâmplat în cazul preotului Eli din Vechiul Testament”[3].

„De obicei părinții îşi limitează îndatoririle față de copii în agonisirea de bogății sau educându-i pe aceştia să ducă o

---

[1] **Ibidem**, p. 36.

[2] **Constantin Cornițescu**, *Ο ανθρωπισμός κατά τον Ιερόν Χρυσόστομον*, Πατριαρηικόν Ίδρυμα Πατερικών Μελετών, Tesalonic, 1971, p. 83.

[3] **Ibidem**, p. 84.

viață lipsită de griji şi să dobândească un nume strălucit. Pentru aceasta nu cruță nimic, nici timp, nici bani, nici eforturi, nici chiar sufletul copiilor, pe care îl predau stricăciunii. Ce nebunie! Exclamă Sfântul Părinte. Întâi cultivă sufletul copilului şi apoi vor urma celelalte, pentru că dacă sufletul nu este bun, la nimic nu-i folosesc copilului banii, iar dacă sufletul este curat, cu nimic nu-l vatămă sărăcia. Vrei să-i oferi copilului bogăție? Învață-l să fie bun, pentru că în acest fel va fi în stare să administreze şi averile, iar dacă nu va dobândi altele, nici nu le va împuțina pe cele existente. Dar dacă este rău, poți să îi oferi cât de multe, fiindcă nu i-ai tocmit şi paznic ca să le poarte de grijă, şi din această cauză l-ai făcut pe copil mai rău decât cei care trăiesc în sărăcie lucie"[1].

O parte importantă a misiunii călugărilor a fost aceea de a aduna în biblioteci, a copia, a traduce şi a răspândi operele Sfinților Părinți, care constituie hrană duhovnicească peste veacuri pentru cei interesați.

Cel mai mare centru al Ortodoxiei, în care s-au adunat, păstrat şi copiat lucrări patristice, timp de veacuri, a fost Sfântul Munte Athos[2].

Împăratul Carol cel Mare (768-814) a poruncit ca în mănăstirile din imperiul condus de el să se copieze cărți şi să se înființeze biblioteci. Datorită acțiunii întreprinse de împărat, „primii opt sute de ani ai erei creştine ne-au transmis în total 1800 de codice manuscrise latine, în timp ce din secolul al IX-lea au supraviețuit peste 7000"[3]. Bibliotecile mănăstirilor nu conțineau

---

[1] **Ibidem**, pp. 84-85.

[2] Vezi: **Teodor Bodogae**, *Ajutoarele româneşti la mănăstirile din Sfântul Munte Athos*, Sibiu, 1940; **Stareţul Dionisie**, *Despre monahism şi Sfântul Munte Athos*, vol. III, Editura Prodromos, 2010; **Graham Speake, Kallistos Ware**, *Muntele Athos, Microcosmos al Răsăritului Creştin*, Editura Renaşterea, Cluj-Napoca, 2014.

[3] **Alessandro Barbero**, *Op. cit.*, p. 223.

numai operele Sfinţilor Părinţi, însă „literatura sacră prevala asupra celei profane, pentru că printre cele 400 de manuscrise ale bibliotecii de la Sankt Galles existau doar patru autori păgâni”[1].

În mănăstirile de pe teritoriul actual al ţării noastre au fost aduse numeroase manuscrise, care cuprindeau operele Sfinţilor Părinţi, în limbile greacă şi latină. Acestea au fost iniţial copiate, iar ulterior traduse în limbile slavonă şi română. Astfel, „în prima jumătatate a secolului al XV-lea, la Mănăstirea Neamţu, monahul Gavriil Uric, caligraf şi miniaturist, a întemeiat o şcoală de înaltă cărturărie ortodoxă, de receptare, corectă traducere sau transcriere şi răspândire a operelor patristice”[2]. De asemenea, „începând cu sfârşitul secolului al XV-lea, Mănăstirea Bistriţa, ctitoria Craioveştilor din Vâlcea, a devenit un important şi renumit centru cultural bisericesc la sud de Carpaţi, aici realizându-se multiplicarea prin copiere a scrierilor teologice, patristice, în versiuni slavone”[3]. Aceleaşi preocupări le aveau şi călugării de la mănăstirile Cozia, Argeş, Dealu şi Căldăruşani, în Ţara Românească; Putna şi Dragomirna, în Moldova; precum şi Hodoş Bodrog, în Transilvania.

După apariţia tiparului, în veacul al XV-lea, primele tipărituri de la noi au fost realizate de călugări. Astfel, cea dintâi carte din ţara noastră a fost Liturghierul ieromonahului Macarie, publicat în 1508, la Târgovişte, în limba slavonă. Sfântul Mitropolit Varlaam al Moldovei a înfiinţat, în anul 1640, prima tipografie românească din Moldova, tipărind mai multe cărţi. Prima ediţie românească integrală a Noului Testament a fost publicată la Bălgrad (Alba Iulia de astăzi), în anul 1648, de către

---

[1] **Ibidem**, p. 224.

[2] **Nestor Nicolae Vornicescu, Arhiepiscop şi Mitropolit**, *Scrieri patristice în Biserica Ortodoxă Română până în secolul XVII, Izvoare, traduceri, circulaţie*, publicată în „Mitropolia Olteniei”, nr. 3-4, 1983, p. 247.

[3] **Ibidem**, p. 222.

Sfântul ierarh Simion Ştefan, mitropolitul Transilvaniei. Sfântul ierarh Antim Ivireanul, mitropolitul Țării Româneşti, a tipărit numeroase cărți în limbile română, greacă, slavonă şi arabă, fiind considerat, alături de diaconul Coresi, cel mai mare tipograf din cultura medievală românească. Liturghierul greco-arab, tipărit în 1701, la Snagov, este prima carte cu caractere arabe din lume.

Misiunea Bisericii s-a manifestat şi prin slujirea celor bolnavi. În înființarea şi organizarea spitalelor din Bizanț, un rol important l-a jucat Sfântul Vasile cel Mare, îndeobşte cunoscut pentru aşa-numita „Vasiliada", pe care a întemeiat-o după anul 370, în suburbiile Cezareei Capadociei.

În ceea ce ne priveşte pe noi, primele aşezăminte de îngrijire medicală din Țara Românească şi Moldova au fost bolnițele, care începând cu secolele XV-XVI, îşi desfăşurau activitatea pe lângă mănăstirile mai mari. Cel mai vechi spital din Țara Românească a fost înființat în anul 1704, în curtea mănăstirii Colțea din Bucureşti, de unde şi-a luat şi numele, iar „Sfântul Spiridon", primul spital din Moldova, şi-a început activitatea în anul 1757, pe lângă mănăstirea cu acelaşi nume.

O altă latură importantă a misiunii Bisericii o reprezintă sfintele slujbe, iar mănăstirile sunt singurele în care se săvârşesc zilnic cele şapte laude.

Prin nicio Sfântă Taină nu se face mai multă pastorație individuală decât prin spovedanie, iar marii duhovnici ai Bisericii au fost întotdeauna călugări. Şi în zilele noastre, credincioşii se spovedesc în număr mare la mănăstiri, în special cu prilejul hramurilor acestora.

Predica a reprezentat dintotdeauna un aspect esențial al misiunii Bisericii. Printre cei mai mari predicatori creştini se numără Sfinții Ioan Gură de Aur, Grigorie Teologul, Chiril al Ierusalimului, iar de la noi îl voi aminti pe Sfântul Antim Ivireanul, pentru renumita sa lucrare, „Didahiile".

La sfintele slujbe săvârşite în mănăstiri se predică, iar călugării rostesc şi numeroase cuvântări ocazionale. Important însă, pentru orice slujitor al Bisericii, este să predice nu doar cu cuvântul, ci şi cu fapta. În acest sens citim în Pateric că „trei părinți aveau obiceiul să meargă, în fiecare an, la fericitul Antonie. Şi doi dintre ei îl întrebau despre gândurile lor şi despre mântuirea sufletului, iar al treilea întotdeauna tăcea, neîntrebându-l nimic. Iar după multă vreme, avva Antonie i-a zis: «Iată, atâta vreme ai de când vii aici şi nimic nu mă întrebi!». Şi răspunzând fratele, i-a zis: «Destul îmi este numai să te văd, părinte!»”[1].

Dintre personalitățile de excepție ale monahismului, care au fost trăitori, duhovnici, predicatori şi sfătuitori, îi amintesc, la ruşi, pe: Sfinții Serafim de Sarov, Ignatie Brianceaninov, Ambrozie de la Optina, Ioan de Kronstadt şi Siluan Athonitul. La greci s-au remarcat: Filoteu Zervacos, Amfilohie Macris, Iosif de la Vatopedu, Teoclit Dionisiatul, Porfirie, Nectarie, Paisie şi Epifanie. La noi în țară s-au evidențiat: Paisie Olaru, Nicodim Măndiță, Mina Dobzeu, Benedict Ghiuş, Ioanichie Bălan, Arsenie Boca, Ilarion Argatu, Sofian Boghiu, Paulin Lecca, Ilie Cleopa, Arsenie Papacioc, Petroniu Tănase, Teofil Părăianu, Iustin Pârvu, Rafail Noica şi exemplele ar putea continua. Dintre renumiții călugări ortodocşi viețuitori în Occident îi voi menționa doar pe: Sofronie Saharov, Serafim Rose, Kallistos Ware, Zaharia Zaharou şi Placide Deseille.

Dacă orice activitate a omului încetează odată cu moartea, după cum a afirmat Domnul Hristos înaintea evreilor: „*Trebuie să fac, până este ziuă, lucrările Celui ce M-a trimis pe Mine; că vine noaptea, când nimeni nu poate să lucreze*” (Ioan 9,4), scrierile Sfinților Părinți şi ale călugărilor îmbunătățiți rodesc şi după mutarea lor din această viață, atât cât va dura lumea; iar

[1] Patericul, Editura Arhiepiscopiei Ortodoxe Române a Alba Iulie, Alba Iulia, 1999, p. 11.

misiunea călugărilor cu viață sfântă nu se încheie odată cu viața lor pământească, pentru că ei vor mijloci în împărăția cerurilor, pe lângă Dumnezeu, pentru cei de pe pământ, până la cea de-a doua venire a Domnului Hristos.

Sfântul Apostol Pavel le-a scris corintenilor: „*Dacă Hristos n-a înviat, zadarnică este propovăduirea noastră, zadarnică este şi credința voastră, sunteți încă în păcatele voastre, însă Hristos a înviat din morți, fiind începătură a învierii celor adormiți*" (I Corinteni 15,14, 17 şi 20). De aceea, în calitate de creştin, este firesc să nu pot concepe lumea şi viața aceasta fără Hristos, şi să cuget asemenea Apostolului neamurilor, „*că pentru mine a trăi este Hristos, şi a muri este câştig*" (Filipeni 1,21).

În calitate de monah însă, nu-mi pot imagina Biserica, mireasa lui Hristos, lipsită de podoaba ei aleasă, formată din călugări şi văduvită de rolul de excepție al acestora, în cele şaptesprezece veacuri de existență a monahismului. În acelaşi timp, am mare nădejde în răsplata lui Dumnezeu oferită celor care respectă cu sfințenie voturile monahale. În acest sens, este grăitoare mărturia Sfântului împărat Constantin cel Mare, cel întocmai cu Apostolii, care i-a spus avvei Paisie, atunci când i-a apărut în vedenie: „«Fericiți sunteți voi, care v-ați învrednicit a petrece viață pustnicească, pentru că într-adevăr a voastră este dumnezeiasca fericire a Mântuitorului. Eu m-am pogorât din cer ca să-ți arăt slava pe care o dobândesc monahii în împărăția cerurilor şi prietenia şi îndrăznirea ce o au către Domnul Hristos. Eu te fericesc pe tine, Paisie, pentru că îndemni şi pe alții la această sfințită petrecere a pustniciei, dar mă şi ocărăsc pe mine pentru că nu m-am învrednicit de cinstea de care au monahii parte». Atunci avva l-a întrebat: «Pentru ce te ocărăşti, oare nu ai dobândit tu slava cea pururea fiitoare şi dumnezeiasca strălucire?». Împăratul i-a răspuns: «Le-am dobândit, dar nu am aceeaşi îndrăznire ca a monahilor, nici cinstea lor, pentru

că am văzut sufletele unor călugări care despărțindu-se de trup zburau ca nişte vulturi şi cu multă îndrăzneală se suiau la ceruri, iar ceata vrăjmaşilor nu îndrăznea nici să se apropie de aceste suflete. Apoi am văzut cum li se deschidea poarta raiului, în care intrau şi cum stăteau cu mare îndrăzneală înaintea tronului lui Dumnezeu. Pentru această vrednicie vă admir eu pe voi, monahii şi vă fericesc, iar pe mine mă ocărăsc. De ce oare nu am putut lepăda eu vremelnica împărăție, veşmintele şi coroana cea împărătească şi să fi trăit în sărăcie, îmbrăcat în haine de sac şi să fi împlinit toate câte se cer de rânduiala călugărească, pentru a mă învrednici şi eu să primesc o îndrăznire ca aceasta?»”[1].

Călugării care îşi țin rânduiala, au deci prima şansă de a ajunge în împărăția lui Dumnezeu, acolo unde „*cele ce ochiul nu le-a văzut şi urechea nu le-a auzit, şi la inima omului nu s-au suit, pe acelea le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El*” (I Corinteni 2,9).

Vă mulțumesc.

[1] *Viețile sfinților pe luna iunie*, Retipărite şi adăugite cu aprobarea Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române după ediția din 1901-1911, Editura Episcopiei Romanului, 1997, pp. 324-325.

Comuniunea şi solidaritatea românilor cu Ortodoxia răsăriteană[1]

a. Răspândirea creştinismului pe teritoriul actual al țării noastre

După învierea Sa din morți, Domnul Hristos şi-a trimis Sfinții Apostoli la propovăduire, zicându-le: „*Mergeți şi învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh, învățându-le să păzească toate câte v-am poruncit Eu vouă*” (Matei 28,19-20). Împlinind porunca Mântuitorului, Sfinții Apostoli au tras sorți, pentru a şti fiecare dintre ei unde îi este rânduit de Dumnezeu să răspândească cuvântul Evangheliei. În planul lui Dumnezeu, Sfântul Andrei, cel întâi chemat la apostolie, a propovăduit cuvântul lui Dumnezeu în mai multe zone, printre care şi în Scythia Minor, sau Dobrogea de astăzi.

„Spre deosebire de alte popoare vecine, în istoria cărora este consemnată o dată precisă a creştinării lor (moravii şi cehii în 863, bulgarii în 864, sârbii în 868, ruşii în 988, ungurii în 1000), noi am primit creştinismul pe parcursul unei perioade de timp, însumând primele secole ale erei creştine, proces ce a avut loc atât prin convertiri individuale, cât şi prin lucrare misionară, săvârşindu-se paralel cu procesul etnogenezei poporului român”[2].

---

[1] Conferință susținută în 5 noiembrie 2018, la Universitatea Babeş-Bolyai din Cluj-Napoca.

[2] **Nestor Nicolae Vornicescu, Arhiepiscop şi Mitropolit**, *Scrieri patristice în Biserica Ortodoxă Română până în secolul XVII, Izvoare, traduceri, circulație*, publicată în „Mitropolia Olteniei”, nr. 1-2, 1983, p. 37.

„Prima biserică de pe teritoriul actual al țării noastre a fost chiar peştera Sfântului Andrei, situată în apropierea localității Ion Corvin, din județul Constanța”[1].

„Cea mai veche bazilică la nordul Dunării este cea de la Porolissum, județul Sălaj, care în veacul al IV-lea creştin a fost transformată din templu păgân în biserică”[2].

„Cel dintâi martir de la noi, despre care avem informații precise, a fost episcopul Efrem al Tomisului, căruia i s-a tăiat capul în ziua de 7 martie 304”[3].

„Primul preot daco-roman cunoscut este Montanus, care a fost înecat împreună cu soția sa Maxima, în ziua de 26 martie 304, în râul Sava, pentru că cei doi au mărturisit credința creştină”[4].

b. Episcopi şi scaune episcopale pe teritoriul actual al țării noastre în primul mileniu creştin

„Primul episcop hirotonit pe teritoriul țării noastre a fost Amplie (sau Ampliat), ucenicul Sfântului Andrei, rânduit de acesta ca episcop de Odyssos (astăzi Varna, în Bulgaria)”[5].

„Cei dintâi ierarhi care au păstorit pe teritoriul țării noastre au fost Evanghelicus (în jurul anului 303), Efrem (martirizat în 304) şi Tit (cca 319-324), care au avut reşedința la Tomis, oraşul Constanța de astăzi. Importanța acestui străvechi scaun episcopal constă şi în faptul că ierarhii de aici au luat parte la lucrările

[1] **Petroniu Florea**, *Biserica Ortodoxă Română: Istorie şi actualitate, realizări şi provocări*, articol publicat în volumul: „Episcopia Sălajului - începuturi”, Editura Episcopiei Sălajului: „Credință şi viață în Hristos”, Zalău, 2014 , p. 47.

[2] **Ibidem**.

[3] **Ibidem**, p. 48.

[4] **Ibidem**.

[5] **Ibidem**, pp. 47-48.

primelor trei Sinoade Ecumenice. Astfel, Marcu a fost prezent la Sinodul I Ecumenic de la Niceea, din 325; Gherontie a participat la lucrările Sinodului al II-lea Ecumenic de la Constantinopol, din 381; iar Timotei a luat parte la lucrările Sinodului al III-lea Ecumenic de la Efes, din 431”[1].

Pe teritoriul actual al țării noastre „au existat scaune episcopale încă de la începutul secolului al IV-lea, în Dobrogea, fosta Scythie Minor, precum şi în provinciile romane sud-dunărene. De asemenea, o organizare bisericească este presupusă în secolele IV-VI în părțile Buzăului şi ale Olteniei. Patriarhia Ecumenică a întocmit, la începutul secolului al VI-lea, o listă cu Mitropoliile, Arhiepiscopiile şi Episcopiile din cuprinsul ei, cunoscută sub denumirea de «Notitia Episcopatuum». După această listă, rezultă că, în Scythia Minor existau atunci 15 centre eparhiale, în frunte cu Mitropolia Tomisului”[2].

„Primul ierarh de la noi, din afara Dobrogei, a fost Ierotei. Acesta, în calitate de monah, l-a însoțit pe la anul 950-951 pe Gyula, conducătorul ungurilor, într-o vizită la Constantinopol. Gyula a fost tatăl Şarlotei, mama lui Ştefan cel Sfânt, primul rege al Ungariei. În capitala Imperiului Bizantin, Gyula a fost botezat, avându-l ca naş pe împăratul Constantin al VII-lea Porfirogenetul, iar Ierotei a fost hirotonit episcop de către patriarhul ecumenic Teofilact. La revenirea în Transilvania, Ierotei a avut reşedința la Alba Iulia, păstorindu-i pe ungurii nou convertiți la ortodoxie, dar şi pe românii ortodocşi de veacuri”[3].

---

[1] **Ibidem**, p. 48.

[2] **Nestor Nicolae Vornicescu, Arhiepiscop şi Mitropolit**, *Op. cit.*, pp. 38-39.

[3] **Petroniu Florea**, *Art. cit.*, p. 48.

c. Înființarea Mitropoliilor în Principatele Române

În urma formării cnezatelor şi a voievodatelor de pe teritoriul actual al țării noastre, cnejii şi voievozii doreau să controleze, nu doar din punct de vedere administrativ şi economic supuşii din zonele pe care le stăpâneau, ci voiau să aibă şi autoritate bisericească asupra lor, de aceea țineau pe lângă ei, în cetățile lor de scaun, câte un episcop, care în cele mai multe cazuri le era şi prim sfetnic. Ierarhul respectiv „slujea la curte, hirotonea preoți, sfințea biserici etc., într-un cuvânt, îndruma viața spirituală”[1] din formațiunea politică respectivă.

„Presupunem că paralel cu unificarea politică a vechilor formațiuni cneziale şi voievodale, a avut loc şi unificarea organizației bisericeşti, adică în locul mai multor episcopi existenți pe lângă fiecare cneaz sau voievod, va fi fost ales un singur ierarh, cu titlul onorific de mitropolit. În practica Bizanțului şi a altor state ortodoxe, orice organizație de stat implica şi o organizație bisericească. Aşa s-au petrecut lucrurile şi în statele slave vecine. În 1204, în statul Asăneştilor, Ioniță a fost recunoscut ca «rege al bulgarilor şi vlahilor», iar conducătorul Bisericii a fost ridicat la treapta de arhiepiscop. În 1217, marele jupan Ştefan a devenit rege al Serbiei, peste doi ani fratele său Sava era recunoscut ca arhiepiscop, iar când Ştefan Duşan (1331-1355) a luat titlul de împărat («țar») în 1346, arhiepiscopul său a devenit «patriarh al sârbilor şi grecilor». Lucrurile vor fi avut o evoluție similară şi la noi. Când Basarab I a rămas singurul domnitor al Țării Româneşti, ierarhul de la curtea sa a devenit «mitropolit». Dar această organizare bisericească centralizată, în frunte cu un mitropolit, nu avea încă recunoaşterea canonică

[1] **Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu**, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, volumul I, Editura Trinitas, Iaşi, 2004, p. 246.

a Patriarhiei Ecumenice din Constantinopol, suprema autoritate bisericească în Răsărit. Recunoaşterea a obţinut-o Nicolae Alexandru Basarab”[1]. Astfel, „la rugăminţile repetate ale domnitorului Nicolae Alexandru Basarab, în anul 1359, patriarhul ecumenic Calist a recunoscut transferarea lui Iachint de Vicina ca mitropolit al Ungrovlahiei”[2], iar prin aceasta a fost înfiinţată sau recunoscută Mitropolia Ţării Româneşti, cu sediul „la Câmpulung sau la Curtea de Argeş”[3].

În a doua jumătate a secolului al XIV-lea, voievozii maramureşeni: Dragoş, Sas, Balc (sau Baliţă), Bogdan şi Laţcu au descălecat la est de Carpaţi, punând bazele Principatului independent Moldova, iar succesorul acestora, domnitorul Petru I Muşat, a înfiinţat o Mitropolie autohtonă, cu sediul la Baia. „Ca şi în Ţara Românească, crearea unei Mitropolii - sub egida directă a statului creat de români şi pentru români - era unul din însemnele obligatorii ale independenţei şi marca intrarea oficială a statului moldovean în rândul statelor europene cu o identitate bine definită. Cu alte cuvinte, actul bisericesc trebuia să dobândească şi o semnificaţie politică”[4]. Mitropolia Moldovei a fost recunoscută de Patriarhia Ecumenică în 1401, în timpul domnitorului Alexandru cel Bun.

Primele ştiri documentare despre existenţa unor ierarhi în Transilvania datează din a doua jumătate a secolului al XIV-lea. Astfel, în 1376 este consemnat într-o inscripţie de la mănăstirea Râmeţ arhiepiscopul Ghelasie, iar în 1391 sunt menţionaţi anumiţi arhierei locali „în părţile de nord ale Transilvaniei”. În secolul al XV-lea sunt consemnaţi mai mulţi ierarhi, pe care cercetările mai noi îi consideră drept „mitropoliţi” ai întregii Transilvanii:

---

[1] **Ibidem**, p. 231.
[2] **Ibidem**, p. 377.
[3] **Ibidem**, p. 231.
[4] **Ibidem**, p. 248.

Ioan, în 1456 la Hunedoara, Ioanichie, în 1479, probabil în satul Nandru, lângă Hunedoara, iar după 1488, la Feleac, lângă Cluj, unde au păstorit patru mitropoliţi, până în jurul anului 1550. După ce voievodatul Transilvaniei a devenit principat autonom sub suzeranitate otomană (1541), autorităţile de stat de atunci i-au obligat pe mitropoliţii Transilvaniei să-şi stabilească sediul la Geoagiu, iar după 1572, la Alba Iulia, unde îşi aveau reşedinţa şi principii Transilvaniei.

d. Situaţia creştinilor din nordul şi sudul Dunării după căderea Constantinopolului sub turci

După ce turcii au cucerit Constantinopolul, în 1453, Imperiul Otoman s-a tot extins spre Apusul Europei, ocupând ţările din sudul Dunării: „Serbia (1459), despotatul Moreea (1460), Imperiul grec de Trapezunt (1461), Bosnia (1463), Herţegovina (1483), Muntenegrul (1496), Albania (în mai multe etape)"[1], iar în 1526, în urma bătăliei de la Mohacs, turcii au pus stăpânire şi pe Ungaria, ajungând să asedieze de două ori Viena, în 1529 şi 1683.

Astfel, „la sfârşitul secolului al XV-lea, în sud-estul Europei nu mai existau decât două state creştine: Ţara Românească şi Moldova, care au rămas în continuare cu un teritoriu distinct, cu hotare bine delimitate, cu propriile lor instituţii politico-administrative, economice şi sociale, cu un patrimoniu cultural şi artistic propriu. Această continuitate statală se explică prin aceea că Ţările Române au ştiut să folosească în mod judicios mijloacele politico-diplomatice ale vremii, recunoscând suzeranitatea otomană, în schimbul unui tribut sau haraci. În anumite cazuri, au recurs la rezistenţă armată, cu mobilizarea tuturor forţelor populare capabile de luptă împotriva oştilor

[1] **Ibidem**, p. 229.

otomane, sprijinindu-se uneori şi pe alianțele încheiate cu unele state creştine vecine. Însuşi Imperiul Otoman a fost nevoit să recunoască individualitatea celor două Țări Româneşti extracarpatice, iar după 1541 şi a Transilvaniei - cu respectarea autonomiei lor interne, a integrității teritoriale şi cu interdicția - pentru musulmani - de a se stabili în Țările Române şi de a ridica moschei”[1].

În aceeaşi perioadă, „grecii, bulgarii, sârbii, albanezii şi ungurii nu aveau cârmuitori din neamul lor, erau judecați după legile otomane şi erau socotiți supuşi fără drepturi politice, cele mai multe dintre bisericile lor fiind prefăcute în moschei. În acelaşi timp, românii aveau domni pământeni, aleşi de boieri, pe care sultanul îi întărea în scaun sau putea să-i detroneze, dar nu-i înlocuia decât tot cu domni pământeni. Țara Românească plătea haraci, adică tribut, şi multe daruri către sultan, vizir şi dregătorii otomani, dar era, ca şi Moldova şi Transilvania, o țară deosebită de Imperiul Otoman, cu granițe, cu legi proprii, cu biserici şi mănăstiri. Mai mult chiar, turcii nu puteau să aibă moschei sau cimitire pe pământul Țării Româneşti, nici să cumpere moşii acolo”[2]. Anton Maria del Chiaro, secretarul de limbi occidentale al domnitorului Constantin Brâncoveanu, a consemnat în acest sens că: „În toată Valahia, ca şi în Moldova, nu se găseşte nicio moschee, cât de neînsemnată, aşa că pentru rugăciunile lor, turcii sunt nevoiți să se adune într-un loc mai retras, unde şi le fac cu toată discreția”[3].

---

[1] **Ibidem**.

[2] **Gherasim Cristea, Episcopul Râmnicului**, *Viața Sfântului Martir Constantin-Vodă Brâncoveanu şi a celor împreună pătimitori cu dânsul*, Editura Episcopiei Râmnicului, Râmnicu Vâlcea, 2001, p. 57.

[3] **Mihail Țăpârlea**, *Epoca brâncovenească, epocă de echilibru geostrategic sud-est european şi de sincronism civilizațional cu Apusul*, articol publicat în volumul: „Sfântul Constantin Brâncoveanu, Ocrotitorul Episcopiei Slatinei şi Romanaților”, volumul II - Domnia, Editura Episcopiei Slatinei şi Romanaților, Slatina, 2014, p. 765.

„La începutul secolului al XVI-lea, din punctul de vedere al Porții Otomane, vecinii acesteia făceau parte din trei categorii: dar-al-islam (Casa Islamului), dar-al-ahd (Casa Păcii) şi dar-al-harb (Casa Războiului). Țările Române se bucurau de statutul de dar-al-ahd (Casa Păcii), ceea ce presupunea respectarea teritorială a țărilor care făceau parte din această Casă a Păcii, neamestecul turcilor în treburile interne, interdicția de a trece cu turmele de animale pe teritoriul acestor țări, interzicerea staționării unor trupe otomane de ocupație şi, ceea ce este foarte important, independența totală din punct de vedere spiritual, religios, cu interdicția ridicării unor moschei"[1].

De asemenea, „după căderea Imperiului Bizantin şi a țărilor ortodoxe din Sudul Dunării, Valahia a rămas singura țară a cărei autonomie acordată de Înalta Poartă permitea refugiaților greci, bulgari, sirieni, ierusalimiteni, etc. să se îndrepte către ea, făcând-o să devină centrul cultural al lumii ortodoxe"[2].

În această situație, ierarhii şi monahii din Răsărit, obişnuiți să fie susținuți în activitățile lor de către împărații bizantini, au apelat la bunăvoința domnitorilor români, de la care au primit sprijin constant şi generos, până când domniile pământene au fost înlocuite cu cele fanariote, în prima jumătate a secolului al XVIII-lea, iar apoi ajutorarea acestora a continuat,

---

[1] **Dr. Manole Neagoe**, *Poziția internațională a Țării Româneşti (1512-1521)*, articol publicat în volumul: „Sfântul Voievod Neagoe Basarab, ctitor de biserici şi cultură românească", Editura Cuvântul Vieții, Bucureşti, 2012, pp. 465-466.

[2] **Pr. Prof. Univ. Dr. Ioan Moldoveanu**, *Sfântul Constantin Brâncoveanu, sprijinitor al Ortodoxiei de limbă greacă*, articol publicat în volumul: „Constantin Brâncoveanu şi contribuţia lui la sporirea patrimoniului cultural, educaţional, spiritual şi social-filantropic al Ţării Româneşti în contextul european al veacului al XVIII-lea", Editura Basilica, Bucureşti, 2014, p. 161.

până la secularizarea averilor mănăstireşti din a doua jumătate a veacului al XIX-lea.

e. Patriarhi veniți după milostenie în Țările Române, până la domniile fanariote

„Legăturile Bisericii Ortodoxe din Țara Românească şi din Moldova - mai puțin din Transilvania - cu Bisericile Ortodoxe de limbă greacă şi slavă, atestate documentar încă din a doua jumătate a secolului al XIV-lea, au cunoscut o dezvoltare deosebită în cursul secolului al XVI-lea. Aceste legături s-au manifestat prin călătoriile unor patriarhi, mitropoliți, episcopi sau călugări greci în țările noastre, după ajutoare, prin numeroase danii făcute de domnitorii români Patriarhiilor apostolice de Constantinopol, Alexandria, Antiohia şi Ierusalim sau mănăstirilor de la Muntele Athos, de pe stâncile de la Meteora şi altor aşezăminte bisericeşti din Macedonia, Tesalia, Epir, din insulele greceşti, din Țara Sfântă şi din Muntele Sinai, prin ierarhi şi călugări români care călătoreau la Locurile Sfinte (Ierusalim, Athos etc.), prin manuscrisele sau cărțile tipărite la noi care circulau în toate țările ortodoxe, prin lupta comună pentru apărarea Ortodoxiei. Timp de peste patru secole, cărțile scrise sau imprimate în centre tipografice româneşti, fie în limbi de largă circulație pe atunci, cum erau slavona şi greaca, fie de circulație mai restrânsă, ca limbile arabă, georgiană, sârbă şi bulgară, au cunoscut o largă difuzare în Balcani şi în Orientul Apropiat, ținând trează conştiința națională şi ortodoxă a popoarelor oprimate de Semilună, întărindu-le încrederea în adevăr, dreptate şi libertate, precum şi speranța în refacerea statelor naționale de altădată. Picturi murale în bisericile Athosului sau în alte părți din lumea ortodoxă greacă şi sud-slavă, veşminte şi broderii liturgice, icoane, piese liturgice, argintărie, toate lucrate de meşteri români sau din inițiativă şi cu sprijin financiar româ-

nesc, formează şi azi o mare parte din patrimoniul cultural-artistic al multor aşezăminte bisericeşti (centre patriarhale sau eparhiale, mănăstiri, biserici) şi al unor prestigioase instituții culturale (muzee, biblioteci) din Bulgaria, Serbia, Grecia, insulele greceşti, Cipru, Turcia, Siria, Israel şi Egipt”[1].

„Cultura, arta şi, în genere, spiritualitatea post-bizantină au supraviețuit încă patru secole după 1453, anul marelui dezastru al cuceririi Constantinopolului de forțele armate otomane, dezvoltându-se pe pământul Țării Româneşti şi al Moldovei, cu sprijinul material şi moral al domnitorilor acestor două țări, considerați ca urmaşi ai «bazileilor» de altădată. Datorită acestora, Țările Române au devenit «Bizanțul după Bizanț», după expresia pusă în circulație de marele savant Nicolae Iorga. Toate acestea au contribuit la ridicarea prestigiului Ortodoxiei Româneşti în toată lumea creştină”[2].

În cele ce urmează vom prezenta vizitele patriarhilor răsăriteni în Țările Române, până la instaurarea domniilor fanariote.

„În jurul anului 1503, domnitorul Radu cel Mare l-a adus în Țara Românească pe fostul patriarh ecumenic Nifon al II-lea (1486-1488 şi 1496-1498), pentru a proceda la reorganizarea vieții bisericeşti de aici”[3]. „În primăvara anului 1504, a venit la Târgovişte Ioachim I (1498-1502 şi 1505-1506), un alt fost patriarh ecumenic, iar prin aceasta s-a produs un eveniment unic în istoria Țărilor Române, pentru că atunci a fost singurul moment în care, la curtea unui domnitor român, s-au aflat doi foşti patriarhi ecumenici”[4].

---

[1] **Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu**, *Op. cit.*, p. 541.

[2] **Ibidem**, pp. 541-542.

[3] **Ibidem**, p. 542.

[4] **Dr. Radu Ştefan Vergatti**, *Neagoe Basarab - om al Bisericii, cărturar şi domn*, articol publicat în volumul: „Sfântul Voievod Neagoe Basarab, ctitor de biserici şi cultură românească”, Editura Cuvântul Vieții, Bucureşti, 2012, pp. 14-15.

„Patriarhul Ioachim I şi-a dat obştescul sfârşit la Târgovişte, în 1506”[1].

„Prin 1513, patriarhul ecumenic Pahomie (1503-1505 şi 1506-1514) a făcut o călătorie în Țara Românească şi în Moldova, însoțit de câțiva călugări şi preoți, pentru a strânge ajutoare. Peste patru ani, Țara Românească a fost vizitată de noul patriarh ecumenic Teolipt I (1514-1520), invitat de Neagoe Basarab la sfințirea ctitoriei sale de la Curtea de Argeş. Sub Teolipt I, Patriarhia a primit sume însemnate de bani din partea acestui domnitor, din care s-a acoperit cu plumb biserica mare a Patriarhiei şi s-au refăcut chiliile. Despre patriarhul Ieremia I (1520-1522 şi 1523-1545) se spune că a murit în 1545, la Vrața, pe când se întorcea din Țara Românească”[2].

„În a doua jumătate a secolului al XVI-lea, patriarhul ecumenic Ioasaf al II-lea (1556-1565) a făcut o călătorie în Moldova, prin 1561. Se cunosc câteva odoare dăruite acum Patriarhiei de Alexandru Lăpuşneanu şi de doamna Ruxandra. În 1564, Ioasaf al II-lea era în Țara Românească, însoțind alaiul de nuntă al celor doi gineri ai doamnei Chiajna, văduva lui Mircea Ciobanu, unul din ei, Stamate, fiind nepot al patriarhului. Prin 1570, se pare că a trecut prin Moldova după ajutoare şi patriarhul Mitrofan al III-lea (1565-1572 şi 1579-1580). În timpul păstoririi sale, Petru Şchiopul, domnul Moldovei, a dăruit Patriarhiei o casă, cumpărată de el la Constantinopol, primind o scrisoare de mulțumire din partea patriarhului şi a sinodului său. După el, au mai călătorit prin țările noastre patriarhii Pahomie al II-lea (1584-1585) şi Teolipt al II-lea (1585-1586)”[3].

„Ultimul patriarh ecumenic care a călătorit prin țările române în secolul al XVI-lea a fost Ieremia al II-lea (1572-

[1] **Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu**, *Op. cit.*, p. 542.
[2] **Ibidem**, p. 542.
[3] **Ibidem**, pp. 542-543.

1579, 1580-1584 şi 1587-1595). În timp ce păstorea pentru a treia oară, Mihnea Turcitul a dăruit Patriarhiei metocul românesc din Constantinopol, numit Vlah Sarai, cu hramul Maica Domnului Mângâietoarea, în care s-a mutat sediul Patriarhiei (1586) pentru câțiva ani. În 1588, Ieremia al II-lea a făcut o călătorie în Rusia, în vederea ridicării scaunului mitropolitan al Moscovei la rangul de Patriarhie, fiind însoțit de mitropolitul Ierotei al Monembaziei (Monemvasia). În drumul lor, s-au oprit şi în țările noastre. Cei doi ierarhi greci au fost primiți cu mare cinste la Bucureşti de mama lui Mihnea Turcitul, domnitorul fiind bolnav. De la Bucureşti, patriarhul Ieremia al II-lea a plecat în Moldova, unde a stat mai mult timp la curtea lui Petru Şchiopul, apoi a ajuns în Rusia. Acolo, în fruntea unui sobor de ierarhi, a înscăunat pe Iov, primul patriarh al Bisericii Ortodoxe Ruse, la 26 ianuarie 1589. La întoarcere, cei doi ierarhi au trecut din nou prin Țările Române”[1].

„În ultimele decenii ale secolului al XVI-lea, prin patriarhul Meletie Pigas al Alexandriei (1590-1601), au început legăturile Țărilor Române cu Patriarhia Ortodoxă din Alexandria Egiptului, care vor fi deosebit de intense în secolul următor”[2].

„Tot pe atunci se semnalează primele contacte cu Patriarhia Ortodoxă arabă a Antiohiei, cu sediul la Damasc. În 1587, patriarhul Ioachim al V-lea al Antiohiei, în drum spre Rusia, a trecut şi prin țările noastre. Un mitropolit însoțitor a făcut o descriere în versuri arabe a acestei călătorii, rămasă în manuscris. Prezența lui în Moldova este atestată şi de o icoană a Maicii Domnului pe care patriarhul antiohian a dăruit-o lui Gheorghe Movilă, pe atunci episcop la Rădăuți, care, la rândul său, a dăruit-o mănăstirii Sucevița, ctitoria sa şi a familiei”[3].

---

[1] **Ibidem**, p. 543.
[2] **Ibidem**, p. 544.
[3] **Ibidem**.

„Din acelaşi secol se cunosc primele ajutoare româneşti către Patriarhia din Ierusalim şi către alte aşezăminte din Țara Sfântă, mai ales la mănăstirea Sfântul Sava, ctitoria împăratului Iustinian. Ajutorul românilor era necesar acum mai mult ca oricând, pentru că în 1517 Ierusalimul a ajuns în stăpânire otomană. Legăturile politice dintre Turcia şi Franța au favorizat stabilirea unor călugări catolici în Țara Sfântă, încât Patriarhia trebuia să caute noi mijloace de rezistență împotriva acțiunii de subminare a Ortodoxiei dusă de aceştia”[1].

„Se pare că patriarhul Sofronie al IV-lea al Ierusalimului (1579-1608) a făcut o vizită în Moldova, pe când era domn Petru Şchiopul, apoi în Țara Românească, la curtea lui Mihnea Turcitul”[2].

„În 1611 Chiril Lucaris a fost ales patriarh al Alexandriei, iar anul următor a ajuns locțiitor de patriarh ecumenic, dar nu s-a putut menține în scaun decât o lună. Din Constantinopol a venit în Țara Românească, la colegul său de studii de la Veneția şi Padova, domnitorul Radu Mihnea, fiind primul patriarh al Alexandriei care a vizitat țările noastre. Aici a scris, în latineşte, un tratat despre doctrina şi organizarea Bisericii Ortodoxe, cerut de un pastor olandez (1613). A trecut pentru câteva luni în Moldova, la domnitorul Ştefan Tomşa, unde a rostit câteva cuvântări. S-a reîntors apoi în Țara Românească, unde a ținut alte cuvântări la Mitropolia din Târgovişte şi a sfințit mănăstirea Radu Vodă din Bucureşti, închinată tot atunci mănăstirii Ivir din Muntele Athos. Acum a fost închinată Patriarhiei Alexandriei mănăstirea Stăneşti, iar câțiva ani mai târziu mănăstirea Segarcea”[3].

---

[1] **Ibidem**.

[2] **Ibidem**, p. 545.

[3] **Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu**, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, volumul II, Editura Trinitas, Iaşi, 2006, p. 225.

„În 1620 Chiril Lucaris era din nou în Țara Românească, fiind ales tocmai atunci, la 4 noiembrie 1620, în scaunul de patriarh ecumenic”[1].

„Dificultățile materiale în care se zbăteau, asupririle din partea turcilor, la care se adăuga acțiunea iezuiților stabiliți în Țara Sfântă, i-au determinat pe mulți patriarhi greci ai Ierusalimului să urmeze exemplul patriarhilor din Constantinopol şi Alexandria, venind după ajutoare în Țările Române. Astfel, patriarhul Teofan (1608-1644), luptător energic pentru apărarea Ortodoxiei, a vizitat în mai multe rânduri țările noastre. În 1617, era la Iaşi, la curtea lui Radu Mihnea, cunoscut sprijinitor al grecilor, care a închinat acum Sfântului Mormânt mănăstirea Galata. De aici patriarhul a plecat în Polonia (1620-1621), contribuind la reorganizarea Bisericii Ortodoxe ucrainene, decăzută în urma «unirii» de la Brest din 1596, hirotonind şase episcopi şi pe mitropolitul Iov Borețchi al Kievului, reorganizând mănăstirile şi punând bazele unor «frății» ortodoxe. Reîntors la Ierusalim, pentru apărarea Bisericii sale în fața primejdiei catolice, Teofan a venit din nou în Moldova, în 1628, când scaunul domnesc era ocupat de Miron Barnovschi. Acesta a închinat acum Ierusalimului ctitoria sa din Iaşi, biserica Adormirea Maicii Domnului, cunoscută sub numele de Barnovschi, cu două sate. Patriarhul Teofan a revenit în Moldova şi în timpul lui Vasile Lupu, pe care l-a rugat să plătească toate datoriile Patriarhiei, care se ridicau la suma de 56.000 florini. În 1643 patriarhul Teofan era din nou la Iaşi, sfințind Sfântul şi Marele Mir, cu cheltuiala lui Vasile Lupu şi primind închinarea bisericii Adormirea Maicii Domnului din Ismail, refăcută de marele paharnic Gheorghe, fratele domnitorului. În drum spre Ierusalim, patriarhul şi-a dat obştescul sfârşit, fiind îngropat în insula Halki”[2].

---

[1] **Ibidem**.

[2] **Ibidem**, p. 228.

„După moartea patriarhului Teofan, Vasile Lupu a reuşit să impună alegerea ca patriarh al Ierusalimului a lui Paisie, egumen la mănăstirea Galata şi exarh pentru mănăstirile româneşti închinate Sfântului Mormânt. Hirotonia lui s-a făcut la Iaşi, în 23 martie 1645, de către un sobor de arhierei, din care făcea parte şi mitropolitul Varlaam al Moldovei. După o scurtă şedere la Ierusalim, Paisie a pornit spre țările ortodoxe, după ajutoare. În Țara Românească a primit o danie anuală de 50 de taleri din partea mănăstirii Polovragi. De aici a plecat în Moldova, apoi în Rusia. La întoarcere a încercat să mijlocească o apropiere a domnilor români de țarul Alexei Mihailovici Romanov, fapt care i-a adus o scurtă detenție din dispoziția autorităților otomane. Patriarhul Paisie a murit în 1660, în cursul unei noi călătorii în oraşele din jurul Mării Negre"[1].

„Învățatul patriarh al Alexandriei, Mitrofan Critopulos (1636-1639), cu studii în Apusul Europei, unde a petrecut vreo zece ani, autorul unei Mărturisiri de credință care-i poartă numele, a vizitat țările noastre ca ieromonah şi însoțitor al lui Chiril Lucaris. În 1638 a venit din nou, aflându-şi sfârşitul la Târgovişte, în primăvara anului următor, fiind îngropat tot aici"[2].

„Patriarhul Nichifor Klarozanis a ocupat scaunul alexandrin cu ajutorul lui Vasile Lupu, în 1639. În acelaşi an a vizitat Moldova şi Țara Românească. În 1645 a venit pentru a doua oară la curtea lui Vasile Lupu, de unde intenționa să plece în Rusia, dar nu i-au îngăduit turcii. În acelaşi an şi-a aflat sfârşitul în Moldova"[3].

„Dintre ceilalți patriarhi ai Constantinopolului care au călătorit prin Țările Române îl consemnăm pe Atanasie al III-lea Patelarie, fost mitropolit al Tesalonicului, iar în 1634 - pentru doar

[1] **Ibidem**, pp. 228-229.
[2] **Ibidem**, p. 227.
[3] **Ibidem**.

40 de zile - patriarh ecumenic. A stat ani în şir la mănăstirea lui Păun Vameşul de lângă Iaşi, închinată Xiropotamului din Sfântul Munte. În 1652, Vasile Lupu a reuşit să-l repună pe Atanasie în scaunul patriarhal de Constantinopol, dar nu s-a putut menține decât 15 zile. A venit din nou în Moldova, trăind în mănăstirea Sfântul Nicolae din Galați, iar de aici s-a dus în Rusia, unde a primit daruri bogate din partea țarului. La întoarcere a murit într-o mănăstire din Ucraina (1654)”[1].

„Patriarhul Alexandriei Ioanichie Diodios (1645-1657) a ocupat scaunul tot cu ajutorul domnitorului moldovean Vasile Lupu, la care a venit să solicite ajutoare”[2].

„În afară de Patriarhiile greceşti de Constantinopol, Alexandria şi Ierusalim, Țările Române au sprijinit - material şi spiritual - şi Patriarhia ortodoxă a Antiohiei, cu reşedința în Damasc, ai cărei credincioşi erau sirieni vorbitori de limbă arabă. Cel mai de seamă patriarh antiohian din secolul al XVII-lea a fost Macarie al III-lea Zaim (1647-1672). Din cauza greutăților materiale în care se zbătea scaunul său patriarhal, stăpânit secole de-a rândul de arabi (secolele VII-XI), de cavaleri cruciați apuseni (secolele XII- XIII), din nou de arabi (secolele XIII-XVI), iar din 1517 de turci, patriarhul Macarie al III-lea a fost nevoit să întreprindă o lungă călătorie în Moldova, Țara Românească, Ucraina şi Rusia, de unde să solicite ajutoare. Călătoria a durat şapte ani (1652-1659), din care patru i-a petrecut printre români. Din fericire, a rămas o descriere detaliată a călătoriei sale în aceste patru țări ortodoxe, făcută de fiul şi însoțitorul său, arhidiaconul Pavel de Alep. Notele sale de călătorie sunt de un interes istoric excepțional, căci relatează pe larg fapte petrecute în Moldova în ultimele luni de domnie a lui Vasile Lupu, înlăturarea lui şi urcarea pe tron a lui Gheorghe Ştefan (1653), iar în Țara Românească

[1] **Ibidem**, p. 226.
[2] **Ibidem**, p. 227.

faptele petrecute la sfârşitul domniei lui Matei Basarab, venirea la domnie a lui Constantin Şerban Basarab (1654), mazilirea lui şi succesiunea la tron a lui Mihnea al III-lea Radu în 1658, «uns» ca domn de însuşi patriarhul Macarie al III-lea. Pe lângă aceste fapte de natură politică, în însemnările lui Pavel de Alep se găsesc descrieri ale unor monumente de artă, aspecte din viața social-economică şi bisericească. Pentru Țara Românească sunt prezentate ştiri mult mai numeroase, deoarece aici au stat timp mai îndelungat (1653-1654 şi 1656-1658), străbătând țara de la un capăt la altul, vizitând zeci de biserici şi mănăstiri. Cu toate necazurile pe care le-au îndurat în cei şapte ani petrecuți în această călătorie, mai ales cu prilejul schimbărilor de domni la noi, împreunate cu lupte şi cu venirea turcilor şi a tătarilor, patriarhul şi însoțitorii săi au reuşit să strângă sume însemnate de bani, cu care au plătit datoriile Patriarhiei şi au început lucrările de restaurare a reşedinței şi a catedralei patriarhale din Damasc”[1].

„În timp ce se afla în Țara Românească, în mâinile patriarhului Macarie al III-lea a căzut un Letopiseț al Țării Româneşti într-o versiune grecească, pe care l-a tradus în limba arabă, sub titlul: «Istorii şi ştiri pe scurt despre domnii Țării Româneşti şi despre petrecerea lor în vremea şederii lor în domnie, precum am putut culege şi aduna». Informațiile din acest letopiseț începeau cu anul 1292. Traducerea a fost descoperită în biblioteca mănăstirii Deir es-Sir, în apropiere de Beirut. Pavel de Alep a întocmit o Istorie a voievodului Vasile Lupu al Moldovei şi a războaielor sale, care a fost descoperită într-o bibliotecă din Zahle (Liban)”[2].

„Partenie al IV-lea Moghilalul, fost patriarh ecumenic în cinci rânduri (între 1657-1685), a călătorit în Țara Românească prin 1655. Pentru a-şi putea câştiga mijloacele de existență, pa-

---

[1] **Ibidem**, pp. 242-243.
[2] **Ibidem**, p. 243.

triarhii care s-au succedat în scaun i-au încredinţat cârmuirea Mitropoliei Proilaviei (1667-1671), apoi a Târnovei şi a Vidinului. Partenie al IV-lea a murit la Bucureşti, după anul 1688”[1].

„Patriarhul Paisie al Alexandriei (1657-1678), care a luat parte la sinodul ţinut la Moscova în 1666-1667 pentru condamnarea patriahului Nicon, s-a oprit la întoarcere şi în ţările noastre”[2].

„Patriarhul Nectarie al Ierusalimului (1661-1669) a fost ales la stăruinţele lui Vasile Lupu - deşi mazilit - şi ale lui Grigorie Ghica al Ţării Româneşti. Patriarhul Nectarie a venit în Moldova, stând în metocul de la Sfântul Sava din Iaşi, de unde s-a întors la Ierusalim cu numeroase daruri din partea lui Eustratie Vodă Dabija. Cu banii primiţi a refăcut numeroase biserici din Ţara Sfântă”[3].

„Patriarhul Partenie Prohoros al Alexandriei (1678-1688) a vizitat de două ori Ţările Române înainte de a fi ales patriarh, ca exarh al mănăstirilor româneşti închinate Sfântului Mormânt, iar după alegere, a petrecut aproape doi ani în Moldova şi Ţara Românească, cercetând, cu acest prilej, mănăstirile Stăneşti şi Segarcea din Oltenia, închinate Patriarhiei de Alexandria”[4].

„Un alt patriarh al Constantinopolului, Dionisie al IV-lea Seroglanul (Muselinul), fost mitropolit de Larissa în Grecia, şi deţinător al scaunului ecumenic în cinci rânduri (între 1671-1694), ierarh învăţat, înrudit cu Cantacuzinii, puternici pe atunci la Constantinopol, a avut legături strânse cu ţările noastre (slujise şi ca secretar al lui Matei Basarab). În 1681 - ca fost patriarh - a venit în Ţara Românească, la Şerban Cantacuzino, pe care a reuşit să-l împace cu Gheorghe Duca al Moldovei. În vara anului

---

[1] **Ibidem**, p. 226.
[2] **Ibidem**, p. 227.
[3] **Ibidem**, p. 229.
[4] **Ibidem**, p. 227.

următor, cu ajutorul lui Şerban Cantacuzino, şi-a reluat scaunul patriarhal pentru a treia oară. În 1687, după ce a pierdut din nou scaunul, a venit tot în Țara Românească, unde, în anul următor, a slujit la înmormântarea binefăcătorului său, Şerban Cantacuzino, şi l-a «uns» domnitor pe Constantin Brâncoveanu. Cu ajutorul acestuia, şi-a recăpătat scaunul, pentru a cincea oară, în 1693, dar nu l-a putut păstra decât şapte luni. În aceste împrejurări, a venit din nou în Țara Românească, la Târgovişte, unde şi-a dat obştescul sfârşit în 1696, fiind înmormântat în fosta catedrală mitropolitană de acolo”[1].

„Contracandidatul lui Dionisie al IV-lea, Iacob, care a păstorit în scaunul ecumenic în trei rânduri (între 1679-1688), a venit în Țara Românească şi în Moldova de mai multe ori. În 1693 a slujit la înmormântarea lui Constantin Cantemir, alături de patriarhii Gherasim al Alexandriei şi Dositei al Ierusalimului. S-a stins din viață la Iaşi, în 1700, fiind îngropat în mănăstirea Golia, unde se mai păstrează piatra sa de mormânt”[2].

„În 1669 patriarhul Nectarie al Ierusalimului s-a retras de bunăvoie din scaun, fiind urmat de Dositei, mitropolitul Cezareii Palestinei, care, deşi în vârstă de numai 28 de ani, a reuşit să apere şi să ridice ca nimeni altul, nu numai prestigiul Patriarhiei de Ierusalim, ci al Ortodoxiei întregi. Aproape patru decenii, Dositei a fost îndrumătorul activității cultural-teologice în limba greacă şi mai ales apărătorul însuflețit al Ortodoxiei în fața atacurilor catolice şi protestante. Dositei a fost ridicat pe scaunul patriarhal într-o vreme de mari frământări, când asupra Patriarhiei apăsa datoria enormă de 100.000 de taleri, iar iezuiții îşi desfăşurau nestânjeniți activitatea în Țara Sfântă. Era firesc ca şi el să întreprindă lungi călătorii în Țările Române, unde mai fusese în două rânduri, ca însoțitor al predecesorilor săi, Paisie şi

---

[1] **Ibidem**, pp. 226-227.

[2] **Ibidem**, p. 227.

Nectarie, călătorii care au durat ani de zile. S-ar putea spune, fără exagerare, că adevăratele reşedinţe ale patriarhului Dositei erau în Bucureşti şi Iaşi, nicidecum în Ierusalim. În 1670 acesta s-a aflat la Bucureşti şi apoi la Iaşi, unde a primit din partea prietenului său Gheorghe Duca Vodă închinarea mănăstirilor Cetăţuia - ctitoria acestuia - şi Hlincea de lângă Iaşi. Din daniile primite, patriarhul a refăcut biserica Naşterii Domnului din Betleem, pe care a sfinţit-o cu prilejul sinodului convocat la Ierusalim, în martie 1672, care a reluat discuţia asupra Mărturisirii de credinţă atribuită lui Chiril Lucaris şi a aprobat lucrarea lui Dositei intitulată «Pavăza Ortodoxiei»"[1].

„În anul 1673 patriarhul Dositei al Ierusalimului era din nou în Ţara Românească, iar domnitorul Grigorie Ghica a închinat acum Sfântului Mormânt mănăstirea Călui (jud. Olt), ctitoria Buzeştilor, şi schitul Ungurei (Buzău). Datorită uneltirilor catolicilor - care oferiseră o sumă enormă de bani turcilor pentru cumpărarea Sfântului Mormânt - patriarhul a revenit la Ierusalim, fiind nevoit să-l răscumpere cu banii strânşi în Ţările Române. În anii următori patriarhul Dositei a călătorit în Moldova, iar domnitorul Antonie Vodă Ruset a închinat Patriarhiei Ierusalimului mănăstirea Caşin, ctitoria lui Gheorghe Ştefan. Tot atunci, mitropolitul Dosoftei al Moldovei i-a închinat mănăstirea sa de metanie, Probota, iar doamna Safta, văduva lui Gheorghe Ştefan, i-a închinat Bistriţa, ctitoria lui Alexandru cel Bun"[2].

„În 1680, patriarhul Dositei a pornit într-o nouă călătorie, care a durat câţiva ani, străbătând toată lumea ortodoxă, din Ţara Sfântă în Balcani, Ţările Române, Rusia şi Georgia. Patriarhul urmărea nu numai colectarea de ajutoare materiale, ci şi înche-

[1] **Ibidem**, p. 229.
[2] **Ibidem**.

ierea unor legături cu Rusia - aflată în continuă ascensiune - în vederea eliberării popoarelor subjugate de turci”[1].

„În 1680-1682 patriarhul Dositei a înființat o tipografie grecească la mănăstirea Cetățuia de lângă Iaşi, reşedința sa din Moldova, în care au fost tipărite mai multe cărți de slujbă şi lucrări teologico-polemice. În 1688 patriarhul era în Țara Românească, fapt confirmat - între altele - de prefața Bibliei de la Bucureşti, semnată de el, deşi fusese alcătuită de învățatul Constantin Cantacuzino Stolnicul. În 1693, patriarhul Dositei a obținut de la domnitorul Constantin Duca al Moldovei un hrisov de confirmare a mănăstirilor închinate Sfântului Mormânt: Galata, Barnovschi, Bârnova, Sfântul Sava, Hlincea, Dealul Mare (lângă Iaşi), Dumbrăvița (lângă Focşani), Tazlău şi Caşin. În timpul domnitorului Constantin Brâncoveanu a fost închinată Sfântului Mormânt mănăstirea Sfântul Sava din Bucureşti, refăcută acum”[2].

„În 1697-1698 patriarhul Dositei era din nou în Țara Românească, la hirotonia tânărului şi nestatornicului mitropolit Atanasie Anghel al Transilvaniei, care a fost săvârşită la Bucureşti, în 22 ianuarie 1698. Patriarhul Dositei şi mitropolitul Teodosie al Ungrovlahiei l-au pus pe Atanasie Anghel să semneze o mărturisire de credință în 22 de puncte, pentru a-l întări în dreapta credință, atrăgându-i atenția, îndeosebi, asupra învățăturilor atacate de calvini şi de catolici”[3].

Patriarhul Dositei al Ierusalimului nu a venit în Țările Române doar cu scopul de a strânge ajutoare pentru Patriarhia pe care o conducea, ci s-a implicat şi în lupta de apărare a Ortodoxiei împotriva uniatismului. „În anul 1701 patriarhul Dositei se afla la Braşov, în aparență numai pentru adunarea de

---

[1] **Ibidem**.
[2] **Ibidem**, p. 230.
[3] **Ibidem**.

milostenii, în realitate şi, sau mai ales, pentru a încuraja opoziţia împotriva unirii. Succesul lui a fost deplin, readucând la credinţa strămoşească poporul prins deja în mrejele unirii. Atanasie Anghel încerca să-l oprească, dar poporul curgea în valuri spre Dositei, care predica pe faţă şi înflăcărat împotriva lui Atanasie, dezlegându-i pe credincioşi de datoria de a-l recunoaşte şi asculta, ca pe unul care, prin apostazia lui, a pierdut dreptul la aceasta. Atanasie, înfuriat la culme, i-a atras atenţia lui Dositei în scris, dar în zadar. S-a plâns apoi împăratului de la Viena şi patriarhului de Constantinopol. De la patriarhul ecumenic Calinic al II-lea, cu care Dositei nu se afla în relaţii bune, a primit răspuns că patriarhul Ierusalimului nu are dreptul să-şi exercite jurisdicţia decât în Palestina şi nicidecum în Ţările de la Dunăre, iar de la Viena a venit ordin ca patriarhul instigator să fie alungat peste graniţă. La această veste, Dositei s-a grăbit să părăsească de bunăvoie Transilvania, mergând în Ţara Românească şi apoi la Constantinopol, unde a alcătuit o epistolă către poporul român din Ardeal, pe care au semnat-o toţi patriarhii”[1].

„În 1701, patriarhul Dositei i-a trimis o scrisoare lui Atanasie Anghel şi alta lui Ştefan Raţ, administratorul bunurilor fiscale din Alba Iulia, unul dintre promotorii uniaţiei, mustrându-i pentru abjurarea de la dreapta credinţă, iar în 1702 a adresat - împreună cu mitropolitul Teodosie al Ungrovlahiei - o pastorală credincioşilor din Transilvania, înştiinţându-i că au aruncat anatema asupra lui Atanasie Anghel şi îndemnându-i să nu se abată de la credinţa ortodoxă”[2].

„Patriarhul Dositei al Ierusalimului s-a stins din viaţă la Constantinopol, în 7 februarie 1707, la vârsta de 66 de ani, după o

---

[1] **Dumitru Stăniloae**, *Viaţa şi activitatea patriarhului Dosofteiu al Ierusalimului şi legăturile lui cu Ţările Române*, Institutul de Arte grafice şi Editura Glasul Bucovinei, Cernăuţi, 1929, p. 59.

[2] **Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu**, *Istoria Bisericii…*, vol. II, p. 230.

păstorire de 38 de ani ca patriarh, plină de lupte cu catolicii şi cu protestanții sau cu autoritățile otomane pentru apărarea Sfântului Mormânt şi a Ortodoxiei, în general. El reprezintă un moment de seamă în istoria legăturilor Patriarhiei Ierusalimului cu Țările Române”[1], încât părintele Dumitru Stăniloae a afirmat, în teza sa de doctorat, că „patriarhul Dositei a făcut din Țările Române un al doilea Patriarhat al Scaunului din Ierusalim”[2].

„Patriarhul Atanasie al III-lea Dabbas al Antiohiei (1685-1694), după ce a pierdut scaunul (în lupta cu patriarhul Chiril al V-lea, fiul lui Pavel de Alep), a venit în Țara Românească, unde domnea Constantin Brâncoveanu, petrecând la noi mai mult de patru ani (1700-1704). Aici a întocmit o Istorie a patriarhilor de Antiohia, tradusă pentru Constantin Brâncoveanu în limba greacă populară. La rugămintea sa, domnitorul român l-a însărcinat pe ieromonahul-tipograf Antim Ivireanul să lucreze literele necesare pentru imprimarea unor cărți în limba arabă. Şi astfel, au apărut, pe pământ românesc, cu cheltuiala lui Constantin Brâncoveanu, două cărți cu caractere arabe: «Liturghierul», la Snagov, în 1701 şi «Ceaslovul», la Bucureşti, în 1702, amândouă cu text paralel, grec şi arab (în Ceaslov, din cele peste 700 de pagini, aproximativ 260 erau numai cu text arab)”[3].

„În 1704, patriarhul Atanasie al III-lea a părăsit Țara Românească, primind din partea lui Constantin Brâncoveanu materialul tipografic cu caractere arabe. În 1705, patriarhul ecumenic Gavriil al III-lea l-a numit pe Atanasie arhiepiscop al Ciprului, poate tot la rugămintea lui Constantin Brâncoveanu. Acolo a tradus în limba arabă lucrarea lui Dimitrie Cantemir «Divanul sau gâlceava înțeleptului cu lumea», tipărită la Iaşi, în 1698, în limbile română şi greacă (în arabă i-a dat titlul «Sănătatea

[1] **Ibidem**.
[2] **Dumitru Stăniloae**, *Op. cit.*, p. 69.
[3] **Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu**, *Istoria Bisericii…*, vol. II, p. 243.

înțeleptului şi nebunia osânditei lumi»). În afară de autograful patriarhului Atanasie al III-lea (în Biblioteca Națională din Paris), se cunosc încă şase copii ale traducerii arabe. În 1706, Atanasie al III-lea a ajuns la o înțelegere cu patriarhul Chiril al V-lea, împărțind teritoriul Patriarhiei Antiohiei în două. Atanasie şi-a stabilit reşedința la Alep, unde a stat până în 1720, când a rămas singurul cârmuitor al Patriarhiei. Acolo a instalat tipografia primită de la Constantin Brâncoveanu, imprimând mai multe cărți în limba arabă: «Psaltirea» (1706, cu stema Țării Româneşti şi cu o prefață închinată lui Constantin Brâncoveanu), «Evanghelia» (1706 şi 1708), «Mărgăritarele» Sfântului Ioan Gură de Aur (1708), un «Octoih Mare» (1711), Predicile patriarhului Atanasie al II-lea al Ierusalimului (1711), «Piatra scandelei» a teologului grec Ilie Miniat (1721) etc. În 1724 tipografia a fost mutată la mănăstirea Balamand de lângă Tripoli, iar de acolo o parte din ea la mănăstirea Sfântul Ioan din Saeg, în sudul Libanului, unde, reorganizată, a tipărit zeci de cărți bisericeşti şi şcolare până în 1899. Numeroase cărți greceşti tipărite la noi, ca şi «Mărturisirea» lui Petru Movilă, au fost traduse în limba arabă, în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea şi mai târziu. Manuscrisele lor se păstrează până azi în marile biblioteci din Siria, Liban şi Iordania”[1].

„Ultimul patriarh al Alexandriei din secolul al XVII-lea a fost Gherasim Paladas (1688-1710), care a întreținut legături strânse cu Constantin Brâncoveanu şi cu Cantemireştii, venind în țările noastre în trei rânduri. În ultima sa călătorie la noi a slujit la înmormântarea mitropolitului Teodosie al Ungrovlahiei, alături de patriarhul Hrisant al Ierusalimului, şi tot amândoi au fost de față la întronizarea noului mitropolit Antim Ivireanul, la 22 februarie 1708, în Duminica Ortodoxiei. Tot cu prilejul ultimei călătorii, patriarhul Gherasim Paladas a binecuvântat cununia unei fiice

[1] **Ibidem**, pp. 243-244.

şi a unui fiu ai lui Constantin Brâncoveanu. Acum, domnitorul muntean a închinat Patriarhiei de Alexandria mănăstirea Zlătari din Bucureşti cu toate bunurile ei. Dintre cei şapte patriarhi ai Alexandriei care au păstorit în secolul al XVII-lea, unul singur nu a trecut prin ţările noastre”[1].

„Hrisant Notaras, patriarhul Ierusalimului (1707-1731), a călătorit mult prin ţările noastre ca exarh al Sfântului Mormânt şi ca însoţitor al patriarhului Dositei, care l-a trimis în numeroase misiuni diplomatice. Acesta a fost ales patriarh cu sprijinul domnitorului Constantin Brâncoveanu. În 1707 patriarhul Hrisant se afla la Bucureşti, împreună cu alţi ierarhi greci, la sfinţirea bisericii Sfântul Gheorghe Nou, ctitoria lui Constantin Brâncoveanu, care a fost închinată Patriarhiei de Ierusalim în acelaşi an”[2].

În veacul al XVIII-lea „legăturile Ţărilor Române cu Patriarhia Alexandriei nu mai cunosc amploarea celor din secolul precedent. Primul patriarh alexandrin care a cercetat acum ţările noastre a fost Samuil Capasulis (1710-1723), care le mai vizitase şi înainte de alegerea în scaunul patriarhal. Călătoria lui în ţările noastre a durat mai mult de trei ani (1715-1718). Cu acest prilej a fost închinată Patriarhiei pe care o conducea mănăstirea Sfântul Arhanghel Mihail (schitul «Arhanghel») din Râmnicu Vâlcea. Mănăstirea Cernica, deşi fusese închinată de marele vornic Cernica Ştirbei, ctitorul acesteia, Mitropoliei Ungrovlahiei, a fost declarată metoc al mănăstirii Zlătari din Bucureşti, care era închinată Patriarhiei Alexandriei”[3].

---

[1] **Ibidem**, pp. 227-228.
[2] **Ibidem**, p. 230.
[3] **Ibidem**, p. 546.

f. Domnitori români, sprijinitori generoşi ai Ortodoxiei răsăritene

Ajutoarele oferite de domnitorii munteni locurilor sfinte ale Ortodoxiei din afara țării au început în timpul lui Nicolae Alexandru Basarab (1352-1364), în timpul căruia a fost recunoscută Mitropolia Ungrovlahiei de către Patriarhia Ecumenică de Constantinopol şi au continuat până la Ştefan Cantacuzino (1714-1716), ultimul domnitor pământean înaintea instaurării regimului fanariot la Bucureşti. Dintre voievozii munteni care i-au ajutat pe creştinii ortodocşi din Răsărit s-au remarcat: Vlad Țepeş, Vlad Călugărul, Radu cel Mare, Neagoe Basarab, Vladislav al III-lea, Vlad Vintilă, Radu Paisie, Mircea Ciobanul, Mihnea Turcitul, Mihai Viteazul, Radu Şerban, Alexandru Coconul, Matei Basarab, Grigore I Ghica şi Constantin Brâncoveanu.

Sprijinul acordat de domnitorii moldoveni ortodocşilor din Răsărit care se confruntau cu mari greutăți materiale a debutat odată cu urcarea pe tron a lui Alexandru cel Bun (1400-1432), în timpul căruia Mitropolia Moldovei a fost recunoscută de către Patriarhia Ecumenică de Constantinopol şi a fost oferit constant, până la Cantemireşti. Dintre voievozii moldoveni care i-au sprijinit pe creştinii ortodocşi din Răsărit s-au evidențiat: Ştefan cel Mare, Bogdan al III-lea, Petru Rareş, Alexandru Lăpuşneanu, Petru Şchiopul, Ieremia Movilă, Simion Movilă, Moise Movilă, Miron Barnovschi, Vasile Lupu, Gheorghe Ştefan, Gheorghe Duca şi Constantin Cantemir.

Domnitorii fanarioți au acordat şi ei ajutoare locurilor sfinte ale Ortodoxiei din afara țării şi, cu toate că acestea au fost oferite tot din truda şi banii românilor, întrucât aceşti voievozi erau străini de neamul nostru, nu vor fi menționați în paginile care urmează.

Domnitorii români care au sprijinit financiar locurile sfinte din Răsărit sunt foarte mulți, de aceea îi vom prezenta doar pe cei mai însemnați: Neagoe Basarab, Vasile Lupu şi Constantin Brâncoveanu.

1. Sfântul Voievod Neagoe Basarab (1512-1521)

„Neagoe Basarab s-a născut în mai 1482”[1]. „Acesta era fiul domnitorului Basarab cel Tânăr, zis Țepeluş (1477-1482), încât ascendența lui urcă, în ramura zisă a «Dăneştilor», până la marele Basarab I (1310-1352), «întemeietorul» statului feudal al Țării Româneşti şi al dinastiei domnitoare a Basarabilor. Mama lui Neagoe Basarab, pe nume Neaga, este considerată fie soră a fraților Craioveşti, fie soția vornicului Pârvu Craiovescu, situație în care Neagoe ar fi fost ori fiul nelegitim al lui Basarab cel Tânăr, ori fiul lui Pârvu Craiovescu”[2].

„În jurul anului 1504, Neagoe s-a căsătorit cu Despina Milița, fiica despotului sârb Ioan Brancovici şi nepoata monahului Maxim Brancovici, viitor mitropolit al Țării Româneşti”[3]. „Despina Milița era descendentă a familiei imperiale a Cantacuzinilor”[4].

---

[1] **Dr. Radu Ştefan Vergatti**, *Art. cit.*, p. 10.

[2] *Viața Sfântului Neagoe Basarab Voievodul Țării Româneşti*, publicată în volumul: „În slujba Bisericii şi a neamului românesc. Sfântul Voievod Neagoe Basarab (1512-1521) 500 de ani de la urcarea pe tronul Țării Româneşti”, Editura Arhiepiscopiei Târgoviştei, Târgovişte, 2012, p. 13.

[3] **Dr. Radu Ştefan Vergatti**, *Art. cit.*, p. 16.

[4] *Sfântul Neagoe Basarab Voievodul Țării Româneşti. Argumente pentru canonizare*, Editura Episcopiei Argeşului şi Muscelului, Curtea de Argeş, 2008, p. 11.

„Neagoe Basarab a urcat în scaunul domnesc al Țării Româneşti în 23 ianuarie 1512, la vârsta de 29 de ani”[1].

„Pe la anul 1445, Johannes Gutenberg a inventat tiparul”[2]. „Acesta a produs o revoluție în viața intelectuală prin înlocuirea manuscrisului cu cartea tipărită. Manuscrisul era mare, legat în piele, metal şi lemn, greu, caligrafiat, ornat cu miniaturi, adevărată operă de artă, scris cu migală, uneori în ani de zile, de către călugări, în exemplar unic, destinat să stea în bibliotecile palatelor sau ale marilor mănăstiri. În consecință, se vindea la prețuri exorbitante. La rândul ei, cartea tipărită, fiind de dimensiuni mici, putea încăpea într-un buzunar, era uşoară, imprimată pe hârtie, cu legătură în pergament sau alt material similar, cu ilustrații puține, utile pentru susținerea textului, se putea multiplica într-un tiraj cerut de piață, la un preț accesibil. În aceste condiții, manuscrisul s-a transformat dintr-un obiect de lux în carte, un instrument de lucru al intelectualului”[3].

„Domnitorul Neagoe Basarab şi-a dat seama de importanța apariției tiparului”[4], încât prin purtarea lui de grijă, „în anul 1512, călugărul Macarie a tipărit la Târgovişte un Tetraevangheliar în limba slavonă. Aceasta a fost prima carte destinată citirii Sfintei Evanghelii în bisericile noastre”[5]. „Însemnătatea Tetraevangheliarului constă în faptul că acesta este primul tipărit pentru toți ortodocşii care foloseau slavona ca limbă oficială a cultului religios”[6].

---

[1] **Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române**, *Cuvânt înainte* la volumul: „Sfântul Voievod Neagoe Basarab, ctitor de biserici şi cultură românească”, Editura Cuvântul Vieţii, Bucureşti, 2012, p. 4.

[2] *Viața Sfântului Neagoe Basarab…*, p. 26.

[3] **Dr. Radu Ştefan Vergatti**, *Art. cit.*, pp. 20-21.

[4] **Dr. Manole Neagoe**, *Art. cit.*, p. 20.

[5] *Viața Sfântului Neagoe Basarab…*, pp. 25-26.

[6] **Conf. Univ. Dr. Agnes Erich**, *Neagoe Basarab - sprijinitor al tipăririi Tetraevangheliarului slavon de la 1512*, articol publicat în volumul:

„În condițiile în care popoarele din sud-estul Europei, căzute sub stăpânire otomană, erau amenințate în existența lor națională, Neagoe Basarab şi-a asumat rolul de apărător şi susținător al culturii acestor locuri. Dragostea pentru cultură şi rafinamentul artistic al domnitorului se deduc şi din faptul că el a patronat tipărirea Tetraevangheliarului lui Macarie"[1].

După ce Neagoe Basarab a ajuns domnitor, l-a rugat pe patriarhul ecumenic Pahomie I să-l hirotonească mitropolit al Țării Româneşti pe ieromonahul Macarie. „Luând cu sine mai mulți ierarhi, patriarhul s-a dus în Muntenia, în anul 1513, unde l-a hirotonit mitropolit pe Macarie"[2]. Cu acest prilej a fost sfințit, la Târgovişte, Sfântul şi Marele Mir[3], acesta fiind primul eveniment de acest gen de pe teritoriul țării noastre.

„Evlaviosul domnitor a poruncit să fie confecționată o raclă din argint poleită cu aur şi împodobită cu mărgăritare şi pietre scumpe pentru moaştele Sfântului Nifon, pe care a pus să fie zugrăvit chipul fostului patriarh ecumenic şi al său, rugându-se sfântului în genunchi, pe care a trimis-o la Mănăstirea Dionisiu

---

„În slujba Bisericii şi a neamului românesc. Sfântul Voievod Neagoe Basarab (1512-1521) 500 de ani de la urcarea pe tronul Țării Româneşti", Editura Arhiepiscopiei Târgoviştei, Târgovişte, 2012, p. 120.

[1] **Î.P.S. Părinte Arhiepiscop şi Mitropolit Nifon**, *Precuvântare* la volumul: „În slujba Bisericii şi a neamului românesc. Sfântul Voievod Neagoe Basarab (1512-1521) 500 de ani de la urcarea pe tronul Țării Româneşti", Editura Arhiepiscopiei Târgoviştei, Târgovişte, 2012, p. 7.

[2] **A. D. Xenopol**, *Istoria românilor din Dacia Traiană. Volumul IV: Epoca lui Ştefan cel Mare 1457-1504*, Editura ELF, Bucureşti, 2008, p. 169.

[3] **Dr. Dan Ioan Mureşan**, *La visite canonique du patriarche Pacôme Ier dans les Principautés roumaines (1513) et le modčle davidique du sacre*, articol publicat în volumul: „Sfântul Voievod Neagoe Basarab, ctitor de biserici şi cultură românească", Editura Cuvântul Vieţii, Bucureşti, 2012, pp. 61-62 şi *Act Sinodal al Bisericii Ortodoxe Române la sfinţirea Marelui Mir*, Bucureşti, 2010, p. 2.

din Sfântul Munte, ca mulțumire pentru că sfintele moaşte au fost trimise în Țara Românească"[1].

Domnitorul i-a ajutat pe românii din Transilvania. „În anul 1515, acesta a ridicat biserica din Zărneşti. De asemenea, voievodul a avut o contribuție substanțială la ctitorirea renumitei Biserici Sfântul Nicolae din Şcheii Braşovului, care a fost construită cu ajutorul lui nemijlocit"[2].

„Domnitorii Țării Româneşti, începând cu Neagoe Basarab şi încheind cu Constantin Brâncoveanu s-au considerat, prin intenții sau fapte, drept urmaşi şi continuatori ai împăraților bizantini"[3], de aceea „un capitol distinct al amplei activități ctitoriceşti a lui Neagoe Basarab îl reprezintă binefacerile sale extrem de numeroase şi generoase răspândite în întreg Orientul ortodox, începând cu mănăstirile din Muntele Athos şi de la Patriarhia de Constantinopol, întinzându-se, apoi, în toată Peninsula Balcanică şi ajungând până în părțile Asiei Mici şi în Țara Sfântă"[4].

La Mănăstirea Dionisiu „din Muntele Athos, deasupra mormântului Sfântului Nifon, domnitorul a zidit o biserică frumoasă închinată acestuia, iar mănăstirea a înzestrat-o cu multe bogății"[5]. „La Mănăstirea Cutlumuş voievodul a ridicat biserica Sfântul Nicolae, a zidit chilii, trapezărie, pivniță, brutărie, bucătărie, bolniță, casă de oaspeți, hambar, vistierie şi alte case pentru toată trebuința. Biserica şi pridvorul le-a acoperit cu plumb şi a pus

---

[1] **A. D. Xenopol**, *Op. cit.*, p. 170.

[2] *Viața Sfântului Neagoe Basarab…*, p. 23.

[3] **Ioan Ilieşi**, *Domnitorul Vasile Lupu, sprijinitor al vieţii culturale şi bisericeşti în secolul al XVII-lea*, lucrare de licenţă în Teologie Ortodoxă Pastorală (nepublicată), Baia Mare, 2006, p. 17.

[4] *Viața Sfântului Neagoe Basarab…*, p. 23.

[5] **Pr. Prof. Ion Ionescu**, *Viaţa şi pătimirile Părintelui nostru Nifon, Patriarhul*, articol publicat în volumul: „Sfinţi români şi apărători ai Legii strămoşeşti", Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1987, p. 349.

sticlă la ferestre. A mai făcut aici un port pentru o corabie mare şi una mică, pe care l-a înconjurat cu zid"[1]. „La Vatoped a construit un paraclis, iar la Ivir a adus apă prin conducte de la o distanţă de vreo trei kilometri"[2].

„Dacă aruncăm o privire asupra documentelor care ne arată donaţiile făcute de Neagoe Basarab mănăstirilor din Muntele Athos, rămânem uimiţi. Pe lângă zidiri, renovări şi daruri de obiecte de cult, se adaugă danii anuale aproape la toate chinoviile monahale: Cutlumuş, 10.000 de aspri; Hilandar, 7.000 de aspri; Sfântul Pantelimon, 4.000 de aspri; Zografu, 3.000 de aspri; Xenofon, 2.000 de aspri; Vatoped, 200 de taleri; Ivir, 200 de taleri"[3]. „De mult nu mai dăduseră călugării din Sfântul Munte peste o mână aşa de darnică de domnitor, care pentru ei stătea pururea deschisă, nerefuzându-le nicio cerere"[4].

„Dar nu numai la Muntele Athos şi-a arătat Neagoe Basarab dărnicia sa, pentru că de ea s-a bucurat şi Patriarhia Ecumenică de Constantinopol, care a fost acoperită cu plumb, i-au fost restaurate toate chiliile şi a primit numeroase daruri"[5].

„Întreaga creştinătate aflată sub jugul otoman a auzit de inima şi de sufletul de aur al slăvitului domnitor din Ţara Românească, pentru că mila acestuia s-a arătat şi faţă de Patriarhia Ierusalimului, Muntele Sinai, Meteorele de pe stânca Tesaliei şi

---

[1] **Prof. Dr. Florin Marinescu**, *Radu cel Mare, Patriarhul Nifon, Neagoe Basarab*, articol publicat în volumul: „În slujba Bisericii şi a neamului românesc. Sfântul Voievod Neagoe Basarab (1512-1521) 500 de ani de la urcarea pe tronul Ţării Româneşti", Editura Arhiepiscopiei Târgoviştei, Târgovişte, 2012, p. 175.

[2] **Ibidem**, pp. 176-177.

[3] *Sfântul Neagoe Basarab Voievodul Ţării Româneşti. Argumente*…, p. 11.

[4] **A. D. Xenopol**, *Op. cit.*, p. 171.

[5] **Ibidem**.

chiar în Siria. Peste tot a rourat din plin mila creştină a celui mai mare ctitor din lume al vremii sale”[1].

„În timpul domniei sale, Neagoe Basarab a fost socotit de toată lumea moştenitorul de drept al tradiţiilor imperiale bizantine, iar, în această calitate, a ajutat toate popoarele creştine ortodoxe aflate sub stăpânirea semilunei, plătindu-le datoriile, reparând multe mănăstiri şi biserici şi înzestrându-le cu toate cele necesare”[2].

„Momentul culminant al domniei lui Neagoe Basarab, cu răsunet peste veacuri, îl constituie sfinţirea bisericii Mănăstirii Curtea de Argeş, săvârşită cu mare fast, în 15 august 1517, la praznicul Adormirii Maicii Domnului. Târnosirea măreţului lăcaş de cult a fost prilej de întâlnire a mai multor ierarhi şi a numeroşi clerici ai popoarelor subjugate de otomani, contribuind efectiv la întărirea solidarităţii creştine. Festivitatea târnosirii a fost de nedescris. Alături de domnitorul Neagoe, de doamna Despina, de copiii lor şi de toţi boierii ţării, au participat, într-un sobor impresionant: Teolipt, patriarhul Constantinopolului, patru mitropoliţi din Răsărit: de Serres, Sardica, Midia şi Mitilene, mitropolitul Macarie al Ţării Româneşti, toţi cei 20 de stareţi ai mănăstirilor din Muntele Athos, în frunte cu Gavriil, protosul Sfântului Munte, toţi stareţii şi tot clerul din Ţara Românească”[3]. „Din tradiţie se spune că la sfinţirea bisericii au luat parte o mie de feţe bisericeşti”[4].

---

[1] *Sfântul Neagoe Basarab Voievodul Ţării Româneşti. Argumente*…, p. 11.

[2] **Ibidem**, p. 19.

[3] **Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române**, *Politică luminată de credinţă. Neagoe Basarab, un principe pedagog creştin*, articol publicat în volumul: „Ctitoriile Sfântului Voievod Neagoe Basarab”, Editura Cuvântul Vieţii, Bucureşti, 2012, p. 7.

[4] **A. D. Xenopol**, *Op. cit.*, p. 172.

„Protosul athonit Gavriil a relatat pe larg, în «Viața Sfântului Nifon», sfințirea bisericii Mănăstirii Curtea de Argeş”[1]. „Ceremonia a fost săvârşită cu o strălucire nemaivăzută de la căderea Bizanțului”[2], „care a întrecut tot ce se văzuse până atunci prin părțile noastre, şi nu numai”[3].

„Fastul extraordinar cu care a fost târnosită grandioasa ctitorie de la Curtea de Argeş, când numeroase şi importante fețe bisericeşti ale Orientului Creştin, în frunte cu patriarhul de la Constantinopol, au participat la ceremonie, nu pornea dintr-o ambiție lipsită de sens, ci urmărea să arate întregului Răsărit că rostul noului lăcaş de cult era acela de a înlocui importanța avută de catedrala Sfânta Sofia din Constantinopol, pe cupola căreia turcii ridicaseră semiluna”[4].

„Prezența patriarhului ecumenic la acest eveniment voia să demonstreze că ceea ce nu era posibil pe fostul teritoriu bizantin era posibil acum la nordul Dunării. Aşa s-a născut acel «Bizanț după Bizanț», continuare a ceea ce fusese el odinioară, dar într-o formă mai modernă acum”[5].

---

[1] *Sfântul Neagoe Basarab Voievodul Țării Româneşti. Argumente…*, p. 12.

[2] **Prof. Dr. Dan Zamfirescu**, *Marea carte a identităţii româneşti în Europa renaşterii şi în cultura universală*, articol publicat în volumul: „Învăţăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie”, transcriere, traducere în limba română şi studiu introductiv de Prof. Dr. G. Mihăilă, Editura Roza Vânturilor, Bucureşti, 1996, p. IX.

[3] *Sfântul Neagoe Basarab Voievodul Țării Româneşti. Argumente…*, p. 12.

[4] **Acad. Ştefan Ştefănescu**, *Religie şi putere. Țara Românească la începutul secolului al XVI-lea*, articol publicat în volumul: „În slujba Bisericii şi a neamului românesc. Sfântul Voievod Neagoe Basarab (1512-1521) 500 de ani de la urcarea pe tronul Țării Româneşti”, Editura Arhiepiscopiei Târgoviştei, Târgovişte, 2012, p. 153.

[5] **Pr. Dr. Ioan Moldoveanu**, *Sfântul Voievod Neagoe Basarab (1512-1521). O privire specială asupra relaţiilor sale cu mănăstirile de la Sfântul*

„În 16 august 1517, a doua zi după târnosirea bisericii Mănăstirii Curtea de Argeş, Sfântul Nifon a fost trecut în rândul sfinților, aceasta fiind prima canonizare care a avut loc la noi în țară. S-a hotărât atunci ca pomenirea fostului patriarh ecumenic şi mitropolit al Țării Româneşti să se facă în 11 august, ziua mutării sale din această viață”[1].

Cu prilejul vizitei patriarhului ecumenic Teolipt la Curtea de Argeş, a fost sfințit pentru a doua oară Sfântul şi Marele Mir pe teritoriul țării noastre[2].

„În timpul domniei lui Neagoe Basarab, Țara Românească a devenit centrul lumii ortodoxe şi adăpostul civilizației bizantine”[3], pentru că evlaviosul domnitor „a fost susținătorul întregii Ortodoxii, din Carpați până în Siria şi de la Marea Ionică până în Egipt”[4].

„Activitatea cultural-religioasă a lui Neagoe Basarab a avut însă şi un substrat politic: întărirea unității creştinilor ortodocşi în lupta lor cu turcii”[5]. „Neagoe s-a substituit astfel suveranilor dispărutului Imperiu Bizantin, binefăcătorii îndătinați ai Sfântului Munte Athos şi ai Locurilor Sfinte. Căsătorit cu Milița-Despina, descendentă din familia despoților sârbi Brancovici, înrudită cu dinastia bizantină a Cantacuzinilor, Sfântul Neagoe se considera legatarul basileilor Bizanțului, sugerând simbolic această continuitate prin preluarea însemnelor împăraților bizantini, pre-

Munte Athos, la 500 de ani de la înscăunarea sa, articol publicat în volumul: „Sfântul Voievod Neagoe Basarab, ctitor de biserici şi cultură românească”, Editura Cuvântul Vieţii, Bucureşti, 2012, p. 103.

[1] **Pr. Prof. Ion Ionescu**, *Art. cit.*, p. 347.

[2] *Act Sinodal al Bisericii Ortodoxe Române la sfințirea Marelui Mir*, Bucureşti, 2010, p. 2.

[3] **Conf. Univ. Dr. Agnes Erich**, *Art. cit.*, p. 120.

[4] **Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române**, *Cuvânt înainte…*, p. 6.

[5] **Ibidem**.

cum vulturul bicefal cusut pe veşmântul său purpuriu din fresca zugrăvită în pronaosul bisericii Mănăstirii Snagov”[1]. „Pajura imperială bicefală, țesută pe costumul voievodului, simboliza, pe lângă o îndepărtată rudenie, prin soția sa, cu împărații bizantini, pretenția lui de a juca rolul avut odinioară de aceştia în lumea creştină de rit ortodox”[2].

„Datorită politicii sale ortodoxe, Neagoe Basarab a reuşit să impună în conştiința popoarelor sud-dunărene ideea că domnitorii români sunt moştenitorii tradițiilor imperiale bizantine de susținere materială şi de protejare a Bisericilor Ortodoxe, dar, mai ales, să nască speranțele că eliberarea lor de sub jugul otoman va veni din nordul Dunării”[3].

„Prin concepția sa politico-religioasă, prin cultura şi opera sa, Neagoe Basarab este un simbol, un typos, ce depăşeşte epoca sa, devine model al monarhului oriental, cu o misiune istorică bine definită. El nu mai putea sta în fața turcilor cu sabia, cum făcuse Ştefan cel Mare al Moldovei, ci cu politica şi cultura. Prin el, Țara Românească devenea centrul lumii ortodoxe şi ocrotitoarea civilizației bizantine. Neagoe Basarab este imaginea cea mai curată a monarhului care domnea din mila lui Dumnezeu, fiind protector şi apărător al Bisericii Ortodoxe. El se considera moştenitorul de drept al tradițiilor imperiale şi în această calitate îşi asuma rolul de protector al Bisericii Ortodoxe şi de continuator al împăraților din Bizanț. Toată domnia lui a fost animată de acest gând, toate faptele lui au izvorât din această conştiință”[4].

---

[1] **Ibidem**.

[2] **Acad. Ştefan Ştefănescu**, *Art. cit.*, p. 153.

[3] **Dr. Manole Neagoe**, *Art. cit.*, p. 478.

[4] *Sfântul Neagoe Basarab Voievodul Țării Româneşti. Argumente…*, p. 11.

2. Domnitorul Vasile Lupu (1634-1653)

„Vasile Lupu, pe numele său adevărat Lupu Coci, era originar din Epir, dintr-o familie aşezată în Ţările Române de mai mulţi ani. Despre tatăl său, Nicolae Coci, se presupune că ar fi fost aromân, grec sau albanez din Epir, unde fusese arnăut şi, din pricina unei răscoale la care se pare că a luat parte, s-a refugiat împreună cu alţi arnăuţi în Bulgaria, în localitatea Arbanasi, în jurul anului 1597. Nicolae Coci a fost adus în Ţara Românească de către Radu Mihnea, cel care avea să ocupe de mai multe ori tronul Ţării Româneşti şi al Moldovei”[1].

„Lupu Coci s-a născut pe la 1597, probabil la Târgovişte, pentru că tatăl său era mare dregător acolo şi după moarte a fost îngropat în biserica mănăstirii Stelea din Târgovişte, pe care Vasile Lupu a refăcut-o în 1645”[2].

„Introdus în rândurile boierimii moldovene de către protectorul său, Radu Mihnea, tânărul Lupu Coci a avut o ascensiune politică relativ rapidă, inteligenţa, ambiţia şi şiretenia ajutându-l să ocupe rând pe rând ranguri boiereşti din ce în ce mai înalte”[3].

În Moldova Lupu Coci s-a căsătorit cu Teodosia (Tudosca), fiica lui Costea Bucioc, marele vornic al Ţării de Jos. După moartea Teodosiei acesta s-a căsătorit cu Ecaterina, o frumoasă caucaziană, cu care a avut un fiu, pe Ştefăniţă, ulterior domn al Moldovei.

„În 1633, Lupu Coci a participat la un complot împotriva domnitorului Miron Barnovschi, care în urma învinuirilor ce i s-au adus a fost ucis de către turci. Lupu Coci nu era candidatul la domnie agreat de boierimea Moldovei, dar mergând la Istanbul

[1] **Ioan Ilieşi**, *Op. cit.*, p. 5.
[2] **Ibidem**, p. 6.
[3] **Ibidem**.

a reuşit să obţină sprijin de la Poartă şi, în aprilie 1634, a fost înscăunat domn al Moldovei fără consultarea boierilor. Lupu Coci avea pe atunci în jur de 37 de ani”[1].

După ce a ajuns domnitor, Lupu Coci şi-a luat numele de Vasile (Βασίλειος), care în limba greacă înseamnă „împărat”.

„După ocuparea tronului Moldovei, Vasile Lupu a jucat cel mai important rol în organizarea şi conducerea vieţii religioase. Influenţa lui s-a întins de la Iaşi până la Constantinopol, Asia Mică, Ierusalim, Egipt şi Georgia, domnul Moldovei devenind un adevărat bazileu protector al întregii lumi ortodoxe. El a ajuns să guverneze toată Biserica, de el depinzând existenţa Patriarhiilor ortodoxe din Constantinopol, Alexandria şi Ierusalim, în frunte cu patriarhii lor”[2].

„Tot Vasile Lupu a fost sprijinitorul material al călugărilor din Muntele Athos, Meteora şi Moreea, ai căror trimişi se perindau pe la curtea domnitorului din Iaşi pentru a-i cere ajutoare”[3].

„În 3 septembrie 1640 a trecut la cele veşnice mitropolitul Ghenadie al II-lea al Transilvaniei”[4]. „La stăruinţele domnitorului Vasile Lupu, care se afla în raporturi de prietenie cu principele Transilvaniei, Gheorghe Rakoczi I, Ilie Iorest a fost numit mitropolit al Transilvaniei, fiind hirotonit arhiereu la Târgovişte, de către mitropolitul Teofil al Ungrovlahiei, pe la începutul lunii noiembrie 1640”[5].

„După căderea Constantinopolului sub turci (29 mai 1453), pentru Patriarhia Ecumenică a început o perioadă dificilă, fiindcă

---

[1] **Ibidem**.

[2] **Ibidem**, pp. 17-18.

[3] **Ibidem**, p. 18.

[4] **Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu**, *Sfântul Ierarh Ilie Iorest*, articol publicat în volumul: „Sfinţi români şi apărători ai Legii strămoşeşti”, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1987, p. 386.

[5] **Idem**, *Istoria Bisericii*…, vol. I, p. 57.

popoarele ortodoxe din Balcani, aflate sub stăpânirea turcilor, plăteau tribut mare Porții Otomane, iar datoriile Patriarhiei din Constantinopol creşteau necontenit”[1]. Astfel, „la începutul anului 1640, Patriarhia Ecumenică avea o situație financiară dezastruoasă, moştenită de la patriarhul Timotei al II-lea (1612-1620). Renumitul patriarh Chiril Lucaris (1620-1623, 1623-1633, 1633-1634, 1634-1635 şi 1637-1638) a împovărat Biserica cu noi datorii, iar patriarhul Grigore de Amasia (1623) de asemenea, încât în 1634 s-a luat hotărârea de a se pune o taxă şi un haraci pentru a putea fi plătită o parte din datorii. Chiril al II-lea Contaris (1633, 1635-1636 şi 1638-1639), urmaşul lui Chiril Lucaris în scaunul patriarhal, a sporit şi mai mult aceste datorii, iar membrii consiliului care i-au descoperit faptele au fost surghiuniți. Printre cei exilați se număra şi mitropolitul Partenie de Ioannina, care i-a adresat o plângere sultanului Murad al IV-lea (1623-1640), în urma căreia Chiril al II-lea Contaris a fost judecat şi închis şi astfel, la 1 iulie 1639, Partenie de Adrianopol a urcat în scaunul de patriarh ecumenic sub numele de Partenie I”[2].

În acel moment „Patriarhia de Constantinopol avea numeroase datorii, făcute cu ocazia ocupării scaunului, la care se adăuga şi «tributul» anual pe care era obligată să-l plătească autorităților otomane. Domnitorul Vasile Lupu a luat asupra sa achitarea tuturor acestora. În schimb, a cerut să se instituie o comisie de trei sau patru epitropi, aleşi de sinod, care să coordoneze problemele economice, domnitorul rezervându-şi dreptul de control asupra acesteia, urmărind ca în viitor să nu se mai aleagă ierarhi prin simonie”[3].

---

[1] *Sfânta Parascheva, călăuza pelerinilor*, Editura TRINITAS, Iaşi, 2000, pp. 65-66.

[2] **Ioan Ilieşi**, *Op. cit.*, p. 18.

[3] **Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu**, *Istoria Bisericii…*, vol. II, p. 226.

„Constrânsă de situația în care se afla, Patriarhia a acceptat condițiile impuse de domnitorul moldovean, care, la rândul său, a scos din vistieria țării 2.000.000 de aspri, plătind vechea datorie a Patriarhiei, plus alți 48.000 de aspri din datoria cea nouă, la care se mai adăugau alți 468.000 de aspri”[1].

„Pentru acest ajutor neprețuit oferit de domnitorul Vasile Lupu, patriarhul Partenie I şi sinodul său au hotărât să-i dăruiască moaştele Sfintei Cuvioase Parascheva, păstrate până atunci în biserica Sfântul Gheorghe din Fanar. Ele au fost aduse în Moldova şi aşezate în biserica Sfinții Trei Ierarhi din Iaşi, ctitoria lui Vasile Lupu, la 13 iunie 1641”[2].

„Pentru aceste sfinte moaşte, Vasile Lupu a plătit 300.000 de piaştri Patriarhiei Ecumenice, dar şi 68 de aspri şi 4 poveri (de aspri) turcilor pentru aprobare”[3].

În pofida ajutorului financiar uriaş pe care l-a primit din partea domnitorului Moldovei, patriarhul Partenie I (1639-1644) „a manifestat o atitudine duşmănoasă față de Vasile Lupu, iar cu prilejul sinodului de la Iaşi, din anul 1642, domnitorul Moldovei a sistat plata ajutoarelor băneşti către Patriarhia Ecumenică, ceea ce l-a determinat pe întâistătătorul de la Constantinopol să-şi schimbe de îndată poziția. Vasile Lupu nu l-a iertat pentru ostilitatea sa şi a cerut dublarea numărului de membri ai comisiei desemnate să supravegheze gestiunea Patriarhiei”[4].

„În septembrie 1644, Partenie I cel Bătrân a fost înlăturat din scaun şi înlocuit cu Partenie al II-lea zis cel Tânăr, cu concursul lui Vasile Lupu. În octombrie 1646, Partenie al II-lea a fost înlăturat din scaun tot prin Vasile Lupu, care i-a plătit şi datoriile

---

[1] **Ioan Ilieşi**, *Op. cit.*, p. 19.

[2] **Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu**, *Istoria Bisericii…*, vol. II, p. 226.

[3] **Prof. Cătălin Turliuc**, *Românii şi Bizanțul*, articol publicat în ziarul Lumina din 28 iunie 2008, ediție online.

[4] **Ioan Ilieşi**, *Op. cit.*, p. 19.

făcute în cei doi ani de păstorire"[1]. De asemenea, Vasile Lupu a reuşit să-i impună în scaunul de la Constantinopol pe patriarhii: Ioanichie al II-lea (1646-1648 şi 1651-1652) şi Atanasie al III-lea Patelarie (1652)[2]. Cel din urmă „s-a menținut în scaunul patriarhal doar 15 zile, după care a revenit în Moldova, unde viețuise ani de zile la mănăstirea Sfântul Nicolae din Galați"[3].

„În anul 1645, Vasile Lupu a fost solicitat ca arbitru într-un conflict ivit între patriarhul Constantinopolului şi cel al Alexandriei, dispută judecată la Iaşi, sub atenta supraveghere a domnitorului"[4]. „În plus, Vasile Lupu a mediat, în jurul anului 1649, şi legăturile politice dintre Patriarhia de Constantinopol şi țarul moscovit Alexei Mihailovici Romanov"[5].

Pentru daniile sale extrem de generoase făcute Patriarhiei Ecumenice, Vasile Lupu „a fost gratulat cu nu mai puțin de treizeci de titluri, care mai de care mai elogioase, precum: «cel ce sprijină toate Bisericile ortodoxe», «înlocuitorul preasfinților împărați ortodocşi», «apărătorul păcii peste tot pământul», «un nou Ahile fără de care n-ar mai fi dăinuit la Patriarhie piatră peste piatră»"[6].

De asemenea, membrii Frăției Ortodoxe din Lvov l-au numit pe domnitorul Moldovei: „imaginea exactă a marelui Iustinian, împăratul de pioasă amintire".

Vasile Lupu a avut legături şi cu Patriarhia Alexandriei. „Patriarhul Nichifor Klarozanis a ocupat scaunul alexandrin cu ajutorul lui Vasile Lupu, în 1639. În acelaşi an patriarhul a vizitat Moldova şi Țara Românească. În 1645 a venit pentru a doua oară la curtea lui Vasile Lupu, de unde intenționa să

---

[1] **Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu**, *Istoria Bisericii…*, vol. II, p. 226.
[2] **Prof. Cătălin Turliuc**, *Art. cit.*
[3] **Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu**, *Istoria Bisericii…*, vol. II, p. 226.
[4] **Ioan Ilieşi**, *Op. cit.*, p. 20.
[5] **Prof. Cătălin Turliuc**, *Art. cit.*
[6] **Ioan Ilieşi**, *Op. cit.*, p. 18.

plece în Rusia, dar nu i-au îngăduit turcii. În acelaşi an şi-a aflat sfârşitul în Moldova”[1].

„În timpul lui Nichifor Klarozanis a izbucnit un conflict între Patriarhia Alexandriei şi călugării din Muntele Sinai, care îi atrăgeau pe credincioşi la metocul lor din Cairo. Când patriarhul Nichifor a încetat din viață, Vasile Lupu, prin autoritatea de care se bucura, a reuşit să-l numească în scaunul Alexandriei pe Ioanichie de Bereea (1645-1657), care i-a cerut domnitorului moldovean să medieze acest conflict”[2]. Patriarhul Ioanichie „a venit şi în Moldova, la Vasile Lupu, pentru a-i solicita un sprijin financiar”[3].

„În secolul al XVII-lea se găsea în greu impas Patriarhia Ierusalimului, care avea în Moldova câteva mănăstiri închinate: Sfântul Sava, Barnovschi şi Galata lui Petre Şchiopul din Iaşi”[4].

„Patriarhul Teofan al III-lea al Ierusalimului (1608-1644) a venit în Moldova în timpul lui Vasile Lupu, pe care 1-a rugat să plătească toate datoriile Patriarhiei, care se ridicau la suma de 56.000 de florini”[5], iar domnitorul i-a îndeplinit dorința.

„În 1643 patriarhul Teofan al III-lea al Ierusalimului era din nou la Iaşi, sfințind Sfântul şi Marele Mir, cu cheltuiala lui Vasile Lupu şi primind închinarea bisericii Adormirea Maicii Domnului din Ismail, refăcută de marele paharnic Gheorghe, fratele domnitorului. În drum spre Ierusalim, patriarhul şi-a dat obştescul sfârşit, fiind îngropat în insula Halki”[6].

„După moartea patriarhului Teofan, Vasile Lupu a reuşit să impună alegerea ca patriarh al Ierusalimului a lui Paisie, egu-

[1] **Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu**, *Istoria Bisericii…*, vol. II, p. 227.
[2] **Ioan Ilieşi**, *Op. cit.*, p. 21.
[3] **Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu**, *Istoria Bisericii…*, vol. II, p. 227.
[4] **Ioan Ilieşi**, *Op. cit.*, p. 22.
[5] **Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu**, *Istoria Bisericii…*, vol. II, p. 228.
[6] **Ibidem**.

men la mănăstirea Galata din Iaşi şi exarh pentru mănăstirile româneşti închinate Sfântului Mormânt. Hirotonia lui s-a făcut în biserica mănăstirii Sfinții Trei Ierarhi din Iaşi, în 23 martie 1645, de către un sobor de arhierei, din care făcea parte şi mitropolitul Varlaam al Moldovei"[1].

În anul 1660 patriarhul Paisie s-a stins din viață, iar „Nectarie, noul patriarh al Ierusalimului, a fost ales la stăruințele lui Vasile Lupu - deşi mazilit - şi ale lui Grigorie Ghica al Țării Româneşti"[2].

Vasile Lupu nu s-a implicat doar în alegerea patriarhilor Ierusalimului, ci a făcut şi numeroase danii Sfântului Mormânt, încât „Dositei, patriarhul Ierusalimului (1669-1707), a declarat că «de la căderea Constantinopolului sub turci, niciun bazileu sau domnitor nu a făcut atâta bine scaunului patriarhal de Ierusalim ca Vasile Lupu»"[3].

„La începutul anului 1653, domnitorul Vasile Lupu a primit, la Iaşi, vizita patriarhului Macarie al III-lea al Antiohiei, care era însoțit de fiul său, arhidiaconul Pavel de Alep"[4].

„După cum a achitat datoriile Patriarhiei Ecumenice şi ale Patriarhiei Ierusalimului, în 1642 Vasile Lupu a plătit şi datoriile Mitropoliei Tesalonicului, unde fusese mitropolit Atanasie Patelarie"[5], pe care l-a găzduit o perioadă îndelungată în Moldova.

Evlaviosul domn al Moldovei a fost un mare sprijinitor al călugărilor din Grecia. „Prima sa ctitorie datează din anul 1630, de pe vremea când era încă mare vornic. Este vorba

---

[1] **Ibidem**, pp. 228-229.

[2] **Ibidem**, p. 229.

[3] **Ibidem**, p. 228.

[4] **Ibidem**, p. 242.

[5] **Casian, Episcopul Dunării de Jos, Pr. Eugen Drăgoi**, *Un Patriarh Ecumenic la Galați: Sfântul Atanasie Patelarie*, Editura Episcopiei Dunării de Jos, Galați, 2009, p. 108.

despre biserica Sfântul Gheorghe din Vaslui. Un document de la Moise Movilă, datat 5 august 1631, arată că biserica a fost zidită de Vasile Lupu lângă Târgul Vaslui, fiind închinată ca metoc mănăstirii Zografu din Muntele Athos"[1].

Domnitorul Moldovei i-a ajutat şi pe monahii de la Meteora, care acumulaseră mari datorii[2] şi „a ctitorit o mănăstire la Kalavrita, în Moreea"[3].

De asemenea, „Vasile Lupu a ajutat şi biserica din Şcheii Braşovului, căreia îi oferea în fiecare an suma de 12.300 de aspri"[4].

Vasile Lupu nu i-a sprijinit doar cu bani pe românii din Transilvania, care erau supuşi unei ofensive calvine tot mai agresive, susținută fățiş de principele Gheorghe Rakoczi I, ci le-a trimis şi cărți ziditoare de suflet.

La recomandarea mitropolitului Varlaam, Vasile Lupu a introdus pentru prima dată tiparul în Moldova, „iar de sub teascurile acestei tiparnițe a ieşit, în 8 noiembrie 1644, «Şapte Taine a bisericii», tipărită cu învățătura şi cu toată cheltuiala «Măriei Sale Io Vasile Voievod», carte de dogmă religioasă tradusă de Eustrație Logofătul şi prefațată de mitropolitul Varlaam"[5].

„În anul 1642 s-a tipărit, în satul Prisaca, de lângă Alba Iulia, «cu voia şi cu porunca» principelui Gheorghe Rakoczi I al Transilvaniei, «cu sfatul şi îndemnarea şi cu cheltuiala» predicatorului calvin al curții princiare, Gheorghe Ciulai, un Catehism în limba română, dar cu un conținut calvinizant. Fiind difuzat de cârmuitorii calvini în cercuri cât mai largi de credincioşi români, în scopuri prozelitiste, un exemplar a ajuns

---

[1] **Ioan Ilieşi**, *Op. cit.*, p. 36.

[2] **Ibidem**, p. 23.

[3] **Nicolae Iorga**, *Bizanț după Bizanț*, Editura Enciclopedică Română, Bucureşti, 1972, p. 174.

[4] **Ioan Ilieşi**, *Op. cit.*, p. 25.

[5] **Ibidem**, p. 64.

şi în biblioteca învăţatului boier muntean Udrişte Năsturel, fratele doamnei Elina, soţia domnitorului Matei Basarab. Acolo a fost găsit de mitropolitul Varlaam al Moldovei, când a fost trimis într-o misiune la Târgovişte, de către Vasile Lupu, pentru a restabili relaţiile paşnice cu Matei Basarab. Citindu-l şi găsindu-l «plin de otravă de moarte sufletească», Varlaam, conştient de rolul care le revenea ierarhilor din Ţara Românească şi Moldova în acţiunea de apărare a Ortodoxiei româneşti din Transilvania, la întoarcerea sa acasă a alcătuit «Răspunsul împotriva Catehismului calvinesc». Pentru publicarea acestuia, mitropolitul Varlaam a convocat un sinod la care au participat ierarhii din cele două Ţări Româneşti, egumenii marilor mănăstiri moldovene, probabil chiar şi unii dintre boierii cărturari. Ţinut la Suceava sau poate la Iaşi"[1], „în 1644 sau 1645, sinodul a luat în discuţie «Răspunsul împotriva Catehismului calvinesc» întocmit de mitropolitul Varlaam, care a fost publicat în anul 1645"[2] şi răspândit ulterior printre românii din Transilvania.

„În plan religios, cel mai important eveniment din perioada domniei lui Vasile Lupu a fost sinodul de la Iaşi din 1642, care a adunat pentru prima dată pe pământ românesc trei ramuri ale ortodoxiei: români, ruşi şi greci, şi a aprobat una dintre cele mai importante Mărturisiri de credinţă ale Ortodoxiei, cea a lui Petru Movilă, mitropolitul Kievului"[3].

Pentru a înţelege motivele care au dus la convocarea şi organizarea unui sinod la Iaşi, este bine să facem o scurtă incursiune în istorie.

---

[1] *Mitropolitul Varlaam al Moldovei, argumente pentru canonizare*, Editura TRINITAS, Iaşi, 2007, p. 12.

[2] **Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu**, *Istoria Bisericii…*, vol. II, pp. 20-21.

[3] **Ioan Ilieşi**, *Op. cit.*, p. 3.

„În anul 1629, la Geneva, a apărut o mărturisire de credință calvinizantă, pusă sub numele patriarhului ecumenic de atunci, Chiril Lucaris”[1]. Această mărturisire a fost scrisă în limba latină, dar a fost tradusă şi publicată, în acelaşi an, în patru ediții franțuzeşti, una germană şi una engleză, iar în 1633 a fost tradusă în limba greacă, fiind răspândită în toată Europa.

„Întrucât patriarhul ecumenic Chiril Lucaris nu a dezmințit calitatea de autor al mărturisirii de credință calvinizantă care îi era atribuită, după moartea acestuia, un sinod întrunit la Constantinopol, în anul 1638, sub preşedinția lui Chiril Contaris, succesorul său în scaun, a condamnat atât opera cât şi persoana lui Chiril Lucaris”[2].

„Având un profund simț de responsabilitate pastorală şi fiind dornic să aducă pace şi unitate în Biserică, mitropolitul Petru Movilă al Kievului a alcătuit, în limba latină, o Mărturisire de credință, numită «Expositio fidei» (Expunere a credinței)”[3]. „Aceasta este scrisă sub formă catehetică, având un număr de 261 de întrebări şi tot atâtea răspunsuri, fiind împărțită după cele trei virtuți teologice (credința, nădejdea şi dragostea)”[4]. „Mărturisirea lui Petru Movilă se bazează pe Sfânta Scriptură, pe canoanele Bisericii şi pe scrierile Sfinților Părinți. Ea a fost alcătuită cu scopul de a expune învățătura de credință ortodoxă şi, în acelaşi timp, morala creştină”[5]. „Mărturisirea Sfântului Petru Movilă este

---

[1] **Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu**, *Istoria Bisericii...*, vol. II, p. 34.

[2] **Ibidem**.

[3] **Daniel, Mitropolitul Moldovei şi Bucovinei**, *Sinodul de la Iaşi, coresponsabilitate pastorală şi cooperare interetnică*, articol publicat în volumul: „Sinodul de la Iaşi şi Sfântul Petru Movilă”, Editura Trinitas, Iaşi, 2002, p. 15.

[4] **Pr. Lect. Dr. Ion Vicovan**, *Un eveniment fundamental în istoria Bisericii Ortodoxe: Sinodul de la Iaşi - 1642*, articol publicat în volumul: „Sinodul de la Iaşi şi Sfântul Petru Movilă”, Editura Trinitas, Iaşi, 2002, p. 54.

[5] **Mitropolitul Nestor Vornicescu**, *Sfântul Petru Movilă. Monografie*

o carte normativă a Bisericii Ortodoxe, de precizare a atitudinii proprii față de caracterul militant în epocă al catolicismului, uniatismului şi protestantismului"[1].

„Pentru că numai un sinod se putea pronunța asupra ortodoxiei Mărturisirii de credință a mitropolitului"[2], „în septembrie 1640, Petru Movilă a convocat un sinod la Kiev, la care au participat delegați ai episcopiilor de Lvov, Przemysl, Mstislav şi Luțk, ai frățiilor şi mănăstirilor ortodoxe din Bielorusia şi Ucraina, în vederea cercetării Mărturisirii de credință. Lucrările sinodului s-au desfăşurat între 8 şi 18 septembrie 1640, sub conducerea mitropolitului, în catedrala Sfânta Sofia din Kiev"[3]. „Participanții la acest sinod au fost de acord cu Mărturisirea lui Petru Movilă, cu excepția a două puncte: «purgatoriul» şi «momentul prefacerii elementelor euharistice»"[4], „motiv pentru care au hotărât să ceară părerea patriarhului ecumenic Partenie I, iar acesta a încuviințat ca un nou sinod, cu participarea delegațiilor mai multor Biserici, să se țină la Iaşi, unde să se dezbată din nou Mărturisirea lui Petru Movilă"[5].

„Ca loc al desfăşurării sinodului a fost ales oraşul Iaşi, pentru că Ucraina se afla sub stăpânire poloneză catolică, iar Constantinopolul sub ocupație turcească musulmană"[6]. De asemenea, sinodul s-a bucurat de „generozitatea şi sprijinul material al domnitorului Moldovei, Vasile Lupu"[7], care, „asemenea unui

---

hagiografică, studiu publicat în volumul: „Sinodul de la Iaşi şi Sfântul Petru Movilă", Editura Trinitas, Iaşi, 2002, p. 154.

[1] *Cuvântul Mitropolitului Nestor al Olteniei, adresat Sinodului de la Kiev, în 15 decembrie 1996*, publicat în volumul: „Sinodul de la Iaşi şi Sfântul Petru Movilă", Editura Trinitas, Iaşi, 2002, p. 28.

[2] **Pr. Lect. Dr. Ion Vicovan**, *Art. cit.*, p. 54.

[3] **Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu**, *Istoria Bisericii…*, vol. II, p. 34.

[4] **Pr. Lect. Dr. Ion Vicovan**, *Art. cit.*, p. 54.

[5] **Daniel, Mitropolitul Moldovei şi Bucovinei**, *Art. cit.*, p. 16.

[6] **Pr. Lect. Dr. Ion Vicovan**, *Art. cit.*, p. 54.

[7] **Daniel, Mitropolitul Moldovei şi Bucovinei**, *Art. cit.*, p. 15.

bazileu din vremurile de strălucire bizantină şi, ca odinioară împăratul Constantin cel Mare, a deschis chiar el lucrările, printr-o cuvântare solemnă, a participat tot timpul la discuţii, înconjurat de boieri, şi a primit la sfârşit omagii"[1].

„Scopul principal al convocării sinodului şi al lucrărilor lui a fost necesitatea unui răspuns teologic-pastoral clar, concis şi util pentru clerul şi credincioşii ortodocşi, tulburaţi de controversele legate de mărturisirea de credinţă atribuită patriarhului ecumenic Chiril Lucaris, care se abătea grav de la credinţa ortodoxă"[2].

„Sinodul de la Iaşi s-a desfăşurat între 15 septembrie şi 27 octombrie 1642 în trapeza (sala gotică) Mănăstirii Sfinţii Trei Ierarhi"[3].

„Patriarhul ecumenic Partenie I a trimis la acest sinod doi delegaţi: pe Porfirie, fost mitropolit al Niceii, şi pe ieromonahul Meletie Sirigul, dascăl şi predicator al Patriarhiei, cel mai învăţat teolog grec din secolul al XVII-lea"[4]. „Petru Movilă nu a participat la sinod, pentru a nu influenţa desfăşurarea lucrărilor acestuia, însă a trimis trei delegaţi, pe Isaia Trofimovici Kozlovschi, stareţul Mănăstirii Sfântul Nicolae din Kiev şi preşedintele sfatului mitropolitan, pe Ignatie Oxenovici Staruşici, fost rector al Academiei Movilene şi predicator al Catedralei Sfânta Sofia din Kiev, precum şi pe Iosif Kononovici Gorbatki, rectorul Academiei din Kiev şi stareţul Mănăstirii Teofania"[5]. „Din partea Bisericii din Moldova au luat parte mitropolitul Varlaam şi episcopii săi sufragani: Evloghie al Romanului, Anastasie al Rădăuţilor şi Gheorghe al Huşilor, precum şi ieromonahul Sofronie Pociaţki,

---

[1] **Ioan Ilieşi**, *Op. cit.*, p. 32.

[2] **Daniel, Mitropolitul Moldovei şi Bucovinei**, *Art. cit.*, p. 15.

[3] **Pr. Conf. Dr. Nicolae Chifăr**, *Sinodul de la Iaşi în contextul politico-religios din prima jumătate a secolului al XVII-lea*, articol publicat în volumul: „Sinodul de la Iaşi şi Sfântul Petru Movilă", Editura Trinitas, Iaşi, 2002, p. 47.

[4] **Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu**, *Istoria Bisericii*..., vol. II, p. 35.

[5] **Pr. Lect. Dr. Ion Vicovan**, *Art. cit.*, p. 55.

stareţul mănăstirii Sfinţii Trei Ierarhi din Iaşi şi rectorul şcolii înfiinţate aici de Vasile Lupu, şi probabil şi alţi stareţi. Din Ţara Românească nu a participat nimeni, din cauza raporturilor încordate dintre Matei Basarab şi Vasile Lupu"[1].

„Sinodul de la Iaşi a fost prima întâlnire a celor trei ramuri ale Ortodoxiei (română, greacă şi slavă) din istoria Bisericii"[2] şi poate fi considerat, pe bună dreptate, „prima conferinţă internaţională sau cel dintâi sinod panortodox care a avut loc pe teritoriul românesc"[3].

„La acest sinod Chiril Lucaris nu a fost condamnat"[4], „ci au fost dezbătute toate cele 261 de întrebări şi răspunsuri din Mărturisirea alcătuită de Petru Movilă. Pe măsura discutării ei, ieromonahul Meletie Sirigul o traducea din latină în greacă"[5].

„Modalitatea de lucru a constat în cercetarea şi aprobarea fiecărei întrebări, cu răspunsul ei. La întrebarea 66, sinodul a formulat răspunsul că, în viaţa de dincolo de mormânt un rol important îl are rugăciunea celor vii din Biserica luptătoare şi că nu există un loc special, între Rai şi Iad, numit purgatoriu, iar la întrebarea 107 s-a răspuns că prefacerea Sfintelor Daruri, în cadrul Dumnezeieştii Liturghii, are loc atunci când se face invocarea Sfântului Duh, adică în timpul Epiclezei"[6].

„Alături de sinodul de la Ierusalim, din anul 1672, sinodul de la Iaşi, din 1642, este cel mai important conciliu al Bisericii Ortodoxe de după căderea Constantinopolului sub turci, din anul 1453"[7].

---

[1] **Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu**, *Istoria Bisericii…*, vol. II, p. 35.
[2] **Pr. Conf. Dr. Nicolae Chifăr**, *Art. cit.*, p. 47.
[3] *Mitropolitul Varlaam al Moldovei…*, p. 12.
[4] **Daniel, Mitropolitul Moldovei şi Bucovinei**, *Art. cit.*, p. 15.
[5] **Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu**, *Istoria Bisericii…*, vol. II, p. 36.
[6] **Mitropolitul Nestor Vornicescu**, *Sfântul Petru Movilă…*, p. 154.
[7] **Daniel, Mitropolitul Moldovei şi Bucovinei**, *Art. cit.*, p. 16.

„În 27 octombrie 1642 sinodul de la Iaşi s-a încheiat, iar Mărturisirea lui Petru Movilă, îndreptată şi tradusă în greceşte, a fost trimisă Patriarhiei Ecumenice spre aprobare”[1].

„În sinodul de la Constantinopol din 11 martie 1643, prezidat de patriarhul ecumenic Partenie I, Mărturisirea mitropolitului Petru Movilă a fost aprobată, iar în acest fel a devenit oficial Mărturisirea de credință a Bisericii Ortodoxe, prin care au fost respinse, deopotrivă, rătăcirile protestante şi catolice”[2].

„Această hotărâre a fost semnată, în anii următori, şi de ceilalți patriarhi răsăriteni: Ioanichie al Alexandriei, Macarie al Antiohiei şi Paisie al Ierusalimului. În acest fel, lucrarea învățatului mitropolit de neam român a primit aprobarea întregii Ortodoxii, devenind - după Simbolul credinței şi Dogmatica Sfântului Ioan Damaschin - a treia Mărturisire de credință a Bisericii Ortodoxe”[3].

Referindu-se la Vasile Lupu, „Nicolae Iorga scria, pe bună dreptate: «că acesta este orânduitor al întregii vieți ortodoxe, supraveghetor al ei de fiecare clipă, răsplătitor darnic, dar şi pedepsitor fară cruțare, făcător şi răsturnător de patriarhi, găzduitor al fruntaşilor Bisericii răsăritene, convocator de sinoade şi îndreptător al credinței prin hotărârile acestor adunări ținute în umbra lui, de aceea Vasile Lupu merită un loc mare în istoria întregii lumi ortodoxe»”[4].

---

[1] **Ibidem**.
[2] **Mitropolitul Nestor Vornicescu**, *Sfântul Petru Movilă…*, p. 154.
[3] **Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu**, *Istoria Bisericii…*, vol. II, p. 36.
[4] **Ibidem**, p. 226.

3. Sfântul Voievod Constantin Brâncoveanu (1688-1714)

„Constantin Brâncoveanu s-a născut în 15 august 1654, în satul Brâncoveni, azi în partea din dreapta râului Olt a județului cu acelaşi nume”[1] „sau, poate, la Bucureşti”[2].

Tatăl lui Constantin a fost postelnicul Matei[3] sau Pavel Brâncoveanu, căruia toți îi spuneau Papa[4], iar mama lui a fost „Stanca, din familia Cantacuzino”[5], „sora domnitorului Şerban Cantacuzino”[6].

„Prin tatăl său, Constantin era urmaş al Basarabilor”[7], „dinastia întemeietoare a Țării Româneşti”[8], fiind „strănepot al

---

[1] **Preot Profesor Dr. Niculae Şerbănescu**, *Constantin Brâncoveanu, Domnul Ţării Româneşti (1688-1714) - 275 de ani de la moartea sa martirică - 1714 - 15 august - 1989*, studiu republicat în volumul: „Sfântul Voievod Martir Constantin Brâncoveanu: mărturisitor jertfelnic şi ctitor darnic”, volumul I, Editura Cuvântul Vieţii, Bucureşti, 2014, p. 7.

[2] **Sergiu Iosipescu**, *Constantin Brâncoveanu - tragicele zori ale vieţii*, articol publicat în volumul: „Sfântul Constantin Brâncoveanu, Ocrotitorul Episcopiei Slatinei şi Romanaţilor, volumul II - Domnia”, Editura Episcopiei Slatinei şi Romanaţilor, Slatina, 2014, p. 90.

[3] **Emilian Lovişteanul, Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Râmnicului**, *Între bucuria vieţii şi darul nemuririi: Sfinţii Martiri Brâncoveni*, Editura „Sfântul Antim Ivireanul”, Râmnicu Vâlcea, 2014, p. 8.

[4] **Ileana Toma**, *Ultimul Constantin. Romanul Brâncovenilor*, ediţia a IV-a, revizuită şi adăugită, Editura Cuvântul Vieţii, Bucureşti, 2014, p. 8.

[5] **Mircea Pospai**, *Constantin Brâncoveanu - un prinţ valah al politicii, diplomaţiei şi culturii europene*, articol publicat în volumul: „Sfântul Constantin Brâncoveanu, Ocrotitorul Episcopiei Slatinei şi Romanaţilor, volumul II - Domnia”, Editura Episcopiei Slatinei şi Romanaţilor, Slatina, 2014, p. 741.

[6] **Emilian Lovişteanul**, *Op. cit.*, pp. 8-9.

[7] **Pr. Prof. Dr. Nicolae Moraru, Prof. Constantin Coman**, *Sfântul Voievod Martir Constantin Brâncoveanu, viaţa, domnia, mucenicia, pilda de jertfelnicie*, Editura Arhiepiscopiei Buzăului şi Vrancei, Buzău, 2014, p. 13.

[8] **Bogdan Tătaru-Cazaban şi Gabriel Herea**, *Mănăstirea Hurezi*, Editura Artec Impresiones, Segovia, 2009, p. 35.

domnitorului Matei Basarab (1632-1654)”[1]. „Pe linie maternă, viitorul domn era descendent direct al Cantacuzinilor, care se mândreau cu înaintaşul lor din secolul al XIV-lea, Ioan al VI-lea Cantacuzino, împăratul Bizanțului (1347-1354)”[2].

„În anul 1674, tânărul Constantin s-a căsătorit cu Maria (Marica), fiica postelnicului Neagoe din Negoieşti şi nepoata lui Antonie Vodă din Popeşti (domn al Țării Româneşti între anii 1669-1672)”[3].

Constantin Brâncoveanu a ajuns domnitor al Țării Româneşti în 29 octombrie 1688, la vârsta de 34 de ani, fiind uns domn de către Dionisie al IV-lea Seroglanul (Muselinul), fost patriarh al Constantinopolului şi de Teodosie, mitropolitul Ungrovlahiei.

Constantin Brâncoveanu era iubitor de carte şi de cultură. „În anul 1688, la Bucureşti, a văzut lumina tiparului prima traducere a Bibliei în limba română. Ctitorii acestui monument cultural au fost Şerban Cantacuzino, domnitorul Țării Româneşti din acea perioadă şi Constantin Brâncoveanu, eminența cenuşie care rânduia toate treburile domniei”[4], el fiind „ispravnic al cărții”[5].

„Tipărirea unei cărți însemna pentru cititorii de altă dată o faptă bună la fel de însemnată ca şi zidirea unei biserici”[6], de aceea Constantin Brâncoveanu a înființat tipografii, unde au văzut lumina tiparului numeroase cărți. În aceste tiparnițe „au fost tipărite felurite cărți: de slujbă, de teologie, de învățătură,

---

[1] **Pr. Prof. Dr. Nicolae Moraru, Prof. Constantin Coman**, *Op. cit.*, p. 13.

[2] **Ştefan Ionescu, Panait I. Panait**, *Constantin Vodă Brâncoveanu: viața, domnia, epoca*, ediția a II-a, Editura Basilica, Bucureşti, 2014, pp. 173-174.

[3] **Emilian Lovişteanul**, *Op. cit.*, p. 10.

[4] **Bogdan Tătaru-Cazaban şi Gabriel Herea**, *Op. cit.*, p. 11.

[5] **Gherasim Cristea, Episcopul Râmnicului**, *Op. cit.*, p. 88.

[6] **Ibidem**.

de combatere a catolicismului[1] şi calvinismului[2], de literatură[3], toate în limbile română[4], greacă, slavonă şi chiar arabă"[5], fiindcă „popoarele creştine care nu aveau voie sau nu îşi permiteau să-şi tipărească propriile cărți liturgice au beneficiat de ajutorul generosului domnitor al Țării Româneşti"[6].

Pe lângă aceste cărți tipărite în mai multe limbi, Constantin Brâncoveanu a trimis chiar tiparnițe şi meşteri tipografi altor Biserici. Astfel, în anul 1704, „când Atanasie al III-lea Dabbas, fostul patriarh al Antiohiei a părăsit Țara Românească, la rugămintea sa, Constantin Brâncoveanu i-a dăruit şi utilajul tipografic cu caractere arabe de la Snagov, cu literele săpate de Antim Ivireanul, pe care l-a transportat în oraşul Alep din Siria. Până la acea dată, creştinii ortodocşi de limbă arabă n-au avut altă

[1] A se vedea: **Pr. Acad. Mircea Păcurariu**, *Constantin Vodă Brâncoveanu şi românii din Transilvania*, articol publicat în volumul: „Constantin Brâncoveanu şi contribuția lui la sporirea patrimoniului cultural, educațional, spiritual şi social-filantropic al Țării Româneşti în contextul european al veacului al XVIII-lea", Editura Basilica, Bucureşti, 2014.

[2] A se vedea: **Lect. Univ. Dr. Ion Marian Croitoru**, *Apărarea Ortodoxiei prin tipar. Râvnă a Sfântului Constantin Brâncoveanu şi grijă de stat în timpul domniei sale*, articol publicat în volumul: „Tradiție şi noutate în cultura şi spiritualitatea epocii brâncoveneşti", Editura Praxis, Râmnicu-Vâlcea, 2016.

[3] **Preot Profesor Dr. Niculae Şerbănescu**, *Constantin Brâncoveanu - ctitor de cultură românească*, studiu republicat în volumul: „Sfântul Voievod Martir Constantin Brâncoveanu: mărturisitor jertfelnic şi ctitor darnic", volumul I, Editura Cuvântul Vieții, Bucureşti, 2014, p. 113.

[4] A se vedea: **Pr. Prof. Univ. Dr. Mihai Săsăujan**, *Semnificații ale tipăriturilor brâncoveneşti pentru cultul liturgic românesc şi pentru teologia Ortodoxă răsăriteană*, articol publicat în volumul: „Constantin Brâncoveanu şi contribuția lui la sporirea patrimoniului cultural, educațional, spiritual şi social-filantropic al Țării Româneşti în contextul european al veacului al XVIII-lea", Editura Basilica, Bucureşti, 2014.

[5] **Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu**, *Sfinți daco-romani şi români*, Ediție electronică, Apologeticum, 2006, p. 83.

[6] **Bogdan Tătaru-Cazaban şi Gabriel Herea**, *Op. cit.*, p. 11.

tipografie arăbească”[1]. „Instalată la Alep, tiparnița arabă lucrată în Țara Românească a imprimat numeroase cărți liturgice şi de teologie până prin 1724, apoi - reorganizată şi reutilată - a ajuns în alte localități, imprimând 76 de cărți până în 1899”[2].

„Faima despre activitatea desfăşurată de tipografiile din Țara Românească pentru apărarea Ortodoxiei, sub ocrotirea evlaviosului domnitor Constantin Brâncoveanu, a ajuns până departe în Răsărit, la georgienii din Munții Caucazului. În anul 1708, când regele George al VII-lea (1707-1711) i-a scris mitropolitului Antim Ivireanul al Țării Româneşti că doreşte să întemeieze o tipografie în țara sa, ierarhul l-a trimis în Georgia pe ipodiaconul Mihail Ştefan, cel mai vechi şi priceput ucenic al său, însoțit de o echipă de lucrători tipografi din Țara Românească”[3]. „Aceştia duceau cu ei o tiparniță, dar din partea lui Constantin Brâncoveanu, pe care au instalat-o la Tbilisi, aceasta fiind cea dintâi tipografie din Georgia, cu care Mihail Ştefan a imprimat primele 10 cărți liturgice şi catehetice în limba georgiană (1709-1711). De asemenea, în anul 1714, mitropolitul Antim Ivireanul i-a trimis patriarhului Hrisant Notara al Ierusalimului litere turnate în plumb necesare tipografiei greceşti a Patriarhiei Ierusalimului”[4], „urmând ca Hrisant să se ocupe de găsirea unui om instruit pentru a lucra cu ea. Această tiparniță a funcționat la Constantinopol”[5].

---

[1] **Diac. Prof. Ioan Rămureanu**, *Antim Ivireanul, luptător pentru Ortodoxie*, articol publicat în volumul: „Sfântul Antim Ivireanul - un ierarh misionar şi martir - (evocări)”, Editura Basilica, Bucureşti, 2016, p. 124.

[2] **Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu**, *Istoria Bisericii…*, vol. II, p. 124.

[3] **Diac. Prof. Ioan Rămureanu**, *Art. cit.*, p. 127.

[4] **Arhimandrit Mihail Stanciu**, *Sfântul Ierarh Martir Antim Ivireanul, Mitropolitul Țării Româneşti (1708-1716). Viața şi activitatea sa pastoral-misionară*, articol publicat în volumul: „Sfântul Antim Ivireanul. Didahii”, Editura Basilica, Bucureşti, 2016, p. 31.

[5] **Cristian Crişan**, *Sfântul Antim Ivireanul - Părinte pentru români şi Martir pentru Hristos*, articol publicat în volumul: „Credință şi viață în Hristos - Anuarul Episcopiei Sălajului”, Editura Episcopiei Sălajului, Zalău, 2017, p. 347.

„Se cuvine menționat şi faptul că Sfântul Constantin Brâncoveanu a ajutat prin bogate danii şi tipărirea de cărți folositoare în străinătate. Astfel, în 1712, apărea la Veneția, Marele Dicționar sau Tezaurul întregii limbi greceşti, într-o ediție nouă, îngrijită de Gheorghe Trapezuntiul, profesor la Academia Domnească din Bucureşti, cel mai mare dicționar al limbii eline de până atunci. Această ediție era închinată domnului Țării Româneşti, Constantin Brâncoveanu, care plătise cheltuielile de tipar”[1].

„Încă din timpul când ocupase cu succes diferite dregătorii la curtea lui Şerban Cantacuzino, Constantin Brâncoveanu a cunoscut situația destul de grea a ortodocşilor din Ardeal”[2], de aceea i-a sprijinit, construind Mănăstirea Sâmbăta de Sus, precum şi bisericile din Făgăraş, Ocna Sibiului şi Poiana Mărului.

Marele domnitor „a acordat Mitropoliei din Alba Iulia, în 1698, o subvenție anuală de 6.000 de aspri, iar în 15 iunie 1700 i-a dăruit o moşie la Merişani, în părțile Argeşului”[3]. „În 6 septembrie 1700, Constantin Brâncoveanu a dat un nou hrisov Mitropoliei din Alba Iulia, potrivit căruia aceasta putea să țină pe moşia Merişani douăzeci de «ungureni», care urmau să fie scutiți de orice biruri către domnie”[4].

---

[1] **Gherasim Cristea, Episcopul Râmnicului**, *Op. cit.*, p. 92.

[2] **Mircea-Gheorghe Abrudan**, *Danii şi hrisoave ale voievodului Constantin Brâncoveanu către Mitropolia Ardealului*, articol publicat în „Credinţă şi viaţă în Hristos - Anuarul Episcopiei Sălajului”, Editura Episcopiei Sălajului, Zalău, 2015, p. 541.

[3] **Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu**, *Sfinți daco-romani…*, p. 85.

[4] **Idem**, *Constantin Vodă Brâncoveanu şi românii din Transilvania*, articol publicat în volumul: „Constantin Brâncoveanu şi contribuția lui la sporirea patrimoniului cultural, educațional, spiritual şi social-filantropic al Țării Româneşti în contextul european al veacului al XVIII-lea”, Editura Basilica, Bucureşti, 2014, p. 45.

În Transilvania, Constantin Brâncoveanu „a acordat numeroase ajutoare şi bisericii Sfântul Nicolae din Şcheii Braşovului”[1].

„După 1701, anul în care mitropolitul Atanasie Anghel din Alba Iulia a acceptat unirea cu Biserica Romei, Constantin Brâncoveanu a trimis scrisori de încurajare românilor din Şcheii Braşovului, sfătuindu-i să rămână statornici în dreapta credinţă”[2].

Sfântul Constantin Brâncoveanu nu şi-a arătat generozitatea doar faţă de ortodocşi, fiindcă „de mărinimia lui s-a bucurat şi biserica reformată a ungurilor din Făgăraş, căreia domnitorul i-a dăruit 400 de florini pentru rezidirea ei, după un cutremur devastator”[3].

„Un alt aspect din timpul domniei lui Constantin Brâncoveanu îl constituie ajutorul său permanent acordat aşezămintelor bisericeşti din Balcani şi Orientul Apropiat, căzute sub dominaţie turcească”[4].

Domnitorul a ctitorit o biserică în Ismail, pe malul Dunării. În Istanbul a ridicat o biserică în cartierul Galata şi alta la Vlah Sarai. În insula Halki a ctitorit o mănăstire şi alta în insula Proti, rezidind Mănăstirea Sumela de lângă Trapezunt[5].

Sfântul Constantin Brâncoveanu a făcut numeroase danii mănăstirilor din Muntele Athos, dar a ajutat cu bani, veşminte şi odoare şi mănăstirile: Sfântul Ioan Evanghelistul din insula Patmos, Proussos de lângă Agrinion, Naşterea Maicii Domnului din Dourchani, Adormirea Maicii Domnului din Epir (reşedinţă a Episcopiei de Vella şi Koniţa), Brodeţi (sau Morodeţi din

---

[1] **Idem**, *Sfinţi daco-romani…*, p. 85.
[2] **Ibidem**.
[3] **Gherasim Cristea, Episcopul Râmnicului**, *Op. cit.*, p. 63.
[4] **Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu**, *Sfinţi daco-romani…*, p. 85.
[5] **Gherasim Cristea, Episcopul Râmnicului**, *Op. cit.*, pp. 62-63.

Arghirocastro), Sosinu şi Schimbarea la Faţă din Ianina, Sfântul Proroc Ilie şi Sfinţii Părinţi din Ziţa, Racoviţa, Ravaniţa, Studeniţa şi Miloşevo (din Serbia), Trebina (din Bosnia-Herţegovina), Veliko Târnovo şi Lipnic (din Bulgaria), Brodeci (din Albania), Capinu şi Sfântul Ioan Rusul (din Orient), Arhiepiscopia de Pogoniani (din Grecia) etc.[1].

„Constantin Brâncoveanu a făcut importante danii Mănăstirii Sfânta Ecaterina din Muntele Sinai: sfeşnice, candele, broderii de mare preţ etc. Merită remarcat faptul că aici se află un portret al Sfântului Voievod Constantin Brâncoveanu, pictat în ulei, în mărime naturală, obiect de o reală valoare artistică. O copie a acestui tablou este expusă în Muzeul de Artă al României"[2].

---

[1] A se vedea: **Diacon Prof. Dr. Ion Barnea**, *Ctitoriile bisericeşti ale lui Constantin Brâncoveanu*, articol republicat în volumul: „Sfântul Voievod Martir Constantin Brâncoveanu: mărturisitor jertfelnic şi ctitor darnic", volumul I, Editura Cuvântul Vieţii, Bucureşti, 2014, **Profesor Dr. Toma G. Bulat**, *Daniile lui Constantin Vodă Brâncoveanu către Orientul Ortodox*, articol republicat în volumul: „Sfântul Voievod Martir Constantin Brâncoveanu: mărturisitor jertfelnic şi ctitor darnic", volumul I, Editura Cuvântul Vieţii, Bucureşti, 2014, **Preot Prof. Dr. Ioan Rămureanu**, *Constantin Brâncoveanu - sprijinitor al Ortodoxiei*, articol republicat în volumul: „Sfântul Voievod Martir Constantin Brâncoveanu: mărturisitor jertfelnic şi ctitor darnic", volumul I, Editura Cuvântul Vieţii, Bucureşti, 2014, **Ion Rizea**, *Sfântul Voievod Constantin Brâncoveanu - protector al Ortodoxiei*, articol publicat în volumul: „Sfântul Constantin Brâncoveanu, Ocrotitorul Episcopiei Slatinei şi Romanaţilor, volumul II - Domnia", Editura Episcopiei Slatinei şi Romanaţilor, Slatina, 2014 şi **Pr. Prof. Univ. Dr. Ioan Moldoveanu**, *Sfântul Constantin Brâncoveanu, sprijinitor al Ortodoxiei de limbă greacă*, articol publicat în volumul: „Constantin Brâncoveanu şi contribuţia lui la sporirea patrimoniului cultural, educaţional, spiritual şi social-filantropic al Ţării Româneşti în contextul european al veacului al XVIII-lea", Editura Basilica, Bucureşti, 2014.

[2] **Pr. Prof. Dr. Nicolae Moraru, Prof. Constantin Coman**, *Op. cit.*, p. 105. A se vedea şi: **Nicu Vintilă-Sigibida**, *Un portret al Domnitorului*

Pe lângă ctitoriile şi generoasele donaţii făcute în întreg Răsăritul ortodox, domnitorul a închinat diverse mănăstiri şi schituri Locurilor Sfinte din Ierusalim, Muntele Sinai etc.

Toate aceste acte filantropice ale lui Constantin Brâncoveanu au avut ca rezultat faptul că „Patriarhiile apostolice au fost conduse, rând pe rând, de protejaţii domnului român, recunoscut ca protector şi patron al Renaşterii greceşti”[1].

Datorită generozităţii Sfântului Constantin Brâncoveanu, „un număr însemnat de patriarhi şi alţi ierarhi din Răsărit considerau oraşul Bucureşti ca a doua lor reşedinţă, stând mai mult aici şi bucurându-se de veniturile pe care le aveau din partea unor mănăstiri româneşti închinate Locurilor Sfinte. Patriarhul ecumenic Dionisie al IV-lea Muselimul, care l-a uns domn pe Constantin Brâncoveanu, a murit la Târgovişte. Patriarhul Dositei al Ierusalimului stătea mai mult la Bucureşti, ca şi urmaşul său, Hrisant Notara, ales patriarh cu sprijinul lui Constantin Brâncoveanu”[2]. „În luna mai a anului 1700, Atanasie al III-lea Dabbas, patriarhul Antiohiei, a venit în Ţara Românească pentru a primi ajutorul Sfântului Constantin Brâncoveanu şi a rămas la curtea domnească timp de patru ani”[3].

Constantin Brâncoveanu la Mănăstirea „Sfânta Ecaterina” de la Muntele Sinai, articol publicat în volumul: „Sfântul Constantin Brâncoveanu, Ocrotitorul Episcopiei Slatinei şi Romanaţilor, volumul II - Domnia”, Editura Episcopiei Slatinei şi Romanaţilor, Slatina, 2014.

[1] **Pr. Prof. Univ. Dr. Ioan Moldoveanu**, *Sfântul Constantin Brâncoveanu…*, p. 164

[2] **Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu**, *Sfinţi daco-romani…*, p. 85.

[3] **Pr. Conf. Dr. Claudiu Cotan**, *Sfântul Constantin Brâncoveanu ocrotitor al Răsăritului Ortodox*, articol publicat în volumul: „Constantin Brâncoveanu şi contribuţia lui la sporirea patrimoniului cultural, educaţional, spiritual şi social-filantropic al Ţării Româneşti în contextul european al veacului al XVIII-lea”, Editura Basilica, Bucureşti, 2014, p. 291.

g. Donații ale românilor făcute mănăstirilor din Sfântul Munte Athos

Cu mult timp înainte de căderea Constantinopolului sub turci, din anul 1453, „în timp ce Bizanțul aproape încetase daniile în Muntele Athos, monahii din Sfântul Munte au dobândit alți patroni. Este vorba despre domnitorii Țărilor Române. Încă de pe la 1350 au început legăturile între Muntele Athos şi voievodul Nicolae Alexandru Basarab (1352-1364). Fiul său, Vladislav I (1364-1377), le-a asigurat monahilor români un loc de cinste în Mănăstirea Cutlumuş. După aceşti primi domnitori, a urmat o serie întreagă de danii din partea lui Mircea cel Bătrân (1386-1418), Alexandru Aldea (1431-1436) şi Vladislav al II-lea (1447-1456)"[1].

După cucerirea Constantinopolului de către otomani, mănăstirile din Muntele Athos erau silite să plătească un bir anual Porții Otomane, pentru a fi lăsate să-şi desfăşoare nestingherite activitatea. Domnitorii români, care au sprijinit financiar Patriarhiile apostolice, Mănăstirea Sfânta Ecaterina din Sinai şi toate locurile sfinte ortodoxe aflate sub ocupație musulmană, aflând de faptul că mănăstirile athonite nu dispuneau de suficiente fonduri pentru a-şi achita dările către turci, au făcut danii generoase tuturor mănăstirile din Athos, rezidind din temelii unele dintre ele, făcând corpuri de clădiri noi la altele, închinându-le mănăstiri şi schituri din țară (dintre care unele aveau numeroase moşii, unele dintre ele întinzându-se pe mii sau chiar pe zeci de mii de hectare), oferind bani pentru întreținerea călugărilor ş. a.

În urma căderii Constantinopolului sub turci, daniile făcute de domnitorii români mănăstirilor din Muntele Athos au fost continuate de: „Radu cel Mare şi mai ales de Neagoe Basarab. Când

[1] **Preot Dr. Teodor Bodogae**, *Ajutoarele româneşti la mănăstirile din Sfântul Munte Athos*, Sibiu, 1940, pp. 70-71.

acesta din urmă a chemat la sfinţirea bisericii din Curtea de Argeş (15 august 1517) pe toţi egumenii mănăstirilor din Sfântul Munte şi i-a încărcat de daruri, a creat un precedent care va rămâne viu în istoria fiecărei mănăstiri aghiorite, aşa că, de acum înainte, călugării îşi vor aduce întotdeauna aminte că au un ctitor gata oricând să-i ajute. De acum încolo toate cele 20 de mănăstiri intră în legătură cu darnicii voievozi români. Ba unele mănăstiri ajung să fie preferate de voievozii Ţării Româneşti, iar altele de cei din Moldova. Astfel, Cutlumuşul a devenit «Lavra cea mare a Ţării Româneşti», în timp ce Zograful era numită de Ştefan cel Mare şi de ceilalţi domni moldoveni «mănăstirea noastră». De asemenea, boieri munteni, ca Vulcu, fraţii Craioveşti: Pârvu, Danciu şi Radu, iar din Moldova Gavriil Trotuşan şi alţii, sunt întâlniţi ca donatori la Sfântul Munte, alături de evlavioşii voievozi Vladislav al III-lea, Radu Paisie, Petru Şchiopul şi Mihai Viteazul din Ţara românească, iar din Moldova: Bogdan Chiorul, Petru Rareş, Alexandru Lăpuşneanu, cu evlavioasa lui Doamnă Ruxandra şi în fine, Movileştii”[1].

„În 1368 şi 1398 se cunosc moşii închinate Lavrei româneşti a Cutlumuşului. În 1430 acelaşi lucru îl făcea şi Alexandru cel Bun, oferind Zografului moşia Căpriana din Basarabia. În a doua jumătate a secolului al XVI-lea ajutoarele româneşti iau altă formă, nu în sensul că daniile în bani şi odoare sfinte n-ar fi continuat, pentru că acestea s-au menţinut încă multă vreme, chiar şi în epoca fanariotă, dar începând cu anul 1550 intervine o nouă formă de danii: închinarea de mănăstiri”[2]. Astfel, „voievozii noştri au închinat multe mănăstiri înzestrate cu toate dependinţele necesare (moşii, case, prăvălii, robi etc.), care laolaltă formau «metocul» sau sucursala locului sfânt unde se făcea închinarea. Cel dintâi aşezământ monahal românesc

[1] **Ibidem**, p. 71.
[2] **Ibidem**, pp. 71-72.

închinat la Sfântul Munte credem că este schitul oltean Zdralea sau Roaba, ctitorie a boierilor Craioveşti, la mănăstirea Xenofon, curând după 1500. În 1585 se închină mănăstirea Plumbuita la mănăstirea Xiropotamu. În 1599 se închină ctitoria lui Mihai Viteazul (mănăstirea Mihai Vodă) la Simonopetra. După 1600 obiceiul închinării de mănăstiri era tot mai puternic, încât unii călugări străini chiar falsifică hrisoave de danie spre a ajunge în posesia bogatelor metocuri româneşti”[1].

„În secolul al XVII-lea închinările de mănăstiri către Sfântul Munte excelează, în Moldova, prin Golia (la Vatoped) şi Trei Ierarhi (la toate cele 20 de mănăstiri athonite), iar în Țara Românească prin Cotrocenii lui Şerban Vodă (la cele 20 de mănăstiri). Pe lângă închinarea acestor lăcaşuri, voievozii români continuau să trimită regulat daniile anuale stabilite de înaintaşii lor. Cu epoca fanarioților se răresc daniile în bani, în schimb închinările de mănăstiri continuă cu şi mai multă dărnicie. De asemenea, se cunosc o mulțime de călătorii făcute de aghioriți în secolul al XVIII-lea prin țările noastre, cu scopul de a strânge mila românească”[2].

Toate aceste închinări de mănăstiri româneşti către Sfântul Munte au încetat în 1863, când domnitorul „Alexandru Ioan Cuza a secularizat averile mănăstirilor, care reprezentau 30% din suprafața țării”[3].

„Patronajul exercitat în Muntele Athos de domnitorii români, ca moştenitori ai tradiției bizantine, bulgare şi sârbeşti, a fost cel mai îndelungat (1350-1860)”[4].

În cele ce urmează vom aminti o parte din daniile făcute de români Sfântului Munte Athos.

---

[1] **Ibidem**, p. 73.
[2] **Ibidem**, pp. 74-75.
[3] **Ibidem**, p. 75.
[4] **Ibidem**, p. 76.

Karies şi Protaton

Conducerea administrativă a Sfântului Munte se află în Karies. Aici este „sediul Comunităţii monastice, cu sala de şedinţe a reprezentanţilor mănăstirilor, cu birourile şi arhiva oficială. Nu departe de el, într-o clădire mai veche, se află reprezentantul guvernatorului statului grec”[1]. Tot în capitala Athosului se găseşte biserica Protaton, precum şi mai multe chilii.

„Dipticele de la Protaton îi pomenesc ca şi ctitori pe Ştefan Voievod, Bogdan Voievod, Alexandru Voievod, Petru Voievod, Neagoe Voievod, Teodosie Voievod şi alţii”[2].

Când „s-a găsit soluţia trimiterii de ajutoare colective către Muntele Athos, domnitorii Vasile Lupu, Matei Basarab şi Grigorie Ghica au închinat întregii comunităţi athonite mănăstirile Trei Ierarhi din Moldova şi Cotroceni din Ţara Românească, acestea fiind cele mai mari din principate”[3]. Mănăstirea Sfinţii Trei Ierarhi, „bogata ctitorie a lui Vasile Vodă, avea o mulţime de moşii şi plantaţii în apropierea Iaşilor. De ea aparţinea şi biserica ieşeană Sfântul Atanasie din Copou, cu moşiile ei. Acestea cumulate aveau pe la 1822-1828 un venit anual de 50.000 de piaştri sau peste 250.000 de lei. Între metocurile mănăstirii Cotroceni se distingeau: biserica Doamnei, Schitul Văleni, Schitul Micşani şi o mulţime de moşii. De fapt dintre toate mănăstirile închinate la Sfântul Munte aceasta era cea mai bogată. De la aceste două mănăstiri româneşti venitul sosea în Karies, iar de aici se împărţea fiecărei mănăstiri athonite tainul cuvenit”[4].

„În jurul anului 1645 domnitorul Vasile Lupu a achitat impozitele tuturor mănăstirilor athonite către Poarta Otomană. Acelaşi lucru l-a făcut şi contemporanul său Matei Basarab,

[1] **Ibidem**, p. 80.
[2] **Ibidem**, p. 82.
[3] **Ibidem**, p. 83.
[4] **Ibidem**, pp. 83-84.

iar Grigorie Ghica, începând cu anul 1664, a dat voie celor 20 de mănăstiri din Muntele Athos să scoată 1.000 de bolovani de sare de la Ocnele Mari pe an, pentru a le vinde sau a face ce vor cu ele"[1].

„În 1508 Bogdan, fiul lui Ştefan cel Mare, a reparat întreaga mănăstire Protaton din Karies"[2].

Mănăstirea Marea Lavră

Dintre numeroasele şi generoasele danii oferite de români mănăstirii Marea Lavră, menționăm: „Domnitorul Neagoe Basarab a refăcut biserica mare a mănăstirii Marea Lavră, a rezidit din temelii biserica din cimitir, a reparat turnul şi a pictat trapeza, care este considerată cea mai frumoasă din întreg Muntele Athos, oferindu-i şi un sprijin financiar anual de 200 de taleri"[3].

În urma lui, aceasta a mai fost ajutată de Vladislav al III-lea.

„Vlad Vodă Vintilă a acordat anual suma de 10.000 de aspri acestei mănăstiri, precum şi 1.000 de aspri călugărilor care veneau să ridice această sumă. Din aceşti bani s-a pictat biserica mare a mănăstirii, pe care o refăcuse Neagoe Basarab"[4].

Din anul 1562, Ioan Sturza, hatmanul Moldovei, a oferit Marii Lavre 100 de florini anual.

Petru Şchiopul a acordat acestei mănăstiri 6.000 de aspri.

Maria, soția lui Ştefan Surdul, a închinat mănăstirii o parte din averea ei.

„Alexandru cel Rău a închinat lavrioților moşia sa Băicoi, cu țiganii ce-i avea în posesiune"[5].

---

[1] **Ibidem**, p. 83.
[2] **Ibidem,** p. 82.
[3] **Ibidem**, pp. 93-94.
[4] **Ibidem,** p. 95.
[5] **Ibidem**, p. 97.

„Domnitorul Ieremia Movilă al Moldovei oferă un ajutor pecuniar anual de 6.000 de aspri acestei mănăstiri, iar Gavrilaş Movilă dă aceleiaşi mănăstiri, pentru pomenirea tatălui său şi a mamei sale, 15.000 de aspri, precum şi 1.000 de aspri pentru drumeț”[1].

Matei Basarab i-a dăruit o însemnată sumă de bani.

Constantin Brâncoveanu a oferit acestei mănăstiri suma anuală de 6.000 de aspri şi a îmbrăcat în argint mâna Sfântului Ioan Gură de Aur păstrată aici.

În anul 1729, domnitorul Nicolae Mavrocordat a confirmat achitarea sumei anuale de 6.000 de aspri. Tot cu ajutorul lui s-a pictat paraclisul Portaitissis.

Constantin Mavrocordat a confirmat şi el oferirea sumei anuale de 6.000 de aspri către Marea Lavră.

În 1747, Grigore Ghica a hotărât să ofere anual mănăstirii 8.000 de aspri şi câte 800 pentru aducătorul lor.

Aceeaşi sumă au oferit-o Matei Ghica din 1753 şi Constantin Racoviță din 1756.

În anul 1768, Scarlat Ghica menține suma, dar măreşte plata aducătorului la 3.200 de aspri.

„Datorită daniilor din Țara Românească s-a putut plăti datoria ce-o avea mănăstirea la bancherii evrei din Constantinopol”[2].

Părintele Profesor Teodor Bodogae afirmă, pe baza documentelor, că „unii dintre egumenii Lavrei au adunat atâta avere din principate, încât Cosma din Epidauros a întemeiat, în 1759, o tipografie în Muntele Athos, iar pe la 1770 a clădit un paraclis închinat Maicii Domnului”[3].

---

[1] **Ibidem**.
[2] **Ibidem**, p. 102.
[3] **Ibidem**, pp. 102-103.

„În 1773 i-a fost închinată Marii Lavre mănăstirea Maicii Domnului din Verzunți, județul Bacău, cu moşiile Letea (4.100 ha), Lupeni şi Verzunți (4.000 ha)”[1].

De asemenea, în biblioteca Lavrei se păstrează până astăzi „vreo 60 de cărți tipărite în Țara Românească în secolele XVII-XIX”[2].

De mănăstirea Marea Lavră aparțin mai multe schituri şi chilii, printre care se numără şi schitul românesc Prodromu. Acesta a fost înființat în 1852 de „călugării moldoveni Nifon şi Nectarie. În anul 1855 domnitorul Grigore Ghica al Moldovei a înzestrat schitul cu bani şi odoare. Recunoaşterea acestuia de către Patriarhul Ecumenic Ioachim al II-lea s-a obținut în anii 1856-1857. Biserica centrală a schitului a fost ridicată în 1864, iar toate clădirile s-au finalizat în 1866, cu danii strânse din țară. Schitul a ajuns să numere pe la 1900 peste 100 de călugări”[3].

Mănăstirea Vatoped

Dintre donatorii români ai acestei mănăstiri menționăm: Ştefan cel Mare a construit arsanaua pentru corăbii, Neagoe Basarab a făcut danii importante şi a zidit o biserică cu hramul Maicii Domnului, Vlad Vintilă i-a oferit anual câte 10.000 de aspri. „Alexandru Lăpuşneanu i-a oferit un mertic anual de 300 de galbeni roşii şi a cumpărat un conac în Tesalonic de la un cadiu turc, numit Blacie de Solun, cu 65.000 de aspri valahi”[4].

„În 1606 i se închină Vatopedului frumoasa mănăstire Golia din Iaşi, cu argintării, cu veşminte şi cu toate cărțile bisericeşti şi cu toate casele şi viile ei”[5]. Documentele atestă că mănăstirea

---

[1] **Ibidem**, p. 103.
[2] **Ibidem**, p. 105.
[3] **Ibidem**, p. 107.
[4] **Ibidem**, p. 118.
[5] **Ibidem**, p. 119.

„Golia avea 58 de moşii şi părți de moşii (cele mai multe între Prut şi Nistru), 14 fălci de vie la Cotnari şi Vaslui şi multe sălaşe de țigani. În 1828 avea un venit de 92.000 piaştri; în 1857 numai vatra Goliei era evaluată la 8.253 galbeni, iar cele 48 de moşii din Basarabia se întindeau pe 64.000 de hectare”[1].

„În 1608 logofeteasa Ana donează Vatopedului patru moşii şi câteva vii la Cotnari. În 1610 Ileana, fiica lui Stoica din Stoicani, mai adaugă şi partea ei de ocină din Stoicani-Soroca cu tot venitul ei, heleşteu şi loc de moară”[2].

„Vasile Lupu reface schitul Xestru al Vatopedului şi îi închină mănăstirile Sfântul Dumitru şi Precista din oraşul Galați”[3].

„În 1667, Ruxandra, fiica voievodului Vasile Lupu, a închinat Vatopedului trei sate: Klimovăț, Smienovska şi Aksentiev”[4].

„În anul 1669 i-a fost închinată Sfintei Mănăstiri Vatopedu mănăstirea Bărboi din Iaşi”[5].

„În jurul anului 1690 i-a fost închinată mănăstirea Mira din ținutul Focşanilor”[6], „care avea la 1828 un venit de 19.350 piaştri, de pe vreo 10 moşii în județul Putna şi vii la Odobeşti”[7].

„Constantin Brâncoveanu a fixat pentru mănăstirea Vatoped un tain anual de 21.000 de aspri”[8].

„În anul 1729 Vatopedului i-a fost închinată, de către Constantin Racoviță, mănăstirea Răchitoasa din județul Tecuci,

---

[1] **Ibidem**, p. 120.
[2] **Ibidem**.
[3] **Ibidem,** p. 121.
[4] **Ibidem**.
[5] **Ibidem,** p. 122.
[6] **Ibidem,** p. 123.
[7] **Ibidem**.
[8] **Ibidem**.

cu o mulțime de moşii, din care, la 1828, se mai păstrau încă 17, cu un venit anual de 28.610 piaştri”[1].

Mănăstirea Iviru (georgiană)

Prima legătură dintre mănăstirea Ivirilor şi țările noastre a stabilit-o evlaviosul domnitor Neagoe Basarab.

„Venind călugării ivireni prin Țara Românească în 1585, voievodul mazilit Mihnea Turcitul le-a încredințat acestora creşterea fiului său Radu, avut cu Vişa, soția comisului Bratu. Călugării au dus copilul în mănăstirea lor, unde l-au ținut ascuns de mâna urmăritorilor, iar mai târziu l-au trimis, bineînțeles cu bani de la rudele acestuia, la vestita şcoală din Padova Italiei, unde Radu a avut între alți colegi şi pe Chiril Lukaris, viitorul Patriarh Ecumenic. Din acest motiv, după ce va urca pe tron, voievodul îi va răsplăti pe ivireni cu atâta generozitate, încât mănăstirea lor va deveni una dintre cele mai bogate din Sfântul Munte, precum şi una dintre cele mai mari ctitorii româneşti de acolo”[2]. „Primul gest de recunoştință din partea lui Radu a fost făcut în 6 septembrie 1505, când acesta a hotărât să dea mănăstirii ivirilor câte 15.000 de aspri anual şi 500 trimisului, sumă mare ca şi care numai voievozii darnici şi puternici mai făceau”[3]. Acelaşi domnitor le-a închinat şi mănăstirea Sfânta Treime (Radu-Vodă) din Bucureşti. „Dintre moşiile mănăstirii făcea parte şi ctitoria lui Stelea din Bucureşti, biserica din Bălteni (Ilfov), moşii, ocine, vii şi țigani”[4].

„În 1625, Alexandru Coconul al Țării Româneşti a închinat Mănăstirii Iviru metocul Bolintinul, iar peste un an i-a închinat şi

---

[1] **Ibidem**, p. 124.
[2] **Ibidem**, pp. 137-138.
[3] **Ibidem**, p. 138.
[4] **Ibidem**, p. 139.

mănăstirea Glavacioc din județul Vlaşca cu toate satele, ocinele, morile, viile, veniturile şi cu toți țiganii”[1].

„În 1630, Leon Vodă i-a închinat biserica Spătarul Stelea din Bucureşti, apoi mănăstirea Dealu cu averea ei, cu vama de la Ocna-Mică (Dâmbovița), mori, vii şi țigani”[2].

„În 1649, Matei Basarab a confirmat şi el închinarea mănăstirii Sfânta Treime (Radu-Vodă) din Bucureşti, care avea deja 35 de moşii, între care excelau mănăstirea Tutana şi Stelea (Bucureşti) ca metocuri, apoi multe sate, ca Mâneşti, Grecii, Băltenii, viile de la Văleni, prăvălii în Bucureşti etc. Mănăstirea Ivirilor era în acea vreme, datorită daniilor româneşti, cea dintâi din întreg Sfântul Munte”[3].

Daniile româneşti către mănăstirea Ivirilor au continuat prin domnitorul Gheorghe Ştefan, care în 1649 a stabilit un ajutor anual de 3.500 de aspri. Constantin Vodă Basarab i-a dăruit în 1655 suma de 10.000 de aspri şi 500 drumețului, iar Grigore Ghica i-a oferit 7.000 de aspri, în 1664. De asemenea, „Petru Şchiopul i-a închinat, în 1678, mănăstirea Răducanu din județul Bacău, cu destule moşii, iar la începutul secolului al XVIII-lea, schitul din Vălenii de Munte”[4].

Mănăstirea Hilandar (sârbească)

„Cel dintâi voievod român care se ştie c-a ajutat mănăstirea sârbească Hilandar este Neagoe Basarab, soția lui fiind sârboaică. În 1517 evlaviosul domn le dă voie călugărilor de la această mănăstire să vină în fiecare an la Bobotează, în Țara Românească, să ridice câte 7.000 de aspri, iar dania a urmat şi sub Radu de la

[1] **Ibidem**, pp. 139-140.
[2] **Ibidem**, p. 140.
[3] **Ibidem**, p. 141.
[4] **Ibidem**, p. 142.

Afumaţi şi Vlad Vodă Vintilă, care în 1534 a urcat merticul anual la 10.000 de aspri mănăstirii şi 800 pentru bolniţa de acolo"[1].

Domnitorul Mihnea Turcitul a oferit Hilandarului 15.000 de aspri.

„Schitul mehedinţean din Baia de Aramă, ctitoria boierilor Milcov şi Cornea Brăiloi, a fost şi el închinat la Hilandar. Se ştie că acesta avea un loc de moară şi o vie la Castian, apoi o moşie la Brebu, dar venitul principal îl avea de la vama oraşului (75 de taleri pe an) şi din extrasul minelor de la Bratislava, precum şi 60 de bolovani de sare din Ocnele Mari"[2].

„În anul 1645, pe cheltuiala domnitorului Matei Basarab, s-a renovat trapeza mănăstirii Hilandar"[3].

De asemenea, „un creştin din Bucureşti pe nume Alexie închină Hilandarului, în 1813, bisericuţa zidită dintru a sa strădanie, în mahalaua ce se zice Slobozia"[4].

Mănăstirea Dionisiu

„Voievodul Neagoe Basarab a refăcut mănăstirea din temelii, zidindu-i în 1520 un turn măreţ, şi aducându-i apă printr-un apeduct"[5]. „Tot Neagoe a mai ferecat în aur şi pietre scumpe capul Sfântului Ioan Botezătorul, pe care l-a pus într-o raclă luxoasă"[6].

„După un incendiu, care a devastat mănăstirea în 1535, aceasta a fost renovată de Petru Rareş"[7].

---

[1] **Ibidem**, pp. 153-154.
[2] **Ibidem**, p. 155.
[3] **Ibidem**.
[4] **Ibidem**, pp. 156-157.
[5] **Ibidem**, p. 163.
[6] **Ibidem**, p. 164.
[7] **Ibidem**.

Ruxandra, fiica lui Petru Rareş, împreună cu soțul ei, Alexandru Lăpuşneanu, au clădit o bolniță la Dionisiu şi au mărit trapeza mănăstirii.

„Între anii 1569-1570 turcii au pus biruri mari asupra Sfântului Munte, iar pentru că monahii de la Dionisiu nu aveau cu ce le plăti, metocurile cele le-au fost vândute. În această situație doamna Ruxandra, fiica lui Petru Rareş, le-a răscumpărat pe toate"[1].

„Tot cu danii româneşti s-a reparat întreaga mănăstire, sub supravegherea mitropolitului Teofan al Moldovei, care a şi murit la Dionisiu"[2].

„În anul 1577, domnitorul Petru Şchiopul a hotărât să ofere mănăstirii câte 6.000 de aspri anual"[3].

„În 1640, Matei Basarab a stabilit şi el dania anuală de 4.000 de aspri, sumă reconfirmată în 1692 de Constantin Brâncoveanu. În 1715, Ştefan Cantacuzino donează 8.000 de aspri, iar în 1716 Nicolae Mavrocordat acordă aceeaşi sumă. De acum încolo, mănăstirea se întreține din bogatul său metoc Hotărani, despre care ne spun documentele că avea vreo cinci moşii, care în 1887-1878 încasau o arendă anuală de vreo 90.000 de lei"[4].

Mănăstirea Cutlumuş

„Vlaicu Vodă a înconjurat această mănăstire cu ziduri, a ridicat un turn, a construit trapeza mănăstirii şi chiliile"[5].

Boierul Alexandru Aldea a închinat, în anul 1398, satul Cireşov, din județul Olt, mănăstirii Cutlumuş.

---

[1] **Ibidem,** p. 165.
[2] **Ibidem**, p. 166.
[3] **Ibidem**.
[4] **Ibidem**, p. 167.
[5] **Ibidem,** p. 173.

„În 1467 domnitorul Laiotă Basarab a confirmat stăpânirea Cutlumuşului peste 15 sate donate de înaintaşii săi. Acelaşi lucru l-a făcut şi Vlad Vodă Călugărul în 1489”[1].

„În anul 1497 mănăstirea a ars. Voievodul Radu cel Mare i-a închinat atunci satul Däneşti şi a început refacerea mănăstirii”[2].

Neagoe Basarab „a săvârşit mănăstirea cu toate frumuseţile şi podoabele şi a împodobit-o pe dinăuntru şi dinafară, iar împrejur a îngrădit-o cu zid. Şi a făcut biserica Sfântului Nicolae cu zid, cu turle, chilie şi trapezărie, pivniţă, magherniţă şi magopie, grădină şi poartă mică şi mare, bolniţă şi ospătărie şi dohirie, jicniţă, vistierie şi alte case de toată treaba. Iar biserica şi chiliile le-a umplut de frumuseţe şi le-a săvârşit cu acoperământ, iar biserica şi tinda o a învelit cu plumb şi a pus sticle pe la toate ferestrele. Aşişderea făcu port la mare; şi o corabie mare şi alta mică şi i-a pus numele «Lavra cea mare a Ţării Româneşti». Toate aceste lucrări s-au făcut din daniile lui anuale de 10.000 de aspri, plus 500 pentru drumeţ, iar 700 pentru bolniţă”[3].

Vlad Vintilă s-a îngrijit, în mod deosebit, de această mănăstire.

În 1547, Mircea Ciobanul i-a redat moşia Uda, de lângă Clocociov. La fel au procedat Mihai Viteazul şi Gavrilaş Movilă.

„În 1605, Doamna Elisabeta, văduva lui Ieremia Movilă, a donat aici o Evanghelie cu text grec, un potir şi două cruci de aur. Alexandru Iliaş a refăcut mănăstirea Clocociov, pe care în 1625 a închinat-o Cutlumuşului cu toate averile ei, cu sat, cu ţigani, cu vii, cu toate moştenirile ei şi cu tot venitul”[4].

[1] **Ibidem,** p. 177.
[2] **Ibidem,** pp. 177-178.
[3] **Ibidem**, p. 178.
[4] **Ibidem**, p. 181.

Matei Basarab a ajutat la pictarea bisericii mari a mănăstirii.

Mănăstirea Pantocrator

În jurul anului 1536, Stan, mare logofăt al Ungrovlahiei, a devenit ctitor al acestei mănăstiri, iar „anul următor, alt boier, Gavriil Trotuşanu, apare şi el ctitor la Pantocrator”[1]. Între sprijinitorii mănăstirii se numără şi mitropolitul de atunci al Moldovei, Macarie. În 1631, i se închină mănăstirea Căscioarelor din Vlaşca, cu 4 moşii, şi anume: Daia, Băiţa, Gâsteşti (1.100 ha) şi poate Coteni. Mănăstirea Doamnei din Botoşani a fost şi ea închinată Pantocratorului.

„Schitul Prorocului Ilie, aparţinător Pantocratorului, se pare că a fost întemeiat pe la 1452 de călugărul român Cosma, căci în acel an Vladislav Voievod i-a trimis un ajutor de 15.000 de aspri. Cosma se bucura de mare autoritate între monahi, căci în a doua jumătate a secolului al XV-lea a ajuns protos al Sfântului Munte. În 1492 Vlad Călugărul i-a trimis lui Cosma 1.000 de aspri şi alţi 100 drumeţului”[2].

Constantin Brâncoveanu trimitea anual Pantocratorului suma de 3.000 de aspri.

Mănăstirea Xiropotamu

Începutul legăturilor Xiropotamului cu ţările noastre l-a făcut voievodul Alexandru Aldea.

„Domnitorul Neagoe Basarab a zidit o trapeză, o pivniţă şi a împodobit mănăstirea în jurul anului 1515”[3].

În 1533, Vlad Vintilă a oferit mănăstirii 5.000 de aspri şi 500 drumeţului.

---

[1] **Ibidem**, p. 189.
[2] **Ibidem**, p. 192.
[3] **Ibidem,** p. 199.

„Alexandru Lăpuşneanu a refăcut biserica mare a Sfintei Mănăstiri Xiropotamu”[1].

În 1585, Mihnea Turcitul a închinat Xiropotamului mănăstirea Plumbuita, „cu toate ocinele, cu morile ei, cu grădinile, cu pometurile ei din jur şi cu viile de pe dealul Bucureştilor, cu podoabele din biserică şi cu chiliile din jur”[2].

Alexandru Coconul a renovat Xiropotamul.

„În 1670, vameşul modovean Păun a ridicat lângă Iaşi mănăstirea cu hramul Pogorârea Sfântului Duh, pe care a înzestrat-o cu multe moşii şi a închinat-o Xiropotamului”[3].

„Duca Vodă a donat mănăstirii, în 1685, o cârjă episcopală din fildeş şi email roşu”[4], iar în 1703 i-a închinat biserica Dancului din Iaşi, cu heleşteu de peşte şi moşia Vacota.

„Boierii Constantin Răducanu şi Ion Slătineanu, cu maica lor Stanca, i-au închinat, în 1759, biserica Adormirii Maicii Domnului din Slatina, cu moşiile Bârca, Preoteşti, Bodoeşti, mai multe vii pe dealul Colăşauca şi malul Livezii, cu case, ţigani, un vad de moară etc”[5].

„În 1758, Teodor Calimah decide să trimită anual mănăstirii câte 150 de lei, sumă pe care Scarlat Ghica o ridică, în 1760, la 500 de lei, iar apoi hotărăşte să dea «o dată pentru totdeauna» 8.000 de lei”[6]. Din aceste danii mănăstirea s-a refăcut în întregime. „Începând cu Scarlat Ghica, domnitorii Ţării Româneşti au hotărât să ofere anual, la fiecare hram al mănăstirii, câte 500 de taleri. Aşa a urmat, în 1775, Alexandru Ipsilanti şi după el toţi succesorii la tron, până la Gheorghe Caragea, în 1817”[7].

---

[1] **Ibidem**.
[2] **Ibidem**, p. 200.
[3] **Ibidem,** p. 201.
[4] **Ibidem**, p. 202.
[5] **Ibidem**, pp. 204-205.
[6] **Ibidem**, p. 205.
[7] **Ibidem**, p. 206.

De asemenea, „doi negustori braşoveni, Radu şi Leca, au zidit la Xiropotamu, pe la 1780, paraclisul Sfântului Dumitru, iar în 1773 Radu a oferit bani pentru pictarea paraclisului Sfintei Cruci”[1].

Mănăstirea Zografu (bulgărească)

În anul 1429, Alexandru cel Bun i-a închinat acestei mănăstiri câteva moşii în Basarabia.

Alexandru Aldea a hotărât, în 1433, să îi dea în fiecare an câte 3.000 de aspri.

„În 1466, Ştefan cel Mare a început să ofere mănăstirii un mertic anual de 100 de galbeni ungureşti. Merticul a fost plătit regulat de toți urmaşii săi. Din suma aceasta, importantă pentru acea vreme, s-a reparat mănăstirea şi s-a făcut şi un spital, căci în 1471 Ştefan cel Mare a fixat o a doua danie, de 500 de aspri pentru «bolnița din sfânta mănăstire Zografu»”[2]. Tot Ştefan cel Mare a clădit, în 1475, şi turnul pentru corăbii al mănăstirii, care a fost reparat în 1517 de Bogdan, fiul său. De asemenea, Ştefan cel Mare a reparat de două ori întreaga mănăstire şi a împodobit biserica mare cu o frumoasă pictură. „Atât de mult au însemnat pentru Zografu reparațiile şi ajutoarele date de Ştefan cel Mare, încât călugărul Isaia din Hilandar spunea, la 1489, că această mănăstire a fost întemeiată de Ştefan Vodă al Moldovei”[3].

Radu cel Mare a hotărât, în 1500, să acorde mănăstirii un ajutor anual de 3.000 de aspri, iar Neagoe Basarab a continuat dania.

„În 1556, sau ceva mai târziu, văduva lui Alexandru Lăpuşneanu, Ruxandra, a răscumpărat, deodată cu metocurile ce-

---

[1] **Ibidem**, p. 207.
[2] **Ibidem**, pp. 215-216.
[3] **Ibidem**, p. 218.

lorlalte mănăstiri athonite şi pe ale Zografului, de pe râul Struma, pentru care a plătit suma de 52.000 de aspri ungureşti”[1].

Domnitorul Petru Şchiopul a oferit şi el acestei mănăstiri 100 de galbeni, în fiecare an, iar Ieremia Movilă îi acorda câte 100 de ducați. Aron Tiranul şi Ieremia Movilă au continuat dania anuală către Zografu. Miron-Vodă Barnovschi i-a închinat, în 1628, mănăstirea Adormirii Maicii Domnului din Vaslui, cu moşiile ei.

„În 1651 Vasile Lupu i-a închinat ctitoria sa de la Dobrovăț, cu toate bunurile ei, după ce încă din 1642 îi închinase nişte moşii peste Prut. Dintre cele 8 moşii pe care le stăpânea mănăstirea, notăm: Cârşeşti, Bulboaca, Mălăeşti, Lipovăț, Chinteşti, Dorogoi etc. şi nişte grădini în Iaşi. Numai în județul Vaslui terenul cuprindea 14.000 de hectare”[2].

„Constantin Cantemir a închinat Zografului mănăstirea Căpriana cu toate moşiile ei. În întreaga Basarabie, mănăstirea Zografu avea 23 de moşii cu circa 50.000 de hectare de pământ”[3].

Mănăstirea Dohiar

„Domnitorul modovean Alexandru Lăpuşneanu a rezidit această mănăstire din temelii, între 1564-1568 şi a împodobit-o cu pictură. Biserica mănăstirii zidită de domnitorul moldovean este cea mai înaltă din Sfântul Munte. În timpul construcției, mitropolitul Teofan al Moldovei a fost trimis la Muntele Athos să supravegheze lucrările şi tot el a făcut şi sfințirea bisericii”[4].

„În anul 1568, sultanul Selim al II-lea a confiscat toate bunurile mănăstirilor athonite şi le-a vândut la licitație turcilor din

[1] **Ibidem**, p. 219.
[2] **Ibidem**, p. 220.
[3] **Ibidem**, p. 221.
[4] **Ibidem**, p. 228.

Tesalonic. Întrucât Alexandru Lăpuşneanu murise în acelaşi an, monahii de la Dohiar s-au plâns Ruxandrei, văduva domnitorului, şi au înduplecat-o să le ofere un ajutor de 165.000 de aspri, sumă colosală pentru acea vreme”[1].

„În 1626, domnitorul Alexandru Coconul, împreună cu marele postelnic Ianache, au întărit Dohiarului stăpânirea peste 12 moşii în județul Ialomița, care valorau aproximativ 300.000 de aspri şi 320 de ducați. În calitate de metoc al Dohiarului, aceste moşii au fost numite «Slobozia lui Ianache»”[2].

„În 1652, comitele Apostolachi i-a închinat mănăstirii schitul Măstăneşti din Prahova, cu 8 moşii, şi i-a oferit 2000 de taleri, pentru a se repara chiliile de la Dohiar”[3]. „Atât de mare era venitul mănăstirii Slobozia şi deci al Dohiarului, încât în 1845 patriarhul ecumenic Meletie al III-lea i-a scris egumenului Gavriil că dările pe care le aveau de plătit se ridicau la suma de 90.000 de aspri anual”[4].

Mănăstirea Karacalu

„Pe la 1530 mănăstirea a ars, iar Petru Rareş le-a trimis călugărilor de aici bani, cu care au clădit în 1534 turnul dinspre mare, în care erau odată trapeza monahilor, o capelă şi câteva chilii”[5].

„Întrucât în 1569 ministrul otoman de finanțe Mustafa Celebi a confiscat metocurile mănăstirii, pentru că monahii nu şi-au plătit birul la care erau supuşi, doamna Ruxandra, fiica lui Petru Rareş, a oferit mănăstirii 35.000 de aspri, o sumă foarte mare pentru vremea aceea”[6].

---

[1] **Ibidem**, p. 229.
[2] **Ibidem,** p. 230.
[3] **Ibidem,** pp. 231-232.
[4] **Ibidem**, p. 234.
[5] **Ibidem,** p. 237.
[6] **Ibidem,** pp. 239-240.

„În prima jumătate a secolului al XVII-lea, Karacalului i-a fost închinată mănăstirea Sfântul Nicolae din Ismail”[1].

Mănăstirea Filoteu

„În 1457 Vlad Țepeş a hotărât să dea în fiecare an mănăstirii câte 4.000 de aspri şi 300 pentru cheltuielile drumețului. Între 1488-1492, fratele său, Vlad Vodă Călugărul, urmează şi el vechea danie de 4.000 de aspri pe an mănăstirii şi 300 de cheltuială pentru frăția ce va veni să-i ia”[2].

Cu bani din Principatele Române s-a refăcut în 1540 aproape toată mănăstirea.

„După 1734, voievodul moldovean Constantin Mavrocordat a stabilit să se dea în fiecare an mănăstirii Filoteu câte 6.600 de aspri, iar din daniile strânse atunci s-a ridicat clădirea şi a fost realizată pictura bisericii mari”[3].

Mănăstirea Simonopetra

„La 1540 Petru Voievod, fiul nelegitim al lui Radu cel Mare, cunoscut sub numele de Radu Paisie, a acordat un sprijin financiar simonopetriților. În afară de bani, le-a oferit şi satul Scurteşti din județul Argeş, cu toate averile lui”[4].

„Alexandru, fiul lui Mircea Ciobanul, a confirmat, pe la 1570, dania satului Scurteşti adăugând şi el un sat: Dragomireştii, cu multe averi. Aceleaşi moşii le întăreşte în prima lui domnie, în 1578, şi Mihnea Turcitul. Tot în vremea aceasta, boierul muntean Oxotie Aga din Pogoniana, apare şi el ctitor la Athos, zidind turnul Simonopetrei de la mare, în 1567”[5].

---

[1] **Ibidem,** p. 240.
[2] **Ibidem**, p. 245.
[3] **Ibidem**, p. 247.
[4] **Ibidem,** p. 251.
[5] **Ibidem**.

„După ce a înconjurat-o cu zid şi a renovat complet mănăstirea Sfântul Nicolae din Bucureşti, Mihai Viteazul a înzestrat-o cu 14 sate, dintre care 13 cumpărate de el însuşi cu suma de 472.000 aspri, iar unul dăruit de soția sa, Stanca. Tot atunci, i-a mai dat două sate şi Florica, fiica lui. După această renovare şi înzestrare sfântul lăcaş a fost cunoscut sub numele de mănăstirea Mihai Vodă. Prin hrisovul din 1599, Mihai Viteazul a închinat această ctitorie la mănăstirea Simonopetra. Din banii primiți de pe aceste metocuri mănăstirea s-a reclădit în întregime. Prin 1617, i-a fost închinat mănăstirii Mihai Vodă schitul buzoian Isvorani, iar în 1626, Alexandru Coconul se pare că i-ar fi dat şi schitul Beştelei din Argeş. Cu averile acestor două metocuri, mănăstirea Mihai Vodă avea pe la 1850 un venit anual de aproape un milion de lei”[1].

„În 1785, Mihai Şuțu a plătit datoriile simonopetriților, le-a răscumpărat vechile metocuri din insula Lemnos, iar de la pirați moaştele Sfintei Maria Magdalena”[2].

Mănăstirea Sfântul Pavel

„În preajma anului 1500, domnitorul Ştefan cel Mare a reparat această mănăstire, a construit un apeduct şi un baptisteriu”[3].

„Începând cu anul 1501, boierii munteni Jupân Barbu, banul Craiovei, împreună cu comisul Danciu şi cu jupânii Radu şi Pârvu, toți boieri Craioveşti, au oferit un ajutor anual de 2.000 de aspri acestei mănăstiri şi au ridicat un turn de apărare”[4].

„Radu Paisie şi Teodor Clucerul i-au făcut şi un zid gros de apărare contra şuvoaielor de apă, care, pornind din munte, se

---

[1] **Ibidem**, p. 253.
[2] **Ibidem**, p. 254.
[3] **Ibidem,** p. 259.
[4] **Ibidem**.

loveau de zidurile mănăstirii. În 1632 şi 1635 mănăstirea a primit dreptul de a extrage câțiva bolovani de sare de la Ocnele Mari. În urma acestor ajutoare, dar şi a altora, în bani - despre care nu avem ştire - s-a putut zugrăvi paraclisul Maicii Domnului în 1645, şi tot în acelaşi an s-a reparat şi pridvorul bisericii mari"[1].

„În jurul anului 1654, mănăstirii Sfântul Pavel i-a fost închinată mănăstirea Jitianului de lângă Craiova. Dintre moşiile acesteia făcea parte şi schitul mehedințean Ciutura. Probabil că închinarea s-a făcut în 1654, de Domnița Bălaşa"[2].

„În 1664, Miron Costin, pârcălabul Hotinului, i-a închinat mănăstirea Todirenilor din Burdujeni, care avea numeroase moşii în Moldova"[3].

„Pe la finele veacului al XVII-lea, Constantin Brâncoveanu a ridicat un turn la mănăstire, a reparat chiliile şi trapeza, iar în 1708 a construit un paraclis cu hramul Sfinților Împărați Constantin şi Elena"[4].

„La sfârşitul secolului al XVIII-lea, mai mulți monahi, printre care Antim şi Grigore, au venit în Țările Române pentru a aduna ajutoare. Din banii strânşi s-a ridicat la mănăstire un zid împrejmuitor şi un turn, s-au plătit datoriile şi s-au răscumpărat şi metocurile amanetate din cauza unei mari datorii"[5].

Mănăstirea Stavronikita

La scurt timp după înființarea ei, în 1544, s-a început refacerea acestei mănăstiri, iar „voievodul Radu Paisie a avut partea lui de contribuție bănească la începerea ridicării clădirilor. Pe la 1680 Şerban Cantacuzino a construit aici un apeduct, cu bazine

[1] **Ibidem**, pp. 259-260.
[2] **Ibidem**, pp. 260-261.
[3] **Ibidem,** p. 261.
[4] **Ibidem**, pp. 261-262.
[5] **Ibidem**, p. 262.

deosebite. Lucrarea a fost foarte costisitoare şi durează până în ziua de astăzi. Nu se ştie când şi de către cine i s-a închinat mănăstirea Sfinţii Apostoli din Bucureşti, supranumită a Arhimandritului, însă există documente că Nicolae Mavrocordat i-a închinat schitul Crăsanilor, cu moşii, iar Şerban Vodă schitul Călugărenilor. Mănăstirea Arhimandritului era foarte bogată, având un venit anual de peste 250.000 de lei”[1].

Mănăstitea Xenofon

„Boierul Barbu, banul Craiovei, a închinat mănăstirii Xenofon înainte de 1520, poate chiar imediat după 1500, satele Recica, Siliştea Plopului şi un iaz care formează averea schitului Zdralea, iar sub stăpânirea austriacă Plopul, metocul ce-l avea mănăstirea la noi în ţară, dar şi suma anuală de 2.000 de aspri, care a a fost oferită cu regularitate”[2].

„Între 1544-1545, pe banii dăruiţi de mai mulţi donatori din Ţările Române, s-au construit chiliile mănăstirii Xenofon, a fost ridicată biserica centrală şi s-a realizat pictarea mănăstirii”[3].

„La 1607 Radu Şerban, pe lângă asigurarea stăpânirii mănăstirii asupra celor două sate închinate după 1500 (Recica şi Siliştea), îi oferă anual şi suma de 10.000 aspri. Acelaşi lucru îl face şi Matei Basarab în 1635 şi Constantin Basarab în 1654”[4].

Începând cu Matei Basarab întâlnim 13 hrisoave cu danii făcute de aproape fiecare domnitor acestei mănăstiri, iar de la 1658 încolo alte 12 documente, până la Alexandru Şuţu, în 1819.

---

[1] **Ibidem**, pp. 266-267.
[2] **Ibidem**, pp. 270-271.
[3] **Ibidem,** p. 272.
[4] **Ibidem,** pp. 273-274.

„Radu Leon a donat şi el Xenofonului câte 10.000 de aspri anual şi 1.000 pentru trepădător”[1].

„Din 1664 mănăstirea a beneficiat şi de dania salinelor făcută de Grigore Ghica tuturor mănăstirilor athonite. În 1813, Vodă Caragea, pe lângă confirmarea aceloraşi favoruri, îi dă şi impozitul anual de 200 de groşi asupra Caravansaraiului din Bucureşti. Numai averile de la Roaba (noua denumire a schitului Zdralea), sporite spre finele secolului al XVIII-lea, aduceau un venit anual de câteva sute de mii de lei, din care mănăstirea Xenofon s-a putut reface de mai multe ori”[2].

Mănăstirea Grigoriu

„În anul 1500, Ştefan cel Mare a reînnoit din temelii mănăstirea Grigoriu, oferindu-i şi 24.000 de aspri, cu care a fost cumpărată vechea mănăstire a Sfântului Trifon din Karies”[3]. De fapt evlaviosul domnitor a reparat mănăstirea în două sau trei rânduri. „Grigoriu avea atunci vreo 100 de călugări, însă din cauza sărăciei, doar 20 dintre ei se găseau în mănăstire, iar 80 erau după adunat milă. Ştefăniță Voievod, în 1520, şi Alexandru Lăpuşneanu, în 1553, au acordat ajutoare mănăstirii, care între 1475 şi 1553 s-au ținut lanț”[4].

„În 1769, Alexandru Ghica i-a închinat mănăstirea Vizantea din județul Putna, care avea mai multe moşii în jurul ei şi opt pogoane de vie, iar după ce a ajuns domn în Țara Românească şi mănăstirea Sfântul Spiridon cel nou din Bucureşti, în 1776, fixând totodată şi un ajutor de 1.100 de taleri anual. Din banii obținuți, între anii 1776-1783 mănăstirea Grigoriu s-a refăcut complet”[5].

---

[1] **Ibidem**, p. 272.
[2] **Ibidem**, pp. 274-275.
[3] **Ibidem**, pp. 279-280.
[4] **Ibidem**, p. 280.
[5] **Ibidem**, pp. 281-282.

„De asemenea, Ralița Ghica şi soțul ei, protospătarul Mihail din Constantinopol, au zidit din temelie, în anul 1775, paraclisul Sfintei Anastasia Romana al mănăstirii”[1].

Mănăstirea Esfigmenu

În anul 1546, Petru Rareş a oferit un ajutor financiar mănăstirii, dar suma nu se cunoaşte.

„În 1622, marele vornic al Moldovei de jos, Gavriil Costachi, a închinat Esfigmenului ctitoria sa de la Ciocăneşti, din județul Fălciu, unde ridicase şi o mănăstioară înzestrată cu moşii”[2].

În 1814, mitropolitul Veniamin Costachi i-a închinat mănăstirea Floreşti, oferind, în anul 1818, şi suma de 12.000 de groşi. „Dintre moşiile mănăstirii Floreşti, vreo 10, care se întindeau în județele Vaslui, Tutova şi Covurlui, aduceau, în 1828, un venit anual de câteva sute de mii de lei, încât, la începutul secolului al XIX-lea, au fost ridicate naosul actual şi trapeza Esfigmenului, întreaga mănăstire fiind refăcută cu bani proveniți din Moldova”[3].

Mănăstirea Sfântul Pantelimon (rusească)

„În 1457, Vlad Țepeş a oferit acestei mănăstiri o sumă de bani, iar în 1487, Vlad Călugărul a hotărât să doneze anual câte 6.000 de aspri. Din 1496, Radu cel Mare acorda câte 3.000 de aspri pentru mănăstire şi 400 pentru călător, iar în 1502 a urcat dania la 4000 de aspri”[4].

„În anul 1631, Moise Movilă, domnitorul Moldovei, a închinat mănăstirii biserica Uspeniei din Botoşani (care mai târziu

---

[1] **Ibidem**, p. 283.
[2] **Ibidem**, p. 287.
[3] **Ibidem,** p. 289.
[4] **Ibidem**, p. 294.

şi-a schimbat numele în mănăstirea Doamnei), de care aparţinea satul Costeşti”[1].

„Ioan Mavrocordat a fixat mănăstirii o danie anuală de 100 de piaştri pe an (10.000 de aspri). În 1750, Constantin Racoviță a mărit suma la 150 de piaştri (15.000 de groşi) şi a confirmat închinarea mănăstirii Doamnei din Botoşani, lucru pe care l-a făcut în 1754 şi Matei Ghica, iar în 1755 Grigore Ghica”[2].

„Din 1759, i se oferă anual câte 560 de taleri de la Ocnele Mari. Domnitorii fanarioți Matei Ghica (în 1754) şi Scarlat Ghica (în 1757 şi 1759) dau anual mănăstirii câte 150 de groşi când sunt în Moldova şi 250 de taleri când sunt în Țara Românească. Ioan Calimah a închinat în 1760, pe lângă suma obişnuită, şi conacul Sfântul Nicolae din Constantinopol, supranumit Bogdan-Sarai, cu case, biserică, grădini etc. Aici locuiau voievozii români când se duceau cu treburi în capitala Imperiului Otoman. În 1795 Alexandru Calimah a urcat dania de la 150 de groşi la 250 de groşi. Voievodul Scarlat Calimah a vândut mănăstirea Doamnei cu 200.000 de groşi, lângă care a mai adăugat nişte bani, şi a început, în 1812, să reclădească mănăstirea Sfântul Pantelimon, construind chilii, trapeză, biserică, turn, brutărie, spital, trei paraclise şi alte clădiri, iar în jurul lor a ridicat un zid gros şi înalt”[3].

Mănăstirea Costamonitu

„În anul 1493, Ştefan cel Mare a stabilit pentru această mănăstire o danie anuală de 5.000 de aspri şi 500 trimisului. Logofătul Nicolae a acordat şi el, în 1497, ajutoare mănăstirii, iar dania se vede că urmează cu regularitate, căci în 1542 Petru

[1] **Ibidem,** p. 296.
[2] **Ibidem**, p. 297.
[3] **Ibidem**, pp. 298-299.

Rareş trimite şi el acelaşi mertic anual, care între timp ajunsese la suma de 6.000 de aspri”[1].

„Mihnea Turcitul a ajutat şi el mănăstirea”[2].

„După anul 1800 mănăstirea Costamonitu a primit câteva moşii şi case în Moldova, ridicându-se cu banii de pe acestea un turn, chilii pentru călugări şi biserica mănăstirii”[3].

h. Românii şi Sfântul Munte Athos - concluzii

Demn de remarcat este faptul că daniile româneşti către Muntele Athos au început înainte de căderea Constantinopolului sub turci, din timpul voievodului Nicolae Alexandru Basarab (1352-1364) al Ţării Româneşti şi al domnitorului Alexandru cel Bun (1400-1432) al Moldovei şi au continuat până în 1863, în timpul domniei lui Alexandru Ioan Cuza.

„Sfântul Munte Athos n-a avut alt patron mai mărinimos decât domnitorii şi înaintaşii noştri. De când au stabilit legături cu voievozii Basarabi: Nicolae, Alexandru şi Vlaicu şi până la mijlocul veacului al XIX-lea, călugării din Sfântul Munte şi-au aflat întotdeauna la noi scăparea şi alinarea în neajunsurile materiale. Primele trei veacuri (XIV, XV şi XVI) o constituie epoca daniilor în bani, a ridicării şi zugrăvirii mănăstirilor, precum şi a înzestrării lor cu odăjdii sfinte - cusute de mâini credincioase de domniţe - şi cu odoare aurite şi argintate de credinţa evlavioşilor voievozi. Cu sfârşitul veacului al XVI-lea, începe era închinării de mănăstiri, în care timp, atât domnii pământeni, cât şi fanarioţii de mai târziu, nu încetează de a ajuta vechile ctitorii ale înaintaşilor, pentru a sfinţi memoria acestora şi a lor proprie. De altfel şi rămăsesem - după căderea Bizanţului şi a statelor bulgăresc şi sârbesc - singura

---

[1] **Ibidem**, p. 304.
[2] **Ibidem**, p. 305.
[3] **Ibidem,** p. 306.

scăpare pentru ajutorarea întregului Răsărit, ajuns atunci în aşa de grea năpastă. Principatele noastre au rămas refugiul tuturor, atunci când aceştia «nu mai aveau unde să-şi plece capul sau să-şi întindă mâna». De aceea voievozii noştri erau asemănați, în ceea ce priveşte mărinimia şi larga înțelegere, cu un Constantin cel Mare, cu un Iustinian, sau cu alți mari împărați bizantini. Patriarhii de Constantinopol îl numeau pe Vasile Lupu «susținător al întregii Biserici Ortodoxe, urmaş preavrednic al împăraților bizantini»; iar învățatul Sevast Kimenites spunea despre domnitorul Constantin Brâncoveanu că istoria încă n-a cunoscut vreun împărat mai darnic decât el. Când veneau călugării athoniți să ceară milostenie de la credincioşii români, atunci cronicarul putea scrie că «toți se întreceau în ajutoare, de la domn până la țăran, de la boierul cel mai avut până la cel mai modest negustor»”[1].

„Toate cele 20 de mănăstiri mari, cât şi multe alte instituții monahale din Sfântul Munte, au fost veacuri de-a rândul obiectul celei mai calde atenții din partea voievozilor noştri, românii având, mai mult decât oricare alt popor, cel mai mare merit în susținerea lăcaşurilor de dârză cetate ortodoxă a Athosului”[2], „care au putut ființa, secole întregi, în timpul dominației otomane, grație acestor ajutoare generoase”[3].

Românii, cu toate că au ajutat Sfântul Munte Athos mai mult decât toate celelalte popoare ortodoxe, n-au întemeiat, n-au cumpărat şi nici n-au pretins în schimbul ajutoarelor acordate vreo mănăstire pentru neamul lor. Sprijinul lor era oferit dezinteresat tuturor mănăstirilor athonite, ca de altfel, întregului Răsărit ortodox.

---

[1] **Ibidem**, pp. 307-308.

[2] **Ibidem**, p. 308.

[3] **Ioan Dură,** *Românii şi Athosul*, Editura Cuget românesc, Bârda, 2002, p. 10.

i. Secularizarea averilor mănăstireşti de către domnitorul Alexandru Ioan Cuza

În 24 ianuarie 1859 a avut loc Unirea Moldovei cu Ţara Românească, prin alegerea lui Alexandru Ioan Cuza ca domnitor în ambele ţări.

„Principala sarcină a lui Alexandru Ioan Cuza după Unire a fost reformarea structurilor statului după model occidental. Statul laic francez, pe care l-a luat ca model, nu avea o relaţie bună cu Biserica Romano-Catolică, marginalizată după Revoluţia de la 1789. După modelul statului francez, intenţia domnitorului a fost să transforme Biserica într-o instituţie de stat, supusă puterii civile. Din nefericire, modernizarea lui Cuza nu a ţinut cont de tradiţiile româneşti, de buna cooperare dintre stat şi Biserica Ortodoxă, cu tradiţie de veacuri, ci doar de programul impus de puterile europene, ceea ce însemna o modernizare forţată. Probabil că aceasta a făcut parte din preţul pe care România l-a plătit pentru ca statul naţional să fie recunoscut de puterile europene. Alexandru Ioan Cuza era colonel. Ca orice ofiţer, el era obişnuit să fie ascultat şi să acţioneze eficient în atingerea scopurilor propuse. Măsurile luate de Guvernul Cuza au fost punitive de la început. Astfel, imediat după alegere, domnitorul a ordonat să se efectueze o evaluare a averilor mănăstireşti, atât a celor închinate la Locurile Sfinte, cât şi a celor neînchinate”[1].

„Aşezămintele bisericeşti de la Locurile Sfinte, cărora le erau închinate anumite mănăstiri româneşti, aveau îndatorirea să vegheze asupra existenţei şi bunei lor administrări, îndeplinind toate obligaţiile prevăzute de ctitori: întreţinerea de spitale sau azile, de şcoli, acordarea de ajutoare etc. Pentru ducerea la îndeplinire a acestor îndatoriri, ele urmau să primească o parte

[1] **A. Pascu**, *Sfântul Calinic şi alţi părinţi de la Cernica*, Editura Meteor Publishing, Bucureşti, 2016, p. 103.

din veniturile mănăstirilor respective, asigurându-se mai întâi întreținerea lor şi a monahilor. Cu timpul, aceste rânduieli au început să fie ignorate, încât mănăstirile închinate au ajuns în ruină, numărul călugărilor a scăzut, iar dispozițiile testamentare ale ctitorilor nu erau îndeplinite. În schimb, toate veniturile lor erau trimise la Locurile Sfinte, fiind totodată şi un mijloc de îmbogățire a egumenilor greci ajunşi în fruntea lor. În prima jumătate a secolului al XlX-lea s-au făcut propuneri şi s-au luat chiar măsuri pentru îndreptarea acestei stări de lucruri, dar fără rezultat, deoarece călugării greci beneficiau de sprijinul permanent al Rusiei, care în politica ei în Balcani avea nevoie de simpatia şi sprijinul lor"[1].

„Prin Regulamentul Organic, promulgat în 1831-1832 de către autoritățile imperiale ruseşti în Țara Românească şi Moldova, se prevăzuse ca mănăstirile închinate din Țara Românească să depună anual a patra parte din veniturile lor în bugetul statului, iar cele din Moldova suma de 12.500 de galbeni. Cu toate acestea, s-a stabilit ca mănăstirile să fie scutite timp de 10 ani de a plăti aceşti bani, sub pretextul refacerii bisericilor şi a clădirilor anexe. La expirarea termenului, în anul 1843, Rusia a obținut pentru greci (prin aşa numitul «memorandum de la Buyukdere» dintre Rusia şi Imperiul Otoman) o nouă prelungire de 10 ani (până în 1853), urmând ca mănăstirile închinate să achite celor două Principate o subvenție de două milioane de lei româneşti pentru aşezămintele de binefacere de la noi. În 1850, domnitorii ambelor țări, Barbu Ştirbei al Țării Româneşti (1849-1856) şi Grigorie Alexandru Ghica al Moldovei (1849-1856), au obținut aprobarea Imperiului Otoman şi a Rusiei ca de-acum înainte arendarea moşiilor mănăstirilor închinate să se facă prin licitație publică, aşa cum se făcea şi pentru mănăstirile

[1] **Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu**, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. III, Editura Trinitas, Iaşi, 2008, p. 100.

neînchinate, sperând ca în felul acesta să sporească veniturile lor, iar implicit să crească şi cotele care urmau să fie vărsate în vistieria statului (arendaşii erau de regulă din pătura mijlocie, cam jumătate dintre ei fiind greci). Dar această măsură a fost numai în folosul mănăstirilor, căci veniturile lor aproape s-au dublat, iar călugării greci, prin banii oferiți la Istanbul înalților demnitari turci, ca şi prin sprijinul pe care-l primeau din partea Rusiei, au reuşit să se sustragă de la plata obligațiilor către stat. Într-un raport întocmit în 1858 de reprezentanții celor şapte mari Puteri europene trimişi în Principate, se relata că în mănăstirile închinate aproape nici nu mai exista viață monahală şi că toate veniturile lor enorme erau întrebuințate de egumenii greci aflați în fruntea lor sau erau trimise la aşezămintele sfinte din Răsărit. Raportul sublinia şi faptul că mănăstirile respective se sustrăgeau sistematic de la obligația de a reface bisericile şi de a întreține şcoli sau spitale. Raportul respectiv a fost luat în discuția reprezentanților celor şapte mari Puteri, iar prin «Protocolul XIII» al Convenției de la Paris, din 1 aprilie 1858, s-a propus să se ajungă la o înțelegere între cele două părți, iar în caz negativ, să se recurgă la un arbitraj. La începutul domniei lui Alexandru Ioan Cuza, mănăstirile închinate din Țara Românească datorau statului 19.490.124 de piaştri turceşti, iar cele din Moldova 1.466.520 de piaştri, datorie provenită din a patra parte din veniturile lor pe ultimii ani, pe care trebuiau să le verse în vistieria țării. În august 1863, datoria se ridica la 28.889.020 de piaştri. Mai notăm aici că după o statistică din anul 1856, în Țara Românească existau 69 de mănăstiri, dintre care 35 erau închinate, iar în Moldova 122, dintre care 29 erau închinate”[1].

„În această situație, încă din primul an de domnie, Guvernul lui Cuza a început să ia o serie de măsuri împotriva abuzurilor călugărilor greci, accentuate mai ales în anul 1863. Astfel,

[1] **Ibidem**, p. 101.

numeroşi egumeni au fost îndepărtaţi din posturile lor pentru nesupunere faţă de dispoziţiile Guvernului, s-a interzis intrarea sau ieşirea din ţară a călugărilor străini fără ştirea Ministerului Cultelor (pentru a se împiedica scoaterea din ţară a obiectelor de preţ şi a documentelor), s-a hotărât din nou ca arendarea şi rearendarea moşiilor mănăstireşti să se facă numai la Ministerul Cultelor, în prezenţa unui reprezentant al Consiliului de Miniştri. Printr-un ordin domnesc, în 31 mai 1863 a fost desfiinţată Epitropia Sfântului Mormânt, care fusese reînfiinţată înainte de alegerea lui Cuza. În 18 iunie 1863, pe baza unui raport al lui Alexandru Odobescu, pe atunci ministru ad-interim al Cultelor şi Instrucţiunii Publice, s-a dat un nou ordin domnesc, prin care se dispunea inventarierea obiectelor de preţ şi a documentelor din mănăstirile închinate, urmând ca obiectele necesare la săvârşirea slujbelor să fie puse sub supravegherea protopopilor sau a organelor locale de stat, iar cele care nu erau folosite la slujbe, precum şi documentele, să fie depuse la mănăstirile Văcăreşti (Bucureşti) şi Golia (Iaşi), sub pază militară. Această acţiune urma să fie efectuată de către reprezentanţii Ministerului şi ai Mitropoliei, iar în judeţe de protopopi şi delegaţii prefecturilor. Comisiile instituite în acest scop au inventariat bunurile respective într-un timp destul de scurt, împiedicând astfel, în mare măsură, înstrăinarea lor. Cu această ocazie, au avut loc alte destituiri de egumeni, acuzaţi de înstrăinare de documente şi de nesupunere faţă de ordinele Guvernului. Paralel cu aceste măsuri luate în ţară, se desfăşura şi o vie activitate diplomatică în problema secularizării. În august 1863, Costache Negri, reprezentantul ţării noastre la Istanbul, a înaintat Porţii Otomane o notă din partea Guvernului român, prin care propunea rezolvarea problemei, oferind Locurilor Sfinte o despăgubire de 80.000.000 de piaştri, din care urmau să se scadă 28.889.020 de piaştri, care reprezentau datoriile acestor Locuri către Statul român. În

afară de această sumă, Guvernul român mai oferea 10.000.000 de piaştri pentru înfiinţarea unei şcoli laice şi a unui spital în Istanbul. Reprezentanţii Locurilor Sfinte au refuzat însă oferta Guvernului, iar Poarta Otomană, care le era favorabilă, a hotărât convocarea unei Conferinţe a celor şapte mari Puteri europene pentru rezolvarea problemei”[1].

Cu toate că veniturile mănăstirilor neînchinate rămâneau în ţară şi acestea nu aveau datorii către stat, „încă din vara anului 1859, averile mănăstirilor chinoviale: Neamţ, Secu, Agapia, Văratec, Adam şi Vorona au fost trecute în administrarea Ministerului Cultelor. Totodată, au fost desfiinţate atelierele mănăstireşti, au fost confiscate tipografiile de la Mănăstirea Neamţ şi de la Mitropolia din Iaşi şi au fost instituite comitete administrative pe lângă stareţi, întocmindu-se bugete pentru fiecare mănăstire. În 16 august 1860, printr-o ordonanţă domnească, au fost desfiinţate mănăstirile Doljeşti şi Zagavia, precum şi 31 de schituri din Moldova. Vieţuitorii lor au fost mutaţi în alte mănăstiri, lăcaşurile de cult au fost transformate în biserici de parohie, în clădirile din jur s-au înfiinţat şcoli săteşti, iar în două, aşezăminte de asistenţă socială. În 19 octombrie 1860, tot în Moldova, a fost promulgată o lege, prin care se instituia un impozit de 10% asupra venitului net al proprietăţilor nemişcătoare ale Mitropoliilor, Episcopiilor, mănăstirilor închinate şi neînchinate cu metocurile lor, ale chinoviilor mănăstirilor şi bisericilor de sub diferite tutele, ale Seminariilor Teologice, precum şi al oricărui alt aşezământ de binefacere. Din 31 martie 1862 legea a fost aplicată şi în Ţara Românească. În aceeaşi zi, Consiliul de Miniştri a hotărât ca veniturile mănăstirilor să nu mai intre în aşa numita «Casă centrală», ci direct în bugetul ţării, adică la Ministerul de Finanţe”[2].

---

[1] **Ibidem**, p. 102.
[2] **Ibidem**, pp. 98-99.

„În 12 decembrie 1863, Mihail Kogălniceanu, în calitate de preşedinte al Consiliului de Miniştri, a prezentat un raport, cerând aprobarea ca să prezinte Adunării Deputaților proiectul de lege pentru secularizarea averilor mănăstireşti"[1], „adică trecerea lor în proprietatea statului"[2]. „În ziua următoare, 13 decembrie 1863, Guvernul a prezentat Camerei Deputaților acest proiect, care, cu mici modificări de redactare, a fost admis. În primul articol al legii se preciza că «toate averile mănăstireşti din România sunt şi rămân ale Statului». Observăm că la început se vorbise numai despre bunurile mănăstirilor închinate, dar acum legea se extindea şi asupra averilor mănăstirilor neînchinate şi a centrelor eparhiale. Această generalizare era impusă de considerentul că o secularizare numai a bunurilor mănăstirilor închinate ar fi fost prezentată de călugării greci în fața forurilor internaționale ca o măsură discriminatorie, xenofobă, lovind în mănăstirile închinate, conduse de greci şi favorizând pe cele neînchinate, conduse de stareți români. Prin articolul 3 se prevedea că Statul va oferi Locurilor Sfinte suma de 82.000.000 de lei, din care se scădeau 31.000.000 de lei, reprezentând datoriile lor către Statul român, la care se mai adăugau 10.000.000 de lei pentru înființarea unei şcoli laice şi a unui spital în Istanbul. Prin articolul 6, egumenii greci erau obligați să predea Guvernului român toate obiectele de preț, cărțile şi documentele mănăstirilor pe care le cârmuiseră. Împotriva secularizării au luat atitudine mai multe Puteri europene. Marele vizir Fuad Paşa i-a trimis lui Alexandru Ioan Cuza o scrisoare prin care declara votul Camerei Deputaților drept nul şi neavenit, iar consulii generali ai Rusiei, Austriei, Angliei şi Prusiei s-au prezentat într-o audiență comună la domnitor, prezentându-i o adresă cu un conținut identic. Italia a avut o atitudine rezervată, iar Franța a fost singura țară

[1] **Ibidem**, p. 102.
[2] **Ibidem**, p. 100.

care şi-a arătat sprijinul diplomatic față de hotărârea Camerei Deputaților. Neputând împiedica secularizarea, reprezentanții Rusiei, ai Imperiului Otoman şi ai Angliei au determinat întrunirea unei conferințe a ambasadorilor celor şapte Puteri garante, la Istanbul, pentru a stabili despăgubirile ce urmau să le fie acordate călugărilor greci. Ambasadorul Franței la Poarta Otomană s-a declarat împotriva acestei compensații. Conferința a avut loc în aprilie-mai 1864 şi a instituit o «casă» specială, prin intermediul căreia Guvernul român trebuia să plătească despăgubirile către Locurile Sfinte, precum şi o comisie care să stabilească lista proprietăților mănăstireşti cu toate veniturile şi datoriile pe care le aveau. Spre surprinderea tuturor, călugării greci au încercat să împiedice lucrările comisiei, refuzând să prezinte actele de proprietate. Între timp, Guvernul român a ridicat suma oferită Locurilor Sfinte la 102.000.000 de piaştri, apoi la 150.000.000, contractând în acest sens chiar un împrumut la o bancă din Istanbul. Cu toate acestea, călugării greci, sprijiniți de reprezentanții Angliei, ai Rusiei şi ai Imperiului Otoman, n-au consimțit nici acum, cerând o despăgubire de 200.000.000 de piaştri. În cele din urmă, reprezentanții Puterilor străine n-au mai intervenit în favoarea grecilor, iar Guvernul român n-a mai plătit nimic, considerând chestiunea închisă”[1].

„În felul acesta, a intrat în patrimoniul Statului, deci în circuitul economic național, un sfert din teritoriul țării (27,69% în Țara Românească si 32,31% în Moldova). Pentru a ne da seama de averile imense ale acestor mănăstiri, precizăm că, după o statistică din Moldova, din anul 1848, Locurile Sfinte aveau aici 146 de moşii, 62 de mori, 22 de iazuri şi bălți cu peşte şi 166 de cârciumi şi hanuri, pe lângă numeroase dughene. Conform unei statistici din anul 1855, mănăstirile închinate din Moldova aveau 215 proprietăți, dintre care 101 aparțineau

[1] **Ibidem**, p. 103.

Sfântului Mormânt, 87 Muntelui Athos, 12 Muntelui Sinai, 5 Patriarhiei Constantinopolului, 3 Patriarhiei Alexandriei, două Patriarhiei Antiohiei şi 5 unor mănăstiri din Grecia. În urma legii secularizării s-a putut face împroprietărirea ţăranilor clăcaşi. Menţionăm şi faptul că prin Legea rurală (reforma agrară) din 14 august 1864, prin care s-a făcut împroprietărirea ţăranilor clăcaşi, s-a prevăzut să se dea şi bisericilor un lot de pământ cultivabil (17 pogoane în Ţara Românească sau 8 fălci şi jumătate în Moldova). Lotul respectiv nu era însă suficient, căci la multe biserici slujeau doi sau chiar mai mulţi preoţi şi apoi, din acelaşi lot trebuia să se asigure o parte cântăreţului şi paracliserului. Prin Legea comunală, din 31 martie 1864, se preciza că «fiecare comună este datoare să poarte de grijă de biserica sau bisericile de pe teritoriul ei. Comuna este datoare să-i plătească pe preoţii bisericilor sale». Din nefericire, comunele n-au făcut nimic pentru a ameliora situaţia materială a preoţilor şi a bisericilor parohiale, care au rămas în starea de până atunci, întreţinându-se numai din ofrandele credincioşilor. O situaţie mai bună aveau doar bisericile care au aparţinut de mănăstirile ale căror averi au fost secularizate. După ce averile acestora au intrat în patrimoniul statului, s-au prevăzut anumite sume în bugetul său pentru salarizarea preoţilor şi întreţinerea bisericilor respective. Acestea erau cunoscute sub numele de «biserici de stat»”[1].

„Deciziile lui Alexandru Ioan Cuza privind Biserica nu au fost inocente şi nu au urmărit doar progresul ţării. Domnitorul a lovit grav Biserica Ortodoxă, lipsind-o nu numai de bunurile şi pământurile deţinute legal, conform dorinţei ctitorilor şi a binefăcătorilor care le donaseră, ci şi de sprijinul Bisericilor Ortodoxe surori, afectând comunicarea în duh ortodox şi canonicitatea ei, Biserica găsindu-se multă vreme într-o situaţie gravă. Cuza a fost un spirit anticlerical, care a încălcat

[1] **Ibidem**, p. 104.

grav tradițiile anterioare, cu caracter cooperant, dintre stat şi Biserică, impunând un model fundamental laic şi opus Bisericii. Confiscând averea Bisericii, a afectat grav operele de binefacere pe care aceasta le înfăptuia, în mod tradițional, de secole, micşorându-i drastic capacitatea de a se implica în viața socială. Preluând seminariile şi şcolile săteşti, a îndepărtat omul obişnuit de Biserică prin generațiile de copii şi de tineri care urmau să fie educați în spirit laic. Cuza a reuşit să rupă relația tradițională, de cooperare şi respect reciproc, dintre puterea politică, reprezentată de domnitori şi boieri, şi Biserică, acordând puteri imense statului, inclusiv controlul puterii laice asupra autorității religioase”[1].

j. Încheiere

Prin purtarea de grijă a lui Dumnezeu, poporul român a primit învățătura Domnului Hristos de la Sfântul Apostol Andrei şi ucenicii acestuia, dar şi de la alți misionari creştini (colonişti, ostaşi din armata romană, negustori şi sclavi).

Datorită încreştinării timpurii a numeroşi locuitori din Scythia Minor, în această provincie au existat martiri cunoscuți încă din secolul al IV-lea, iar episcopii de la Tomis: Marcu, Gherontie şi Timotei au luat parte la lucrările primelor trei Sinoade Ecumenice.

Cu trecerea vremii învățătura creştină s-a răspândit în toate zonele locuite de români, fiind înființate Episcopii în cnezatele şi voievodatele de la noi, iar ulterior Mitropolii în cele trei Principate Române.

După căderea Constantinopolului sub turci, din 29 mai 1453, statele din sudul Dunării au fost ocupate şi desființate de otomani, însă Principatele Române s-au bucurat de autonomie şi de multe drepturi recunoscute de turci, iar datorită evlaviei şi

[1] **A. Pascu**, *Op. cit.*, p. 109.

dărniciei domnitorilor de aici, Ortodoxia românească a cunoscut o dezvoltare fără precedent. Astfel, au fost înființate scaune episcopale noi, s-au restaurat bisericile vechi, au fost ctitorite numeroase biserici şi mănăstiri, dintre care unele sunt adevărate capodopere de arhitectură şi artă, vetrele de sihăstrie au primit moşii şi danii generoase, fiind înzestrate cu odoare şi odăjdii de mare preț, s-a introdus tiparul şi au fost imprimate numeroase cărți de cult pentru întreaga lume ortodoxă, în limbile greacă, slavonă, română şi arabă, încât Țările Române au devenit centrul lumii ortodoxe şi adăpostul civilizației bizantine.

Domnitorii români şi unele familii boiereşti de la noi au venit în sprijinul locurilor sfinte ale Ortodoxiei din Răsărit, trimițându-le periodic danii substanțiale, oferindu-le odoare sfinte de mare preț sau închinându-le mănăstiri şi schituri.

Datorită generozității recunoscute a voievozilor români, numeroşi patriarhi ai Constantinopolului, Alexandriei, Antiohiei şi Ierusalimului, dar şi alți ierarhi şi monahi, au venit în Țările Române după milostenie, unii dintre ei rămânând ani de-a rândul în Muntenia şi Moldova, iar câțiva dintre ei şi-au dat chiar obştescul sfârşit la noi.

Datorită dărniciei şi prestigiului lor, unii domnitori ai Țării Româneşti şi ai Moldovei erau atât de influenți încât impuneau şi detronau patriarhi la Constantinopol, Alexandria şi Ierusalim.

Cu toate că la începutul secolului al XVIII-lea în Principatele Române a fost instaurat regimul fanariot (1711 în Moldova şi 1716 în Țara Românească), daniile către Muntele Athos şi alte locuri sfinte ale Răsăritului, obținute din sudoarea şi dărnicia românilor, au continuat până când, din cauza numeroaselor abuzuri şi nereguli ale egumenilor greci care administrau mănăstirile din Țările Române închinate l-au determinat pe domnitorul Alexandru Ioan Cuza, în anul 1863, să secularizeze averile mănăstirilor, inclusiv ale celor neînchinate, toate aceste vetre de

sihăstrie, cumpărate de Biserică sau donate acesteia, însumând 30% din suprafața de atunci a României.

Din cele prezentate până acum înțelegem că, timp de câteva secole, Ortodoxia românească s-a ridicat la un prestigiu deosebit în rândul popoarelor ortodoxe, iar poporul român şi-a dovedit din plin generozitatea, şi-a demonstrat valoarea şi şi-a dat măsura în istorie.

Vă mulțumesc.

Episcopia Sălajului. Istorie şi actualitate[1]

a. Răspândirea creştinismului în Dacia

După învierea Sa din morți, Domnul Hristos le-a spus Sfinților Săi Apostoli: „*Datu-Mi-s-a toată puterea în cer şi pe pământ. Drept aceea, mergeți şi învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh, învățându-le să păzească toate câte v-am poruncit Eu vouă*" (Matei 28,18-20), iar în urma Pogorârii Sfântului Duh peste Sfinții Apostoli, aceştia au tras sorți, pentru a şti fiecare unde i-a rânduit Dumnezeu să răspândească învățătura creştină.

În planul lui Dumnezeu de mântuire a lumii, Sfântului Apostol Andrei i-a revenit să propovăduiască Evanghelia Împărăției lui Dumnezeu în Asia Mică, în Bulgaria de astăzi, în Scythia Minor (Dobrogea de astăzi), în nordul Mării Negre, în Bizanț şi în Grecia, unde a fost martirizat în oraşul Patras.

În anul 62, când a fost scrisă „Epistola către Coloseni", învățătura creştină era deja răspândită în Scythia, pentru că Sfântul Apostol Pavel îi menționează pe sciți ca pe unii care au îmbrățişat credința în Domnul Hristos (Coloseni 3,11).

Din Scythia Minor, învățătura creştină s-a răspândit în toate teritoriile locuite de daci, inclusiv în Dacia Porolissensis. „De fapt, creştinismul ar fi putut pătrunde în arealul sălăjean încă din secolul al II-lea, prin mai multe căi: prin colonişti, prin ostaşi din armata romană, prin negustori şi prin sclavi. Datorită poziției sale strategice, romanii au făcut din Porolissum cel mai

[1] Articol publicat în volumul: „Sălajul la Centenar", Editura Caiete Silvane, Zalău, 2018, Editura Eikon, Bucureşti, 2018, pp. 461-479.

important centru militar al Daciei Porolissensis, concentrând aici un număr însemnat de unități militare, dar şi de colonişti. Analizând denumirea, ordinea şi numărul trupelor aduse la Porolissum, putem trage cu uşurință concluzia că unele dintre aceste trupe erau transferate aici din provinciile orientale în care credința creştină se răspândise încă din secolul I. Existența martirilor în rândul soldaților din unitățile militate din Scythia Minor în timpul persecuțiilor ne îndreptățeşte să considerăm că şi între soldații din Dacia Porolissensis au existat creştini. Aceştia, cu râvna caracteristică primilor creştini, au căutat să aducă la Hristos şi pe alți soldați, dar şi pe unii locuitori din oraşele şi satele în apropierea cărora erau cantonați. După lăsarea la vatră, aceştia au contribuit nu numai la romanizarea Daciei, ci şi la răspândirea creştinismului. După o minuțioasă analiză a mărturiilor arheologice din primele şase secole creştine, arheologul Nicolae Gudea şi preotul Ioan Ghiurco, au ajuns la concluzia că creştinismul a apărut în provinciile dacice (inclusiv în Dacia Porolissensis, s.n.) aşa cum a apărut, aşa cum s-a născut el, în toate celelalte provincii ale Imperiului Roman, ca urmare a prezenței unui ferment «oriental» format din colonişti, negustori sau militari creştini, a activității unor misionari, preoți şi apostoli rătăcitori, prin preluarea lui de către populația daco-romană, majoritară. Din aceste nuclee inițiale s-au format şi în Dacia grupuri, comunități creştine mai mici sau mai mari, care existau deja la sfârşitul secolului al II-lea d.Hr. sau la începutul secolului al III-lea d.Hr. în marile oraşe, în aşezările mai mari, centre comerciale sau meşteşugăreşti”[1].

---

[1] **Pr. Gabriel-Viorel Gârdan**, *Viața creştină pe teritoriile sălăjene până în secolul al XVII-lea*, articol publicat în volumul: „Episcopia Sălajului: 5 ani de activitate (2008-2013)”, Editura Episcopiei Sălajului „Credință şi viață în Hristos”, Zalău, 2013, pp. 15-16.

„Descoperirile arheologice de la Porolissum atestă faptul că aşezarea făcea parte din categoria marilor centre militare şi administrative din Dacia Romană, şi, pe de altă parte, confirmă existenţa creştinilor aici încă din perioada romană, dar şi continuitatea vieţii bisericeşti, deopotrivă aici şi în celelalte castre romane de pe teritoriul Sălajului”[1].

„Presupusele potire euharistice din lut ars (străchini încreştinate), opaiţele din bronz şi lut ars având simboluri creştine, pietrele de inel incizate cu simboluri gnostice, pandantivul în formă de cruce, diferitele vase cu simboluri creştine aplicate ulterior datei producerii, capacele de vase, teracotele simbolice în formă de cocoş, ploscuţele, alături de templul păgân al zeului Bel de la Porolissum, transformat în basilică creştină şi devenit cel mai vechi lăcaş de cult creştin de la nord de Dunăre, datând din secolul al IV-lea, vorbesc despre vitalitatea creştinismului în părţile sălăjene în perioada romană şi postromană”[2].

Alte dovezi ale răspândirii învăţăturii creştine şi a continuităţii creştinismului pe teritoriul Sălajului le reprezintă: biserica din Slăveni, cu pandantivul în formă de cruce, care a fost ridicată în secolele V-VI, chiliile şi bisericuţele rupestre din hotarul comunei Jac, care datează din secolele V-VIII, precum şi engolpionul kievean găsit pe dealul Pomet, din Moigrad, în apropierea fostei mănăstiri Meseş, datând din secolele XII-XIII, care dovedeşte fără echivoc prezenţa unui ierarh ortodox în zonă în acele vremuri.

b. Structuri bisericeşti în Transilvania în al II-lea mileniu creştin

[1] **Ibidem**, p. 16.
[2] **Ibidem**.

„Începând cu secolul al XIV-lea, avem ştiri despre existenţa în Transilvania a unor episcopi ortodocşi sub jurisdicţia cărora se aflau şi românii din părţile Sălajului. Astfel, în 1391, se aminteşte de existenţa unei mănăstiri cu hramul Sfântul Arhanghel Mihail, în satul Peri, în Maramureş, refăcută de Baliţă şi Drag, pe care aceştia au înzestrat-o cu mai multe sate şi proprietăţi. În primăvara aceluiaşi an, Drag a plecat la Constantinopol, pentru a solicita ca această mănăstire să devină stavropighie patriarhală. În tomosul de recunoaştere, patriarhul Antonie al IV-lea (1389-1390 şi 1391-1397) l-a investit pe egumenul Pahomie cu titlul de exarh patriarhal, având drept de control şi judecată asupra preoţilor şi dreptul de a sfinţi biserici în ţinuturile Maramureş, Sălaj, Ugocea, Ardud, Bereg, probabil Ciceu, Unguraş şi Bistra”[1].

„După ce domnitorul Ştefan cel Mare a întemeiat, pentru românii din părţile de nord ale Ardealului, Episcopia de la Vad în 1475, românii ortodocşi sălăjeni au stat sub jurisdicţia acestei Episcopii. Dintr-o conscripţie a castelului Ciceu, făcută în anul 1553, reiese că 9 dintre localităţile Sălajului de astăzi aparţineau de această cetate”[2].

„Antonio Possevino, un iezuit italian promotor al Contrareformei catolice, care a vizitat Transilvania vreme de o lună şi jumătate în anul 1583 şi a prezentat într-o lucrare publicată în anul 1584 impresiile sale de călătorie şi descrieri ale celor constatate în timpul voiajului său, vorbind despre organizarea vieţii bisericeşti a românilor transilvăneni menţionează existenţa unui mitropolit având reşedinţa la Alba Iulia, care era întărit în această demnitate de către principe, după sfinţirea sa ca episcop de către forurile ecleziastice. Alături de mitropolitul de la Alba Iulia, Possevino menţionează existenţa unui episcop în ţinutul Dejului (adică la Vad) şi (foarte important pentru istoria românilor

[1] **Ibidem**, p. 19.
[2] **Ibidem**, p. 20.

ortodocşi din Sălaj) a altuia la Şimleu. Possevino nu dă alte detalii despre episcopul de la Şimleu. Nu ştim dacă rezida aici sau se afla în trecere. Ştim doar că era sub ascultarea canonică a mitropolitului de la Alba Iulia”[1].

„Date mult mai precise despre cine exercita jurisdicția bisericească asupra românilor ortodocşi din Sălaj avem din a doua jumătate a secolului al XVI-lea. La anul 1585, printr-un decret, Sigismund Bathory recunoaşte episcopului Spiridon de la Vad dreptul de jurisdicție şi asupra comitatelor Crasnei şi Solnocului de Mijloc”[2].

„În timpul lui Mihai Viteazul este amintit episcopul Ioan cu titlul de «Arhiepiscop şi Mitropolit al Bălgradului, Vadului, Făgăraşului, Silvaşului şi Maramureşului», având reşedința la Alba Iulia. La acea dată românii ortodocşi sălăjeni se aflau deja, în mod indiscutabil, sub jurisdicția Episcopiei de la Bălgrad”[3].

„Predoslovia Chiriacodromionului tipărit la Alba Iulia în anul 1699, în pragul actului de unire cu Roma, confirmă faptul că la acea dată românii ortodocşi din Sălaj se aflau în mod cert sub autoritatea canonică a Mitropoliei de la Bălgrad”[4].

„Din secolele XVI-XVII, în Sălaj sunt atestate mai multe biserici de lemn, cele mai multe păstrându-se până astăzi. Astfel, din secolul al XVI-lea au fost datate bisericile de lemn din: Bulgari (1547), Pecei (1587), Fizeş (1600), Sălățig (1600), iar din secolul al XVII-lea datează bisericile din: Negreni, Păduriş, Petrindu, Poarta Sălajului (1612), Bocşița (1625), Doba, Fildu de Jos (1630), Românaşi, Sighetu Silvaniei (1632), Zimbor (1643), Baica (1645), Ileanda, Letca (1665), Bârsău Mare, Bălan Mănăstire (1690), Bălan Cricova, Bălan Joseni (1695), Purcăreț

[1] **Ibidem**, pp. 20-21.
[2] **Ibidem**, p. 21.
[3] **Ibidem**.
[4] **Ibidem**.

(1698), Boian, Cosniciu de Sus, Sâmpetru Almaşului, Subcetate, Vădurele, Valcău de Jos, Valcău de Sus şi Zalnoc (1700)”[1].

„Menționăm, de asemenea, faptul că înainte de sfârşitul secolului al XVII-lea este amintită prezența în teritoriul sălăjean a mai multor mănăstiri, unele datând chiar din secolele XIV-XV: Bălan, Strâmba, Sângeorzul de Meseş, Brebi, Chechiş, Ciocmani, Dolheni, Cutiş, Popteleac, Stoboru, Şimişna şi Treznea”[2].

c. Uniatismul în Sălaj

„Începutul secolului al XVIII-lea a adus în Transilvania, din punct de vedere confesional, uniatismul şi toate tensiunile generate de desființarea vechii Mitropolii ortodoxe a Transilvaniei şi impunerea noii confesiuni”[3].

„Preocupată de starea de tensiune din Principatul Transilvaniei, neavând încredere în conscripțiile realizate de uniți, Curtea de la Viena a dispus ca generalul Adolf Bukow să efectueze o nouă conscripție care să reflecte situația confesională reală. Rezultatele anchetei întreprinse între anii 1760-1762 sunt revelatorii. Astfel, în comitatul Solnocul Interior comisia a fost nevoită să constate existența a 10.195 de familii ortodoxe, păstorite de 111 preoți ortodocşi şi 2.491 de familii unite, având 234 de preoți uniți. Dintre biserici 138 erau în posesia ortodocşilor, iar 50 au fost atribuite uniților. În comitatul Solnocul de Mijloc s-au înregistrat 5.668 de familii ortodoxe şi numai 411 unite, 115 preoți ortodocşi şi 61 uniți, iar în ceea ce priveşte bisericile, 15 au fost atribuite uniților, iar 92 au rămas la

[1] **Ibidem**, p. 22.

[2] **Ibidem**.

[3] **Idem**, *Instituțiile ecleziastice sălăjene în secolele XVIII-XX*, articol publicat în volumul: „Episcopia Sălajului: 5 ani de activitate (2008-2013)”, Editura Episcopiei Sălajului „Credință şi viață în Hristos”, Zalău, 2013, p. 23.

ortodocşi. Într-un fel cu totul unic se prezintă situaţia comitatului Crasnei, unde tot clerul şi credincioşii s-au declarat ortodocşi şi unde anchetatorii n-au izbutit să găsească decât o singură familie unită, în comuna Nuşfalău. Existau 2.528 de familii ortodoxe, una unită şi 77 de preoţi ortodocşi. Bisericile, 44 la număr, au fost atribuite toate ortodocşilor”[1].

„O importanţă deosebită pentru cunoaşterea stării Bisericii Ortodoxe din teritoriul de azi al Sălajului, la şase decenii de la actul unirii şi la doar câţiva ani de la acţiunile generalului Bukow o are «Conscripţia clerului ortodox din Transilvania» efectuată de episcopul Dionisie Novacovici, în anul 1767. Din lista acestei conscripţii rezultă că parohiile care astăzi se află sub jurisdicţia Episcopiei Sălajului erau arondate la 10 protopopiate. Dintre aceste protopopiate doar 4 îşi aveau sediul pe teritoriul actual al Eparhiei: Zimbor, Miluan, Sânpetru şi Şimleu Silvaniei. Numărul parohiilor menţionate în conscripţie este de 112, iar cel al preoţilor este de 121”[2].

„Există o serie de documente care vorbesc despre legăturile episcopului Dionisie Novacovici cu protopopii şi preoţii sălăjeni şi despre prezenţa sa în Sălaj”[3].

„Anii care au urmat după vizita episcopului Dionisie Novacovici în Sălaj au fost hotărâtori pentru evoluţia vieţii confesionale în Sălaj. Preoţii şi credincioşii ortodocşi au fost supuşi unei intense propagande unioniste, desfăşurate în special de episcopul unit Grigore Maior (1773-1782). Acesta şi-a asumat, în celebrele sale vizitaţiuni canonice din anii 1773-1777, misiunea de a înfrânge orice fel de opoziţie la răspândirea uniatismului în Transilvania. În acţiunea sa, el a fost favorizat de o serie de prevederi legale care stabileau că cei care nu acceptau sau

[1] **Ibidem**, pp. 23-24.
[2] **Ibidem**, p. 24.
[3] **Ibidem**, p. 25.

părăseau unirea să fie întemnițați și catehizați în închisoare de preoții uniți, şi de sprijinul total din partea autorităților”[1].

„Consecințele şi amploarea efectelor acțiunilor prozelitiste unite în Sălaj pot fi evaluate prin prisma conscripțiilor şaguniene din anul 1858. Din cele 4 protopopiate mai exista doar unul, din 112 parohii ortodoxe care supraviețuiseră acțiunilor lui Bukow îşi mai păstrau identitatea ortodoxă doar 30, iar dacă în 1767 erau 121 de preoți ortodocşi, acum conscripția menționează doar 31. Conscripția lui Andrei Şaguna din anul 1858 relevă faptul că pe teritoriul de azi al Sălajului funcționa, ca structură administrativă, doar Protopopiatul ortodox al Unguraşului, sub jurisdicța sa aflându-se un număr de 20 de parohii, 21 de preoți şi 10.265 de credincioşi. Alte 10 parohii care se află astăzi sub jurisdicția Episcopiei Sălajului se găseau în trei protopopiate învecinate: Clujul de Sus (Parohiile Tămaşa şi Zimbor), Solnoc I (Parohiile Gostila, Gâlgău, Muncel, Fălcuşa, Poiana Blenchii) şi Solnoc II (Parohiile Văleni, Inău şi Fântânele)”[2].

d. Creştinii ortodocşi din Sălaj după Marea Unire din 1918

„Începând cu anul 1921, creştinii ortodocşi din Sălaj s-au aflat sub jurisdicția canonică a episcopilor de la Cluj: Nicolae Ivan (1921-1936) şi Nicolae Colan (1936-1948)”[3].

„La sfârşitul anului 1948, ca urmare a adoptării noului statut de organizare şi funcționare al Bisericii Ortodoxe Române, a reîntregirii biserceşti în circumstanțele desființării cultului greco-catolic prin decizia autorităților comuniste, în arealul eclezial sălăjean se produc câteva modificări semnificative. Protopopiatul

[1] **Ibidem**, pp. 25-26.
[2] **Ibidem**, p. 26.
[3] **Ibidem**, p. 32.

ortodox al Unguraşului se desfiinţează, parohiile şi preoţii din Sălaj grupându-se în două protopopiate noi: Protopopiatul Zalău şi Protopopiatul Şimleu Silvaniei, arondate din punct de vedere jurisdicţional Episcopiei Oradiei. În acelaşi timp, ca urmare a noii împărţiri administrative, o parte din parohii rămâneau sub jurisdicţia Episcopiei de la Cluj”[1].

„În anul 1958, ca urmare a unei noi împărţiri administrative, este consemnată prezenţa Protopopiatului Jibou, care a funcţionat o perioadă scurtă, modificările administrativ teritoriale ducând la desfiinţarea sa. La 1 decembrie 1990, Episcopia Oradiei reînfiinţează protopopiatul Jibou”[2].

Până în anul 1918, când a avut loc Marea Unire a Basarabiei, Bucovinei şi Transilvaniei cu România, în Ardeal şi Banat existau doar trei eparhii ortodoxe, la Sibiu, Arad şi Caransebeş.

După Marea Unire, credincioşii ortodocşi din Transilvania şi Banat şi-au putut manifesta în mod liber credinţa, motiv pentru care în aceste provincii au fost înfiinţate sau reînfiinţate următoarele eparhii: Oradea (1920), Cluj (1921), Timişoara (1939) şi Alba Iulia (1975).

e. Biserica Ortodoxă Română după 1989

În perioada comunistă, Biserica Ortodoxă Română, asemenea celorlalte culte de la noi din ţară, a avut multe de pătimit din cauza regimului fără Dumnezeu, însă în urma Revoluţiei din 1989, Biserica Strămoşească s-a revigorat, şi-a sporit activitatea şi s-a reorganizat din punct de vedere administrativ, înfiinţând sau reînfiinţând numeroase eparhii, atât în interiorul graniţelor ţării, cât şi în afara acestora.

[1] **Ibidem**, p. 33.
[2] **Ibidem**.

Astfel, în România au luat ființă următoarele eparhii: Arhiepiscopia Tomisului (1990), Episcopia Maramureşului şi Sătmarului (1990), Arhiepiscopia Târgoviştei (1991), Arhiepiscopia Sucevei şi Rădăuților (1991), Episcopia Sloboziei şi Călăraşilor (1993), Episcopia Caransebeşului (1994), Episcopia Covasnei şi Harghitei (1994), Episcopia Huşilor (1996), Episcopia Alexandriei şi Teleormanului (1996), Episcopia Giurgiului (2000), Episcopia Severinului şi Strehaiei (2003), Episcopia Tulcii (2005) şi Episcopia Slatinei şi Romanaților (2007).

f. Înființarea Episcopiei Sălajului

Ținând cont de faptul că au fost înființate atâtea eparhii noi, unii sălăjeni iubitori de Biserică au început să nutrească dorința sfântă de a avea propria lor Episcopie în Sălaj.

„Inițiativa înființării Episcopiei Sălajului a aparținut preoților şi credincioşilor sălăjeni, avându-l ca port stindard pe părintele Ioan Ghiurco de la Parohia «Sfânta Vineri» din Zalău. Mereu implicat în problemele vieții bisericeşti, dar şi sociale şi uneori politice, părintele Ioan Ghiurco a făcut, în anul 2003, primele demersuri, atât pe lângă autoritățile bisericeşti cât şi pe lângă cele politice, pentru înființarea unui vicariat ortodox la Zalău. Acest vicariat ar fi urmat să constituie baza de organizare a unei viitoare Episcopii. Motivul pe care inițiatorul acestui demers îl invoca era nevoia ridicării cultural-spirituale şi religios-morale a locuitorilor din Sălaj. De asemenea, exista convingerea că înființarea unui vicariat ortodox şi apoi a unei Episcopii ar oferi posibilitatea modelării sufletelor «în spiritul ortodoxiei româneşti»”[1].

---

[1] **Idem**, *Înființarea Episcopiei Sălajului*, articol publicat în volumul: „Episcopia Sălajului: 5 ani de activitate (2008-2013)”, Editura Episcopiei Sălajului „Credință şi viață în Hristos”, Zalău, 2013, p. 35.

„Ideea înființării unei Episcopii în Sălaj a fost reluată în anii 2004 şi 2005. În anul 2005 exista deja un comitet de inițiativă pentru înființarea Episcopiei Sălajului, format din preoți şi mireni, autorități locale, conducători de instituții, precum şi adeziunea scrisă a mai bine de 1.000 de credincioşi”[1].

În anul 2007, „rând pe rând, din toate colțurile județului Sălaj, preoți, protopopi, călugări şi călugărițe, autorități locale, directori de şcoli, profesori, membrii mireni ai Adunării Eparhiale a Episcopiei Oradiei, Bihorului şi Sălajului şi reprezentanți ai credincioşilor sălăjeni şi-au exprimat încă o dată dorința de a avea o Episcopie în Sălaj, precum şi adeziunea totală şi sprijinul necondiționat pentru înființarea şi funcționarea ei”[2].

Ca răspuns la aceste doleanțe, „în şedința Permanenței Consiliului Eparhial al Episcopiei Oradiei, Bihorului şi Sălajului din data de 25 mai 2007, a fost adoptat un document care a fost trasmis Înaltpreasfințitului Părinte Bartolomeu Anania, Mitropolitul Clujului, Albei, Crişanei şi Maramureşului. Documentul cuprindea argumentele istorice, canonice, administrative şi pastoral-misionare pentru înființarea Episcopiei Sălajului, precum şi solicitarea de a supune discuției şi aprobării autorităților bisericeşti competente cererea de înființare a Episcopiei Sălajului”[3].

„Ca urmare a acestei solicitări, problema înființării Episcopiei din Sălaj a fost pusă în discuție în şedința sinodului mitropolitan al Mitropoliei Clujului, reunit la Mănăstirea Nicula, în data de 7 iunie 2007. Hotărârea sinodului mitropolitan a vizat două aspecte: s-a solicitat Preasfințitului Părinte Sofronie convocarea, într-o sesiune extraordinară, a Adunării Eparhiale a Episcopiei Oradiei, Bihorului şi Sălajului, iar pe de altă parte s-a

[1] **Ibidem**.
[2] **Ibidem**, p. 36.
[3] **Ibidem**, p. 38.

dispus ca să se facă demersurile necesare pe lângă autoritățile competente din Sălaj în vederea obținerii unui imobil în municipiul Zalău, în care să funcționeze sediul episcopal"[1].

„Şedinţa extraordinară a Adunării Eparhiale a Episcopiei Oradiei, Bihorului şi Sălajului s-a desfăşurat în data de 18 octombrie 2007, în momumentala catedrală «Înălțarea Domnului» din municipiul Zalău. Pe ordinea de zi a figurat, ca punct unic, înființarea unei Episcopii în Sălaj, cu reşedința în Zalău. Procesul verbal al şedinței surprinde entuziasmul general, adeziunea totală şi unitatea deplină care a stat la baza înființării noii Episcopii"[2].

„În urma votului, Adunarea Eparhială a Episcopiei Oradiei, Bihorului şi Sălajului a aprobat, în unanimitate, înființarea noii Episcopii a Sălajului"[3].

„La propunerea Înaltpreasfințitului Părinte Mitropolit Bartolomeu, subiectul înființării unei Episcopii în Sălaj a fost înscris pe ordinea de zi a sesiunii Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române din 22-24 octombrie 2007. După o minuțioasă analiză a întregului material documentar şi după o profundă dezbatere a argumentelor invocate în favoarea unei astfel de decizii, Sfântul Sinod, în şedința din 22 octombrie 2007, constatând faptul că sunt îndeplinite toate condițiile formale şi de fond, a aprobat, tot în unanimitate, înființarea Episcopiei Sălajului, cu sediul în municipiul Zalău, ca sufragană a Mitropoliei Clujului, Albei, Crişanei şi Maramureşului"[4].

„La data de 20 noiembrie 2007 a fost emisă decizia patriarhală privind organizarea alegerilor preoțeşti şi mireneşti pentru Adunarea Eparhială a Episcopiei Sălajului, a căror dată a fost fixată pentru 19 decembrie 2007. Ultima etapă la nivel local,

---

[1] **Ibidem**, p. 40.
[2] **Ibidem**.
[3] **Ibidem**, p. 42.
[4] **Ibidem**, p. 43.

înainte de alegerea întâistătătorului Eparhiei, s-a parcurs la 10 ianuarie 2008, când a avut loc şedinţa de constituire a Adunării Eparhiale a Episcopiei Sălajului”[1].

„Odată parcurse toate etapele descrise anterior, au fost create premisele pentru alegerea titularului scaunului episcopal. În conformitate cu prevederile noului Statut de organizare şi funcţionare a Bisericii Ortodoxe Române privind alegerea ierarhilor, Sinodul Mitropolitan al Mitropoliei Clujului, Albei, Crişanei şi Maramureşului, reunit în şedinţă de lucru în data de 12 februarie 2008, a desemnat candidaţii pentru scaunul vacant de episcop al Sălajului: Preasfinţitul Părinte Irineu Bistriţeanul, Episcop vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului şi Clujului şi Preasfinţitul Părinte Petroniu Sălăjanul, Arhiereu vicar al Episcopiei Oradiei”[2].

„La data de 5 martie 2008, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a ales, prin vot secret, primul episcop al Sălajului, în persoana Preasfinţitului Părinte Episcop Dr. Petroniu Florea”[3].

„Ceremonia de întronizare a Preasfinţitului Părinte Petroniu a avut loc la data de 13 aprilie 2008, în catedrala episcopală «Înălţarea Domnului» din municipiul Zalău, în prezenţa unui sobor alcătuit din 17 ierarhi din ţară şi străinătate, a preoţilor din eparhie, a reprezentanţilor autorităţilor centrale şi locale şi a unui număr impresionant de credincioşi”[4].

---

[1] **Ibidem**.

[2] **Idem**, *Alegerea şi întronizarea Preasfinţitului Părinte Petroniu, primul episcop al Sălajului*, articol publicat în volumul: „Episcopia Sălajului: 5 ani de activitate (2008-2013)”, Editura Episcopiei Sălajului „Credinţă şi viaţă în Hristos”, Zalău, 2013, p. 45.

[3] **Ibidem**.

[4] **Ibidem**, p. 46.

g. Activitatea Episcopiei Sălajului

Cu toate că primul episcop al Sălajului a fost întronizat în ziua de 13 aprilie 2008, activitatea Episcopiei Sălajului a început efectiv abia în 15 aprilie 2008, odată cu constituirea Permanenței Consiliului Eparhial şi cu numirea aparatului administrativ al centrului eparhial şi a părinților protopopi din Eparhie.

1. Activitatea administrativă

Episcopia Sălajului are 3 Protopopiate, 205 Parohii, 63 de filii, şapte mănăstiri (dintre care una în curs de organizare la Zalău) şi două schituri. În Eparhie îşi desfăşoară activitatea 238 de preoți, 4 diaconi şi 33 de monahi şi monahii.

După înființarea Episcopiei Sălajului au fost sfințite şi distribuite antimisele tuturor parohiilor şi mănăstirilor din Eparhie.

Din aprilie 2008 au fost efectuate numeroase vizite canonice ale chiriarhului în Eparhie, au fost săvârşite foarte multe Sfinte Liturghii arhiereşti, precum şi alte slujbe. Astfel, au fost oficiate 88 de hirotonii întru diacon şi 82 întru preot, 40 de persoane au fost închinoviate în mănăstirile şi schiturile Eparhiei, 6 viețuitori ai mănăstirilor au fost rasoforiți, iar 10 au fost tunşi în monahism. Totodată, Preasfințitul Părinte Petroniu a participat la hirotonia a 3 arhierei.

De asemenea, 3 diaconi au fost hirotesiți arhidiaconi, 23 de preoți au fost hirotesiți întru sachelar, 40 întru iconom, 63 întru iconom-stavrofor (şi încă unul în afara eparhiei - Marcel Coroian, preot în Parohia Mănăstirea, județul Cluj, 7 septembrie 2008), 3 întru protopop (Dan Dregan, Dan Haiduc şi Cătălin Lucaci), 4 ieromonahi au fost ridicați la rangul de protosinghel (Antonie Pința, Pahomie Buruiană, Mina Pletosu şi Rafael

Blejan), iar 2 la cel de arhimandrit (Antonie Pința şi Grighentie Oțelea) şi a fost instalat un stareț (Mina Pletosu). În urma înființării celei mai înalte distincții eparhiale, „Crucea Sălăjană" pentru clerici şi mireni, aceasta a fost acordată la 14 clerici (Vasile Rus, Ionuț Pop, Ioan Ghiurco, Ion Ardelean, Ştefan Lucaciu, Vasile Boşca, Hermann Schoenauer, Nicolae Gudea, Dorinel Crecan, Cornel Avramescu, Gheorghe Gherman, Gavril Chirilă, Petru Blidar şi Marina Lupou) şi 12 mireni (Valentin Vălcăuan, Iuliu Nosa, Ovidiu Duma, Ioan Galiş, Simion Cecan, Gabriel Chiş, Vasile Lucuț, Vladimir Iacob, Marius Şelescu, Teodor Tonea, Alexandru Pițigoi-Oltean şi Veronica-Elena Stanca). Mai mulți preoți vrednici au primit distincții bisericeşti ale altor Eparhii, atât din țară, cât şi din străinătate: „Crucea Patriarhală" pentru clerici, patru preoți (Vasile Rus, Ionuț Pop, Dan Dregan şi Gheorghe Longodor), „Ordinul Sfinții Împărați Constantin şi Elena" al Patriarhiei Române pentru clerici, un preot (Mihai Dobocan), „Crucea Transilvană" a Mitropoliei Clujului, Maramureşului şi Sălajului, şase preoți (Ionuț Pop, Ion Ardelean, Claudiu Nechita, Ştefan Lucaciu, Gheorghe Gherman şi Mihai Dobocan), „Crucea Şaguniană" a Mitropoliei Ardealului, un preot (Gabriel Gârdan), „Crucea Australiană" a Episcopiei Ortodoxe Române a Australiei şi Noii Zeelande, un preot (Ionuț Pop), „Crucea Nordului" a Episcopiei Ortodoxe Române a Europei de Nord, un preot (Ionuț Pop), „Crucea Finlandeză" a Mitropoliei Ortodoxe de Helsinki, un preot (Ionuț Pop), „Crucea Estoniană" a Bisericii Ortodoxe Apostolice Estoniene, doi preoți (Ionuț Pop şi Ion Ardelean) şi „Crucea Mexicului" a Mitropoliei Ortodoxe Greceşti a Mexicului, doi preoți (Ionuț Pop şi Ion Ardelean).

Din 2008 până în prezent 36 de preoți s-au pensionat, unul a fost caterisit, trei au fost depuşi din treaptă, iar 12 s-au mutat la Domnul (dintre care unii erau pensionari).

S-a sfințit piatra de temelie pentru 15 biserici şi paraclise, la care se adaugă 3 în afara eparhiei: (Catedrala Mântuirii Neamului, Bucureşti, 29 noiembrie 2007, Johannesburg, Africa de Sud, 12 ianuarie 2013 şi Melbourne, Australia, 8 noiembrie 2013), au fost târnosite 49 lăcaşuri de cult şi încă 8 în afara eparhiei (biserica din Lilburn, Atlanta, Georgia, S. U. A., 18 octombrie 2008, biserica din Anaheim, Los Angeles, S. U. A., 12 noiembrie 2011, biserica Mănăstirii Bârsana, Maramureş, 30 iunie 2012, biserica din Telciu, Bistrița Năsăud, 22 septembrie 2013, paraclisul Facultății de Teologie din Cluj-Napoca, 6 decembrie 2013, biserica Mănăstirii Sfântul Teodosie de la Brazi, 22 septembrie 2014, biserica din Ixcan, Guatemala, 22 aprilie 2018 şi biserica Mănăstirii Mihai Vodă din Turda, 19 august 2018) şi au fost resfințite 73 de biserici, la care se adaugă 3 în afara eparhiei (biserica din Mănăstirea, județul Cluj, 7 septembrie 2008, biserica „Sfântul Gheorghe Nou" din Bucureşti, 16 august 2014 şi biserica din Mogoşoaia, 17 august 2014).

Totodată, în această perioadă schitul Bobota a fost ridicat la rangul de mănăstire, metocul de la Stârciu a primit statutul de schit şi a fost aprobată ridicarea unei mănăstiri în Municipul Zalău.

2. Activitatea culturală

Acțiunile culturale organizate în Episcopia Sălajului au fost numeroase. Dintre acestea amintim: propunerea către Sfântul Sinod de aprobare a stemei Episcopiei, 23 de conferințe pastoral-misionare semestriale, conferințele administrative lunare, desfăşurate în fiecare Protopopiat, seri duhovniceşti şi catehetice, concerte de muzică religioasă şi colinde, concursuri şi festivaluri corale, expoziții de icoane, carte veche şi de desene.

În anul 2011, Maica Domnului a fost aleasă protectoarea municipiului Zalău, fiind pictată o frumoasă icoană care o reprezintă în această calitate. Proclamarea solemnă a Maicii Domnului ca ocrotitoare a oraşului nostru a avut loc în ziua de 11 septembrie, în prezența Înalpreasfinţitului Părinte Mitropolit Andrei, a unui mare număr de preoţi şi aproximativ opt mii de credincioşi.

Episcopia noastră deţine editura „Credinţă şi viaţă în Hristos", la care au fost publicate 34 cărţi, dintre care trei de rugăciune.

La centrul eparhial s-au pus bazele unei biblioteci.

A fost înfiinţat „Anuarul", publicaţia oficială a Episcopiei Sălajului. Profesorii de religie şi elevii din judeţ editează o revistă, iar Liceul Teologic „Sfântul Nicolae" din Zalău alta.

Din anul şcolar 2018-2019, Liceul Ortodox „Sfântul Nicolae" din Zalău funcţionează cu un număr de 13 clase. În acest an şcolar sunt înscrişi un număr de 251 de elevi, fiind asigurat necesarul material şi uman pentru ca procesul educativ să se desfăşoare în condiţii normale. În ceea ce priveşte configuraţia corpului profesoral, s-a ajuns la stabilitate, în urma înfiinţării ciclurilor primar şi gimnazial, iar nivelul de pregătire al elevilor este, de asemenea, bun, fapt confirmat de promovabilitatea de la Bacalaureat şi de la examenele de admitere în învăţământul universitar.

La nivel eparhial au fost înfiinţate mai multe coruri şi au fost organizate festivaluri de pricesne şi colinde.

La Centrul Eparhial, Protopopiate, anumite mănăstiri şi parohii a fost creată o reţea de site-uri.

În şcolile din Episcopia Sălajului predau Religia un număr de 80 de profesori. Dintre aceştia 70 sunt laici, iar 10 sunt clerici. Doar 54 dintre ei sunt titulari, dintre care 14 au mai puţin de o normă. În ceea ce priveşte gradele profesionale, 21 au obţinut definitivatul, 19 gradul II şi 41 gradul I.

Pentru cel mai bun profesor de Religie din Episcopie a fost instituită diploma „Profesorul anului”, iar pentru cea mai bogată activitate catehetică diploma „Sfântul Chiril al Ierusalimului”.

De la înfiinţarea Episcopiei noastre, au fost derulate un număr de 225 proiecte catehetice, în care au fost implicaţi 33.276 copii.

În anii universitari 2015-2016 şi 2016-2017, Episcopia noastră a organizat ciclul de conferinţe „Glasul Bisericii în cetate”, la care am avut ca şi invitaţi personalităţi marcante ale culturii şi ştiinţei româneşti, precum: Excelenţa Sa Domnul Emil Constantinescu (fost rector al Universităţii din Bucureşti şi preşedinte al României), Domnul Teodor Baconschi, (fost ministru de externe şi ambasador al României în Portugalia, Franţa şi la Vatican), Domnul Pavel Abraham (fost secretar de stat în Ministerul de Interne, preşedinte al Agenţiei Naţionale Antidrog din cadrul Ministerului de Interne, şef al Poliţiei Române, prorector al Academiei de Poliţie „Alexandru Ioan Cuza” din Bucureşti şi decan al Facultăţii de Poliţie din capitală), Doamna Dana Gârbovan (Judecător la Curtea de Apel Cluj şi Preşedinte al Uniunii judecătorilor din România), Domnul Prof. Univ. Dr. Ioan-Aurel Pop (rectorul Universităţii Babeş-Bolyai din Cluj-Napoca şi membru al Academiei Române), Părintele Prof. Univ. Dr. Ioan Chirilă (preşedintele Senatului Universităţii Babeş-Bolyai din Cluj-Napoca), Domnul Conf. Univ. Dr. Vasile Timiş (fost secretar de stat în Ministerul Culturii), Domnul Prof. Univ. Dr. Adrian Opre (decanul Facultăţii de Psihologie din Cluj-Napoca), Domnul Prof. Univ. Dr. Nicolae Hâncu (unul dintre cei mai mari nutriţionişti şi diabetologi din România, membru de onoare al Academiei Române, fost preşedinte al Federaţiei Române de Diabet), Domnul Prof. Univ. Dr. Nicolae Miu (fost decan al Facultăţii de Medicină din Cluj-Napoca şi şef al Clinicii de Pediatrie din Cluj-Napoca), Părintele Prof. Univ. Dr. Dumitru

Abrudan (fost decan al Facultăţilor de Teologie din Sibiu şi Oradea), Domnul Prof. Univ. Dr. Daniel David (de la Facultatea de Psihologie şi Ştiinţe ale Educaţiei din Cluj-Napoca), Domnul publicist Sever Voinescu (fost consul general al României la Chicago S.U.A., deputat în Parlamentul României şi secretar al Camerei Deputaţilor), Părintele Prof. Univ. Dr. Ştefan Iloaie (de la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca) şi Domnul Sorin Lavric (scriitor şi traducător).

În cadrul preocupărilor misionar-pastorale pentru educaţia şi viitorul tinerilor, în zilele de 17 şi 18 august 2018, Episcopia Sălajului a organizat, la Zalău, „Întâlnirea Tinerilor Ortodocşi din Mitropolia Clujului, Maramureşului şi Sălajului". Evenimentul, cu caracter mitropolitan, a adunat la Zalău 1.100 de tineri cu vârste cuprinse între 14-35 ani, dintre care 700 de tineri din judeţul Sălaj şi 400 de tineri din judeţele Cluj, Bistriţa-Năsăud, Maramureş şi Satu Mare, astfel încât municipiul Zalău a devenit un loc de formare spirituală, culturală şi socială a tinerilor. În contextul anului 2018, declarat în Patriarhia Română ca fiind „Anul Omagial al unităţii de credinţă şi de neam şi Anul comemorativ al făuritorilor Marii Uniri din 1918", tema întâlnirii a fost „Unitate, libertate, responsabilitate", iar Părintele Prof. Univ. Dr. Ioan Chirilă, preşedintele Senatului Universităţii Babeş-Bolyai din Cluj-Napoca, a susţinut o conferinţă pe această temă.

De la întronizarea primului episcop al Sălajului, Episcopia noastră a fost vizitată de numeroşi ierarhi, atât din ţară, cât şi de pe toate cele cinci continente ale lumii, după cum urmează: Preafericitul Părinte Patriarh Daniel (13-16 septembrie 2013), Înaltpreasfinţitul Părinte Laurenţiu, Mitropolitul Ardealului (18 octombrie 2012), Înaltpreasfinţitul Părinte Bartolomeu, Mitropolitul Clujului, Albei, Crişanei şi Maramureşului (13 aprilie 2008), Înaltpreasfinţitul Părinte Andrei, Mitropolitul Clujului, Maramureşului şi Sălajului, de 12 ori (11 septembrie

2011, 18 octombrie 2012, 27 decembrie 2012, 29 august 2013, 31 august 2013, 14 şi 15 septembrie 2013, 7 decembrie 2014, 23 mai 2015, 12 iunie 2016, 10 septembrie 2017, 17 august 2018 şi 7 octombrie 2018), Înaltpreasfinţitul Părinte Iosif, Mitropolitul Ortodox Român al Europei Occidentale şi Meridionale (22-23 aprilie 2017), Înaltpreasfinţitul Părinte Serafim, Mitropolitul Ortodox Român al Germaniei, Europei Centrale şi de Nord a fost la noi de trei ori (23 august 2009, 11 august 2016 şi 26 august 2018, dar a vizitat eparhia noastră de mai multe ori, slujind în special la Mănăstirea Bic), Înaltpreasfinţitul Părinte Teodosie, Arhiepiscopul Tomisului (13 aprilie 2008), Înaltpreasfinţitul Părinte Andrei, pe când era Arhiepiscop la Alba Iulia, de două ori (13 aprilie 2008 şi 27 decembrie 2010), Preasfinţitul Părinte Gherasim, Episcopul Râmnicului (13 aprilie 2008), Preasfinţitul Părinte Calinic, Episcopul Argeşului şi Muscelului (13 aprilie 2008), Preasfinţitul Părinte Timotei, Episcopul Aradului, Ienopolei şi Hălmagiului (13 aprilie 2008), Preasfinţitul Părinte Lucian, Episcopul Caransebeşului (13 aprilie 2008), Preasfinţitul Părinte Sofronie, Episcopul Oradiei (14 septembrie 2013), Preasfinţitul Părinte Nicodim, Episcopul Severinului şi Strehaiei (13 aprilie 2008), Preasfinţitul Părinte Galaction, Episcopul Alexandriei şi Teleormanului (13 aprilie 2008), Preasfinţitul Părinte Ambrozie, Episcopul Giurgiului (13 aprilie 2008), Preasfinţitul Părinte Sebastian, Episcopul Slatinei şi Romanaţilor, de două ori (13 aprilie 2008 şi 15 aprilie 2018), Preasfinţitul Părinte Daniil, Episcop administrator al Episcopiei Daciei Felix (13 aprilie 2008), Preasfinţitul Părinte Siluan, Episcopul Ortodox Român al Ungariei, de trei ori (24 iunie 2009, 29 aprilie 2011 şi 17 aprilie 2015), Preasfinţitul Părinte Macarie, Episcopul Ortodox Român al Europei de Nord, de trei ori (9 februarie 2014, 5-7 decembrie 2015 şi 27 iulie 2016), Preasfinţitul Părinte Mihail, Episcopul Ortodox

Român al Australiei şi Noii Zeelande (29 octombrie-2 noiembrie 2015), Preasfinţitul Părinte Irineu Bistriţeanul, Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului şi Clujului (13 aprilie 2008), Preasfinţitul Părinte Gurie Gorjanul, Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Craiovei (13 aprilie 2008), Preasfinţitul Părinte Iustin Sigheteanul, Arhiereu Vicar al Episcopiei Maramureşului şi Sătmarului, de trei ori (13 aprilie 2008, 18 octombrie 2012 şi 14 septembrie 2013), Preasfinţitul Părinte Timotei Sătmăreanul, Arhiereu Vicar al Episcopiei Maramureşului şi Sătmarului (17 august 2018).

Din afara ţării ne-au vizitat: Înaltpreasfinţitul Părinte Stefanos, Mitropolitul Primat al Tallinnului şi a toată Estonia (5-9 mai 2016), Înaltpreasfinţitul Părinte Ambrozie, Mitropolitul Ortodox de Helsinki, de 4 ori (10-14 aprilie 2008, 11-14 octombrie 2013, 23-27 septembrie 2016 şi 8-10 septembrie 2018), Înaltpreasfinţitul Părinte Athenagoras, Mitropolitul Ortodox al Mexicului, de două ori (26-29 august 2016 şi 12-17 august 2017), Înaltpreasfinţitul Părinte Ignatios, Mitropolitul Ortodox al Madagascarului (16-19 aprilie 2015), Preasfinţitul Părinte Qais, Episcop de Erzurum şi vicar al Patriarhiei Antiohiei (3-5 decembrie 2016) şi Preasfinţitul Părinte Makarios, Episcop de Hristopolis şi Vicar al Patriarhiei Ecumenice de Constantinopol (2-5 decembrie 2017).

În sinteză, în Episcopia noastră, de la înfiinţarea acesteia, am avut ca şi oaspeţi: un patriarh, nouă mitropoliţi, doi arhiepiscopi şi nouăsprezece episcopi.

Episcopia noastră cultivă relaţii excelente şi a încheiat, în unele cazuri, parteneriate externe foarte favorabile cu diverse eparhii sau parohii ortodoxe, asociaţii sau fundaţii religioase din afara ţării, concretizate în numeroase vizite peste hotare ale ierarhului sau ale unor delegaţii eparhiale. Ţinând cont de situaţia economică precară a Episcopiei noastre, niciuna dintre vizite

nu a fost decontată din banii Centrului Eparhial, ci toate au fost suportate de partenerii externi sau din donațiile unor binefăcători din țară sau din străinătate.

În urma acestor legături şi contacte, Episcopia noastră a primit din partea fundației Diakonia din Neuendettelsau suma de 19.000 de euro, un camion, aparatură medicală, mobilier, articole de îmbrăcăminte, încălțăminte etc. La inițiativa conducerii Diakoniei din Neuendettelsau, am trimis la studii în Germania un număr de 24 de tineri. Din partea Parohiei Ortodoxe Române „Sfânta Maria" din Anaheim, California, S.U.A. am încasat un cec de 5.000 de dolari; o doamnă din această parohie a oferit Episcopiei noastre suma de 10.000 de dolari; iar o asociație ortodoxă din Filiro, Grecia, ne-a trimis două tiruri cu articole de îmbrăcăminte, încălțăminte, alimente etc.

La invitația conducerii Diakoniei din Neuendettelsau, trei grupuri de aproximativ 25 de persoane din eparhia noastră s-au deplasat în Germania, timp de 5 zile (în anul 2009, 2011 şi 2014), având asigurate transportul, cazarea, mesele, precum şi banii de buzunar.

La relațiile externe ale Episcopiei noastre menționăm: 12 vizite în Germania (mai 2008, septembrie-octombrie 2009, septembrie 2011, martie 2012, mai 2013, martie 2014, octombrie 2014, martie 2015, septembrie 2015, martie 2016, septembrie 2017 şi martie 2018), 4 în Statele Unite ale Americii (octombrie 2008, aprilie 2010, iulie 2010 şi noiembrie 2011), două în Noua Zeelandă (noiembrie 2013 şi aprilie 2015), două în Spania (iunie 2010 şi noiembrie 2016), două în Finlanda (iulie 2012 şi august 2015), una în Grecia (noiembrie 2009), una în Africa de Sud (ianuarie 2013 - unde episcopul Sălajului a sfințit prima piatră de temelie a unei biserici româneşti de pe continentul african), una în Serbia (iunie 2013), una în Australia (noiembrie 2013), una în Suedia (iulie 2014), una în Madagascar (martie-

aprilie 2017), una în Estonia (august 2017) şi una în Mexic şi Guatemala (aprilie 2018).

Pe lângă aceste vizite externe ale unor delegaţi ai eparhiei noastre, consemnăm şi 4 participări la conferințe sau evenimente internaționale: două în Grecia (septembrie-octombrie 2008 şi iunie 2013), una în Iran (mai 2016), precum şi una la lucrările Sfântului şi Marelui Sinod al Bisericii Ortodoxe din Creta, Grecia (iunie 2016).

De asemenea, Centrul Eparhial al Episcopiei Sălajului a organizat două pelerinaje în Israel şi Palestina (în noiembrie 2008 şi în noiembrie 2017).

Din cele menționate constatăm că, în cei 10 ani de existență ai eparhiei noastre, delegaţii ale Episcopiei Sălajului s-au deplasat în 17 țări de pe toate cele 5 continente ale lumii.

3. Activitatea social-filantropică

Din anul 2008, activitățile cu caracter social s-au amplificat şi diversificat în eparhia noastră, adresându-se unui număr tot mai mare de persoane şi de problematici sociale, generate de transformările profunde prin care a trecut întreaga societate românească. Fenomenul îmbătrânirii populației şi migrația, evidente mai ales în mediul rural, au fost motivele pentru care, la nivelul Episcopiei noastre, a fost creată o rețea de servicii de îngrijire la domiciliu, în care au fost implicate 16 parohii. Anual, au beneficiat de aceste servicii, în medie, peste 200 de vârstnici.

Pentru persoanele de vârsta a treia care au nevoie de sprijin permanent, au fost deschise două centre rezidențiale, la Românaşi (acesta fiind cel mai mare centru de servicii sociale din Transilvania) şi Bic. Împreună, cele două centre au o capacitate de 85 de locuri.

În aceşti ani, la Românaşi, Zalău şi Şimleu Silvaniei au fost inaugurate 3 centre de zi pentru 100 de copii. La Iaz a fost dată în folosință o nouă clădire pentru copiii care beneficiază de servicii în regim rezidențial. Dotările din cadrul centrului „Sfântul Pantelimon" al Mănăstirii Bic unde funcționează, de asemenea, o şcoală şi o grădiniță socială pentru 20 de copii, au fost aduse la standardele impuse de legislația actuală.

În Şimleu Silvaniei a fost deschisă o cantină socială, care oferă hrană pentru 50 de persoane zilnic. În cadrul Centrului de Servicii Sociale Multifuncționale „Filantropia" din Şimleu Silvaniei au fost inaugurate 4 locuințe de tranzit, iar la Asociația „Filantropia Porolissum" din Zalău funcționează un serviciu specializat pentru adicții. Pentru a creiona paleta de servicii sociale acreditate din Episcopia Sălajului trebuie amintite, de asemenea, activitățile adresate persoanelor care se confruntă cu situații de risc social, în care au fost implicați anual între 38 şi 64 de angajați.

Toată această activitate a fost realizată prin strădania preoților care coordonează birourile sociale din cadrul protoieriilor, mănăstirilor, parohiilor şi a centrului eparhial din cele 23 de unități de cult acreditate ca furnizori de servicii sociale, precum şi prin implicarea celor 86 de angajați, 432 de voluntari şi 18 preoți misionari din cadrul Sectorului Social-Filantropic al Episcopiei Sălajului.

În ceea ce priveşte activitățile neacreditate, Sectorul Social al Episcopiei Sălajului a inițiat în aceşti ani 261 de proiecte sociale, adresate copiilor, adolescenților, adulților şi vârstnicilor, după cum urmează: 164 de elevi au fost implicați în activități de voluntariat prin Centrul „Sfântul Nicolae", în activități de mentorat prin Centrul Şcolar pentru Educație Incluzivă sau în acțiuni de prevenire şi combatere a consumului de substanțe psihotrope, de promovare a valorilor creştine, precum şi în

activități de ajutorare a oamenilor sărmani. 72 de elevi au primit burse de studiu în valoare de 48.600 lei, 554 au fost ajutați cu rechizite, echipament sportiv şi uniforme, iar 184 de copii au primit, în ajunul marilor sărbători, pachete cu alimente, articole de îmbrăcăminte şi încălțăminte noi. 11 copii şi două şcoli - Şcoala cu clasele I-IV din Borza şi Liceul Ortodox „Sfântul Nicolae" din Zalău - au primit calculatoare gratuit, iar două clase ale Liceului Ortodox au fost dotate cu mobilier nou, constând în bănci şi scaune pentru elevi.

Proiecte pentru adulți: 43 de persoane cu probleme grave de sănătate au fost ajutate cu suma de 213.000 lei. 41 de persoane cu dizabilități locomotorii au primit dispozitive care să le faciliteze deplasarea, iar 64 de persoane cu probleme de vedere au primit Biblia pe suport audio. Peste 6.000 de persoane aflate în nevoi au primit ajutor material şi financiar, cu ocazia sărbătorilor creştine. 359 de persoane au primit consiliere şi au fost informate în problemele legate de violența în familie, consumul de alcool, creşterea şi educarea copiilor, calificare/recalificare în domeniul social. Prin colectele realizate în parohiile din eparhia noastră, 33 de familii din Sălaj, 250 de familii din județul Olt şi 100 de familii din Suceava au primit ajutoare în urma inundațiilor.

Proiecte pentru vârstnici: 391 de persoane care se confruntă cu singurătatea sau cu probleme financiare au primit sprijin material şi financiar şi 2.370 de familii aflate în nevoi au primit ajutor din partea comunităților parohiale.

Pentru susținerea întregii activități de asistență socială şi filantropică, în această perioadă, la nivelul Episcopiei Sălajului a fost cheltuită suma de 7.277.160 lei, din care 3.440.318 din fonduri publice, sub formă de subvenții sau sprijin financiar pentru activități sociale, iar cea mai mare parte a acestor cheltuieli a fost asigurată din fondurile proprii ale unităților de cult implicate, prin donații, sponsorizări sau colecte.

4. Activitatea economică

În ziua de 30 noiembrie 2007, Consiliul Județean Sălaj a pus la dispoziția Episcopiei noastre, pe termen de 10 ani, spațiile în care centrul eparhial şi-a desfăşurat activitatea timp de patru ani şi jumătate. Între ianuarie-mai 2008 a avut loc reabilitarea şi reamenajarea încăperilor respective, care au fost dotate cu mobilierul necesar, cu aparatura electronică şi cu toate cele necesare bunului mers al unei Eparhii.

În anul 2008, în curtea Centrului Eparhial de pe strada Avram Iancu nr. 29 au fost ridicate două garaje şi un foişor.

În toamna anului 2010 a fost achiziționat de către Episcopie un teren cu suprafața de 2,60 hectare, în zona „Sub Meseş" din Zalău, în vederea construirii sediului eparhial. În primăvara anului 2011 am fost nevoiți să mai cumpărăm lângă pământul Episcopiei un teren de 52 de ari, pentru a avea drum de acces către proprietate.

În 7 septembrie 2010 s-a sfințit piatra de temelie pentru clădirea Centrului Eparhial, lucrările fiind efectuate într-un ritm accelerat, până în anul 2013. În 12 septembrie 2012 s-a sfințit şi piatra de temelie a paraclisului Centrului Eparhial, care a fost pictat, fiind achiziționate candelabrele, iconostasul, mobilierul bisericesc, covoarele şi toate cele necesare săvârşirii sfintelor slujbe. În paralel, au fost dotate cu mobilierul necesar reşedința episcopală, birourile, camerele de oaspeți, sala de conferințe şi magaziile, unele spații fiind înzestrate cu aparate de aer condiționat. În urma finalizării lucrărilor, Centrul Eparhial a fost sfințit de către Preasfințitul Părinte Petroniu, în 18 octombrie 2012, în prezența Înaltpreasfințiților Părinți Mitropoliți Laurențiu al Ardealului şi Andrei al Clujului, Maramureşului şi Sălajului, precum şi a Preasfințitului Părinte Iustin Sigheteanul, Arhiereu Vicar al Episcopiei Maramureşului şi Sătmarului. În 28 noiembrie

2012, Preasfințitul Părinte Petroniu s-a mutat în noul sediu, iar aparatul administrativ al Episcopiei Sălajului a început să-şi desfăşoare activitatea aici din data de 3 decembrie 2012.

Toată munca depusă a fost încoronată cu sfințirea paraclisului Centrului Eparhial de către Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, alături de Înaltpreasfințitul Părinte Andrei, Mitropolitul Clujului, Maramureşului şi Sălajului, Preasfințitul Părinte Sofronie, Episcopul Oradiei, Preasfințitul Părinte Petroniu, Episcopul Sălajului şi Preasfințitul Părinte Iustin Sigheteanul, Arhiereu Vicar al Episcopiei Maramureşului şi Sătmarului, în ziua de 14 septembrie 2013.

Dacă la data respectivă lucrările la sediul Centrului Eparhial au fost finalizate, cele din curtea palatului administrativ au continuat, pentru crearea condițiilor optime de desfăşurare a activităților zilnice.

Al doilea segment al străzii Tipografilor, care duce la Centrul Eparhial, a fost redenumit, primind numele de strada Episcopiei şi a fost asfaltat de către unii sponsori.

A fost ridicat gardul din beton şi fier forjat (baza şi stâlpii acestuia fiind placați cu cărămidă aparentă), a fost montat un gard metalic (în partea dinspre pârâu a proprietății), precum şi cele două porți de acces.

În curtea Centrului Eparhial au fost asfaltate drumurile de acces din fața şi din spatele clădirii, fiind amenajată o parcare cu copertină, au fost ridicate trei ziduri de sprijin, în jurul palatului episcopal au fost turnate rigole şi trotuare, iar în curte două alei de acces (între clădire şi anexă, între drumul din față şi iaz), au fost construite două foişoare, a fost montat un parc fotovoltaic pentru asigurarea curentului electric necesar întregii proprietăți, s-a efectuat un foraj de mare adâncime pentru asigurarea apei potabile, a fost realizat iluminatul ormanental al clădirii, precum

şi cel al întregii proprietăţi, pe frontispiciul clădirii a fost montat un vultur bicefal, realizat din bronz, au fost instalate trei ţevi subterane de scurgere, de mari dimensiuni, până în pârâu şi fosa septică, au fost amenajate spaţiile verzi cu flori, sute de pomi fructiferi, viţă de vie, arbuşti ornamentali şi gazon.

De asemenea, a fost amenajată gospodăria, fiind construite: o clădire anexă, hambarul de lemne, cinci solarii, un iaz de peşte, zona cultivabilă a fost îngrădită şi o mare parte a ei a fost acoperită cu plasă antigrindină, fiind realizat un sistem de irigare. A fost turnat un rezervor subteran de apă, de 14.000 de litri. În acelaşi timp, au fost procurate 9 bazine de apă, a câte 2.000 de litri fiecare, precum şi un bazin de inox, de 5.000 de litri. Totodată au fost achiziţionate utilajele pentru efectuarea lucrărilor curente în curtea şi în grădina Centrului Eparhial (un tractoraş cu remorcă, două maşini pentru tuns gazonul, o motocoasă şi un motocultor). Tot în zona gospodăriei a fost montată o centrală termică la microferma de pui.

Pentru deplasările chiriarhului şi ale celor din administraţia eparhială au fost obţinute, prin sponsorizare, două autoturisme Volkswagen Sharan.

În anul 2016 au fost efectuate unele lucrări de renovare la sediul Centrului Eparhial.

Pe scurt, acestea sunt realizările Episcopiei Sălajului în cei zece ani de existenţă.

Cultură, teologie şi preocupări biblice în Transilvania[1]

Teza de doctorat a Părintelui Ionuț Pop, Consilierul Economic al Episcopiei Sălajului, intitulată: „Preocupări biblice în şcolile teologice din Transilvania în perioada 1848-1918”, alcătuită în cotutelă sub îndrumarea profesorilor Facultăţii de Teologie Ortodoxă şi ai Facultăţii de Istorie şi Filosofie din cadrul Universităţii Babeş-Bolyai din Cluj-Napoca, este o lucrare serioasă, amplă, de anvergură, bine-venită şi chiar necesară în cunoaşterea temeinică a subiectului abordat, în arealul transilvan, de la revoluţia din 1848 până la unirea Ardealului cu România.

Primul capitol al cărţii înfăţişează învăţământul confesional din Transilvania în perioada menţionată, care demonstrează din plin lupta grea, dusă şi câştigată, de marele Ierarh Andrei Şaguna pentru culturalizarea românilor ardeleni, care numai în intervalul 1850-1856 a ridicat 339 de şcoli ortodoxe, în care preoţii parohi erau directori, iar protopopii inspectori. Mitropolitul Andrei Şaguna a alcătuit, chiar şi programele şcolare, pentru a avea un sistem de învăţământ unitar, înfiinţând şi cursuri pentru adulţii care nu avuseseră şansa de a învăţa carte în copilărie.

Ne este prezentat învăţământul confesional ortodox, cu renumita şcoală din Şcheii Braşovului, dar şi Institutul

[1] Acest cuvânt înainte a apărut în volumul „Preocupări biblice în şcolile din Transilvania 1850-1918” publicat de Pr. Dr. Ionuţ Pop, la Editura Episcopiei Sălajului „Credinţă şi viaţă în Hristos”, Zalău, 2014.

clerical-pedagogic de la Sibiu, precum şi Institutul Teologic de la Arad.

De asemenea, este menţionat şi învăţământul confesional greco-catolic, înfiinţat la Blaj, de episcopul Petru Pavel Aaron, în 1754, care era alcătuit la început din cele trei şcoli: de obşte, latinească şi preoţească, unde a luat fiinţă ulterior gimnaziul, prima şcoală de studii superioare din România. În acelaşi subcapitol citim şi despre Seminarul Leopoldin de la Oradea.

În cel de-al doilea capitol al tezei sale de doctorat Părintele Ionuţ Pop vorbeşte despre Şcolile Teologice din Transilvania şi interesul pentru studiul biblic. Cel dintâi este prezentat Institutul Teologic de la Sibiu, înfiinţat de episcopul Vasile Moga, în 1811, cu o durată iniţială a studiilor de şase luni, care a fost ridicată la un an în 1849, în timpul lui Andrei Şaguna. În 1853-1854 cursul clerical avea doi ani, iar cel pedagogic un an, iar apoi din 1861-1862 studiile teologice au ajuns la trei ani.

Autorul tezei de doctorat aminteşte marii profesori care au predat la acest Institut, dar şi elitele intelectuale ardelene care au studiat aici.

Studiul biblic a fost introdus la Institutul de la Sibiu ca disciplină aparte în anul şcolar 1854-1855.

Institutul Teologic de la Arad a fost înfiinţat în 1812 ca şcoală preparandială, cu o durată de 15 luni, iar din 1822 s-au organizat aici şi cursuri clericale. Din 1826-1827 cursurile se ridică la trei ani. Studiul biblic s-a predat aici din 1822, an în care au fost înfiinţate şcoli clericale la Arad, Timişoara şi Vârşeţ. La Vârşeţ existau două secţii, de limbă română şi sârbă.

În 1865 a fost reînfiinţată Episcopia Caransebeşului, iar episcopul Ioan Popasu a mutat în localitatea de reşedinţă a acesteia secţia română a Institutului Teologic de la Vârşet, cu o durată a studiilor de doi ani, iar ulterior de trei. Discipline biblice au fost predate aici de la început, cel mai prolific autor

de manuale şi cursuri teologice fiind arhimandritul Iosif Iuliu Olaru, primul doctor în teologie de la Cernăuţi.

Şcolile teologice greco-catolice de la Blaj au fost deschise în 1745 de episcopul Petru Pavel Aaron, totuşi abia după 1840 avem dovezi că funcţiona aici şi o instituţie de învăţământ superior. Printre disciplinele predate aici se număra şi studiul biblic.

Părintele Ionuţ Pop aminteşte despre activitatea tipografiei de la Blaj, începută în anul 1756, în care a fost tipărită în 1795 Biblia lui Samuil Micu, dar şi despre profesorii de la Blaj, printre care se găsesc nume mari ale culturii române.

În capitolul al treilea al tezei de doctorat sunt menţionaţi profesorii de studii biblice din şcolile teologice româneşti din Transilvania. La Sibiu au predat aceste discipline: Dimitrie Eustatievici, Gheorghe Lazăr, Ioan Moga, Grigore Pantazi, Ioan Hannia, Ilarion Puşcariu, Ioan Ghibu şi Aurel Crăciunescu. La Arad au fost profesori: Ageu Ioan, Ciorogariu Roman Romul, Papp Ioan Ignatie, Popescu Adrian, Popovici Gheorghe, Raţ Gherasim, Rusu Ioan şi Suciu Iustin. La Caransebeş sunt amintiţi: Filaret Musta, Iosif Iuliu Olariu, Zeno Munteanu, Ioan David şi Mircea Chialda. Dintre profesorii greco-catolici de la Blaj, Oradea şi Gherla sunt pomeniţi: Samuil Micu, Timotei Cipariu, Gavrilă Pop şi Victor Szmigelski.

Cel de-al patrulea capitol al tezei de doctorat este dedicat literaturii biblice ortodoxe din Transilvania în perioada 1850-1918.

Din presa eclezială ortodoxă sunt menţionate „Foaia duminicii”, care a apărut pe parcursul anului 1837, urmată de „Foaia literară”, iar apoi de Gazeta de Transilvania. La Blaj au fost publicate „Organul luminării”, în 1847, şi „Învăţătorul poporului”, în 1848.

Dintre cele 80 de ziare şi reviste româneşti care au apărut după 1850 în Transilvania, 12 au fost bisericeşti, cel mai important dintre acestea fiind „Telegraful român", care a fost editat pentru prima dată în 1853, tematica abordată în presa eclezială din Ardeal fiind foarte diversificată.

Un subcapitol al cărții a fost dedicat de Părintele Ionuț Pop manualelor de studiu biblic din şcolile teologice. Aici citim că la început acestea nu existau, ori se găseau doar în manuscris, abia în 1823 apărând la Institutul Teologic de la Arad manualul lui Miron Romanul intitulat: „Tâlcuirea Sfintei Scripturi", care a fost urmat de altele.

Alt subcapitol al tezei de doctorat aminteşte despre preocupările biblice reflectate în Revista Teologică de la Sibiu, în perioada 1907-1916, fiind menționate studiile şi articolele mai elevate ale lui Aurel Crăciunescu, Romulus Cândea, Septimiu Sever Secula, Nicolae Bălan, Simeon Popescu şi Aurel Popoviciu. Sunt prezentate, de asemenea, şi recenziile în domeniu, precum şi traducerile biblice apărute în această revistă.

Cel de-al cincilea capitol al tezei de doctorat se numeşte: „Circulația şi receptarea Sfintei Scripturi în secolul al XIX-lea în Transilvania şi Principatele Române", în care autorul face o prezentare generală a literaturii religioase până în secolul al XIX-lea. Dintre primele texte biblice traduse în limba română sunt amintite: Codicele Voronețean, Psaltirea Şcheiană, Psaltirea Voronețeană şi Psaltirea Hurmuzachi.

Sunt prezentate apoi cu lux de amănunte Noul Testament de la Bălgrad, din 1648, care reprezintă prima traducere integrală a acestei cărți sfinte în limba română, Biblia de la Bucureşti din 1688, Biblia de la Blaj din 1793-1795, precum şi Biblia lui Andrei Şaguna din 1856-1858. Autorul insistă pe cea din urmă, redând inclusiv controversa dintre Andrei Şaguna şi Ion Heliade Rădulescu.

Teza de doctorat a Părintelui Ionuț Pop este o lucrare considerabilă şi foarte bine argumentată, utilizând o bogată bibliografie, care se regăseşte citată din abundență în cele 810 note de subsol.

Îl felicităm călduros pe autor şi recomandăm cartea tuturor celor interesați.

Liceul Ortodox „Sfântul Nicolae" din Zalău, douăzeci de ani de existență[1]

Liceul Ortodox „Sfântul Nicolae" din Zalău sau Seminarul Teologic Liceal Ortodox, cum se numea odinioară, a împlinit anul acesta douăzeci de ani de existență, moment de aleasă sărbătoare şi de bilanț.

De câte ori mă gândesc la o şcoală cu profil teologic îmi vin în minte cuvintele Părintelui Dumitru Stăniloae, care dorind să urmeze teologia, a fost „descurajat de afirmația unui coleg din liceu, că pentru teologie n-are ce învăța mai multă vreme decât o jumătate de zi"[2]. Plecând de la aceste cuvinte, mă văd nevoit să lămuresc ce înseamnă „teologia", pentru a înțelege cât de limitată era gândirea tânărului pe care l-am citat. Termenul „teologie" este format din cuvintele greceşti: „Teos" (Θεός), care înseamnă „Dumnezeu" şi „logos" (λόγος), care se traduce prin: „cuvânt", „ştiință", deci „teologia" este ştiința despre Dumnezeu. Spre deosebire de orice disciplină de pe fața pământului, care studiază tainele lumii acesteia, teologia ne învață tainele lui Dumnezeu, Care este infinit, deci şi teologia este infinită. Părintele Simeon de la Mănăstirea Essex spunea: „Toți oamenii cred că ar trebui să studieze teologia, pentru că

---

[1] Acest cuvânt înainte a fost publicat în volumul „Liceul Ortodox «Sfântul Nicolae» din Zalău - 20 de ani de învățământ teologic în Sălaj", apărut la Editura Episcopiei Sălajului „Credință şi viață în Hristos", Zalău, 2014.

[2] **Preot Profesor Dumitru Stăniloae**, *Iubiții mei frați sibieni!*, în volumul: «Persoană şi comuniune. Prinos de cinstire Preotului Profesor Academician Dumitru Stăniloae, 1903-1993», Editura şi tiparul Arhiepiscopiei Ortodoxe a Sibiului, Sibiu, 1993, p. 635.

toată cultura şi civilizaţia decurg din ea. Consider că teologia este regina ştiinţelor. Toată lumea, deci, ar trebui să studieze teologia"[1]. Cu toate acestea, Sfântul Grigorie de Nyssa ne atrage luarea aminte că „teologia este un munte înalt şi greu de urcat. De abia se poate ajunge la poalele lui şi aceasta o poate face numai cel puternic".

Teologia însă nu înseamnă doar teorie, ci şi faptă, de aceea Evagrie Ponticul a afirmat: „Dacă eşti teolog, te rogi cu adevărat şi dacă te rogi cu adevărat, eşti teolog", iar Sfântul Maxim Mărturisitorul a spus şi el că „teologia fără fapte este teologia demonilor".

Unul dintre cei mai mari cateheţi ai Bisericii Ortodoxe Române, Părintele Mihail Bulacu, pornind de la experienţele şi mărturiile Sfinţilor Părinţi, a surprins foarte bine legătura dintre cunoaşterea lui Dumnezeu şi a adevărurilor religioase prin revelaţie de sus, prin credinţa şi raţiunea umană, şi raportul acestora cu vieţuirea omului în Dumnezeu, prin virtuţi, spunând că: „Mântuitorul a adus în lume adevărul dumnezeiesc cel nedescoperit fiinţei omeneşti, adevăr care se adresează nu numai raţiunii omeneşti, ci întregii vieţi sufleteşti a omului, instituindu-se astfel adevărata şcoală a vieţii creştine"[2]. „Cunoaşterea lui Dumnezeu şi toate cunoştinţele religioase în general, nu pot rămâne ceva independent de restul vieţii, ci se obţin pentru viaţa întreagă, dintr-o parte în cealaltă, de aceea creştinul nu este un simplu intelectualist, ci viaţa sa este împodobită de virtuţi, ca fiice ale credinţei. Şcoala catehetică patristică este şcoala activă integrală, care tinde a ridica în

[1] *Celălalt Noica*, Ediţie îngrijită de Pr. Eugen Drăgoi şi Pr. Ninel Ţugui, Editura Anastasia, 1994, p. 191.

[2] **Preot Mihail Bulacu**, *Şcoala catehetică patristică: bază de orientare pentru actuala şcoală catehetică. Studiu introductiv în Catehetica ortodoxă*, Tipografia Diecezană, Oradea, 1928, p. 9.

fiecare suflet o credință ce porneşte dintr-o deplină convingere, o iubire creştină dusă până la jertfă şi o voință permanent radiatoare de acțiuni creştine”[1].

„Sfinții Părinți socotesc facultatea de a cunoaşte a sufletului omenesc ca pe un dar, pe care omul trebuie să-l pună în lucrare. Dumnezeu a dat omului rațiunea, pe care omul nu trebuie s-o țină în nelucrare. Omul a primit un suflet rațional, prin care să poată cunoaşte pe Dumnezeu, să pătrundă natura lucrurilor prin cercetare, pentru a putea culege fructele dulci ale înțelepciunii. Nimic nu poate fi mai preţios decât ştiința, spune Sfântul Ioan Damaschin, căci ştiința este lumina sufletului înțelegător, după cum ignoranța este pentru el întuneric. Cunoaşterea are două izvoare, care sunt complet deosebite unul de altul, sensibilul şi raționalul”[2].

„Dumnezeu este o realitate pe care o putem cunoaşte, spune Sfântul Grigorie de Nazianz. Însăşi credința văzută ne vorbeşte despre existența unui Dumnezeu, care este ființa cea mai înaltă care a creat şi susține toate. Dar tocmai când ajungem să recunoaştem în chip vădit că Dumnezeu există, atunci ne dăm seama că nu putem să ajungem la deplina înțelegere, ce este Dumnezeu. Vederea lui Dumnezeu în esența Lui nu este cu putință nici a fi descrisă, nici a fi cercetată. Noi îl recunoaştem pe Dumnezeu din depărtare, nu din față; Îl vedem ca pe strălucirea soarelui în apele mării”[3]. „Cunoaşterea lui Dumnezeu prin descrieri şi nume pe care I le atribuim, nu poate fi cunoaşterea absolută, căci ceea ce afirmăm numai după descrierile ideilor noastre nu are ființă decât în nume şi cuvinte, care dispar odată cu ecoul lor”[4]. „Numai unul

---

[1] **Ibidem**, p. 63.
[2] **Ibidem**, p. 65.
[3] **Ibidem**, pp. 67-68.
[4] **Ibidem**, p. 68.

născut Fiul lui Dumnezeu şi Duhul Sfânt pot cunoaşte fiinţa lui Dumnezeu; noi însă numai de la operele lui Dumnezeu ne putem înălţa către El. Singur Dumnezeu este soarele luminător al sufletelor. Numai în lumina Sa putem cunoaşte adevărul şi judeca peste tot. După cum cu ochiul trupesc nu putem vedea nimic dacă soarele nu îşi răspândeşte razele sale, tot aşa nu putem să cunoaştem un adevăr inteligibil, fără lumina cea inteligibilă a lui Dumnezeu, soarele cunoştinţei noastre. Dumnezeu este lumina supremă şi inaccesibilă, pe care n-o poate nimeni înţelege cu mintea şi nici exprima cu cuvântul, spune Sfântul Ioan Damaschin. De aceea revelaţia dumnezeiască este indispensabilă faţă de puterea de cunoaştere a omului în materie de adevăruri dumnezeieşti. Dumnezeu nevoind să lase pe om în totală neştiinţă, a dat mai întâi Legea prin profeţi şi pe urmă prin unicul Său Fiu, Domnul şi Mântuitorul nostru Iisus Hristos, care ne-a dat cunoaşterea lui Dumnezeu potrivit cu capacitatea noastră de înţelegere, însă cunoaşterea deplină a lui Dumnezeu trece dincolo de domeniul raţiunii omeneşti, completându-şi necunoscutul pe calea revelaţiei dumnezeieşti"[1]. „Această cunoaştere venită prin Iisus Hristos se primeşte însă nu numai cu ajutorul raţiunii, pe care singură am văzut-o neputincioasă, ci şi cu ajutorul credinţei, căci raţiunea se pleacă în faţa credinţei pentru pătrunderea adevărului absolut. Raţiunea este mijlocul cu care Dumnezeu a înzestrat sufletul omului ca să cunoască adevărul. Această raţiune omenească are o participare naturală şi a luminii divine, însă aceasta se înţelege numai în faptul că natura omenească este creată după chipul lui Dumnezeu. Revelaţia însă este manifestarea unei lumini adăugate, pe motiv că raţiunea n-avea încă un adevăr stabilit în chip clar, sau mai curând că ea era încă neputincioasă pentru a înţelege

[1] **Ibidem**, pp. 70-71.

adevărul etern. Opera lui Iisus Hristos este o operă de revelare şi învăţătură, în afară de cea a răscumpărării şi a împăcării omului cu Dumnezeu. Cunoaşterea desăvârşirii fiinţei lui Dumnezeu nu ne-o poate da decât Dumnezeu, fiindcă natura noastră este pieritoare şi slabă, puterea noastră inconştientă, cuvântul nostru nesigur"[1]. „Prin urmare lumina cuvântului lui Dumnezeu, venită prin învăţătura demnă de crezare a lui Iisus Hristos, desăvârşeşte puterile noastre sufleteşti în procesul cunoaşterii divine. Această desăvârşire însă nu anihilează puterea noastră de cunoaştere, ci-i sprijină mersul ei treptat către Dumnezeu. Cunoaşterea relativă se opreşte la orizontul lumii create, la «primum cognitum», de la care apoi, datorită luminii divine, cunoaşterea ajunge la Dumnezeu, adică la cunoaşterea completă. Avem deci cunoaşterea naturală şi cunoaşterea supranaturală, folosindu-ne în procesul acestei cunoaşteri, atât de raţiunea noastră omenească, cât şi de autoritatea divină. Acest fapt este afirmat de Fericitul Augustin când spune, că tot ce învăţăm, tot ce cunoaştem este prin «autoritate» şi prin «raţiune». Autorităţii îi corespunde «credinţa», iar raţiunii «ştiinţa». Autoritatea ne dă adevărul pe care-l primim prin credinţă. Pe această cale se mijloceşte cunoaşterea ştiinţifică, în aşa chip că adevărul primit pe calea autorităţii, se înalţă la înţelegerea ştiinţifică. Aşadar cunoaşterii raţionale îi precede cunoaşterea din autoritate"[2].

„Credinţa şi raţiunea sunt după cum am văzut, cele două mijloace întrebuinţate în procesul cunoaşterii lui Dumnezeu, una plecând de la om şi cealaltă întemeindu-se pe autoritatea divină. Credinţa este, după Clement Alexandrinul, fundamentul deplinei cunoaşteri creştine: «Dacă nu veţi crede nu veţi înţelege», afirmă acesta. Credinţa este începutul acţiunii, ea

---

[1] **Ibidem**, p. 72.
[2] **Ibidem**, p. 73.

fiind temelia unei hotărâri cugetate, adică luându-se hotărârea pe baza credinței. Între credință şi rațiune este mare deosebire, căci rațiunea formulează cunoştințe despre care se poate cineva îndoi, iar credința primeşte numai adevăruri sigure şi în afară de orice controverse. Cea mai înaltă demonstrație pe cale ştiințifică inspiră credință, prin înfățişarea Sfintei Scripturi în sufletele celor ce doresc să învețe. Cunoaşterea temeinică implică deci participarea credinței şi a rațiunii. Rațiunea nu poate fi neglijată, căci ea este conducătorul de seamă al sufletului. Între cunoaşterea rațională şi credință, este deci un strâns raport şi amândouă laolaltă dau caracterul adevăratei gnoze creştine. Credința este însă condiția supremă a cunoaşterii lui Dumnezeu, căci domeniul transcedental al cunoaşterii se sprijină în primul rând pe credință. A crede că Iisus Hristos este Fiul lui Dumnezeu, că El a venit, că s-a întrupat în vederea unui anumit scop, că a suferit, acesta este obiectul credinței. A trece de la aceste acte şi a ne întreba ce este Fiul, a încerca să înțelegem natura Sa, acesta este domeniul cunoaşterii sau al gnozei, după cum afirmă Clement Alexandrinul"[1].

„Credința acceptă faptele, gnoza raționează asupra faptelor. În adevăr credința este cunoaşterea concisă pentru toți doritorii de a cunoaşte. Cunoaşterea este însă demonstrația puternică şi constantă pentru toți acei care şi-au însuşit-o prin credință, care prin învățătura divină s-a clădit şi trece ca ştiință statornică şi înțeleasă"[2]. „Dacă în adevăr credința este prima treaptă de la care sufletul începe să înainteze pentru a ajunge până la contemplarea lui Dumnezeu, dacă credința trebuie deci considerată ca germenul gnozei creştine, atunci credința niciodată nu poate fi un obstacol pentru cercetare. Este deci o anumită măsură şi până unde poate înainta cercetarea, de unde

[1] **Ibidem**, pp. 74-75.
[2] **Ibidem**, p. 75.

putem înainta numai pe calea credinței. Credința şi rațiunea se completează una pe alta, fără a se exclude în procesul cunoaşterii. Credința şi gnoza colaborează laolaltă în procesul cunoaşterii religioase, ambele construind. Deşi credința trebuie să preceadă rațiunea, totuşi atunci când suntem preocupați de cunoaşterea ştiințifică a cuprinsului adevărurilor revelate, ştiința trebuie să preceadă credinței, şi anume ştiința pentru formarea unei credințe din deplină convingere. Căci de fapt nu am putea să credem, când n-am şti ceea ce merită să fie crezut, adică ceea ce trebuie să credem. Revelația închide în sine asemenea adevăruri, la care nu se poate înălța puterea de înțelegere a rațiunii noastre şi pentru care nu putem avea o cunoştință complet ştiințifică. Putem ajunge la o speculație ştiințifică, dar aceste cunoştințe nu pot duce la deplina evidență a adevărului, căci ceea ce înțelegem putem să credem, dar nu tot ce credem putem să înțelegem. Singur Iisus Hristos este eternul nostru Învățător, în El trebuie nu numai să credem, dar şi învățătura Lui s-o înțelegem. Credința şi rațiunea sunt deci cele două trepte ale cunoaşterii adevărurilor revelate, care conlucrează spre a ajunge la deplina cunoaştere, ținând seama că cea dintâi este indispensabilă, iar cea de-a doua este condiționată de cea dintâi”[1].

„Sufletul omenesc în înălțarea sa către adevărurile revelate şi în procesul pregătirii pentru îndumnezeire nu poate rămâne numai la acțiunea rațiunii, ci are nevoie deopotrivă şi de colaborarea inimii. Focul credinței nu poate să fie întreținut numai de strălucirea adevărului revelat din domeniul transcendental, ci cere şi căldura inimii noastre. Iubirea, după Clement Alexandrinul, dă viață cunoştințelor religioa-

---

[1] **Ibidem**, p. 77.

se, iar în cunoaşterea şi iubirea lui Dumnezeu stă adevărata perfecţiune”[1].

„Curăţia sufletească şi afecţiunea religioasă în general ne apropie mai mult cu sufletul de Dumnezeu şi ne fac să-L putem cunoaşte mai bine. «Numai pe calea iubirii se poate înălţa omul mai mult către Dumnezeu», afirmă Fericitul Augustin. Afecţiunea şi iubirea noastră faţă de Dumnezeu sunt ca şi paşii, cu care ne apropiem de El. Nu-i de ajuns deci ca Dumnezeu să ne fi descoperit învăţătura pentru a o cunoaşte, ci trebuie să ne şi apropiem de El, cu căldura sufletului nostru. Prin înălţarea inimii către Dumnezeu ne apropiem de El, iar pentru a-L putea vedea mai clar trebuie să ne deschidem inima şi s-o avem curată prin puterea rugăciunii. Rugăciunea cuprinde în sine nu numai expresia cererii unui ajutor, ci şi curăţia inimii noastre, în care se poate oglindi mai uşor şi curăţia adevărului divin. Numai prin curăţia inimii noastre putem adânci şi intui misterele inexprimabile”[2]. „Toate cele arătate de marii cateheţi ne confirmă cuvintele divinului Pedagog, care le spunea oamenilor: «Fericiţi cei curaţi cu inima, că aceia vor vedea pe Dumnezeu» (Matei 5,8). Sfinţii Părinţi şi scriitorii bisericeşti din epoca patristică au pătruns secretul comuniunii elementului transcendent cu cel imanent, când au stăruit asupra metodei de a pregăti puterea imanentă. Metoda pe care au utilizat-o ei înşişi, au aplicat-o şi acelora pe care îi instruiau, afirmând că numai curăţenia morală a inimii poate duce la adâncimea cunoştinţei religioase, căci Dumnezeu a voit ca numai cei curaţi să cunoască adevărul”[3].

Tragem nădejdea că acest cuvânt deosebit de bogat îi va lămuri pe cei care cunosc „teologia” doar la suprafaţă.

---

[1] **Ibidem**, pp. 77-78.
[2] **Ibidem**, p. 79.
[3] **Ibidem**, p. 80.

Cu prilejul împlinirii a douăzeci de ani de existență a Liceului Ortodox „Sfântul Nicolae” din Zalău ne exprimăm bucuria şi satisfacția pentru realizările de excepție ale profesorilor şi elevilor acestuia, din trecut şi prezent, felicitându-i călduros, şi dorindu-le în continuare succes deplin în activitatea lor, acolo unde îi va rândui Dumnezeu în viață, aducându-le aminte cuvintele Sfântului Apostol Pavel: „Orice ați face, lucrați din toată inima, ca pentru Domnul şi nu ca pentru oameni, ştiind că de la Domnul veți primi răsplata moştenirii; slujiți-I Domnului Hristos” (Coloseni 3,23-24).

Cu arhiereşti binecuvântări,

†Petroniu
Episcopul Sălajului

Receptarea operei lui Evagrie Ponticul şi influenţa învăţăturii sale practice asupra Bisericii Răsăritene[1]

Ne bucură apariţia cărţii: „Remedii patristice pentru boli contemporane: Gândurile răutăţii şi tămăduirea lor. Perspective evagriene”, rodul ostenelilor Preacuviosului Părinte Arhimandrit Grighentie Oţelea, Stareţul Mănăstirii „Adormirea Maicii Domnului” de la Strâmba, judeţul Sălaj.

În teza sa de doctorat, intitulată: „Elemente dogmatice în apoftegmele Părinţilor pustiului”, Preasfinţitul Părinte Daniil, Episcopul Daciei Felix, a afirmat: „Dacă podoaba Bisericii lui Hristos sunt sfinţii, atunci Părinţii Patericului sunt «crinii pustiului»”[2]. Printre aceşti Părinţi ai pustiului se numără şi Evagrie Ponticul, vieţuitor în veacul al IV-lea, a cărui viziune în privinţa celor opt gânduri ale răutăţii, precum şi combaterea lor, ne-o prezintă Părintele Stareţ Grighentie.

„Dacă, din punct de vedere cantitativ, lucrările lui Evagrie Ponticul sunt puţin numeroase, în ceea ce priveşte conţinutul lor, sunt foarte importante. Ele au fost preţuite mult nu numai de greci, dar chiar şi de alte popoare, în limbile cărora au fost traduse şi răspândite cu mare repeziciune”[3].

---

[1] Acest cuvânt înainte a apărut în volumul „Remedii patristice pentru boli contemporane: Gândurile răutăţii şi tămăduirea lor. Perspective evagriene” publicat de Arhimandrit Grighentie Oţelea, la Editura Episcopiei Sălajului „Credinţă şi viaţă în Hristos”, Zalău, 2015.

[2] **Daniil Nacu Stoenescu**, *Δογματικά στοιχεία στα Αποφθέγματα Γερόντων*, Tesalonic, 1996, p. 121.

[3] **Iustin Moisescu**, *Ευάγριος ο Ποντικός. Βίος - Συγγράμματα - Διδασκαλία*, Αθήναι, Τύποις Πυρσού, 1937, p. 56.

„În decursul secolului al V-lea şi cea dintâi jumătate a secolului al VI-lea, lucrările lui Evagrie erau citite pretutindeni, şi nu mică a fost înrâurirea pe care acestea au avut-o asupra gândirii creştine. Prin condamnarea origenismului de către Sinodul al V-lea Ecumenic, răspândirea lucrărilor lui Evagrie a fost oprită de către autoritatea bisericească. Se pare însă că poporul nu a respectat întru totul această măsură. Pentru a se înlătura împotrivirea formală față de autoritatea bisericească, iar în acelaşi timp să se păstreze interesul mereu crescând pentru studiul lucrărilor lui Evagrie, adepții învățăturii lui au reuşit să-i răspândească şi mai departe scrierile, folosindu-se de metoda pe care altădată o întrebuințaseră şi ereticii, adică de a prezenta cititorilor o lucrare a unui autor condamnat de Biserică sub numele unui Părinte ori scriitor bisericesc recunoscut în general ca ortodox. Totuşi prin această substituire a numelui autorului şi uneori prin moderarea expresiilor neortodoxe ori chiar eliminarea textelor compromițătoare, nu au putut fi răspândite toate lucrările lui Evagrie. Din această pricină unele au dispărut cu totul în original, iar altele ni s-au păstrat într-o formă cu mult deosebită de textul original”[1].

„Începând chiar cu primii ani ai secolului al V-lea, scrierile lui Evagrie Ponticul au fost traduse şi răspândite atât în Apus cât şi în Răsărit, în Armenia, Siria şi, mai în urmă, în Arabia, Etiopia etc.”[2].

„În Siria şi Armenia, ale căror Biserici s-au dezvoltat independent de Imperiul Bizantin, Evagrie Ponticul era socotit ca unul dintre cei mai mari teologi. Lucrările lui Evagrie Ponticul au fost traduse în limba siriacă încă din secolul al V-lea şi au avut o mare înrâurire asupra dezvoltării teologiei

---

[1] **Ibidem**, pp. 57-58.
[2] **Ibidem**, p. 58.

sirienilor. Se poate spune chiar că, în multe secole de-a rândul, literatura bisericească din Siria a fost adânc pătrunsă de teologia evagriană”[1].

În Biserica Etiopiei, Evagrie Ponticul este socotit sfânt.

„Încă de la începutul secolului al V-lea, imediat după moartea lui Evagrie Ponticul, şi până în vremurile noastre au fost exprimate cele mai contrarii păreri asupra acestuia, uneori fiind socotit printre cei mai mari eretici, alteori fiind trecut în rândul sfinților. Chiar şi în vremurile mai noi au fost scriitori care l-au considerat pe Evagrie ca adept al întregului origenism, iar alții nu au găsit nimic potrivnic învățăturii Bisericii în lucrările lui. Pentru cei care au cercetat în amănunt scrierile lui, acest lucru poate fi cu uşurință explicat, căci cunoaşterea învățăturii lui Evagrie nici astăzi, după editarea aproape a tuturor lucrărilor lui, nu poate fi înțeleasă fără dificultate”[2].

„Evagrie Ponticul nu a scris pentru oamenii simpli, ci pentru cei inițiați în învățătura sa. Din această cauză nu-şi expune metodic întreg sistemul său, ci aminteşte din loc în loc problemele ce-i păreau lui mai greu de înțeles şi mai importante. Totuşi, pentru cunoscătorii teologiei din care s-a inspirat Evagrie, învățătura lui poate fi reconstituită într-un sistem care este complet şi unitar”[3].

„Nespus de mare a fost influența învățăturii practice a lui Evagrie Ponticul asupra Bisericii răsăritene. Printre scriitorii care au contribuit la răspândirea acestei învățături amintim pe Diadoh al Foticeii, Sfântul Ioan Scărarul şi, îndeosebi, pe Sfântul Maxim Mărturisitorul, care pe drept cuvânt poate fi socotit cel mai fidel adept al învățăturii lui practice. Pecetluită de ortodoxia Sfântului Maxim Mărturisitorul şi răspândită, astfel,

[1] **Ibidem**, pp. 59-60.
[2] **Ibidem**, p. 145.
[3] **Ibidem**, pp. 145-146.

în întregul Imperiu Bizantin, învățătura practică şi mistică a lui Evagrie Ponticul a devenit temelia vieții spirituale în Biserica răsăriteană”[1].

Într-o societate, precum cea contemporană, care dovedeşte din plin că se îndepărtează tot mai mult de Dumnezeu şi de valorile autentice ale creştinismului, „boala” sau „maladia” duhovnicească este o consecință firească. Din nefericire, unii dintre „suferinzi” sunt, de cele mai multe ori, inconştienți de „boala” lor, iar alții se complac în această situație, încât avertismentul Sfântul Ioan Botezătorul: „*Iată, securea stă la rădăcina pomilor, şi tot pomul care nu face roadă bună se taie şi se aruncă în foc*” (Matei 3,10) este mereu actual şi trebuie să ne pună pe gânduri.

Îl felicităm pe Părintele Stareț Grighentie pentru curajul de a se fi aplecat asupra operei lui Evagrie Ponticul, unul dintre cei mai contestați autori ai Pustiei Egiptului, cu scopul de a face cunoscute învățăturile sale morale, atât de prețuite în sânul Bisericii.

În contextul de astăzi, cartea Părintelui Arhimandrit Grighentie, care oferă „remedii patristice pentru bolile contemporane”, este foarte binevenită, de aceea o recomandăm cu multă căldură.

Cu arhiereşti binecuvântări,

† Petroniu
Episcopul Sălajului

[1] **Ibidem**, pp. 152-153.

„Cartea cărților"[1]

Biblia sau Sfânta Scriptură este cartea tradusă în cele mai multe limbi şi dialecte de pe suprafața pământului, fiind cea mai răspândită şi cea mai citită din lume, motiv pentru care este cunoscută, pe bună dreptate, şi sub numele de „Cartea cărților" sau „Cartea de căpătâi a Bisericii".

Prima parte a Sfintei Scripturi a fost scrisă de Dumnezeu Însuşi, atunci când i-a descoperit lui Moise, în Muntele Sinai, Legea Vechiului Testament. În acest sens citim în cartea Ieşirii că „*de îndată ce Dumnezeu a contenit să-i grăiască lui Moise în Muntele Sinai, i-a dat cele două table ale Legii, table de piatră, scrise cu degetul lui Dumnezeu. Tablele acestea erau lucrul lui Dumnezeu şi scrisul era scrisul lui Dumnezeu, săpat pe table*" (Ieşire 31,18 şi 32,16).

Dumnezeu i-a poruncit lui Moise să consemneze într-o carte toate învățăturile pe care i le-a revelat, iar „*după ce Moise a isprăvit de scris în carte până la capăt toate cuvintele acestei Legi, le-a poruncit leviților care purtau chivotul legământului Domnului, zicând: «Luați Cartea acestei Legi şi puneți-o alături de chivotul legământului Domnului, Dumnezeului vostru, şi va fi ea acolo spre mărturie»*" (Deuteronom 31,24-26).

În ceea ce priveşte profețiile cuprinse în paginile Sfintei Scripturi, Sfântul Apostol Petru a afirmat că „*niciodată prorocia nu s-a făcut din voia omului, ci oamenii cei sfinți ai lui Dumnezeu au grăit, purtați fiind de Duhul Sfânt*" (II Petru 1,21). În acest

[1] Acest cuvânt înainte a apărut în volumul „Comorile Sfintelor Scripturi" publicat de părintele Ovidiu-Cristian Toma, la Editura Episcopiei Sălajului „Credință şi viață în Hristos", Zalău, 2016.

sens citim despre „*Zaharia, tatăl lui Ioan Botezătorul, că s-a umplut de Duh Sfânt şi a profeţit*” (Luca 1,67).

În timpul activităţii Sale publice, Domnul Hristos a săvârşit numeroase minuni în zi de sâmbătă, care i-au scandalizat pe evreii formalişti, cărora Mântuitorul le-a spus: „*Să nu socotiţi că am venit să stric legea sau profeţii; n-am venit să stric, ci să împlinesc*” (Matei 5,17). Prin întreaga Lui viaţă şi activitate, Fiul lui Dumnezeu întrupat a împlinit şi a desăvârşit Legea Veche, de aceea Sfântul Ioan Botezătorul a afirmat că „*Legea prin Moise s-a dat, dar harul şi adevărul au venit prin Iisus Hristos*” (Ioan 1,17), iar Sfântul Apostol Pavel a scris că „*sfârşitul legii este Hristos, spre îndreptăţire fiecăruia care crede*” (Romani 10,4).

După învierea Sa din morţi, Domnul Hristos le-a poruncit Sfinţilor Săi Apostoli: „*Mergeţi şi învăţaţi toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh, învăţându-le să păzească toate câte v-am poruncit Eu vouă. Cel ce va crede şi se va boteza, se va mântui; dar cel ce nu va crede, se va osândi*” (Matei 28,19-20 şi Marcu 16,16). Sfinţii Apostoli au răspândit învăţătura Mântuitorului prin viu grai, în locurile în care Dumnezeu le-a rânduit să propovăduiască, însă ulterior unii dintre aceştia, precum şi ucenici de-ai lor, au consemnat în scris faptele şi învăţătura Domnului Hristos, în cele patru Evanghelii, la care au adăugat şi alte cărţi şi epistole, care formează canonul Noului Testament.

Din exemplele prezentate până acum înţelegem că Sfânta Scriptură este Cartea Sfântă pe care a început să o scrie Dumnezeu Însuşi, aceasta a fost completată ulterior din porunca Lui, sub insuflarea Duhului Sfânt, cea de-a treia persoană a Sfintei Treimi, pentru că „*toată Scriptura este însuflată de Dumnezeu şi de folos spre dare de învăţătură, spre mustrare, spre îndreptare, spre deprinderea cea întru dreptate, pentru ca omul lui Dumnezeu să fie desăvârşit, bine pregătit pentru tot lucrul bun*” (II Timotei

3,16-17), de aceea este cea mai importantă carte din lume. Despre însemnătatea acesteia, prorocul Isaia a afirmat: „*Cuvântul Dumnezeului nostru rămâne în veac*” (Isaia 40,8), iar Domnul Hristos a spus: „*Cerul şi pământul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece!*” (Matei 24,35).

Cu toate că învățăturile Sfintei Scripturi sunt capitale în vederea realizării mântuirii, acestea sunt răspândite fără o ordine sistematică, pe tot cuprinsul Bibliei. Arhiepiscopul de Canterbury, Stephen Langton (cca. 1150-1228), a fost cel care a structurat cărțile Sfintei Scripturi în capitole, iar Robert Estienne (1503-1559) a împărțit Biblia în versete, uşurând enorm strădaniile celor care o citesc sau o studiază temeinic.

În cartea de față, părintele Ovidiu-Cristian Toma din Criştelec a grupat pe teme principalele învățături ale Sfintei Scripturi, pentru a pune la îndemâna celor interesați un instrument de lucru foarte util. Pe părintele Toma îl felicităm pentru eforturile depuse, iar cartea o recomandăm călduros celor care vor să aprofundeze sfintele învățături revelate de Dumnezeu în paginile „Cărții cărților”.

Cu arhiereşti binecuvântări,

† Petroniu
Episcopul Sălajului

Cântați Domnului[1]

„*Cântați-I Domnului cântare nouă, cântați-I Domnului tot pământul. Cântați-I Domnului, binecuvântați-I numele, din zi în zi binevestiți mântuirea Lui. Vestiți-I între neamuri slava, între toate popoarele minunile Lui. Că mare este Domnul şi lăudat foarte, laudă şi frumusețe sunt înaintea Lui, sfințenie şi măreție în locaşul Său cel sfânt. Voi, urmaşi ai neamurilor, aduceți-I Domnului, Domnului aduceți-I slavă şi cinste; aduceți-I Domnului slava datorată numelui Său, aduceți jertfe şi intrați în curțile Lui, în curtea Lui cea sfântă închinați-vă Domnului*" (Psalmul 95,1-4 şi 6-8). Aceste cuvinte inspirate de Dumnezeu aparțin proorocului şi regelui David, care a scris numeroşi psalmi, iar în canonul Vechiului Testament întâlnim o carte intitulată „Cântarea Cântărilor", pe care a alcătuit-o fiul său, înțeleptul rege Solomon, ceea ce arată rolul cântării în Sfânta Scriptură.

Cântarea este un dar făcut de Dumnezeu întregii creaturi, astfel, îngerii din cer, duhuri lipsite de trup, cu glas neîncetat Îi cântă Acestuia: „*Sfânt, Sfânt, Sfânt este Domnul Savaot, plin este tot pământul de slava Lui*" (Isaia 6,3). Cele neînsuflețite, precum vântul şi apele, au muzica lor. Viețuitoarele, dintre care vom aminti păsările, ne încântă cu trilurile lor minunate, iar greierii cântă neobosiți, vara întreagă. Omul, care este alcătuit din trup material şi suflet spiritual, în calitate de sinteză a întregii creații (văzute şi nevăzute), cântă şi el, atât cu gura, cât şi cu diverse instrumente muzicale, urmând îndemnul psalmistului: „*Lăudați-L pe Domnul în glas de trâmbiță, lăudați-L pe El în psaltire şi în*

[1] Acest cuvânt înainte a fost publicat în broşura: „Corul «Bunavestire» la ceas aniversar - 20 de ani de activitate", Zalău, 2016.

alăută. Lăudați-L pe El în timpane şi în horă, lăudați-L pe El în strune şi organe. Lăudați-L pe El în țimbale bine răsunătoare, lăudați-L pe El în țimbale de strigare. Toată suflarea să laude pe Domnul!" (Psalmul 150,3-6).

Conform unei tradiții pioase, primii oameni au început să cânte când au fost alungați din rai, de dorul lui Dumnezeu şi a ceea ce pierduseră, întrucât marele dar al muzicii este acela de a-i amplifica omului bucuria şi de a-i alina durerea, pentru că omul cântă în fiecare împrejurare a vieții lui.

Dacă Dumnezeu l-a binecuvântat pe om cu acest mare dar, care este cântarea, cele mai frumoase cântări trebuie închinate de om lui Dumnezeu, după cum glăsuim în Sfânta şi Dumnezeiasca Liturghie: „Ale Tale, dintru ale Tale, Ție-Ți aducem de toate şi pentru toate". Chiar dacă este darul lui Dumnezeu făcut omului, cântarea implică eforturi şi din partea acestuia, fiind o împreună lucrare între talantul primit de sus şi strădaniile ființei preferate a lui Dumnezeu. De ce poate fi omul numit ființa preferată a lui Dumnezeu? Pentru că Fiul lui Dumnezeu „*nu a luat firea îngerilor, ci sămânța lui Avraam a luat*" (Evrei 2,16).

Indiferent cărei religii sau culturi aparține omul, acesta Îi cântă lui Dumnezeu, însă urmând îndemnul psalmistului David, noi suntem datori să cântăm şi să ne închinăm lui Dumnezeu în curtea Lui cea sfântă, care este Biserica, trupul tainic al Domnului Hristos.

În decursul îndelungatei sale istorii, Biserica a avut numeroşi şi renumiți melozi, precum: Sfântul Ignatie Teoforul, Sfântul Iustin Martirul şi Filosoful, Sfântul Clement Alexandrinul, Antinoghen Martirul, episcopul Sevastiei, Sfântul Atanasie cel Mare, arhiepiscopul Alexandriei, Sfântul Chiril, arhiepiscopul Alexandriei, Sfântul Efrem Sirul, Sfântul Grigorie Teologul, Sfântul Roman Melodul, Sfântul Cosma Imnograful, episcopul Maiumei, Sfântul Anatolie, patriarhul Constantinopolului, Sfântul

Gherman, patriarhul Constantinopolului, Sfântul Sofronie, patriarhul Ierusalimului, Sfântul Andrei Criteanul, Sfântul Simeon Metafrastul, Sfântul Ambrozie, episcopul Milanului, Teodor Studitul, Teofan Mărturisitorul, Mitrofan, mitropolitul Smirnei. Despre Sfântul Ioan Damaschin s-a scris: „Imnurile şi cântările sale s-au răspândit în toată lumea creştină şi au cucerit toate inimile. Atât de mult plăceau cântările sale, încât în Enciclopedia Suidas, din secolul al X-lea, s-a afirmat că aceste imnuri nu au fost şi nici nu vor fi egalate, cât va fi lumea şi pământul".

Dintre compozitorii de imnuri şi muzică bisericească de pe teritoriul actual al țării noastre s-au remarcat: Sfântul Niceta de Remesiana, Macarie ieromonahul, Anton Pann, Gavriil Musicescu, Ştefanache Popescu, Oprea Demetrescu, Ion Popescu Pasărea, Varlaam protosinghelul, Dimitrie Suceveanu, Iosif Naniescu, Filotei Moroşanu, George Ucenescu, Dimitrie Cunțan, Trifon Lugojan, Atanasie Lipovan şi mulți alții.

Ne bucură faptul că în municipiul Zalău există mai multe coruri bisericeşti, dintre care se remarcă cel al Bisericii „Adormirea Maicii Domnului" din acest oraş, care împlineşte în această perioadă 20 de ani de activitate.

Îi felicităm călduros pe cei care au avut inițiativa publicării monografiei corului, cu acest fericit prilej, pe cei care au activat în corul Bisericii, de la începutul înființării lui, până astăzi, dorindu-le mult succes în continuare, iar Bunul Dumnezeu să le răsplătească eforturile, binecuvântându-i cu darurile Sale cele îmbelşugate, atât în această viață, cât şi în veşnicie.

Cu arhiereşti binecuvântări,

† Petroniu
Episcopul Sălajului

Părintele Profesor Dr. Dumitru Abrudan, un preot şi dascăl de vocaţie[1]

Între anii 1983-1988 am fost elev al Seminarului Teologic Ortodox din Cluj-Napoca. La examenul de absolvire din iunie 1988, şef al comisiei de examinare a fost numit Părintele Dr. Dumitru Abrudan, profesor titular de Vechiul Testament şi prorector al Institutului Teologic de Grad Universitar din Sibiu.

Atunci l-am întâlnit pentru prima dată pe Părintele Profesor Dr. Dumitru Abrudan şi am rămas profund impresionat de bogata cultură teologică şi generală a Preacucerniciei Sale, de modul impecabil în care a condus comisia de examinare, precum şi de calmul său imperturbabil. Persoana şi întreaga atitudine a Părintelui Profesor impuneau un mare respect.

Ţin minte şi astăzi, după 30 de ani de la susţinerea acelui examen, că printre altele, Părintele Profesor Dr. Dumitru Abrudan m-a întrebat dacă am citit cartea „Amintiri despre viitor" scrisă de autorul elveţian Erich von Däniken. Cu toate că nu făcea parte din bibliografia obligatorie pentru examenul pe care îl susţineam, avusesem şansa de a lectura cartea respectivă, prezentându-i Părintelui Profesor în câteva cuvinte conţinutul acesteia.

În 1988 am dat examen şi am fost admis la Institutul Teologic de Grad Universitar din Sibiu, pe locurile de studenţi

---

[1] Cuvânt publicat în volumul: „Voi pune înainte Ierusalimul, ca început al bucuriei mele", Editura Andreiană, Sibiu, 2018, pp. 63-66.

incorporabili, motiv pentru care până în vara anului următor mi-am satisfăcut stagiul militar ca soldat cu termen redus.

În toamna anului 1989 am început cursurile Institutului Teologic de Grad Universitar din Sibiu, întâlnind acolo un corp profesoral de elită, din conducerea căruia făcea parte Părintele Profesor Dr. Dumitru Abrudan, în calitate de prorector.

Preacucernicia Sa preda Arheologia Biblică, Vechiul Testament şi Limba Ebraică şi îşi susținea întotdeauna cursurile în mod liber, dovedind multă competență şi o cunoaştere temeinică a materiei pe care o avea de predat.

Rețin faptul că atunci când ne vorbea despre Țara Sfântă, prezentându-ne numeroase detalii despre geografia acesteia, toți studenții aveam impresia că ne aflam în locurile despre care Părintele Profesor ne vorbea cu atâta însuflețire.

Părintele Abrudan era un cunoscător profund al materiei pe care o preda şi avea dorința ca studenții să acumuleze cât mai mult din cursurile Sfinției Sale, ceea ce îl obliga să fie exigent atunci când ne examina. În acelaşi timp însă, Părintele Profesor era extrem de corect la notarea studenților.

Părintele Abrudan era şi un foarte bun orator, încât toți cei prezenți în catedrala mitropolitană din Sibiu, atunci când Sfinția Sa predica, îi savuram din plin cuvântările.

Cu toate că era un om foarte serios, Părintele Dumitru Abrudan avea un simț rafinat al umorului. Îmi aduc aminte că la examenul de presesiune la Limba Ebraică, la care toți studenții aveam mari emoții, primul coleg din grupa mea se numea Gheorghe Cucu, iar ultimul Lucian Găină, iar Părintele Profesor ne-a întrebat râzând: „Ce fel de grupă poate fi aceasta, care începe cu un cuc şi se termină cu o găină?”.

În limba ebraică textul se scrie de la dreapta la stânga, iar literele nu au nimic în comun cu cele latine. În cadrul aceluiaşi examen de presesiune menționat mai sus, un coleg

s-a cam pierdut şi l-a întrebat pe Părintele Abrudan dacă îi permite să citească textul pe litere (în sensul de a-l silabisi, pentru că nu se simţea suficient pregătit pentru a pronunţa cuvintele întregi). Părintele i-a răspuns ironic că este normal să citească pe litere, doar nu se aşteaptă să buchisească un text pe pătrăţele şi pe liniuţe.

Părintele Profesor era foarte atent cu programul religios al şcolii, pretinzând ca studenţii să ia parte la toate slujbele care se săvârşeau în capela Institutului, afirmând, pe bună dreptate, că nu se aşteaptă ca studenţii teologi să frecventeze doar cursurile facultăţii, pentru a deveni nişte savanţi, ci aceştia sunt datori să ia parte şi la programul religios şi la ore, fiind instruiţi pentru a deveni preoţi.

Părintele Prorector Dumitru Abrudan nu era preocupat doar de programul religios şi de procesul de învăţământ care se desfăşura la Institutul Teologic din Sibiu, ci de toate celelalte aspecte, interesându-se îndeaproape ca biblioteca, sălile de curs, dormitoarele, cantina etc., să corespundă nevoilor reale ale studenţilor.

În anul 1990 a fost reînfiinţat Institutul Teologic de Grad Universitar din Cluj-Napoca, la început pentru studenţii din primii doi ani. Eram legat de acest oraş, prin cei cinci ani petrecuţi acolo în calitate de elev seminarist, de aceea am hotărât, împreună cu mai mulţi colegi, să ne transferăm la Cluj-Napoca. Unul dintre motivele care ne-a determinat să luăm această hotărâre, a fost şi faptul că mai mulţi profesori de la Institutul Teologic din Sibiu, printre care se număra şi Părintele Abrudan, au decis să predea o vreme şi la Cluj-Napoca.

Pe parcursul anilor de studiu preţuirea mea faţă de Părintele Profesor Dr. Dumitru Abrudan a sporit mereu, încât la sfârşitul anului al III-lea am hotărât şi l-am anunţat că

doresc să îmi alcătuiesc lucrarea de licență sub îndrumarea Preacucerniciei Sale. Mi-a propus mai multe teme, dintre care una la Limba Ebraică, iar în cele din urmă am căzut de acord ca teza mea de licență să fie despre cea mai mare personalitate a Vechiului Testament. Titlul acesteia a fost: „Moise la interferența realităților istorice şi a reflecțiilor patristice".

În 12 septembrie 2000, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române m-a ales Arhiereu Vicar al Episcopiei Oradiei, iar la 1 octombrie acelaşi an am fost hirotonit arhiereu în „Biserica cu lună" din Oradea.

În oraşul de pe Criş l-am reîntâlnit pe Părintele Dumitru Abrudan, care era profesor la Facultatea de Teologie din această localitate, iar între anii 1992-2000 fusese primul decan al acesteia, fiind unul dintre cei care au pus bazele acestei instituții de învățământ şi a vegheat la consolidarea ei, devenind o persoană emblematică a învățământului teologic în județul natal al Preacucerniciei Sale.

La Oradea am avut o colaborare excelentă cu Părintele Profesor, predând şi eu timp de câțiva ani la Facultatea de Teologie.

În 5 martie 2008, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române m-a ales Episcop al nou înființatei Episcopii a Sălajului, iar în 13 aprilie 2008 am fost întronizat ca cel dintâi ierarh al acesteia.

La Zalău am organizat un ciclu de conferințe intitulat: „Glasul Bisericii în cetate", la care am invitat personalități de seamă ale culturii şi ştiinței româneşti, printre care s-a numărat şi Părintele Profesor Dr. Dumitru Abrudan. În timpul prelegerii pe care a susținut-o Preacucernicia Sa, mi-am amintit cu nostalgie de cursurile pe care le preda la Sibiu şi Cluj-Napoca, simțindu-mă parcă din nou pe băncile şcolii.

La acest ceas aniversar, când Părintele Profesor Dr. Dumitru Abrudan împlineşte frumoasa vârstă de 80 de ani, mă înclin în fața venerabilului meu dascăl, asigurându-l de tot respectul pe care i-l port pentru îndelungata şi prodigioasa sa activitate.

Bunul Dumnezeu să îi facă parte Părintelui Profesor Dr. Dumitru Abrudan de ani mulți şi binecuvântați, pentru a se putea bucura de roadele ostenelilor sale, alături de familie şi de toți cei dragi.

† Petroniu
Episcopul Sălajului

Înaltpreasfințitul Părinte
Arhiepiscop şi Mitropolit Andrei,
omul rugăciunii şi al acțiunii[1]

În urmă cu aproape două mii de ani, Sfântul Apostol Andrei, cel dintâi chemat la apostolie de către Domnul nostru Iisus Hristos, propovăduia Evanghelia Împărăției lui Dumnezeu pe teritoriul actual al țării noastre.

Cel dintâi Apostol al Mântuitorului a fost primul creştin care a purtat numele de Andrei. Cuvântul grecesc „ανδρεία" (andria), de unde provine acest nume, înseamnă „curaj", „cutezanță", „tărie", definind din vechime una dintre cele patru virtuți cardinale, alături de: înțelepciune, dreptate şi cumpătare.

Sfântul Apostol Andrei a fost înzestrat din plin cu această virtute. Aceeaşi calitate l-a caracterizat pe unul dintre marii ierarhi ai Bisericii noastre, purtător al aceluiaşi nume. Este vorba despre Sfântul Andrei Şaguna, ctitorul reînființatei Mitropolii a Ardealului, care a desfăşurat o activitate de excepție pentru Biserica Ortodoxă şi românii din Transilvania.

Biserica Ortodoxă Română are şi în prezent bucuria ca, între ierarhii ei marcanți, să se numere un alt arhiereu al lui Hristos care poartă numele binecuvântat al celui dintâi Apostol. Mă refer la Înaltpreasfințitul Părinte Andrei, Arhiepiscopul Vadului, Feleacului şi Clujului şi Mitropolitul Clujului, Maramureşului şi Sălajului.

---

[1] Cuvânt publicat în volumul: ,,Mitropolitul Andrei - Păstorul blând al Transilvaniei Euharistice", vol. I, Cuvinte Omagiale, Editura Renaşterea, Cluj-Napoca, 2019, pp. 82-86.

Îl cunosc pe Înaltpreasfinţitul Părinte Andrei, nu de la începutul păstoririi sale la Turda, când doar am auzit despre activitatea de excepţie pe care o desfăşura acolo, în special între tineri, ci de când a ajuns preot în Alba Iulia şi vicar administrativ al Episcopiei din Cetatea Reîntregirii.

Nu voi menţiona toate întrevederile pe care le-am avut şi discuţiile pe care le-am purtat, acest lucru ar fi cu neputinţă, însă voi aminti faptul că Înaltpreasfinţia Sa m-a hirotonit diacon şi preot, pe seama Catedralei Reîntregirii din Alba Iulia, m-a hirotesit iconom stavrofor, m-a tuns în monahism, m-a hirotesit protosinghel şi arhimandrit, a fost unul dintre ierarhii care au săvârşit hirotonia mea întru arhiereu şi a fost de faţă la întronizarea mea ca episcop al Sălajului, încât nu a existat niciun moment important din cariera mea eclesiastică la care să fi lipsit.

Deşi îl ştiu bine pe Înaltpreasfinţitul Părinte Andrei, pentru că timp de un an şi jumătate i-am fost ucenic la Alba Iulia, iar de mai bine de 18 ani facem parte din Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române şi din acelaşi Sinod Mitropolitan şi ne întâlnim destul de des cu diverse prilejuri, cercetându-i biografia, am rămas profund impresionat de zelul şi energia acestui vrednic ierarh al Bisericii, care pe lângă râvna personală, dovedeşte din plin că este ajutat de Dumnezeu, pe care Îl slujeşte cu atâta dăruire, de Maica Domnului, pe care o iubeşte şi o cinsteşte foarte mult, de îngerul păzitor, de Sfântul Ioan Botezătorul, al cărui nume l-a primit la botez şi de Sfântul Apostol Andrei, al cărui nume îl poartă de când a fost tuns în monahism.

Activitatea Înaltpreasfinţitului Părinte Andrei este extrem de bogată şi complexă, încât este imposibil de rezumat în câteva pagini, cu toate acestea, voi încerca să prezint în sinteză realizările acestui vrednic slujitor al lui Dumnezeu, pe deplin îndreptăţit să apară în paginile colecţiei „De Viris Illustribus" (Despre bărbaţii iluştri).

În Sfânta Scriptură citim despre o altă persoană, dar citatul se potriveşte şi în cazul de faţă: „*Fost-a om trimis de la Dumnezeu; iar numele lui era Ioan*" (Ioan 1,6), însă eu nu mă voi opri asupra copilăriei sau a studiilor tânărului Ioan Andreicuţ, nici a perioadei în care a fost inginer şi apoi preot, ci mă voi referi doar la activitatea ierarhului Andrei Andreicuţ, care a înţeles şi a împlinit întocmai cuvintele adresate de Domnul Hristos Sfinţilor Săi Apostoli, precum şi succesorilor acestora: „*Nu voi M-aţi ales pe Mine, ci Eu v-am ales pe voi; şi v-am rânduit să mergeţi şi roadă să aduceţi şi roada voastră să rămână*" (Ioan 15,16).

Înaltpreasfinţitul Părinte Andrei este teolog, prin studiile făcute, prin cărţile şi articolele publicate, prin cursurile predate la Facultatea de Teologie, prin emisiunile de la radio sau televizor, unde a fost realizator sau invitat, prin conferinţele susţinute, prin predicile, catehezele şi cuvântările rostite, prin discuţiile de taină purtate cu ucenicii sau cu cei care i-au cerut sfatul, dar pe lângă vorbirea despre Dumnezeu, Înaltpreasfinţia Sa se află mereu în convorbire cu Dumnezeu, fiind un om al rugăciunii.

Timpul petrecut de Înaltpreasfinţitul Părinte Andrei în rugăciune particulară cu Dumnezeu nu îl cunoaşte nimeni, însă nenumăratele slujbe săvârşite (Sfinte Liturghii, Vecernii, Acatiste, Paraclise, sfinţiri sau resfinţiri de biserici, Te Deum-uri, botezuri, cununii, înmormântări, parastase, inaugurări etc.) le vede şi le cunoaşte toată lumea.

În predica de pe munte, printre altele, Mântuitorul a spus: „*Fericiţi cei milostivi, că aceia se vor milui*" (Matei 5,7). Urmând această fericire - îndemn al Domnului Hristos, numeroşi creştini fac fapte de milostenie cu semenii lor aflaţi în lipsuri şi sunt răsplătiţi de Dumnezeu pentru aceasta, însă puţini sunt cei care pun bazele unor instituţii de binefacere, a căror activitate se desfăşoară zeci şi poate chiar sute de ani, iar astfel de ctitori primesc răsplată îmbelşugată, pentru că Mântuitorul le-a spus:

„*Bucurați-vă şi vă veseliți, că plata voastră multă este în ceruri*" (Matei 5,12).

Episcopul, iar din 1998 arhiepiscopul Andrei al Alba Iuliei, a avut vocația de ctitor şi vremurile în care şi-a desfăşurat activitatea ca ierarh în Cetatea Marii Uniri i-au oferit ocazia de a-şi dovedi din plin această înaltă şi dificilă misiune încredințată de Dumnezeu.

La Alba Iulia, Înaltpreasfințitul Părinte Andrei a ctitorit 120 de biserici, peste 40 de mănăstiri şi schituri, numeroase orfelinate, case de copii de tip familial, cămine de bătrâni, cantine sociale, cabinete medicale etc., creând şi coordonând cea mai bogată şi diversificată activitate social-filantropică din Biserica Ortodoxă Română.

Înaltpreasfințitul Părinte Andrei a fost unul dintre fondatorii Universității „1 Decembrie 1918" din Alba Iulia, a înființat Seminarul Teologic „Mitropolitul Simeon Ştefan" din Oraşul Reîntregirii şi Facultatea de Teologie Ortodoxă din localitate, ridicându-le sediile, a întemeiat două şcoli postliceale teologico-sanitare ortodoxe (la Târgu Mureş şi la Aiud), a înființat Institutul de Cercetare în Pedagogie Pastorală şi Psihoterapie Ortodoxă din cadrul Universității „1 Decembrie 1918" din Alba Iulia, Centrul de Studii „Saint-Serge", Paris - Alba Iulia, precum şi Centrul de Studii Inter - Religioase şi de Psiho - Pedagogie Creştină din Cetatea Reîntregirii.

La Alba Iulia, arhiereul lui Hristos a pus bazele tipografiei eparhiale, a revistei „Credința Străbună", a înființat postul de radio „Reîntregirea" şi a organizat zece simpozioane ştiințifice internaționale, în urma cărora a editat zece volume în domeniile Teologia Culturii, Spiritualitate Ortodoxă şi Teologie Fundamentală.

După ce, prin voia lui Dumnezeu, Înaltpreasfințitul Părinte Andrei a fost ales Arhiepiscop al Vadului, Feleacului şi Clujului şi

Mitropolit al Clujului, Maramureşului şi Sălajului şi-a continuat cu aceeaşi perseverență bogata activitate de ierarh începută la Alba Iulia.

În capitala Ardealului exista deja o prestigioasă Facultate de Teologie Ortodoxă în momentul în care Înaltpreasfințitul Părinte Andrei a ajuns arhipăstor acolo, însă vocația de ctitor de la Alba Iulia nu l-a părăsit, încât a ridicat, în timp foarte scurt, cel mai modern sediu al unei Facultăți de Teologie din România (depăşindu-şi propriul record realizat în Cetatea Marii Uniri), iar în apropierea acestuia a construit şi două cămine studențeşti.

Ierarhul de la Cluj a înființat numeroase parohii noi, câteva mănăstiri şi schituri, dar a şi reactivat mănăstirea „Sfânta Elisabeta" din Cluj-Napoca, cu un scop misionar bine definit, prin însărcinarea monahiilor cu rolul de surori de caritate care să slujească în aşezămintele filantropice ale Bisericii.

Înaltpreasfințitul Părinte Andrei a pus bazele Centrelor de Tineret din Sângeorz Băi, Câmpeneşti şi Săcuieu şi a căminelor de bătrâni de la Baciu-Popeşti, Făget, Mănăstirea Dobric, Livada şi Gledin, a înființat în Cluj-Napoca un Colegiu Ortodox şi un Gimnaziu Ortodox, a deschis Muzeul de Artă Religioasă din subsolul catedralei mitropolitane, a întemeiat centrul de pelerinaje „Renaşterea", a demarat proiectul catehetic: „O seară cu Domnul Hristos şi cu Preasfânta Sa Maică", a înființat Asociația Ortodoxă Social-Misionar-Culturală pentru Rromi „Sfântul Moise Arapul", în anul 2015 a organizat la Cluj-Napoca „Întâlnirea Tinerilor Ortodocşi din Europa", la care au participat peste 6.100 de tineri etc.

Pe lângă activitatea prezentată până acum, ierarhul din Oraşul de pe Someş a finalizat Centrul de Îngrijiri Paleative „Sfântul Nectarie" din Cluj-Napoca, a implementat proiectul cu caracter filantropic: „O şansă, o reuşită în viitor pentru persoane vulnerabile", a susținut proiectele de asistență socială din cadrul

Asociației Filantropice Medical Creştine „Christiana" filiala Cluj şi a nou înființatei Asociații „Filantropia", a continuat pictarea catedralei mitropolitane din Cluj-Napoca în tehnica mozaic, a dinamizat activitatea postului de radio şi a editurii Renaşterea etc.

Pe când era ierarh la Alba Iulia, Înaltpreasfințitul Părinte Andrei a fost profesor la Facultatea de Teologie din localitate şi decan în două rânduri, iar după ce a ajuns la Cluj-Napoca a început să predea la Facultatea de Teologie din capitala Ardealului la nivel de licență, masterat şi doctorat.

De asemenea, Înaltpreasfințitul Părinte Andrei este autor a numeroase cărți şi a peste o sută de studii şi articole.

Pe lângă activitatea deosebit de prodigioasă şi diversificată a Înaltpreasfințitului Părinte Andrei, i-am admirat întotdeauna calitățile sufleteşti care îl caracterizează, precum: omenia, căldura sufletească, blândețea, calmul, răbdarea, smerenia, iubirea față de semeni, care nu sunt altceva decât roadele Sfântului Duh.

Cu prilejul împlinirii frumoasei vârste de 70 de ani de către Înaltpreasfinția Sa, mă rog Bunului Dumnezeu şi Îi zic: „Întâi pomeneşte, Doamne, pe Înaltpreasfințitul Părinte Andrei, Arhiepiscopul Vadului, Feleacului şi Clujului şi Mitropolitul Clujului, Maramureşului şi Sălajului, pe care-l dăruieşte sfintelor Tale biserici în pace, întreg, cinstit, sănătos, îndelungat în zile, drept învățând cuvântul adevărului Tău".

Moartea şi învierea Domnului nostru Iisus Hristos[1]

Preacucernice Părinte Protopop, Preacucernici Părinţi, iubiţi credincioşi, Hristos a înviat!

„*Aceasta este ziua pe care a făcut-o Domnul, să ne bucurăm şi să ne veselim într-însa!*" (Psalmul 117,24), grăieşte psalmistul David, iar aceste cuvinte au fost preluate în cultul Bisericii, fiind rostite atât în noaptea Sfintelor Paşti, cât şi pe parcursul întregii Săptămâni Luminate, la începutul Sfintei Liturghii, când preotul înconjoară Sfânta Masă, tămâind-o, exprimând prin aceasta bucuria întregii comunităţi creştine pentru biruinţa vieţii asupra morţii.

În decursul activităţii Sale publice, Domnul Hristos şi-a anunţat patimile şi învierea de mai multe ori, tocmai pentru a-i pregăti pe Sfinţii Apostoli în vederea celor ce se vor petrece cu El. Astfel, în Sfânta Evanghelie după Matei citim că „*Iisus a început să le arate ucenicilor Săi că El trebuie să meargă la Ierusalim şi să pătimească multe de la bătrâni şi de la arhierei şi de la cărturari şi să fie omorât şi a treia zi să învie. Şi Petru, luându-L deoparte, a început să-L dojenească, zicându-I: «Doamne, Fie-Ţi milă de Tine, asta să nu Ţi se întâmple!». Iar El, întorcându-Se, i-a zis lui Petru: «Mergi înapoia Mea, Satano; piatră de poticnire-Mi eşti, că nu le cugeţi pe cele ale lui Dumnezeu, ci pe cele ale oamenilor!»*" (Matei 16,21-23), fiindcă în programul mesianic

[1] Cuvânt rostit în 22 aprilie 2014, în biserica „Sfântul Proroc Daniel şi Sfântul Mare Mucenic Gheorghe" din Jibou.

era cuprinsă şi moartea Fiului lui Dumnezeu întrupat, în scopul biruirii acesteia.

După ce s-a încheiat Cina cea de Taină, Domnul Hristos şi Sfinţii Apostoli „*au ieşit la Muntele Măslinilor. Atunci Iisus le-a zis: «În această noapte, voi toţi vă veţi poticni întru Mine, că scris este: Bate-voi păstorul şi se vor risipi oile turmei. Dar după ce voi învia, voi merge mai înaintea voastră în Galileea». Iar Petru, răspunzând, I-a zis: «Dacă toţi se vor poticni întru Tine, eu niciodată nu mă voi poticni». Zisu-i-a Iisus: «Adevăr îţi spun că în această noapte, mai înainte de a cânta cocoşul, tu de trei ori te vei fi lepădat de Mine». Petru I-a zis: «Chiar de-ar trebui să mor împreună cu Tine, de Tine nu mă voi lepăda». Şi toţi ucenicii au zis la fel*" (Matei 26,30-35). Din cele relatate constatăm că deşi Mântuitorul şi-a anunţat patimile şi învierea, iar toţi Sfinţii Apostoli L-au asigurat că nu se vor lepăda de El, când Acesta a fost arestat în Grădina Ghetsimani, „*toţi ucenicii L-au lăsat şi au fugit*" (Matei 26,56).

Teama Sfinţilor Apostoli nu s-a risipit nici a doua zi, pentru că în timpul patimilor „*lângă crucea lui Iisus stăteau mama Sa şi sora mamei Sale, Maria lui Cleopa, şi Maria Magdalena*" (Ioan 19,25), iar dintre Apostoli numai Sfântul Ioan Evanghelistul. „*Atunci Iisus, văzând pe mama Sa şi pe ucenicul pe care-l iubea stând alături, i-a zis mamei Sale: «Femeie, iată, fiul tău!». Apoi i-a zis ucenicului: «Iată, mama ta!». Şi din ceasul acela ucenicul a luat-o la sine*" (Ioan 19,26-27).

Împreună cu Mântuitorul au fost răstigniţi „*doi tâlhari, unul de-a dreapta şi altul de-a stânga. Iar cei care treceau pe-acolo Îl defăimau clătinându-şi capetele şi zicând: «Huo! Tu, cel ce dărâmi templul şi-n trei zile îl zideşti, mântuieşte-Te pe Tine Însuţi coborându-Te de pe cruce!». Tot aşa şi arhiereii, batjocorindu-L între ei împreună cu cărturarii, ziceau: «Pe alţii I-a mântuit, dar pe Sine nu poate să Se mântuiască;*

Hristos, regele lui Israel, coboară-Se acum de pe cruce, ca să vedem şi să credem». Iar unul din răufăcătorii răstigniţi Îl defăima, zicând: «Nu eşti Tu Hristosul? Mântuieşte-Te pe Tine şi pe noi!». Iar celălalt, certându-l, i-a zis: «Nu te temi tu de Dumnezeu, de vreme ce eşti în aceeaşi osândă? Noi, cu dreptate primim ce ni se cuvine după faptele noastre, dar Acesta nici un rău n-a făcut». Şi-I zicea lui Iisus: «Pomeneşte-mă, Doamne, când vei veni întru împărăţia Ta!». Iar Iisus i-a zis: «Adevăr îţi spun Eu ţie: astăzi vei fi cu Mine în rai!»" (Matei 27,38; Marcu 15,29-32 şi Luca 23,39-43).

„*Iar când a fost ceasul al şaselea, întuneric s-a făcut peste tot pământul până la ceasul al nouălea. Şi la al nouălea ceas a strigat Iisus cu glas mare: «Eloi, Eloi, lama sabahtani?», care se tâlmăceşte: «Dumnezeul Meu, Dumnezeul Meu, de ce M-ai părăsit?». Şi auzind unii din cei ce stăteau acolo, ziceau: «Vezi, îl strigă pe Ilie». Şi alergând unul, a umplut cu oţet un burete şi l-a pus într-o trestie şi I-a dat să bea, zicând: «Lăsaţi să vedem dacă vine Ilie să-l coboare»*" (Marcu 15,33-36).

Când agonia Mântuitorului pe cruce s-a încheiat, Acesta „*a zis: «Săvârşitu-s-a!». Şi, plecându-Şi capul, Şi-a dat duhul. Şi iată, catapeteasma templului s-a sfâşiat în două, de sus până jos, şi pământul s-a cutremurat şi pietrele s-au despicat. Iar sutaşul şi cei care-L păzeau pe Iisus împreună cu el, văzând cutremurul şi cele întâmplate, s-au înfricoşat foarte, zicând: «Cu adevărat, Fiul lui Dumnezeu a fost Acesta!»*" (Ioan 19,30; Matei 27,51 şi 54). Din ultimele cuvinte rostite de Domnul Hristos pe cruce constatăm că opera de răscumpărare a lumii, care a început odată cu naşterea Lui ca om din Sfânta Fecioară Maria, a culminat prin moartea Sa pe cruce.

În momentul morţii Domnului Hristos, trupul Acestuia a rămas pe cruce, iar sufletul I-a coborât la iad, pentru a elibera de acolo sufletele drepţilor Vechiului Testament.

Moartea Mântuitorului pe cruce, care este manifestarea iubirii nețărmurite a lui Dumnezeu față de om, a avut mai multe scopuri.

Întrucât în Grădina Edenului Adam şi Eva s-au lăsat amăgiți de cuvintele diavolului, căzând în neascultare față de Dumnezeu, primul scop al jertfei Domnului Hristos pe cruce a fost acela al împăcării oamenilor cu Dumnezeu. Sfântul Apostol Pavel a scris în acest sens că Domnul Hristos a murit pentru oameni, ca „*prin cruce să-i împace cu Dumnezeu*" (Efeseni 2,16), fiindcă noi „*avem pace cu Dumnezeu prin Domnul nostru Iisus Hristos*" (Romani 5,1).

Prin neascultarea față de Dumnezeu, oamenii au intrat de bunăvoie în robia diavolului, tiran de neînvins, care ne stăpânea după legea celui mai tare. Sfântul Apostol Pavel a afirmat că Mântuitorul a murit pe cruce, „*pentru ca prin moarte să-l surpe pe cel ce are stăpânia morții, adică pe diavolul*" (Evrei 2,14), realizându-se prin aceasta cel de-al doilea scop al jertfei Domnului Hristos.

Prin biruirea diavolului a fost şters zapisul prin care acesta ne ținea în robie. Apostolul neamurilor le-a scris în acest sens colosenilor: „*Iar pe voi, cei ce erați morți în greşalele voastre, Iisus v-a făcut vii împreună cu El, iertându-vă toate greşalele, ştergând zapisul ce era asupra noastră, potrivnic nouă prin opreliştile lui, pe care ni l-a luat din cale pironindu-l pe cruce; prin care a biruit începătoriile şi stăpâniile*" (Coloseni 2,13-15).

Cel de-al treilea scop al morții Mântuitorului pe cruce a fost restaurarea firii umane căzute şi alterate de păcat. Astfel, în cartea profetului Isaia citim că Domnul Hristos „*a purtat păcatele noastre şi pentru noi a răbdat durere. Şi noi socoteam că de la Dumnezeu se află El întru durere, chinuri şi necaz. El însă pentru păcatele noastre a fost rănit şi pentru fărădelegile*

noastre a pătimit. El a fost pedepsit pentru mântuirea noastră și prin rănile Lui noi toți ne-am vindecat” (Isaia 53,4-5). Sfântul Apostol Petru reia cele afirmate de „Evanghelistul Vechiului Testament”, afirmând că Mântuitorul „*a purtat în trupul Său păcatele noastre, pe lemn, pentru ca noi, murind față de păcate, să viețuim dreptății; El, cu a Cărui rană v-ați vindecat*” (I Petru 2,24). Sfântul Vasile cel Mare a scris și el că „*toate au fost create de Dumnezeu Cuvântul, Care S-a întrupat pentru ca prin jertfa Sa pe cruce să recreeze umanitatea decăzută*”.

Diavolul l-a amăgit pe om în Grădina Edenului, deci tot un om trebuia să-l învingă pe vrăjmașul, de aceea Domnul Hristos l-a biruit pe diavol ca om, iar nu ca Dumnezeu. Dacă Mântuitorul nu ar fi fost om, vrăjmașul nu ar fi fost învins pe drept. Diavolul l-a înșelat pe om în rai, însă el însuși a fost înșelat de forma umană a Domnului Hristos, pentru că aruncându-se ca o fiară asupra Lui, spre a-l supune împărăției sale și morții, a căzut înfrânt, orgoliul și lăcomia fiindu-i pedepsite. Sfântul Chiril al Ierusalimului spune că „*Fiul lui Dumnezeu a luat trup omenesc, pentru a-l da ca o momeală demonului, dar în loc să-l sfâșie, cum gândea vrăjmașul, a trebuit să-i verse și pe cei pe care-i înghițise deja*”. Sfântul Ioan Gură de Aur afirmă și el că „*în urma căderii omului în păcat, diavolul a primit de la Dumnezeu puterea de a-i da pe oameni morții, din cauza păcatelor lor, dar, atacându-l pe Domnul Hristos, care era lipsit de păcat, și-a depășit în mod grav drepturile, deci pe bună dreptate Dumnezeu l-a lipsit de captivii săi din iad, pentru acest abuz de putere*”.

În urma morții trupului Mântuitorului pe cruce, „*în amurgul zilei, a venit un om bogat din Arimateea, cu numele Iosif, care era și el ucenic al lui Iisus. Acesta, ducându-se la Pilat, a cerut trupul lui Iisus. Iar Pilat s-a mirat că a și murit; și chemând sutașul, l-a întrebat dacă a murit de mult. Și aflând de la sutaș, i-a dăruit lui Iosif trupul mort. Și a venit și Nicodim - cel care venise la El mai*

înainte, noaptea -, aducând ca la o sută de litre de amestec de smirnă şi aloe. Deci ei au luat trupul lui Iisus şi l-au înfăşurat în giulgiu cu miresme, aşa cum este obiceiul de îngropare la iudei. Iar în locul unde a fost răstignit era o grădină, iar în grădină un mormânt nou, în care nimeni niciodată nu mai fusese pus. Aşadar, din pricina Vinerii iudeilor, de aceea L-au pus pe Iisus acolo, că era mormântul aproape şi prăvălind o piatră mare la uşa mormântului, au plecat. Iar Maria Magdalena şi Maria, mama lui Iosif, priveau unde L-au pus" (Matei 27,57-58; Marcu 15,44-45; Ioan 19,39-42; Matei 27,60 şi Marcu 15,47).

„*Iar a doua zi, cea care este după vineri, s-au adunat arhiereii şi fariseii la Pilat, zicând: «Doamne, ne-am adus aminte că amăgitorul Acela a spus încă de pe când era în viață: După trei zile Mă voi scula. Deci, porunceşte ca mormântul să fie ținut sub pază până a treia zi, ca nu cumva, venind ucenicii Lui, să-L fure şi să spună poporului: S-a sculat din morți; şi rătăcirea de pe urmă va fi mai rea decât cea dintâi». Pilat le-a zis: «Aveți strajă; mergeți şi păziți-L cum ştiți». Iar ei, ducându-se, au pecetluit piatra şi au întărit cu strajă paza mormântului*" (Matei 27,62-66).

„*Iar întru târziul Sâmbetei, când se lumina spre ziua cea dintâi a săptămânii, iată, cutremur mare s-a făcut; că îngerul Domnului, pogorându-se din cer şi venind, a prăvălit piatra de la uşă şi şedea deasupra ei. Iar Şi înfățişarea lui era ca a fulgerului, iar îmbrăcămintea lui, albă ca zăpada. Şi de frica lui s-au cutremurat străjerii şi s-au făcut ca nişte morți. Iar unii dintre străjeri, venind în cetate, le-au dat de veste arhiereilor despre toate cele întâmplate. Şi adunându-se aceştia împreună cu bătrânii şi ținând sfat, le-au dat ostaşilor arginți din belşug, zicându-le: «Spuneți că ucenicii lui au venit noaptea şi l-au furat în timp ce noi dormeam; şi de se va auzi aceasta la guvernator, noi îl vom îndupleca şi vă vom face fără grijă». Iar ei, luând*

arginții, au făcut aşa cum au fost învățați. Şi s-a răspândit cuvântul acesta între iudei, până în ziua de astăzi" (Matei 28,1-4 şi 11-15).

Din relatările Sfinților Evanghelişti constatăm că învierea Domnului Hristos din morți este învăluită într-un mister desăvârşit, pentru că nimeni nu a fost martorul acesteia. Prin înviere, trupul Mântuitorului a fost înduhovnicit, dobândind calități pe care nu le au trupurile umane în viața pământească, încât nu avea nevoie ca piatra de la uşa mormântului să fie răsturnată pentru a putea ieşi de acolo. Astfel, în Evanghelia după Ioan citim că „*fiind seară în ziua cea dintâi a săptămânii, şi uşile fiind încuiate acolo unde ucenicii erau adunați de frica iudeilor, a venit Iisus şi a stat în mijloc şi le-a zis: «Pace vouă!». Şi, după opt zile, ucenicii Săi erau iarăşi înlăuntru, şi Toma împreună cu ei. Şi a venit Iisus, uşile fiind încuiate, şi a stat în mijloc şi a zis: «Pace vouă!»*" (Ioan 20,19 şi 20,26). Sfântul Evanghelist Luca relatează şi el că după ce Mântuitorul a călătorit împreună cu Luca şi Cleopa până la Emaus, „*când a stat împreună cu ei la masă, luând El pâinea a binecuvântat şi, frângând, le-a dat. Şi s-au deschis ochii lor şi L-au cunoscut; dar El li S-a făcut nevăzut*" (Luca 24,30-31).

De asemenea, odată cu învierea Sa din morți, firea umană a Mântuitorului a fost îndumnezeită în mod deplin. Îndumnezeirea constă în înălțarea firii omeneşti, prin har, şi pătrunderea ei de către energiile dumnezeieşti necreate, ori în faptul că Duhul Sfânt, Care Se odihneşte din veci asupra Fiului lui Dumnezeu, Se odihneşte de acum şi asupra omenității Sale.

Ostaşii care străjuiau mormântul nu au fost martorii învierii Domnului Hristos, ci ei au simțit doar cutremurul produs duminică dimineața şi au văzut îngerul care a răsturnat piatra de la uşa mormântului. Îngerul ar fi putut intra în mormânt fără să răstoarne piatra, însă acțiunea lui a avut rolul de a le dovedi ostaşilor că nu

se pot opune voii lui Dumnezeu, Care a afirmat încă din Vechiul Testament „*că gândurile Mele nu sunt ca gândurile voastre, nici căile Mele precum căile voastre*” (Isaia 55,8) şi de a le arăta că profețiile făcute de Domnul Hristos Însuşi despre învierea Lui cea de a treia zi s-au împlinit întocmai. Răsturnarea pietrei pecetluite de la uşa mormântului, de față cu martori, era dovada de necontestat că Mântuitorul înviase din morți şi, în acelaşi timp, o invitație de a vedea mormântul gol, însă străjerii nu au cutezat să facă aceasta, din cauza îngerului care şedea deasupra pietrei.

Sâmbătă noaptea nu doar piatra de la mormântul Mântuitorului a fost răsturnată, ci „*după învierea Lui mormintele s-au deschis şi multe trupuri ale sfinților adormiți au înviat, şi ieşind din morminte au intrat în Sfânta Cetate şi s-au arătat multora*” (Matei 27,52-53).

Deşi străjerii au răspândit printre evrei vestea că trupul Domnului Hristos a fost furat de către Sfinții Apostoli din mormânt, în timp ce ei dormeau, morții care înviaseră s-au arătat rudelor şi cunoscuților lor din Ierusalim, dând mărturie despre faptul că după moartea Mântuitorului pe cruce sufletul Acestuia a coborât la iad, de unde a eliberat sufletele drepților Vechiului Testament, cu care a intrat în rai şi apoi a înviat din morți. De asemenea, ei erau dovada că Domnul Hristos a biruit moartea pentru toți oamenii, „*că de vreme ce printr-un om a venit moartea, tot printr-un om a venit şi învierea morților. Că după cum toți mor în Adam, tot aşa toți vor învia întru Hristos, pentru că Dumnezeu, Cel ce L-a înviat pe Domnul, ne va învia şi pe noi prin puterea Sa*” (I Corinteni 5,21-22 şi 6,14).

Întrucât trupul Mântuitorului a fost uns în grabă înaintea îngropării Sale, „*de îndată ce a trecut ziua sâmbetei, Maria Magdalena, Maria, mama lui Iacob, şi Salomeea au cumpărat miresme, ca să vină să-L ungă. Şi foarte de dimineață, în prima zi a săptămânii, au venit la mormânt în răsăritul soarelui şi-şi*

spuneau între ele: «Cine ne va prăvăli nouă piatra de la uşa mormântului?». Dar, ridicându-şi ochii, au văzut că piatra, care era foarte mare, fusese răsturnată. Şi intrând în mormânt, au văzut un tânăr şezând în partea dreaptă, îmbrăcat în veşmânt alb; şi s-au înspăimântat. Dar el le-a zis: «Nu vă înspăimântați! Pe Iisus Nazarineanul Îl căutați, pe Cel răstignit. A înviat! Nu este aici. Iată locul unde L-au pus. Mergeți însă şi spuneți-le ucenicilor Săi şi lui Petru că va merge mai înainte de voi în Galileea; acolo Îl veți vedea, aşa cum v-a spus»" (Marcu 16,1-7).

Sfintele Evanghelii nu menționează că femeile mironosițe s-ar fi întâlnit cu vreun ostaş la mormântul Mântuitorului, iar din moment ce aceştia fuseseră plătiți pentru a spune că trupul Domnului Hristos a fost furat de Apostoli, nici nu mai aveau ce căuta acolo.

Cert este că străjerii nu au intrat deloc în mormânt, pentru că dacă ar fi făcut-o, ar fi găsit acolo giulgiul şi mahrama, pe care le-ar fi luat cu ei, pentru a putea susține varianta cu furtul trupului.

Dacă străjerii au înțeles prin răsturnarea pietrei de la mormânt de către înger că trupul Domnului Hristos nu se mai găsea acolo, femeile mironosițe au aflat din gura îngerului că Acesta înviase din morți. Curajul lor de a fi stat lângă crucea Mântuitorului şi dorința de a-I unge trupul cu miresme au fost răsplătite din plin, pentru că „*plecând ele în grabă de la mormânt, cu frică şi cu bucurie mare alergau să-i vestească pe ucenicii Lui. Dar pe când mergeau ele să-i vestească pe ucenici, iată Iisus le-a întâmpinat, zicând: «Bucurați-vă!». Iar ele, apropiindu-se, I-au cuprins picioarele şi I s-au închinat. Atunci Iisus le-a zis: «Nu vă temeți. Duceți-vă şi vestiți-i pe frații Mei să meargă în Galileea, şi acolo Mă vor vedea»*" (Matei 28,8-10).

Pe lângă mărturia îngerului de la mormânt şi cea a persoanelor înviate care au intrat în Ierusalim, cel mai puternic argument

al învierii Domnului Hristos din morți îl constituie arătările Sale timp de patruzeci de zile, uneori unui număr mare de persoane, pentru că Sfântul Apostol Pavel a scris că Mântuitorul „*S-a arătat deodată la peste cinci sute de frați*” (I Corinteni 15,6).

Dacă Fiul lui Dumnezeu întrupat ne-a eliberat din robia diavolului, a păcatului şi a morții şi ne-a deschis împărăția cerurilor, pentru că El „*voieşte ca toți oamenii să se mântuiască şi la cunoştința adevărului să vină*” (I Timotei 2,4), de noi depinde cum viețuim pe acest pământ şi unde ne pregătim loc în veşnicie. Astfel, stând în ascultare de Dumnezeu, oamenii realizează tot mai mult asemănarea cu El, fiind înduhovniciți, transfigurați şi îndumnezeiți, iar „*în împărăția Tatălui lor vor străluci ca soarele*” (Matei 13,43), pe când cei care împlinesc îndemnurile diavolului se aseamănă tot mai mult cu acesta, ajungând în cele din urmă să fie desfigurați şi îndrăciți, iar în viața de veci se vor afla „*în întunericul cel mai din afară; acolo va fi plângerea şi scrâşnirea dinților*” (Matei 8,12).

Gândurile şi faptele omului, bune sau rele, se întipăresc în ființa lui, transformând-o lăuntric, iar în funcție de acestea omul emite o energie, pozitivă sau negativă. Din acest motiv două persoane care nu se cunosc, dar ajung una în preajma celeilalte pentru o scurtă perioadă de timp, se pot simți foarte bine sau foarte rău împreună. De aceea Sfântul Apostol Pavel a scris că „*toți oamenii vor învia în Hristos, dar fiecare în rândul cetei sale*” (I Corinteni 15,22-23), în sensul că cei care au cultivat o anumită virtute pe pământ, chiar dacă nu s-au întâlnit în viața vremelnică, vor fi împreună în împărăția cerurilor, alături de sfinți şi de îngeri, iar cei stăpâniți de aceeaşi patimă în viața pământească, vor fi laolaltă în veşnicie, împreună cu diavolii pe care i-au slujit.

Fiind conştienți că pentru toate gândurile, cuvintele şi faptele vieții noastre vom da socoteală înaintea Dreptului Judecător, să împlinim poruncile lui Dumnezeu, pentru că

Domnul Hristos a spus: „*Cel ce are poruncile Mele şi le păzeşte, acela este cel ce Mă iubeşte; iar cel ce Mă iubeşte pe Mine, iubit va fi de Tatăl Meu şi-l voi iubi şi Eu şi Mă voi arăta lui*” (Ioan 14,21).

În aceste binecuvântate zile de Sfintele Paşti am satisfacţia de a mă afla din nou în „catedrala văii Someşului” din Jibou, sfinţită în urmă cu câteva luni de către Preafericitul Părinte Patriarh Daniel, în fruntea unui sobor de arhierei, preoţi şi diaconi şi sunt nespus de bucuros să văd că biserica este plină de oameni. Acest fapt îmi aminteşte de discuţia purtată de trei preoţi. Primul dintre aceştia a zis: „Biserica mea are o arhitectură deosebită şi îmi face întotdeauna o mare plăcere să slujesc în ea”. Cel de-al doilea a spus: „Biserica mea este împodobită cu o pictură de excepţie şi este atât de frumoasă, încât eu simt că mă aflu în cer, împreună cu sfinţii, când slujesc în ea”. Cel de-al treilea a afirmat: „Biserica mea nu are o arhitectură aparte, nici o pictură ieşită din comun, însă duminica şi în sărbători este plină de credincioşi, iar aceasta îmi oferă o satisfacţie foarte mare, pentru că slujesc Sfânta Liturghie şi propovăduiesc învăţătura Domnului Hristos unei mari mulţimi de oameni”.

Biserica dumneavoastră este măreaţă, are o pictură frumoasă, a fost sfinţită de Patriarhul României şi este mereu plină de lume, ceea ce umple de bucurie sufletele preoţilor care vă călăuzesc pe calea mântuirii.

Ţinând cont de toate aceste considerente, sunt convins că Preacucernicii Părinţi care vă păstoresc conştientizează mai mult înălţimea slujirii pe care Dumnezeu le-a încredinţat-o, iar întrucât lucrările la biserica de zid s-au încheiat, eforturile depuse de aceştia pentru edificarea bisericii din suflet trebuie să sporească.

Pe dumneavoastră, credincioşii parohiei, care aţi participat sub o formă sau alta, mai mult sau mai puţin, fiecare după puterile

lui, la ridicarea şi împodobirea acestei frumoase biserici, precum şi la înzestrarea ei cu toate cele necesare oficierii cultului divin public, vă îndemn să frecventaţi sfintele slujbe săvârşite aici, având conştiinţa că sunteţi ctitorii ei şi veţi fi pomeniţi cât va dăinui acest lăcaş de cult. Deosebit de important însă este ca după ce aţi ieşit din biserică să împliniţi ceea ce aţi învăţat aici, săvârşind fapte bune şi ferindu-vă de păcat, fiindcă numai aşa puteţi călători în siguranţă pe valurile înspumate ale acestei vieţi trecătoare spre împărăţia cea veşnică a lui Dumnezeu, pentru că Domnul Hristos a spus că „*nu tot cel ce-Mi zice: Doamne, Doamne, va intra în împărăţia cerurilor, ci acela care face voia Tatălui Meu Celui din ceruri*" (Matei 7,21).

Amin

Naşterea Sfântului Ioan Botezătorul[1]

Preacuvioase Părinte Exarh, Preacuvioase Părinte Stareţ, Preacuvioşi şi Preacucernici Părinţi, Preacuvioase Maici, iubiţi credincioşi,

Mă bucur să ne reîntâlnim la hramul, de acum tradiţional, al mănăstirii de la Bobota. Anul acesta Bunul Dumnezeu ne-a binecuvântat cu ploaie la această sărbătoare, care probabil că a încurcat planurile unora, însă a fost binevenită, pentru că pământul era foarte însetat, asemenea sufletele credincioşilor pentru cuvântul lui Dumnezeu.

Încă din Vechiul Testament Dumnezeu i-a spus omului: „*Fiule, inima ta dă-Mi-o Mie, iar ochii tăi să vegheze asupra căilor Mele*" (Proverbe 23,26), de aceea noi trebuie să fim ca nişte flăcări, să ardem de credinţă pentru Dumnezeu, să dovedim că suntem creştini autentici, mai ales într-o vreme în care nu suntem persecutaţi pentru credinţa noastră. Vrăjmaşul aduce mereu ispite asupra oamenilor şi în special asupra creştinilor, care întrucât au fost eliberaţi de Domnul Hristos din robia diavolului, acesta încearcă din răsputeri să îi aducă din nou sub stăpânirea lui, de aceea Mântuitorul i-a atenţionat pe Sfinţii Săi Apostoli, zicându-le: „*Iată că Satana a cerut să vă cearnă ca pe grâu*" (Luca 22,31).

Este important de ştiut faptul că vrăjmaşul nu-i poate ispiti pe oameni fără acordul lui Dumnezeu, nici peste puterile acestora. Astfel, în Vechiul Testament citim că diavolul i-a cerut lui Dumnezeu să-i îngăduie să-l ispitească pe Iov. „*Atunci*

[1] Cuvânt rostit în 24 iunie 2014, la mănăstirea „Naşterea Sfântului Ioan Botezătorul" din Bobota, cu prilejul hramului.

Domnul i-a zis diavolului: «Iată, toată avuția lui o dau pe mâna ta; numai de el să nu te atingi»" (Iov 1,12). Din ispita vrăjmaşului toți fiii şi fiicele lui Iov au murit, iar acesta a pierdut tot ceea ce avea, însă nu L-a hulit pe Dumnezeu. Atunci diavolul a cerut să se atingă de trupul lui Iov, iar „*Domnul i-a zis diavolului: «Iată, ți-l dau ție pe mână; numai de viața lui să nu te atingi!»*" (Iov 2,6).

Ispitele nu ne vin însă numai de la diavol, ci şi de la unii oameni înşelați de vrăjmaşul. Astfel, Sfinții Apostoli şi primii creştini au fost prigoniți în Țara Sfântă şi împrejurimi pentru credința lor, căci „*s-a făcut prigoană mare asupra Bisericii din Ierusalim. Şi toți, în afară de Apostoli, s-au împrăştiat prin ținuturile Iudeii şi ale Samariei*" (Faptele Apostolilor 8,1). De asemenea, începând cu Nero (54-68), împărații de la Roma i-au persecutat timp de aproape trei secole pe cei care îmbrățişau credința creştină, până când Constantin cel Mare le-a oferit creştinilor libertate de manifestare prin edictul de toleranță din anul 313.

În privința persecuțiilor, Mântuitorul le-a atras luarea aminte Sfinților Apostoli şi urmaşilor acestora, când le-a spus: „*Aduceți-vă aminte de cuvântul pe care vi l-am spus: Nu este sluga mai mare decât stăpânul ei. Dacă M-au prigonit pe Mine, şi pe voi vă vor prigoni; dacă au păzit cuvântul Meu, şi pe al vostru îl vor păzi*" (Ioan 15,20). Deşi erau prigoniți cu înverşunare, creştinii nu-şi lepădau credința, ci preferau să sufere chinuri şi chiar moarte pentru Domnul Hristos, având în minte cuvintele Acestuia: „*Pe cel ce Mă va mărturisi pe Mine în fața oamenilor, îl voi mărturisi şi Eu în fața Tatălui Meu Care este în ceruri; dar de cel ce se va lepăda de Mine în fața oamenilor, de acela Mă voi lepăda şi Eu în fața Tatălui Meu Care este în ceruri*" (Matei 10,32-33).

După încetarea persecuțiilor vrăjmaşul a adus asupra creştinilor alte ispite, prin răstălmăcirea învățăturii de credință

a Bisericii, încât a fost necesar ca episcopii din toată lumea cunoscută atunci să se întrunească în Sinoade Ecumenice şi locale, pentru a stabili adevărata învățătură de credință.

Din nefericire abateri de la dreapta credință există şi astăzi, chiar mai multe decât în trecut, iar creştinii sunt în continuare prigoniți în multe părți ale lumii.

Slavă Domnului că la noi în țară creştinii se pot manifesta liber, însă este îngrijorător faptul că duşmanii Bisericii, care sunt de fapt vrăjmaşii lui Hristos, de vreme ce Biserica este trupul Său tainic, îşi ridică mereu glasul, tot mai puternic şi mai amenințător, împotriva Bisericii. De fapt suntem cu toții martorii unei campanii fără precedent împotriva Bisericii, dusă în special de către o mass medie anticreştină, controlată şi dirijată cu dibăcie, plină de minciuni şi ironii, care loveşte necontenit în valorile Bisericii, luând în derâdere, printre altele, sfintele moaşte expuse spre închinare, care nu sunt altceva decât trupuri neputrezite ale Sfinților din împărăția lui Dumnezeu, dintre care mulți au fost persecutați în decursul vieții lor pământeşti, ori batjocorindu-i pe credincioşii care iau parte la slujbele de la marile hramuri etc.

Să fim convinşi că cei care strigă şi protestează împotriva Bisericii, denigrând-o cu orice prilej şi în orice chip, îşi dovedesc prin aceasta ura față de Trupul tainic al lui Hristos şi dacă ar avea putere, i-ar persecuta crunt pe creştini. Glasul lor strident şi fals le arată dorința nestăpânită de a face rău Bisericii, dar în acelaşi timp şi neputința. Dacă ar fi după ei, i-ar prigoni cu înverşunare pe oamenii lui Dumnezeu, pentru că nu au învățat din istorie că Biserica a ieşit biruitoare din toate încercările prin care a trecut în cei două mii de ani de existență, din moment ce Mântuitorul Însuşi a afirmat fără echivoc că „*nici porțile iadului nu o vor birui*” (Matei 16,18).

Domnul Hristos se identifică cu creştinii persecutați pentru credință, precum atunci când „*Saul pustia Biserica; intrând prin*

case şi târând bărbaţi şi femei, pe care îi arunca în temniţă - iar Mântuitorul i s-a arătat pe drumul Damascului zicându-i - *Saule, Saule, de ce Mă prigoneşti?*" (Faptele Apostolilor 8,3 şi 9,4). Din cuvintele Domnului Hristos constatăm că Acesta nu l-a întrebat pe Saul de ce îi persecută pe creştini, ci El Însuşi se socotea Cel prigonit.

Creştinii persecutaţi pentru credinţă sunt conştienţi că Domnul Hristos suferă împreună cu ei şi chiar atunci când se află în primejdie de moarte, au în minte cuvintele Mântuitorului: „*Nu vă temeţi de cei ce ucid trupul, dar sufletul nu pot să-l ucidă; ci mai degrabă temeţi-vă de acela care poate ca şi sufletul şi trupul să le piardă în gheenă*" (Matei 10,28) şi se mângâie cu afirmaţia Acestuia: „*În lume necazuri veţi avea; dar îndrăzniţi: Eu am biruit lumea!*" (Ioan 16,33).

În zilele noastre regimul politic al ţării nu este ostil Bisericii, ci aceasta este atacată cu vehemenţă de anumite asociaţii care reprezintă interesele oculte ale unor minorităţi obscure. În orice democraţie este firesc ca o minoritate să ceară să fie respectată de majoritate, dar este nefiresc ca o minoritate să dorească să îşi impună pretenţiile absurde asupra majorităţii, pentru că aceasta arată lipsă de respect faţă de valorile majorităţii şi duce inevitabil la dictatura minorităţii respective asupra majorităţii.

Pentru orice om conştient este evident faptul că lumea de astăzi se îndepărtează tot mai mult de Dumnezeu, iar Sfânta Scriptură şi Părinţii Bisericii vorbesc despre vremurile de pe urmă şi chiar despre venirea lui Antihrist, profeţii care se vor realiza întocmai, de vreme ce Mântuitorul a spus foarte clar: „*Cerul şi pământul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece*" (Luca 21,33). Cu toate acestea, poporul nostru a ieşit nu foarte demult dintr-un regim fără Dumnezeu, de aceea trebuie să ne mai întărim un pic din punct de vedere duhovnicesc înainte ca Dumnezeu să îngăduie o nouă perioadă de încercări.

Până atunci, o mare ispită care ne paşte în zilele noastre, este indiferentismul religios. Acesta vine din Occident, unde lumea nu prea frecventează biserica. Întrucât unele culte neoprotestante îşi botează adepții la vârsta de treizeci de ani, la care a fost botezat şi Domnul Hristos, unii tineri care nu au fost duşi la casa de adunare şi sunt lipsiți de educație religioasă, când ajung la vârsta respectivă cugetă următoarele: „Eu nu prea cred în Iisus Hristos, îmi convine modul de viață pe care îl duc şi nu voi frecventa nici de acum înainte casa de adunare. Atunci pentru ce să mă mai botez? Doar pentru a plăti zeciuială?". Şi în consecință nu se botează, rămânând fără nicio religie, deci nişte păgâni moderni. Astfel de oameni, lipsiți de o educație religioasă şi de o relație cu Dumnezeu, nu au în această viață nicio busolă, rămânând veşnic dezorientați. Foarte mulți oameni de la noi, dar în special tineri, influențați de modul de viață occidental şi de alți factori, se înstrăinează şi ei de Biserică. Nu devin duşmanii acesteia, dar sunt indiferenți. Unor astfel de oameni Dumnezeu le spune: „*Îți ştiu faptele: tu nu eşti nici rece, nici fierbinte. O, de-ai fi rece sau fierbinte! Aşa, pentru că eşti căldicel - nici fierbinte, nici rece -, am să te vărs din gura Mea*" (Apocalipsa 3,15-16).

Ținând cont de ceea ce se întâmplă în societatea noastră şi de avertismentul lui Dumnezeu de mai sus, să-i învățăm pe copii de mici să creadă în Dumnezeu, să se roage, să meargă la biserică şi să se împărtăşească, ducând o viață autentic creştină. De când învață să citească să le dăruim copiilor cărticele de rugăciuni şi alte cărți creştine, fiindcă numai aşa ei se vor forma în duh creştin, încât să putem lăsa destinele acestei țări binecuvântate pe mâinile unor oameni binecredincioşi, fiindcă pruncii de astăzi vor fi conducătorii poporului de mâine.

Marele merit al voievozilor noştri de altă dată este acela că ei au fost oameni foarte evlavioşi, care au ocrotit şi au sprijinit întotdeauna Biserica în activitățile ei, pentru că primele şcoli,

spitale şi tipărituri româneşti au aparținut Bisericii, iar poporul nostru a fost întotdeauna credincios, de aceea cel mai prețios dar făcut de acesta umanității este pleiada sa de sfinți. De asemenea, după căderea Constantinopolului sub turci, din anul 1453, când locurile sfinte ale Ortodoxiei şi popoarele din sudul Dunării se aflau sub stăpânire otomană, domnitorii şi unii boieri români au ajutat, cu multă generozitate, aşezămintele monahale din Țara Sfântă şi din Muntele Athos, iar prin tipărirea la noi a numeroase cărți în limbile greacă, slavonă şi chiar arabă, aceştia au sprijinit Bisericile care treceau prin greutăți, Țările Române devenind pentru mai multe secole un centru însemnat al Ortodoxiei, care a fost numit pe bună dreptate de către reputatul cărturar Nicolae Iorga: „Bizanțul de după Bizanț”.

Revenind acum la praznicul naşterii Sfântului Ioan Botezătorul, din Evanghelia care s-a citit astăzi la Sfânta Liturghie aflăm că „*în zilele lui Irod, regele Iudeii, era un preot cu numele Zaharia, din ceata preoțească a lui Abia; iar femeia lui era din fiicele lui Aaron şi numele ei era Elisabeta. Şi amândoi erau drepți înaintea lui Dumnezeu, umblând fără prihană în toate poruncile şi rânduielile Domnului. Şi nu aveau copii, deoarece Elisabeta era stearpă şi amândoi erau înaintați în zilele lor. Şi a fost că pe când Zaharia slujea înaintea lui Dumnezeu în rândul cetei sale, după rânduiala preoției i-au ieşit sorții să intre în templul Domnului şi să tămâieze. Iar la ceasul tămâierii toată mulțimea poporului era afară, rugându-se. Şi îngerul Domnului i s-a arătat stând de-a dreapta altarului tămâierii. Şi, văzându-l, Zaharia s-a tulburat şi frică a căzut peste el. Iar îngerul i-a grăit: «Nu te teme, Zaharia, fiindcă rugăciunea ți-a fost ascultată şi Elisabeta, femeia ta, îți va naşte un fiu şi-i vei pune numele Ioan. Şi-ți va fi el bucurie şi veselie, şi mulți se vor bucura de naşterea lui. Că mare va fi el înaintea Domnului; nici vin şi nici băutură tare nu va bea, şi încă din pântecele mamei sale se va*

umple de Duh Sfânt; şi pe mulţi din fiii lui Israel îi va întoarce la Domnul, Dumnezeul lor; şi Lui Îi va merge el înainte cu duhul şi cu puterea lui Ilie, ca să întoarcă inimile părinţilor spre copii şi pe cei neascultători la înţelepciunea drepţilor, ca să-i gătească Domnului popor pregătit»” (Luca 1,5-17).

Cu siguranţă că această amânare prelungită a zămislirii şi a naşterii unui prunc în familia lui Zaharia şi Elisabeta a fost din rânduială dumnezeiască, pentru că preoţii Legii Vechi ajungeau să tămâieze în templul din Ierusalim numai prin tragere la sorţi, aceasta fiind o cinste deosebită. Templul iudaic nu era deservit în permanenţă de aceeaşi slujitori, ci fiecare ceată preoţească venea aici periodic din oraşele şi satele Ţării Sfinte, încât numai unii dintre preoţi aveau marele privilegiu de a tămâia în templul sfânt. Întrucât nu există nicio menţiune că preotul Zaharia a mai avut fericita ocazie de a tămâia în templul din Ierusalim, eu consider că Dumnezeu a rânduit să-i cadă sorţii pentru a tămâia, încât îngerul să-i dea vestea cea bună că soţia lui va naşte un prunc în cel mai sfânt loc al evreilor, mai ales că cel ce urma să se nască nu era un om oarecare, ci Înaintemergătorul şi Botezătorul Domnului nostru Iisus Hristos. De asemenea, din cuvintele arhanghelului constatăm că întreaga perioadă de timp petrecută de Zaharia în rugăciune, nădejde şi aşteptare nu a fost zadarnică, ci a rodit, însă nu atunci când se aştepta preotul, ci când a socotit Dumnezeu că este momentul potrivit.

Neavând suficientă credinţă, „*Zaharia i-a zis îngerului: «După ce voi cunoaşte aceasta? Că eu sunt bătrân, iar femeia mea, înaintată în zilele ei». Şi răspunzând îngerul, i-a zis: «Eu sunt Gavriil, cel ce stă în faţa lui Dumnezeu. Şi sunt trimis să grăiesc către tine şi să-ţi binevestesc acestea. Şi pentru că n-ai crezut în cuvintele mele, care se vor plini la vremea lor, iată vei fi mut şi nu vei putea vorbi până în ziua când vor fi acestea»*” (Luca 1,18-20).

La şase luni după întâlnirea din templu, acelaşi arhanghel Gavriil a fost trimis de Dumnezeu „*într-o cetate din Galileea, al cărei nume era Nazaret, la o fecioară logodită cu un bărbat care se chema Iosif, din casa lui David; iar numele fecioarei era Maria. Şi intrând îngerul la ea, a zis: «Bucură-te, ceea ce eşti plină de har, Domnul este cu tine. Binecuvântată eşti tu între femei!». Iar ea, văzându-l, s-a tulburat de cuvântul lui şi cugeta: «Ce fel de închinare poate fi aceasta?». Şi îngerul i-a zis: «Nu te teme, Marie, fiindcă ai aflat har la Dumnezeu. Şi iată vei lua în pântece şi vei naşte Fiu şi numele Lui îl vei chema Iisus. Acesta va fi mare şi Fiul Celui-Preaînalt Se va chema şi Domnul Dumnezeu Îi va da tronul lui David, părintele Său, şi va împărăţi peste casa lui Iacov în veci şi împărăţia Lui nu va avea sfârşit»*” (Luca 1,26-33).

Dacă facem un paralelism între apariţia îngerului din templu şi Bunavestire, vedem că asemenea preotului Zaharia şi Fecioara Maria l-a întrebat pe arhanghel: „*Cum va fi aceasta, de vreme ce eu nu ştiu de bărbat?*” (Luca 1,34). Câtă vreme întrebarea lui Zaharia adresată îngerului denota lipsa credinţei, iar el cerea un semn doveditor în sprijinul afirmaţiei arhanghelului, nedumerirea Fecioarei Maria era perfect justificată, fiindcă ea trăia în curăţie. „*Şi răspunzând îngerul, i-a zis: «Duhul Sfânt Se va pogorî peste tine şi puterea Celui-Preaînalt te va umbri; pentru aceea şi Sfântul Care Se va naşte din tine, Fiul lui Dumnezeu se va chema»*” (Luca 1,35). Şi fără ca Sfânta Fecioară să fi cerut vreun semn, arhanghelul îi spune: „*Şi iată, Elisabeta, rudenia ta, a zămislit şi ea fiu la bătrâneţea ei şi aceasta este a şasea lună pentru ea, cea numită stearpă. Că la Dumnezeu nimic nu este cu neputinţă*” (Luca 1,36-37).

„*Iar Elisabetei i s-a împlinit vremea să nască şi a născut un fiu. Şi au auzit vecinii şi rudele ei că Domnul Şi-a mărit mila faţă de ea şi se bucurau împreună cu ea. Iar când a fost*

în ziua a opta au venit să-l taie împrejur pe prunc; şi voiau să-l numească Zaharia, cu numele tatălui său. Şi răspunzând, mama sa a zis: «Nu; ci Ioan se va chema». Şi au zis către ea: «În rudenia ta nu este nimeni care să se cheme cu numele acesta». Şi i-au făcut semn tatălui său, cum ar vrea el să fie numit. Şi cerând o tăbliță, el a scris: «Numele lui este Ioan». Şi toți s-au mirat. Şi îndată gura şi limba i s-au deschis; şi vorbea, binecuvântând pe Dumnezeu. Şi frică i-a cuprins pe toți vecinii lor; şi despre lucrurile acestea s-a vorbit în tot ținutul muntos al Iudeii. Şi toți cei ce le-au auzit le puneau în inima lor, zicând: «Ce va fi oare copilul acesta?». Căci mâna Domnului era cu el. Şi Zaharia, tatăl său, s-a umplut de Duh Sfânt şi a profețit, zicând: «Binecuvântat este Domnul, Dumnezeul lui Israel, că Şi-a cercetat poporul şi l-a răscumpărat; şi putere mântuitoare ne-a ridicat din casa lui David, sluga Sa, precum a grăit prin gura sfinților Săi profeți din veac, mântuire de vrăjmaşii noştri şi din mâna tuturor celor ce ne urăsc, să facă milă cu părinții noştri şi să-Şi amintească de legământul Său cel sfânt, de jurământul cu care i S-a jurat lui Avraam, părintele nostru; fiind noi astfel izbăviți din mâna vrăjmaşilor, să ne dea nouă ca, fără frică, în fața Lui să-I slujim în sfințenie şi-n dreptate în toate zilele vieții noastre. Iar tu, pruncule, profet al Celui-Preaînalt te vei chema, că vei merge înaintea feței Domnului ca să-I găteşti căile, să-i dai poporului Său cunoştința mântuirii întru iertarea păcatelor lor, prin milostivirea milei Dumnezeului nostru, cu care ne-a cercetat pe noi Răsăritul-cel-de-Sus. Ca să-i lumineze pe cei ce şed în întuneric şi în umbra morții şi să îndrepte picioarele noastre pe calea păcii». Iar copilul creştea şi se întărea cu duhul” (Luca 1,57-80).

În urma mutării la Domnul a lui Zaharia şi Elisabeta, pe când pruncul Ioan era în vârstă de doar trei ani, acesta s-a retras în pustie, unde prin purtarea de grijă a lui Dumnezeu a

trăit în nevoințe ascetice aspre, el fiind unul dintre precursorii monahismului creştin, alături de Sfântul Proroc Ilie Tesviteanul, întrucât la evrei nu existau călugări.

Monahismul creştin a luat ființă în veacul al III-lea, în Egipt, de unde s-a răspândit apoi în Țara Sfântă, Cipru, Grecia, Bulgaria, România, Rusia etc., încât astăzi există mănăstiri de călugări şi de călugărițe în toată lumea cunoscută.

Sfântul Ioan Botezătorul a avut o autoritate atât de mare, încât evreii l-au întrebat dacă el este Hristos, Mesia cel făgăduit. La această întrebare Sfântul Ioan a răspuns: „*Nu sunt eu Hristosul. Eu unul vă botez cu apă, dar vine Cel ce este mai tare decât mine, Căruia eu nu sunt vrednic să-I dezleg cureaua încălțămintelor; Acela vă va boteza cu Duh Sfânt şi cu foc*” (Ioan 1,20 şi Luca 3,16), arătând prin aceasta marea diferență dintre Dumnezeu şi om.

Dumnezeu i-a îndemnat pe oameni încă din Vechiul Testament: „*Sfințiți-vă şi veți fi sfinți, pentru că Eu, Domnul Dumnezeul vostru, sunt sfânt*” (Levitic 11,44). Cu toate acestea, omul primeşte sfințenia prin bunăvoința lui Dumnezeu, Care este sfânt prin natură, pe când omul este sfânt prin participare la sfințenia lui Dumnezeu.

Datorită rolului unic al Sfântului Ioan Botezătorul în istoria mântuirii lumii, Biserica i-a rânduit o zi săptămânală de pomenire, marțea fiindu-i închinată, iar în calendarul creştin mai sunt întâlnite zămislirea lui, în 23 septembrie, naşterea, în 24 iunie, tăierea capului, în 29 august, soborul Sfântului, în 7 ianuarie, prima şi a doua aflare a capului Sfântului, în 24 februarie, precum şi a treia aflare a capului acestuia, în 25 mai.

În limba ebraică numele de „Ioan” înseamnă: „Dumnezeu este darnic”. Datorită renumelui Sfântului Ioan Botezătorul, numele său este purtat de numeroşi creştini, iar dintre aceştia foarte mulți, cunoscuți sau necunoscuți nouă, au ajuns la

sfinţenie. În cele ce urmează voi enumera numele tuturor sfinţilor din calendarul creştin care se numesc Ioan: Sfântul Cuvios Ioan Colibaşul (15 ianuarie), Sfântul mucenic Ioan din Adrianopol (22 ianuarie), Sfântul mucenic Ioan din Kazan (24 ianuarie), Sfântul Cuvios Ioan, fiul lui Xenofont şi al Mariei (26 ianuarie), Sfântul Ioan Gură de Aur (27 ianuarie, 30 ianuarie şi 13 noiembrie), Sfântul Cuvios Ioan din Reom (28 ianuarie), Sfântul Ioan, doctorul cel fără de arginţi (31 ianuarie şi 28 iunie), Sfântul mucenic Ioan din Edesa (31 ianuarie), Sfântul mucenic Ioan din Hios (3 februarie), Sfântul cuvios Ioan din Irinopole (4 februarie), Sfântul cuvios Ioan din Licos (6 februarie), Sfântul mucenic Ioan din Tesalonic (15 februarie), Sfântul Ierarh Ioan Scolasticul, Patriarhul Constantinopolului (21 februarie), Sfântul cuvios Ioan, ucenicul Sfântului Limneu (23 februarie), Sfântul Cuvios Ioan Secerătorul (23 februarie), Sfântul mucenic Ioan Calfa (26 februarie), Sfântul Cuvios Ioan Casian (29 februarie), Sfântul mucenic Ioan Bulgarul (5 martie), Sfântul Ioan din Cufiane (6 martie), Sfântul Ioan, unul din cei 40 de mucenici din Sevaste (9 martie), Sfântul Cuvios Ioan din Rufiane (16 martie), Sfântul mucenic Ioan (27 martie), Sfântul Ioan Zăvorâtul din Licopolis (27 martie), Sfântul Cuvios Ioan Scărarul (30 martie şi a patra duminică din postul Sfintelor Paşti), Sfântul Ierarh Ioan, Patriarhul Ierusalimului (30 martie), Sfântul Cuvios Ioan care s-a nevoit într-o fântână (30 martie), Sfântul mucenic Ioan Corăbierul (8 aprilie), Sfântul mucenic Ioan (12 aprilie), Sfântul mucenic Ioan din Vilnius (14 aprilie), Sfântul Cuvios Ioan, ucenicul sfântului Grigorie Decapolitul (18 aprilie), Sfântul mucenic Ioan Culica (18 aprilie), Sfântul Mucenic Ioan din Ioanina (18 aprilie), Sfântul Cuvios Ioan din Lavra Veche (19 aprilie), Sfântul Ioan, egumenul mănăstirii Cataron (27 aprilie), Sfântul Ierarh Ioan Kaloktene, Mitropolit de Beoţia (29 aprilie), Sfântul Ioan Psihaitul (7 mai), Sfântul Cuvios Ioan Zedazneli (7 mai), Sfântul

Apostol şi Evanghelist Ioan (8 mai şi 26 septembrie), Sfântul mucenic Ioan din Vunena (9 mai), Sfântul Mucenic Ioan Valahul (12 mai), Sfântul Cuvios Ioan Iviritul (13 mai), Sfântul mucenic Ioan Bulgarul (14 mai), Sfântul Cuvios Ioan ctitorul mănăstirii noi din Hios (20 mai), Sfântul mucenic Ioan, cneazul Serbiei (22 mai), Sfântul mucenic Ioan din Galatia (24 mai), Sfântul mărturisitor Ioan Rusul (27 mai), Sfântul mucenic Ioan din Tesalonic (29 mai), Sfântul Cuvios Ioan din Ustiug, făcătorul de minuni (29 mai), Sfântul Cuvios Ioan din Galici (30 mai), Sfântul Mare Mucenic Ioan cel Nou de la Suceava (2 iunie), Sfântul Cuvios mucenic Ioan, egumenul mănăstirii Monagriei (4 iunie), Sfântul mucenic Ioan (7 iunie), Sfântul Ierarh Ioan, Mitropolit de Tobolsk (10 iunie), Sfântul Ioan ostaşul (12 iunie), Sfântul Ioan, fiul Preacuvioasei Ana (13 iunie), Sfântul Cuvios Ioan din Larisa (13 iunie), Sfântul Cuvios Ioan Sihastrul, din Palestina (19 iunie), Sfântul mucenic Ioan din Novgorod (24 iunie), Sfântul Cuvios Ioan din Yarengsk (24 iunie şi 3 iulie), Sfântul Ierarh Ioan, Episcopul Goției (26 iunie), Sfântul Ierarh Ioan Maximovici (2 iulie), Sfântul Cuvios Ioan din Moscova (3 iulie), Sfântul mucenic Ioan din Kiev (12 iulie), Sfântul Cuvios Ioan din Sviatogoreț (12 iulie), Sfântul Ierarh Ioan, Mitropolitul Calcedonului (18 iulie), Sfântul Cuvios Ioan din Lavra Pecerska (18 iulie), Sfântul Ioan Pustnicul din Edesa Siriei (21 iulie), Sfântul Ioan ostaşul (29 iulie), Sfântul Cuvios Ioan din Siria (30 iulie), Sfântul Cuvios Ioan Exarhul (31 iulie), Sfântul Cuvios Mărturisitor Ioan, stareţul mănăstirii Patalarie (3 august), Sfântul Ierarh Ioan, Arhiepiscopul Efesului (3 august), Sfântul Ioan, unul din cei şapte tineri din Efes (4 august şi 22 octombrie), Sfântul Cuvios Ioan Iacob de la Neamț (5 august), Sfântul Ioan care a mărturisit despre sfânta icoană a Mântuitorului, cea din Poarta de aramă (9 august), Sfântul Cuvios Ioan de la Rila (18 August şi 19 octombrie), Sfântul Ierarh Ioan al V-lea, Patriarhul Constantinopolului (18 august), Sfântul

Ierarh Ioan al II-lea, Patriarhul Constantinopolului (25 august), Sfântul Ierarh Ioan Carpatiul (25 august), Sfântul Ioan de la Râşca (30 august), Sfântul Ierarh Ioan al VIII-lea, Patriarhul Constantinopolului (30 august), Sfântul Ierarh Ioan Postitorul, Patriarhul Constantinopolului (2 septembrie), Sfântul Cuvios Ioan Părosul (3 septembrie şi 12 noiembrie), Sfântul Ierarh Ioan, Episcop de Novgorod (7 septembrie), Sfântul Cuvios Ioan de la Prislop (13 septembrie), Sfântul mucenic Ioan Criteanul (15 septembrie), Sfântul Ierarh Ioan, Patriarhul Constantinopolului (18 septembrie), Sfântul Cuvios Ioan Criteanul (20 septembrie), Sfântul mucenic Ioan Egipteanul (20 septembrie), Sfântul mucenic Ioan din Africa (23 septembrie), Sfântul mucenic Ioan din Konitsa (23 septembrie), Sfântul Ioan Cucuzel (1 octombrie), Sfântul Ioan Hozevitul, Episcopul Cezareii Palestinei (3 octombrie), Sfântul Cuvios Ioan (4 octombrie), Sfântul Ierarh Ioan, Episcopul Euhaitelor (5 octombrie), Sfântul Ioan Pustnicul (7 octombrie), Sfântul mucenic Ioan din Prusa (9 octombrie), Sfântul Ierarh Ioan, Episcop de Suzdal (15 octombrie), Sfântul Ioan egipteanul mărturisitorul (17 octombrie), Sfântul preot mărturisitor Ioan din Galeş (21 octombrie), Sfântul mucenic Ioan de la Monemvasia (21 octombrie), Sfântul mucenic Ioan Kociurov, preotul (30 octombrie), Sfântul Ierarh Ioan din Persia (1 noiembrie), Sfântul împărat Ioan Ducas Vatatzes, milostivul (4 noiembrie), Sfântul Cuvios Ioan din Constantinopol (5 noiembrie), Sfântul Ioan Colov (9 noiembrie), Sfântul Ioan cel Milostiv, Patriarhul Alexandriei (12 noiembrie), Sfântul Cuvios Ioan de la Lavra Pecerska (17 noiembrie), Sfântul Cuvios Ioan din Olimpul Bitiniei (17 noiembrie), Sfântul mucenic Ioan (20 noiembrie), Sfântul mucenic Ioan din Legatari, preotul (28 noiembrie), Sfântul mucenic Ioan din Persia (29 noiembrie), Sfântul Cuvios Ioan din Oxirinh (2 decembrie), Sfântul Ioan Tăcutul (3 decembrie), Sfântul Cuvios Ioan Damaschin (4 decembrie), Sfântul Ierarh

Ioan, Episcopul Polivatului (4 decembrie), Sfântul Cuvios Ioan Postitorul (7 decembrie), Sfântul Ioan Brancovici, cneazul Serbiei (10 decembrie), Sfântul Ioan de Kronstadt (20 decembrie), Sfântul mucenic Ioan din insula Tasos (20 decembrie), Sfântul Cuvios Ioan de la Lavra Pecerska (29 decembrie).

Pământul binecuvântat al Transilvaniei a fost împodobit din vechime cu o salbă numeroasă de mănăstiri, unele dintre acestea fiind printre cele mai vechi şi renumite de pe teritoriul actual al ţării noastre. În vremuri de restrişte vrăjmaşii poporului şi ai credinţei noastre însă le-au distrus, dărâmând cu tunurile pe cele de zid şi incendiindu-le pe cele de lemn. Din acest motiv poporul dreptcredincios din Ardeal a căutat, după 1990, să-şi reclădească mănăstirile înălţate cu multă trudă şi jertfă de către înaintaşii lor sau să construiască altele noi. Întrucât preotul şi credincioşii din Bobota au fost cuprinşi de dorinţa arzătoare şi sfântă de a ridica o vatră sihăstrească în hotarul comunei lor, în urmă cu 10 ani, în ziua de 13 iunie 2004, visul lor a devenit realitate, prin sfinţirea pietrei de temelie a bisericii acesteia, care a fost închinată Sfântului Ioan Botezătorul, fiind singura din judeţ cu acest hram.

Din istoria zbuciumată a mănăstirilor ardelene învăţăm că vremurile grele pot fi depăşite, cu ajutorul lui Dumnezeu, Care, prin oameni aleşi, îşi face întotdeauna lucrarea în lume. La fel se întâmplă şi cu creştinii năpăstuiţi sau chiar omorâţi pentru credinţa lor, fiindcă cei care suferă pentru Hristos, deşi aparent sunt înfrânţi în această viaţă, în realitate ies biruitori, pentru că „*necazul nostru de acum, uşor şi trecător, ne aduce nouă, mai presus de orice măsură, slavă veşnică covârşitoare*" (II Corinteni 4,17). Din acest motiv, Sfântul Apostol Pavel a afirmat: „*Eu socotesc că suferinţele din vremea de acum nu au nici o însemnătate faţă de mărirea care ni se va descoperi, căci*

pentru mine a trăi este Hristos, şi a muri este câştig” (Romani 8,18 şi Filipeni 1,21).

Un exemplu foarte elocvent în acest sens îl avem în martiriul Sfinților Brâncoveni de acum 300 de ani, motiv pentru care Biserica noastră a dedicat acest an comemorării acestora. Domnitorul Constantin Brâncoveanu a condus destinele Țării Româneşti între 1688 şi 1714, fiind un cârmuitor credincios şi luminat, care din averea sa considerabilă a ridicat numeroase biserici în țară şi a făcut danii foarte generoase în întreaga lume ortodoxă din vremea sa, încât istoricul grec Sevast Kimenites a afirmat că „istoria încă n-a cunoscut vreun împărat mai darnic decât el”. În anul 1714 domnitorul a fost scos din scaun şi dus la Constantinopol, împreună cu familia sa, iar averea i-a fost confiscată. După ce timp de trei luni şi jumătate voievodul şi cei patru fii ai săi: Constantin, Ştefan, Radu şi Matei, precum şi sfetnicul Ianache, care îi era ginere, au fost închişi în temnița Edikule şi torturați cu sălbăticie de către turci, pentru a pune mâna pe ultimul bănuț din averea lor, în ziua de 15 august au fost aduşi înaintea sultanului Ahmed al III-lea, care i-a zis domnitorului: „Ghiaur Brâncoveanu, eşti condamnat la moarte cu toți fiii tăi. Dar te iert, dacă spui unde îți este averea şi dacă te lepezi de credința ta şi treci la legea turcească”. Auzind aceste cuvinte, voievodul a răspuns: „Împărate, averea mea, câtă am avut-o, tu ai luat-o şi alta, cum am mai spus, nu mai am. Iar de legea mea creştinească nu mă las: în ea m-am născut şi am trăit, în ea vreau să mor. Pământul țării mele l-am umplut cu biserici creştineşti şi acum la bătrânețe să mă închin în geamiile voastre turceşti? Nu, împărate! Pământul mi l-am apărat, credința mi-am păzit, în credința mea vreau să închid ochii, eu şi feciorii mei. Dumnezeu să răsplătească fiecăruia după faptele lui!”. Apoi privind la copiii săi, domnitorul le-a zis: „Fiii mei, fiți curajoşi, am pierdut tot ce am avut în această lume, nu ne-au mai rămas decât sufletele, să

nu le pierdem şi pe ele, ci să le ducem curate în fața Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Să ne spălăm păcatele cu sângele nostru!". Pentru a spori durerea domnitorului, sultanul a poruncit ca întâi să-i fie decapitați fiii, apoi ginerele, iar el să rămână ultimul. Când a venit rândul mezinului, Matei, care era încă un copil, acesta ar fi vrut să-şi scape viața, însă tatăl său l-a îndemnat să urmeze pilda fraților săi, iar acesta s-a supus. Înainte de a-i fi tăiat capul, Vodă Brâncoveanu a rostit plin de credință: „Doamne, fie voia Ta!", închinându-şi viața lui Dumnezeu chiar în ziua în care împlinea şaizeci de ani.

În zilele noastre creştinii de la noi se bucură de vremuri binecuvântate cu pace, nefiind persecutați pentru credința în Domnul Hristos. În consecință, să urmăm exemplul Sfântului Ioan Botezătorul, al Sfinților Martiri Brâncoveni şi al celorlalți Sfinți ai Bisericii, manifestându-ne această credință prin fapte, fiindcă Mântuitorul a afirmat: „*Nu tot cel ce-Mi zice: Doamne, Doamne va intra în împărăția cerurilor, ci cel care împlineşte voia Tatălui Meu Celui din ceruri*" (Matei 7,21).

Mă bucur să revin la această mănăstire, care are frumoase realizări pe plan administrativ, duhovnicesc şi misionar, pentru care îl felicit pe Părintele Stareț Mina, încurajându-l în acelaşi timp, fiindcă mai are multe de făcut şi de acum înainte împreună cu obştea şi cu jertfelnicii credincioşi care îl înconjoară, rugându-L pe Bunul Dumnezeu să dăruiască tuturor putere, curaj, râvnă şi mult spor, dar mai ales răsplată îmbelşugată în această viață şi în veşnicie pentru eforturile depuse în ogorul Domnului.

După o slujbă atât de frumoasă, ca cea de astăzi, este deosebit de important să vă întoarceți la casele dumneavoastră mai buni, postind până la praznicul Sfinților Apostoli Petru şi Pavel şi sporind virtuțile, pentru că numai în acest fel Îi dovedim lui Dumnezeu, semenilor noştri şi nouă înşine că am învățat ceva de la mănăstire.

Numele de Ioan, cu numeroasele lui forme, este foarte des întâlnit în lumea întreagă, iar în țara noastră este cel mai răspândit dintre toate numele, fiind purtat de aproximativ două milioane de români, bărbați şi femei. Cu prilejul naşterii Sfântului Ioan Botezătorul vă urez tuturor celor care purtați acest nume binecuvântat: „La mulți ani!”, sănătate, realizări materiale şi spirituale, iar Bunul Dumnezeu să vă poarte de grijă pe cărările vieții. Să îl aveți ca protector pe Înaintemergătorul Domnului, dar şi pe ceilalți numeroşi sfinți din calendar cu numele de Ioan, rugându-vă acestora să vă ferească de rău, dar să îi aveți şi ca exemple, urmându-le pilda vieții şi cerându-le să vă ajute în împlinirea poruncilor lui Dumnezeu, pentru a putea ajunge alături de ei în împărăția cerurilor, unde „*cele ce ochiul nu le-a văzut şi urechea nu le-a auzit şi la inima omului nu s-au suit, pe acelea le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El*” (I Corinteni 2,9).

Amin

„Nu judecați, ca să nu fiți judecați”[1]

Preacucernice Părinte Protopop, Preacucernici Părinți, iubiți credincioşi,

Hristos a înviat!

Îi dăm slavă Bunului Dumnezeu pentru că ne găsim din nou în măreața dumneavoastră biserică din Jibou, în cea de-a doua zi de Sfintele Paşti, Praznic al Praznicelor şi Sărbătoare a Sărbătorilor.

Săptămâna trecută am comemorat vinderea, arestarea, condamnarea la moarte, răstignirea şi îngroparea Domnului Hristos, iar în noaptea de sâmbătă spre duminică am prăznuit biruirea morții de către Acesta, pentru că aşa cum glăsuieşte troparul Învierii: „*Hristos a înviat din morți, cu moartea pe moarte călcând, şi celor din morminte, viață dăruindu-le*”.

Această afirmație nu înseamnă că toți oamenii care au încetat din viață, de la Adam şi Eva până la Mântuitorul, au înviat odată cu Domnul Hristos, pentru că Sfântul Evanghelist Matei consemnează faptul că, „*după învierea lui Iisus, mormintele s-au deschis <u>şi multe trupuri ale sfinților adormiți au înviat</u>, şi ieşind din morminte au intrat în Sfânta Cetate şi s-au arătat multora*” (Matei 27,52-53).

Pentru a înțelege corect cele menționate în textul scripturistic şi în troparul Învierii, trebuie să cunoaştem faptul că în limba greacă, în care a fost scris Noul Testament, viața

[1] Cuvânt rostit în 13 aprilie 2015, în biserica „Sfântul Proroc Daniel şi Sfântul Mare Mucenic Gheorghe” din Jibou.

pământească este definită prin termenul de „βίος” (bios), iar cea duhovnicească prin cel de „ζωή” (zoi).

Într-unul din psalmi, David Îi mărturiseşte lui Dumnezeu: „*Regele a cerut viață de la Tine şi i-ai dat lui lungime de zile în veacul veacului*” „ὁ βασιλεὺς ζωὴν ᾐτήσατό Σε, καὶ ἔδωκας αὐτῷ, μακρότητα ἡμερῶν εἰς αἰῶνα αἰῶνος” (Psalmul 20,4). Cu toții ştim prea bine că în afară de primii oameni de pe pământ, care au ajuns la vârste foarte înaintate, după cum citim în Cartea Facerii: „*Zilele vieții lui Adam au fost nouă sute treizeci de ani*” (Facere 5,5), „*zilele lui Set au fost nouă sute doisprezece ani*” (Facere 5,8), „*zilele lui Enos au fost nouă sute cinci ani*” (Facere 5,11), „*zilele lui Cainan au fost nouă sute zece ani*” (Facere 5,14), „*zilele lui Maleleil au fost opt sute nouăzeci şi cinci de ani*” (Facere 5,17), „*zilele lui Iared au fost nouă sute şaizeci şi doi de ani*” (Facere 5,20), iar „*zilele lui Matusalem au fost nouă sute şaizeci şi nouă de ani*” (Facere 5,27), acesta fiind cel mai longeviv om din istoria omenirii, nimeni nu a trăit secole întregi sau sute de ani, încât David se referă în acest psalm la viața din împărăția lui Dumnezeu, care „*nu va avea sfârşit*” (Luca 1,33).

Domnul Hristos a afirmat: „*Eu sunt învierea şi viața; cel ce crede în Mine, chiar dacă va muri, va trăi; şi tot cel ce trăieşte şi crede întru Mine, în veac nu va muri!*” „Ἐγώ εἰμι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωή· ὁ πιστεύων εἰς Ἐμέ, κἂν ἀποθάνῃ, ζήσεται· καὶ πᾶς ὁ ζῶν καὶ πιστεύων εἰς Ἐμὲ οὐ μὴ ἀποθάνῃ εἰς τὸν αἰῶνα” (Ioan 11,25-26). Cuvintele Mântuitorului relatate de Sfântul Evanghelist Ioan fac referire, fără echivoc, la moartea trupească şi la viața duhovnicească.

Pentru a lămuri cele prezentate până acum, vom face o incursiune la începutul istoriei neamului omenesc, când a fost săvârşit păcatul strămoşesc. În Cartea Facerii citim că după ce Dumnezeu l-a creat pe Adam şi l-a aşezat în grădina cea din

Eden, i-a spus: „*Din toți pomii raiului poți să mănânci, dar din pomul cunoştinței binelui şi răului să nu mănânci, căci în ziua în care vei mânca din el, vei muri negreşit! Şi a zis Domnul Dumnezeu: «Nu este bine să fie omul singur; să-i facem ajutor pe potriva lui». Atunci Domnul Dumnezeu a adus asupra lui Adam un somn adânc, şi el a adormit; şi a luat una din coastele lui şi locul ei l-a plinit cu carne. Iar coasta pe care Domnul Dumnezeu o luase din Adam a prefăcut-o în femeie şi a adus-o la Adam. Şarpele însă era cel mai viclean dintre toate fiarele de pe pământ, pe care le făcuse Domnul Dumnezeu. Şi a zis şarpele către femeie: «Dumnezeu, a zis El oare: Să nu mâncați roade din tot pomul care este în rai?». Iar femeia a zis către şarpe: «Noi putem mânca din roada pomilor raiului, dar din roada pomului care este în mijlocul raiului, ne-a zis Dumnezeu: «Din el să nu mâncați şi nici să vă atingeți de el, ca să nu muriți!». Atunci şarpele a zis către femeie: «Nu, nu veți muri; dar Dumnezeu ştie că în ziua în care veți mânca din el vi se vor deschide ochii şi veți fi ca nişte Dumnezei, cunoscând binele şi răul». Şi femeia a văzut că pomul e bun de mâncat, că este plăcut ochilor la vedere şi că e de dorit spre câştigarea priceperii. Şi a luat din roada lui şi a mâncat; şi i-a dat şi bărbatului său, care era cu ea, şi a mâncat şi el*" (Facere 2,16-18; 2, 21-22 şi 3,1-6).

Din relatarea Sfintei Scripturi constatăm că păcatul protopărinților a fost săvârşit în etape, căci întâi Eva „*a văzut că pomul e bun de mâncat, că este plăcut ochilor la vedere şi că e de dorit spre câştigarea priceperii*", deci a acceptat ispita cu gândul, abia apoi „*a luat din roada lui şi a mâncat*", săvârşind păcatul cu trupul. La fel s-a întâmplat şi cu Adam, care întâi a primit rodul pomului oprit de la soția sa, deci a consimțit la păcat, pe care ulterior l-a săvârşit şi cu trupul.

După cum păcatul din rai a fost comis în etape, la fel a survenit şi moartea, pentru că asemenea diavolilor, care sunt

morți spiritual, ei fiind lipsiți de trup, Adam şi Eva au murit întâi sufleteşte, iar abia mai târziu trupeşte. Distincția clară între moartea sufletească şi cea trupească o vedem în cartea Apocalipsei, unde Dumnezeu spune: „*Îți ştiu faptele, că-ți merge numele că trăieşti, dar eşti mort*" (Apocalipsă 3,1).

De vreme ce păcatul strămoşesc a fost săvârşit în etape şi la fel s-a produs şi moartea primilor oameni, tot aşa l-a biruit Mântuitorul pe Satana prin moartea trupului Său, întâi pe plan spiritual, eliberând sufletelor drepților Vechiului Testament din temnițele iadului, cu care a intrat în împărăția lui Dumnezeu, abia apoi pe plan trupesc, prin învierea Sa din morți.

Cu toate acestea, chiar dacă în urma biruirii Satanei de către Mântuitorul, sufletele tuturor oamenilor cu viață curată se duc după încheierea existenței pământeşti în împărăția lui Dumnezeu, trupurile acestora se întorc în pământul din care au fost luate, pentru că Dumnezeu i-a zis lui Adam: „*pământ eşti şi în pământ te vei întoarce*" (Facere 3,19), urmând să învieze doar la cea de-a doua venire în lume a Fiului lui Dumnezeu, „*cel din urmă vrăjmaş care va fi nimicit fiind moartea. Iar când ființa aceasta stricăcioasă se va îmbrăca în nestricăciune şi ființa aceasta muritoare se va îmbrăca în nemurire, atunci va fi cuvântul care este scris: Înghițitu-s-a moartea întru biruință. Unde-ți este, moarte, biruința? Moarte, unde-ți este boldul?*" (I Corinteni 15,26 şi 54-55).

În urma învierii Domnului Hristos din morți, „*s-a făcut cutremur mare; că îngerul Domnului, pogorându-se din cer şi venind, a prăvălit piatra de la uşa mormântului şi şedea deasupra ei. Iar înfățişarea lui era ca a fulgerului, iar îmbrăcămintea lui, albă ca zăpada. Şi de frica lui s-au cutremurat străjerii şi s-au făcut ca nişte morți. Iar unii dintre străjeri, venind în cetate, le-au dat de veste arhiereilor despre toate cele întâmplate. Şi adunându-se aceştia împreună cu bătrânii şi ținând sfat, le-au*

dat ostaşilor arginţi din belşug, zicându-le: «Spuneţi că ucenicii Lui au venit noaptea şi L-au furat în timp ce noi dormeam»; şi de se va auzi aceasta la guvernator, noi îl vom îndupleca şi vă vom face fără grijă». Iar ei, luând arginţii, au făcut aşa cum au fost învăţaţi. Şi s-a răspândit cuvântul acesta între iudei, până în ziua de astăzi" (Matei 28,2-4 şi 11-15).

Dacă străjerii de la mormântul Domnului Hristos au lansat printre evrei zvonul că trupul Mântuitorului a fost furat de Sfinţii Săi Apostoli, morţii care au înviat, despre care vorbeşte Sfântul Evanghelist Matei, s-au arătat rudelor şi cunoscuţilor lor din Ierusalim, dând mărturie despre faptul că după moartea Domnului Hristos pe cruce, sufletul Acestuia a coborât la iad, de unde a eliberat sufletele drepţilor Vechiului Testament, cu care a intrat în rai şi apoi a înviat cu trupul din morţi. De asemenea, ei erau dovada că Mântuitorul a biruit moartea pentru toţi oamenii, „*că de vreme ce printr-un om a venit moartea, tot printr-un om a venit şi învierea morţilor. Că după cum toţi mor în Adam, tot aşa toţi vor învia întru Hristos, pentru că Dumnezeu, Cel ce L-a înviat pe Domnul, ne va învia şi pe noi prin puterea Sa*" (I Corinteni 5,21-22 şi 6,14).

Întrucât cea de-a doua venire a Domnului Hristos nu a avut încă loc, troparul Învierii se referă la perioada pe care o trăim acum, în care prin moartea trupului Său, Mântuitorul a biruit moartea pentru oameni doar din punct de vedere spiritual.

Cu toate că „*Dumnezeu voieşte ca toţi oamenii să se mântuiască şi la cunoştinţa adevărului să vină*" (I Timotei 2,4), nu toţi semenii noştri doresc acest lucru, iar unii dintre ei sunt adevăraţi duşmani ai lui Dumnezeu, hulind Biserica, trupul tainic al Domnului Hristos, despre care nu ştiu sau nu vor să ştie că nici „*porţile iadului nu o vor birui*" (Matei 16,18).

De ce se întâmplă aceasta? Pentru că Antihristul îşi pregăteşte tot mai intens instaurarea propriei stăpâniri asupra

acestei lumi, acum prin proroci mincinoşi, iar în timpul lui prin pseudo-apostoli.

Aceşti oameni fără Dumnezeu, care ponegresc Biserica la televizor, la radio, în presă sau la colțul străzii, dacă ar avea putere i-ar persecuta în mod barbar pe creştini şi ar umple calendarul de martiri. Faptul că ei se manifestă cu atâta înverşunare dovedeşte, pe de o parte, ura lor, iar pe de altă parte, neputința lor, pentru că deocamdată nu au dezlegare de a prigoni Biserica. Aceasta o înțelegem din scurta convorbire purtată de Ponțiu Pilat cu Domnul Hristos, când guvernatorul roman I-a spus Mântuitorului: „*«Nu ştii că putere am să te eliberez şi putere am să te răstignesc?», iar Iisus i-a răspuns: «Asupra Mea n-ai avea nicio putere dacă nu ți-ar fi fost dat de sus»*" (Ioan 19,10-11).

Despre puterea limitată a diavolului asupra oamenilor avem o relatare în Vechiul Testament, când vrăjmaşul I-a cerut lui Dumnezeu să-i îngăduie să-i răpească lui Iov tot ceea ce avea, iar Acesta i-a zis: „*Iată, toată avuția lui o dau pe mâna ta; numai de el să nu te atingi*" (Iov 1,12). După ce fiii şi fiicele lui Iov au fost omorâți şi întreaga avere i-a fost prădată, satana i-a cerut lui Dumnezeu să-i permită să-l lovească cu boală pe Iov, iar Domnul i-a răspuns: „*Iată, ți-l dau ție pe mână; numai de viața lui să nu te atingi*" (Iov 2,6).

În țara noastră există optsprezece culte recunoscute de stat. Cu toate acestea, doar Biserica Ortodoxă Română este mereu acuzată, cu vehemență şi ostentație, că deține prea multe lăcaşuri de cult. În realitate, musulmanii au în posesie o moschee la 874 de adepți, reformații dețin o biserică la 707 credincioşi, luteranii posedă un lăcaş de cult la 606 credincioşi, unitarienii au o biserică la 489 enoriaşi, greco-catolicii dețin o biserică la 408 credincioşi, penticostalii posedă o casă de adunare la 242 de credincioşi, iehoviştii au în posesie o casă de adunare la 143 de adepți, evanghelicii dețin o casă de adunare la 90 credincioşi, adepții

cultului mozaic au o sinagogă la 49 adepți, în timp ce ortodocşii dețin o biserică la 1055 de credincioşi. Aceasta este realitatea din punct de vedere statistic, iar nu propagandistic. Atunci ne punem întrebarea logică: La noi în țară Biserica Ortodoxă Română are prea multe lăcaşuri de cult?

Pe lângă lupta făţişă a vrăjmaşului împotriva Bisericii, acesta caută, pe orice căi, să o abată de la misiunea ei, care este mântuirea lumii, încercând să o orienteze doar spre o lucrare social-filantropică. Această operă de binefacere o poate desfăşura şi statul, o instituție oarecare sau o fundație de caritate, însă dacă Biserica ar înceta să mai lupte pentru mântuirea oamenilor, nimeni altcineva nu ar face-o în locul ei, iar succesorii Sfinților Apostoli, pe care satana a cerut să-i „*cearnă ca pe grâu*” (Luca 22,31), şi-ar trăda misiunea încredințată lor. Sfântul Apostol Pavel a scris despre cei chemați la slujirea lui Dumnezeu: „*Aşa să ne socotească pe noi fiecare om: ca slujitori ai lui Hristos şi iconomi ai tainelor lui Dumnezeu*” (I Corinteni 4,1), de aceea, în primul rând, trebuie să luptăm pentru mântuirea turmei cuvântătoare încredințate nouă, abia apoi, în funcție de posibilități, să facem şi asistență socială.

Acest aspect foarte important îl sesizăm în discuția dintre Domnul Hristos şi Marta, sora lui Lazăr. În Sfânta Evanghelie după Luca citim că Mântuitorul „*a intrat într-un sat; iar o femeie cu numele Marta L-a primit în casa ei. Şi ea avea o soră ce se chema Maria, care, aşezându-se la picioarele Domnului, Îi asculta cuvântul. Iar Marta se silea cu multă slujire şi, apropiindu-se, a zis: «Doamne, oare nu socoteşti că sora mea m-a lăsat să slujesc singură? Spune-i deci să mă ajute». Şi răspunzând Domnul, i-a zis: «Marto, Marto, te îngrijeşti şi pentru multe te sileşti, dar un lucru trebuie; căci Maria partea cea bună şi-a ales-o, care nu i se va lua»*” (Luca 10,38-42). Partea

Mariei era aceea de a asculta şi apoi de a împlini cuvântul lui Dumnezeu.

Fără a-şi trăda misiunea, Biserica Ortodoxă Română a purtat întotdeauna grijă de cei aflați în suferință şi în lipsuri. Astfel, primele aşezăminte de îngrijire medicală din Țara Românească şi Moldova au fost bolnițele, care începând cu secolele XV-XVI, îşi desfăşurau activitatea pe lângă mănăstirile mai mari. De asemenea, cel mai vechi spital din Țara Românească a fost înființat în anul 1704, în curtea mănăstirii Colțea din Bucureşti, de unde şi-a luat şi numele, iar „Sfântul Spiridon", primul spital din Moldova, şi-a început activitatea în anul 1757, pe lângă mănăstirea cu acelaşi nume din Iaşi.

Celor care acuză Biserica, la colțul străzii sau pe vreun canal de televiziune, dar care nu au făcut niciodată nimic pentru cei lipsiți sau bolnavi, le adresez cuvântul rostit de Domnul Hristos: „*Nu judecați, ca să nu fiți judecați; căci cu judecata cu care judecați, cu aceea veți fi judecați; şi cu măsura cu care măsurați, cu aceea vi se va măsura. Cum de vezi paiul din ochiul fratelui tău, dar bârna din ochiul tău nu o iei în seamă? Sau cum îi vei zice fratelui tău: Lasă-mă să-ți scot paiul din ochi, şi iată că-n ochiul tău este bârna? Fățarnicule, scoate mai întâi bârna din ochiul tău şi numai atunci vei vedea să scoți paiul din ochiul fratelui tău*" (Matei 7,1-5).

Mă bucur să mă aflu astăzi în această parohie din oraşul dumneavoastră, în care oamenii Îl iubesc pe Dumnezeu şi Îi împlinesc poruncile. Acest lucru se vede în primul rând prin impunătoarea „Catedrală a Văii Someşului", pe care ați ridicat-o cu multă jertfă, iar în al doilea rând prin prezența dumneavoastră în număr atât de mare la Sfânta şi Dumnezeiasca Liturghie din această a doua zi de Sfintele Paşti.

Pe cei doi preoți ai bisericii şi pe părintele diacon îi felicit pentru frumoasa activitate pe care o desfăşoară în parohie,

dorindu-le mult succes în continuare, iar dumneavoastră, tuturor, Hristos cel înviat, Domnul nostru, să vă facă parte de sărbători fericite, cu multe bucurii şi har îmbelşugat, pentru a putea călători zi de zi, săptămână de săptămână şi an de an, pe valurile înspumate ale acestei vieți, spre limanul cel neînviforat al mântuirii din împărăția lui Dumnezeu.

Amin

Domnul nostru Iisus Hristos, Mântuitorul şi Judecătorul lumii[1]

Preacucernici Părinţi, iubiţi credincioşi

Cu ajutorul Bunului Dumnezeu ne aflăm în cea de-a doua duminică din Sfântul şi Marele Post al Crăciunului, o perioadă binecuvântată, în care ne pregătim pentru naşterea Domnului Hristos. Cu toate că Mesia cel făgăduit este Fiul lui Dumnezeu Cel Atotputernic, El a venit în lume smerit, născându-Se într-o peşteră din Betleemul Iudeii, pentru a ne arăta marea iubire a lui Dumnezeu faţă de om, căci „*aşa de mult a iubit Dumnezeu lumea, încât pe Fiul Său cel Unul-Născut L-a dat, pentru ca tot cel ce crede într-Însul să nu piară, ci să aibă viaţă veşnică*” (Ioan 3,16). După rostirea acestor cuvinte, Mântuitorul adaugă: „*Dumnezeu nu L-a trimis pe Fiul Său în lume ca să judece lumea, ci pentru ca lumea să se mântuiască printr-Însul*” (Ioan 3,17). În afirmaţia Domnului Hristos vedem scopul venirii Sale în lume, mântuirea oamenilor, căci aşa cum a spus şi Sfântul Apostol Petru, „*întru nimeni altul nu este mântuirea, căci sub cer nu este dat între oameni niciun alt nume întru care noi trebuie să ne mântuim*” (Faptele Apostolilor 4,12), însă tot aici este amintită şi judecarea lumii, pentru că „*dreptatea şi judecata sunt temelia tronului lui Dumnezeu*” (Psalmul 88,14).

Ce legătură există între opera de răscumpărare a lumii şi judecarea acesteia?

---

[1] Cuvânt rostit în 22 noiembrie 2015, în biserica „Sfântul Apostol Andrei” din Zalău.

Sfântul Apostol Pavel a scris că „*unde nu este lege, nu-i nici călcare de lege*” (Romani 4,15), în consecință nici judecată, care se face întotdeauna în baza unei legi.

Când a creat Universul, Dumnezeu i-a imprimat nişte legi după care să se guverneze. Acelaşi lucru s-a întâmplat şi la crearea omului, în ființa căruia a fost sădită legea morală naturală. Apostolul neamurilor a scris în acest sens, că „*păgânii care nu au lege, din fire fac ale legii, aceştia, neavând lege, îşi sunt loruşi lege, ceea ce arată fapta legii scrisă în inimile lor, prin mărturia conştiinței lor şi prin judecățile lor, care îi învinovățesc sau îi apără*” (Romani 2,14-15). Aici trebuie menționat faptul că legea morală nu este identică cu conştiința, care este doar organul prin care omul cunoaşte legea morală şi ajunge să o pună în aplicare. Acest lucru se observă în aceea că nu toți oamenii au acelaşi grad de conştiință, unii fiind mai scrupuloşi, iar alții mai delăsători.

Pe lângă această lege morală naturală, sădită în ființa omului, după ce l-a aşezat pe Adam în grădina din Eden, Dumnezeu i-a dat o poruncă, zicându-i: „*Din toți pomii raiului poți să mănânci, dar din pomul cunoştinței binelui şi răului să nu mănânci, căci în ziua în care vei mânca din el, vei muri negreşit!*” (Facere 2,16-17).

Dacă protopărinții noştri ar fi respectat porunca primită de la Dumnezeu şi s-ar fi comportat potrivit conştiinței lor, nu ar fi fost necesară alte lege, iar oamenii, ajutați de harul lui Dumnezeu, ar fi înaintat de la chipul lui Dumnezeu la asemănarea cu El, ajungând la îndumnezeire.

Adam şi Eva însă, fiind amăgiți de vrăjmaşul, au încălcat porunca lui Dumnezeu, mâncând din rodul pomului oprit. „*Atunci amândurora li s-au deschis ochii şi au cunoscut că erau goi; şi au cusut frunze de smochin şi şi-au făcut şorțuri*” (Facere 3,7), după care s-au ascuns de la fața lui Dumnezeu, fiind mustrați de glasul conştiinței lor.

Referatul biblic menționează, în continuare, că Adam s-a temut de Dumnezeu pentru fapta sa, dar nu aminteşte că acesta s-ar fi căit. Dumnezeu l-a întrebat pe protopărinte dacă nu cumva a mâncat din rodul pomului cunoştinței binelui şi răului, dar acesta, în loc să îşi recunoască fapta, a aruncat vina asupra Evei, şi implicit asupra lui Dumnezeu, fiindcă Adam i-a spus Acestuia: „*Femeia pe care mi-ai dat-o să fie cu mine, ea mi-a dat din pom, şi eu am mâncat*” (Facere 3,12). Când Eva a fost întrebată de Dumnezeu de ce a mâncat din rodul pomului oprit, aceasta a dat vina pe şarpe. În consecință, Dumnezeu a blestemat pământul şi pe şarpe, iar pe Adam şi Eva, cărora le-a spus ce greutăți îi vor aştepta de acum înainte, i-a alungat din grădina Edenului.

Dacă în momentul în care au mâncat din rodul pomului oprit, protopărinții au căzut în moarte spirituală, în urma alungării lor din Eden au mai trăit o perioadă de timp, după care au murit şi trupeşte.

În Sfânta Scriptură citim că „*oamenilor le este rânduit să moară, după care urmează judecata, iar Cel ce va să judece este Iisus Hristos, pentru că Tatăl nu judecă pe nimeni, ci toată judecata I-a dat-o Fiului*” (Romani 9,27; II Timotei 4,1 şi Ioan 5,22).

După moartea lor, toți oamenii se înfățişează înaintea Domnului Hristos pentru judecata particulară. Cu toate acestea, Adam şi Eva, precum şi toți urmaşii lor din Vechiul Testament, nu au fost judecați după mutarea lor din această viață, căci până în momentul coborârii Mântuitorului cu sufletul la iad, sufletele tuturor celor din Vechiul Testament, fie drepți, fie păcătoşi, erau osândite să sufere în iad. Abia după ce Domnul Hristos a biruit diavolul şi moartea, aceste suflete au fost judecate, iar cele aflate vrednice, au intrat împreună cu Mântuitorul în rai.

Pe lângă legea morală naturală, care este un dat ontologic al fiecărei persoane umane, Dumnezeu le-a descoperit evreilor

Legea Vechiului Testament. Rolul acesteia era acela de a pregăti poporul ales pentru a da naştere din sânul său Mântuitorului lumii. Legea Veche însă se limita la un singur popor şi nu era desăvârşită, ea fiind doar o călăuză, „*un pedagog spre Hristos*" (Galateni 3,24), căci „*dacă Testamentul cel dintâi ar fi fost fără de prihană, nu s-ar mai fi căutat loc pentru al doilea*" (Evrei 8,7).

La plinirea vremii, Fiul lui Dumnezeu s-a întrupat, făcându-ne cunoscută Legea Noului Testament sau revelația supremă. Altă învățătură mai înaltă decât cea revelată de Domnul Hristos nu poate exista, de aceea Mântuitorul a afirmat: „*Eu sunt Pâinea cea vie, Care S-a pogorât din cer. De va mânca cineva din Pâinea aceasta, viu va fi în veci*" (Ioan 6,51). „*Eu sunt Pâinea vieții; cel ce vine la Mine nu va flămânzi şi cel ce crede în Mine niciodată nu va înseta*" (Ioan 6,35). Sfântul Apostol Pavel a scris şi el în acest sens: „*Chiar dacă noi sau înger din cer v-ar propovădui altceva decât ceea ce v-am binevestit noi, să fie anatema!*" (Galateni 1,8).

Între opera de răscumpărare a lumii şi judecarea acesteia există o strânsă legătură, ca între cauză şi efect. După învierea Sa din morți, Domnul Hristos le-a spus Sfinților Apostoli: „*Mergeți şi învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh, învățându-le să păzească toate câte v-am poruncit Eu vouă. Cel ce va crede şi se va boteza, se va mântui, dar cel ce nu va crede, se va osândi*" (Matei 28,19-20 şi Marcu 16,16). Despre cei care Îi refuză învățătura, Mântuitorul a afirmat: „*De n-aş fi venit şi nu le-aş fi vorbit, păcat nu ar avea; dar acum ei nu au cuvânt de dezvinovățire pentru păcatul lor, pentru că cel ce nu este cu Mine este împotriva Mea, iar cel ce nu adună cu Mine, risipeşte*" (Ioan 15,22 şi Matei 12,30).

Legătura indisolubilă dintre mântuirea lumii şi judecarea acesteia constă şi în faptul că Fiul lui Dumnezeu întrupat este atât Mântuitorul lumii, cât şi Judecătorul acesteia. La plinirea vremii, Fiul lui Dumnezeu a venit în lume smerit. Prin viața şi

activitatea Lui, ne-a răscumpărat din robia diavolului, păcatului şi a morţii şi ne-a deschis împărăţia cerurilor, iar prin învăţătura Lui, ne-a arătat ce suntem datori să împlinim pentru a ajunge în împărăţia lui Dumnezeu. La sfârşitul lumii, Domnul Hristos „*va veni întru slava Sa şi toţi sfinţii îngeri cu El. Atunci va şedea pe tronul slavei Sale şi se vor aduna în faţa Lui toate neamurile*" (Matei 25,31-32) pentru a fi judecate şi pentru a lua răsplată după cum I-au împlinit poruncile date de El ca Mântuitor al lumii.

Iubiţi fii sufleteşti,

Sunt bucuros să mă aflu din nou în frumoasa dumneavoastră biserică, la invitaţia părintelui paroh. Întrucât programul îmi este încărcat şi nu voi putea fi prezent aici în ziua de 30 noiembrie, când este hramul acestui lăcaş de cult, cel mai nou din municipiul nostru, am venit astăzi, cu opt zile înainte, pentru a face anteprăznuirea sărbătorii Sfântului Andrei şi am slujit cu bucurie Sfânta Liturghie, pentru că ocrotitorul acestei biserici nu este un Apostol oarecare, ci cel dintâi chemat la apostolie, iar pentru noi este deosebit de important, fiindcă el a fost primul care a răspândit cuvântul Evangheliei lui Dumnezeu la noi în ţară, în urmă cu două mii de ani.

Din nefericire, în zilele noastre sunt unii care doresc să ne descreştineze. Dacă Domnul Hristos şi-a trimis Apostolii în lume pentru a răspândi cuvântul Evangheliei, astăzi îi vedem pe prorocii şi apostolii antihristului, care vor ca noi să ne lepădăm credinţa creştină. Mântuitorul însă ne-a atras luarea aminte în acest sens, zicând: „*Pe cel ce Mă va mărturisi pe Mine în faţa oamenilor, îl voi mărturisi şi Eu în faţa Tatălui Meu Care este în ceruri; dar de cel ce se va lepăda de Mine în faţa oamenilor, de acela Mă voi lepăda şi Eu în faţa Tatălui Meu Care este în ceruri*" (Matei 10,32-33).

La ultimul recensământ efectuat la noi, 0,2% dintre locuitorii României s-au declarat atei sau oameni nereligioşi, iar aceştia vor să scoată icoanele din instituțiile publice şi ora de Religie din şcoală. Noi, ceilalți cetățeni ai României, care în proporție de peste 99% suntem religioşi, îi respectăm pe necredincioşi, nu îi obligăm să aibă icoane în birourile lor ori să-şi trimită copiii la ora de Religie, dar ei vor să ne impună nouă modul lor de gândire, iar acest lucru este total anormal, însemnând dictatura unei minorități asupra majorității. După cum noi îi respectăm pe aceştia şi ei sunt datori să ne respecte pe noi. Aşa funcționează democrația, iar noi vrem ca ora de Religie să fie predată în şcoală, fiindcă un copil fără o educație religioasă este un debusolat, care nu are nişte criterii morale clare după care să se orienteze în viață.

Pornind de la procentele de oameni credincioşi şi necredincioşi de la noi din țară, îmi vine în minte una dintre pildele rostite de Domnul Hristos. Acesta le-a spus ascultătorilor Săi: „*Care om dintre voi, având o sută de oi şi pierzând una din ele, nu le lasă pe cele nouăzeci şi nouă în pustiu şi se duce după cea pierdută, până ce o găseşte? Şi când o găseşte, o pune pe umerii săi, bucurându-se; şi sosind acasă, îşi cheamă prietenii şi vecinii, zicându-le: Bucurați-vă cu mine, că am găsit oaia cea pierdută*” (Matei 15,4-6).

În cazul nostru însă, sensul parabolei este inversat, pentru că oaia cea rătăcită nu vrea să fie găsită, ci ea intenționează să le atragă în rătăcire şi pe celelalte nouăzeci şi nouă de oi şi să-l alunge pe păstor.

În ultima vreme constatăm că Biserica este tot mai mult hulită şi lovită, iar învățătura ei răstălmăcită, luată în râs sau încălcată, de cei care îşi bat joc de marile hramuri de la noi din țară, de sfintele moaşte, cerând în acelaşi timp ca homosexualii să se poată căsători şi înfia copii. Noi trebuie să fim conştienți că aceasta nu se petrece la voia întâmplării, ci anumite organizații

oculte din străinătate trimit sume foarte mari de bani la noi în țară, prin care sunt finanțate persoane, fundații şi asociații, care au ca scop discreditarea Bisericii, iar cei slabi în credință se lasă amăgiți de lucrarea acestor Iude. De ce se întâmplă acest lucru? Fiindcă Biserica este singura instituție care îi conduce pe oameni pe calea mântuirii, iar cei tari în credință nu pot fi manipulați, aşa cum intenționează răuvoitorii din străinătate şi cei de la noi din țară care s-au vândut străinilor şi intereselor acestora. Astfel de oameni vor să ne strice şi nouă viața, după cum este viața lor.

Omul este creat după chipul lui Dumnezeu şi este normal să tindă spre asemănarea cu El. Omul păcătos însă este un desfigurat, el este după chipul diavolului, pe care îl slujeşte şi vrea ca şi pe semenii lui să îi schimonosească, să îi ducă în aceeaşi osândă cu el, de aceea trebuie să fim puternici, să nu ne dăm bătuți, să ne rugăm, să postim, să ne smerim, să ne spovedim şi să ne împărtăşim cu trupul şi sângele Domnului Hristos. Acestea sunt armele creştinului în lupta cu vrăjmaşul şi cu apostolii lui.

Dacă tot am vorbit despre slujitorii şi apostolii Satanei, trebuie să explic şi diferența care există între cele două categorii de oameni păcătoşi. În timp ce robul satanei îi împlineşte voia, apostolul acestuia se străduieşte din răsputeri să îi convingă şi pe alții să facă acest lucru.

De câteva zeci de ani încoace, unii oameni fără Dumnezeu încearcă să răspândească idei sataniste în lume prin cântece, în special prin muzica rock, iar cel care a făcut public acest lucru, a fost grecul K. G. Papadimitrakopol, care a scris cartea: „Satanismul în muzica rock”.

În anul 1973, a fost înființată o formație australiană de muzică hard rock, numită AC/DC. Ştiți ce înseamnă aceste inițiale? „Anti Christ/Death to Christ” (Antihrist, moarte lui Hristos). Cred că acest nume spune tot şi nu mai trebuie să adaug nimic.

Când vorbim despre dictatură, trebuie să ştim că Dumnezeu l-a creat pe om liber şi îi respectă libertatea, acest mare dar cu care l-a înzestrat. În acest sens, Dumnezeu i-a zis omului încă din Vechiul Testament: „*Iată, Eu astăzi ți-am pus înainte viața şi moartea, binele şi răul, binecuvântarea şi blestemul. Alege viața, ca să trăieşti, tu şi urmaşii tăi!*” (Deuteronom 30,15 şi 30,19). Primul şi cel mai mare dictator din lume este vrăjmaşul, Satana, care pune stăpânire şi îi robeşte pe oameni prin păcat. Sfântul Apostol Pavel descrie în chip magistral situația omului robit de păcat, atunci când spune: „*Vrednic de crezare şi de toată primirea este cuvântul că Iisus Hristos a venit în lume să-i mântuiască pe cei păcătoşi, dintre care cel dintâi sunt eu, pentru că eu sunt om trupesc, vândut sub păcat. Eu nu înțeleg ce fac, pentru că nu săvârşesc ceea ce vreau, ci ceea ce urăsc, aceea fac. Dar acum nu eu fac aceasta, ci păcatul care locuieşte în mine. Fiindcă ştiu că în mine, adică în trupul meu, nu locuieşte ce e bun. Că a vrea binele se află în mine, dar pe a face nu-l aflu; căci nu fac binele pe care-l vreau, ci răul pe care nu-l vreau, pe acela îl săvârşesc. Iar dacă fac ceea ce nu vreau eu, nu eu fac aceasta, ci păcatul care locuieşte în mine*” (I Timotei 1,15; Romani 7,14-15 şi 7,17-20). În situația prezentată de Apostolul neamurilor vedem foarte clar cum diavolul îi stăpâneşte pe oameni prin păcat, iar aceştia nu mai au libertate de acțiune. Exact acelaşi lucru doresc să îl obțină şi cei care încearcă, prin toate mijloacele, să le impună altora, cu de-a sila, modul lor de gândire, ei fiind, prin aceasta, slujitorii vrăjmaşului. Unor astfel de oameni, Domnul Hristos le-a spus: „*Voi sunteți din tatăl vostru diavolul, şi poftele tatălui vostru vreți să le faceți. El de la început a fost ucigător de oameni şi nu a rămas întru adevăr, pentru că adevăr nu este întru el. Când el grăieşte minciuna, dintru ale lui grăieşte, fiindcă el este mincinos, şi tatăl minciunii*” (Ioan 8,44). Celui care s-a abătut de la calea lui Dumnezeu şi se străduieşte să îi atragă şi pe alții în rătăcirea lui, Sfântul Pavel i-a adresat următoarele cuvinte: „*O, tu cel plin de toată viclenia şi de toată înşelăciunea, fiu*

al diavolului, vrăjmaş a toată dreptatea, n-ai să încetezi a strâmba căile Domnului cele drepte?” (Faptele Apostolilor 13,10).

Foarte recent, în Bucureşti, au avut loc anumite manifestații de stradă, la care s-au afişat şi pancarde cu sloganuri împotriva Bisericii. Noi nu folosim lozinci, ca şi cei care luptă împotriva Bisericii, dar este important să nu cedăm când apar astfel de încercări, ci să ne vedem pe mai departe de credința noastră, fiindcă, la urma urmei, Cel ce ne va judeca pe toți este Domnul Hristos, nu un post de televiziune sau de radio, un ziar, ori vreun om de pe stradă. Să fim conştienți că peste noi vine un tăvălug anticreştin, care sporeşte an de an. De aceea, în lupta noastră duhovnicească, trebuie să fim tari în credință şi să-i întărim şi pe alții, în special pe cei mici, pe care avem datoria de a-i pregăti pentru ceea ce îi aşteaptă în această lume, ca nu cumva să se piardă, ci să urmeze pilda înaintaşilor lor, care în vremuri şi mai grele, de persecuții, nu s-au lepădat de Hristos.

Mă bucur să revin în frumoasa dumneavoastră biserică, pe care am vizitat-o ultima dată în Duminica Tomii, spre seară, împreună cu Înaltpreasfințitul Părinte Ignatios, mitropolitul ortodox al Madagascarului. Acesta este grec, iar după ce s-a nevoit o perioadă de timp, ca şi monah, în Sfântul Munte Athos, timp de şase ani a fost preot misionar în Coreea de Sud, la Seul, a petrecut apoi paisprezece ani ca şi preot în India, la misiunea ortodoxă din Calcutta, iar de unsprezece ani este ierarh în Madagascar, în sud-estul Africii.

În timpul vizitei la biserica Sfântul Andrei din Zalău, Înaltpreasfințitul Părinte Ignatios a consemnat în Sfânta Evanghelie următoarele cuvinte: „Hristos Cel înviat să ne întărească în lupta noastră duhovnicească”.

Înaltpreasfinția Sa cunoaşte lupta pe care o are de dus într-o lume necreştină, în care propovăduieşte cuvântul Evangheliei lui Hristos, pentru că, şi în zilele noastre, există încă misionari care răspândesc cuvântul lui Dumnezeu celor care nu au auzit de el.

Strădania noastră este de a-i convinge pe creştini să fie împlinitori ai poruncilor lui Dumnezeu, fiindcă Mântuitorul a spus: „*Nu tot cel ce-Mi zice: Doamne, Doamne, va intra în împărăția cerurilor, ci acela care face voia Tatălui Meu Celui din ceruri*” (Matei 7,21). O altă luptă duhovnicească pe care o avem de purtat, la noi în țară, este cea împotriva puținilor oameni fără Dumnezeu, dar care se străduiesc din răsputeri să ne descreştineze. Să nu ne dăm bătuți în acest război duhovnicesc, de care depinde fericirea noastră din veşnicie, ci să păstrăm mereu aprinsă flacăra credinței, pe care Sfântul Apostol Andrei cel întâi chemat, ocrotitorul acestui sfânt lăcaş, dar şi al țării noastre, a propovăduit-o pe aceste meleaguri binecuvântate de Dumnezeu.

Îl felicit călduros pe Părintele Paroh Ioan Zaha, dar şi pe dumneavoastră, pe toți cei care v-ați străduit să faceți în Sărmaş o oază duhovnicească, prin ridicarea acestei biserici.

Într-o carte din literatura rusă este relatată o întâmplare: La începutul bolşevismului, o bătrânică a ajuns pe o stradă nouă dintr-un oraş şi, întâlnind un trecător, l-a întrebat: „Unde este biserica de pe această stradă?”. Interlocutorul i-a răspuns: „Nu avem biserică”. Băbuța i-a spus în replică: „Ce fel de stradă este aceea care nu are o biserică?”. Parafrazând-o pe această femeie vârstnică, întreb şi eu retoric: „Ce fel de cartier creştin este acela care nu are o biserică?”.

Dacă în perioada regimului fără Dumnezeu de la noi din țară s-au dărâmat biserici, după 1990 s-au construit numeroase lăcaşuri de cult şi toate sunt pline, ceea ce înseamnă că este nevoie de ele, de aceea, pentru a răspunde unei lozinci faimoase, afişate ostentativ de duşmanii Bisericii prin Bucureşti, în timpul manifestațiilor recente, mă văd nevoit să afirm, în deplină cunoştință de cauză, că „vrem spitale şi catedrale”.

Amin

Adevărata bogăție[1]

Preacucernice Părinte Protopop,
Preacucernici Părinți, iubiți credincioşi,

Îi dau slavă Bunului Dumnezeu pentru că ne întâlnim din nou, anul acesta, la Sfânta şi Dumnezeiasca Liturghie, în frumoasa dumneavoastră biserică din Şimleu Silvaniei. Suntem aici cu prilejul hramului, însă am socotit că este mai bine să venim în zi de duminică, fiindcă mâine lumea va lucra şi atunci anteprăznuim astăzi sărbătoarea „Intrării Maicii Domnului în biserică" de mâine.

Sunt bucuros să revin aici, nu doar pentru vrednicia preoților şi a bunilor credincioşi din Şimleu Silvaniei, ci şi pentru frumoasa activitate socială pe care această parohie o desfăşoară în oraş, fiind un model pentru parohiile din mediul urban din Episcopia noastră şi, probabil şi din alte eparhii, motiv pentru care îi felicit călduros pe cei doi preoți ai bisericii şi pe toți cei implicați în această activitate socială, care din cauza lipsei de fonduri, nu este una uşoară. Ştim prea bine că Biserica se luptă cu propriile ei nevoi şi atunci când trebuie să ofere şi altora, nu are prea mult sprijin, decât din partea unui număr restrâns de oameni inimoşi şi cu posibilități financiare, pe care Bunul Dumnezeu să-i binecuvinteze şi să-i răsplătească.

În această duminică s-a citit la Sfânta Liturghie o Evanghelie, care ne prezintă una dintre parabolele rostite de Domnul nostru Iisus Hristos. Cu toții am remarcat că în această

[1] Cuvânt rostit în 20 noiembrie 2016, în biserica „Intrarea Maicii Domnului în biserică" din Şimleu Silvaniei.

perioadă de toamnă, în pericopele evanghelice duminicale nu prevalează minunile săvârşite de Mântuitorul, ci învățătura Sa, în special cea ilustrată prin pilde, fiindcă prin acestea Fiul lui Dumnezeu întrupat îşi face mai uşor înțelese preceptele, pe care ascultătorii le țin minte fără dificultate.

În prima parte a acestei scurte parabole, Domnul Hristos spune că „*unui om bogat i-a rodit din belşug țarina. Şi el cugeta în sine, zicând: Ce voi face, că n-am unde să-mi adun roadele? Şi a zis: Aceasta voi face: Voi strica hambarele mele şi mai mari le voi zidi şi-mi voi strânge acolo tot grâul meu şi bunătățile mele; şi îi voi zice sufletului meu: Suflete, ai multe bunătăți strânse pentru mulți ani; odihneşte-te, mănâncă, bea, veseleşte-te*” (Luca 12,16-19).

De la început trebuie să lămurim faptul că bogăția în sine nu este un păcat. Ar fi chiar absurd ca Dumnezeu să-i dea unui om minte să facă avere, iar apoi să-l pedepsească pentru aceasta. În acest sens vom prezenta exemplul lui Iosif, fiul patriarhului Iacov din Vechiul Testament, care dintr-un rob străin, a ajuns prim-ministrul Egiptului, dobândind o avere considerabilă.

Pe când Iosif era în Egipt, faraon a visat că vor fi şapte ani plini de belşug în țară, urmați de alți şapte în care pământul nu va rodi. Iosif i-a tâlcuit faraonului visele şi a fost numit responsabil cu administrarea cerealelor. După ce anii de belşug au trecut, „*nu mai era pâine în toată țara, pentru că se întețise foametea foarte tare. Țara Egiptului şi țara Canaanului se istoviseră de foame. Şi a adunat Iosif tot argintul ce se afla în țara Egiptului şi în țara Canaanului pentru grâul ce se cumpăra de la el. Şi a adus Iosif tot argintul în casa lui faraon. Când cei din țara Egiptului şi din țara Canaanului şi-au cheltuit toți banii, egiptenii au venit toți la Iosif şi au zis: «Dă-ne pâine! De ce trebuie să murim noi sub ochii tăi pentru că nu mai avem bani?». Iar Iosif le-a zis: «Dacă vi s-au isprăvit banii, aduceți-mi vitele, şi vă voi da pâine*

în schimbul vitelor voastre». Şi ei şi-au adus vitele la Iosif, iar Iosif le-a dat pâine pe cai, pe oi, pe boi şi pe asini; şi anul acela i-a hrănit cu pâine în schimbul tuturor vitelor lor. Iar dacă anul acela a trecut, au venit la el în anul următor şi i-au zis: «Nu vom ascunde de domnul nostru că, de vreme ce banii ni s-au sfârşit iar vitele noastre sunt ale domnului nostru, sub ochii domnului nostru n-au mai rămas decât trupurile şi pământurile noastre. De ce trebuie să murim noi sub ochii tăi, şi noi şi pământurile noastre? Cumpără-ne pentru pâine, pe noi şi pământurile noastre, iar noi şi pământurile noastre îi vom fi robi lui faraon. Tu dă-ne sământă să semănăm şi să trăim şi să nu murim şi pentru ca ogoarele să nu se pârăginească». Astfel a cumpărat Iosif pentru faraon tot pământul egiptenilor, întrucât egiptenii şi-au vândut fiecare pământul său lui faraon, că-i îmboldea foametea; şi toată ţara a devenit a lui faraon. Cât despre popor, şi l-a făcut luişi rob de la un capăt al Egiptului până la celălalt" (Facere 47,13-21).

În Noul Testament, într-una din pildele rostite, Domnul Hristos i-a lăudat pe slujitorii harnici, care şi-au înmulţit talanţii, şi a mustrat sluga leneşă, care a îngropat banul stăpânului său (Matei 25,14-30).

Cunoscând acest principiu, trebuie să fim conştienţi că Biserica îi condamnă pe cei care dobândesc averi prin mijloace necinstite şi pe oamenii bogaţi care nu au timp de preocupări duhovniceşti, fiindcă sunt prea prinşi cu administrarea bunurilor pe care le posedă. Pământul a fost creat de Dumnezeu şi este menţinut de Acesta în existenţă, omul fiind doar administratorul lui vremelnic, ca şi al averilor sale, iar mai devreme sau mai târziu va trece din această viaţă şi va avea de dat socoteală înaintea Dreptului Judecător pentru ceea ce a făcut în timpul existenţei sale pământeşti.

Unii oameni însă, ca cel din Evanghelia de astăzi, sunt bogaţi pentru că Dumnezeu îi cunoaşte că sunt slabi în credinţă

şi voind să-i ţină departe de păcat, le dă bani, avere şi slavă pentru a-i stimula, căci dacă ar fi lipsiţi din punct de vedere material, ar fi în stare să prade, să ucidă pe cineva pentru a-l jefui, sau poate chiar s-ar sinucide, neacceptându-şi situaţia. Din această cauză unii oameni lipsiţi de credinţă sunt bogaţi, pentru că „*Dumnezeu voieşte ca toţi oamenii să se mântuiască şi la cunoştinţa adevărului să vină*” (I Timotei 2,4). Să fim convinşi că Dumnezeu îi iubeşte pe toţi oamenii. Vedem aceasta în pilda fiului risipitor, în care tatăl avea acelaşi sentiment de iubire faţă de fiul rămas acasă, ca şi faţă de cel rătăcit. Ba poate îl iubea chiar mai mult pe mezinul plecat de acasă, fiindcă faţă de acesta simţea un dor neogoit.

În acelaşi timp, alţi oameni, care sunt credincioşi şi harnici, se zbat în nevoi. De ce se întâmplă aceasta? Dumnezeu consideră că dacă aceştia ar avea bogăţii materiale, prin administrarea lor nu ar mai avea timp de cele spirituale şi s-ar îndepărta de El, de aceea îi lasă într-o situaţie materială mai precară, dar îi ţine aproape de El, pentru că aşa cum a afirmat Domnul Hristos: „*Ce-i foloseşte omului să câştige lumea întreagă, dacă-şi pierde sufletul? Sau ce ar putea să dea omul, în schimb, pentru sufletul său?*” (Marcu 8,36-37).

Dumnezeu lucrează cu oamenii în diverse moduri, oferind fiecăruia după sufletul şi conştiinţa sa, pentru a-i determina pe toţi să aleagă calea Lui şi să dobândească împărăţia cerurilor. Noi însă nu înţelegem aceasta, pentru că suntem prea orbiţi de lumea materială şi uităm de suflet. Era cu totul alta situaţia în timpul Mântuitorului sau chiar acum o sută de ani, dar pe zi ce trece, constatăm că omul se îndepărtează tot mai mult de calea lui Dumnezeu.

De pildă, ateii susţin că Dumnezeu nu există, în consecinţă, omul nu a fost creat de Acesta, ci se trage din maimuţă, deci dintr-un animal. Ce degradare, dacă anticii păgâni, care credeau

în diverse divinități, îl aşezau pe om la coada zeilor, liber-cugetătorii de astăzi îl pun în fruntea animalelor. De asemenea, oamenii necredincioşi sau indiferenți din punct de vedere religios din zilele noastre se cred mai presus decât Dumnezeu şi în loc să se călăuzească după poruncile Acestuia, în baza umanismului scornesc tot felul de drepturi şi libertăți, dintre care unele sunt de-a dreptul scandaloase, uitând de faptul că Domnul Hristos a spus: „*De cel ce se va lepăda de Mine în fața oamenilor, de acela Mă voi lepăda şi Eu în fața Tatălui Meu Care este în ceruri*" (Matei 10,33).

Despre omul din parabola de astăzi, Mântuitorul nu menționează că ar fi ajuns bogat într-un mod necinstit, dar cu toate acestea, îl prezintă ca pe un exemplu negativ, fiindcă prin comportamentul său, acesta a săvârşit mai multe greşeli.

În primul rând, bogatul, despre care tragem concluzia că era harnic şi a muncit din greu pentru ca țarina să-i rodească din belşug, nu şi-a pus nădejdea în Dumnezeu, că îi va purta de grijă şi în anii care vor urma. Unor astfel de oameni, Domnul Hristos le-a atras luarea aminte: „*Nu vă adunați comori pe pământ, unde molia şi rugina le strică şi unde furii le sapă şi le fură; ci adunați-vă comori în cer, unde nici molia şi nici rugina nu le strică, unde furii nu le sapă şi nu le fură; că unde-ți este comoara, acolo-ți va fi şi inima! De aceea vă spun: Nu purtați grijă pentru viața voastră ce veți mânca şi ce veți bea, nici pentru trupul vostru cu ce vă veți îmbrăca; oare nu este viața mai mult decât hrana şi trupul decât îmbrăcămintea? Priviți la păsările cerului, că nu seamănă, nici nu seceră, nici nu adună în hambare, şi Tatăl vostru Cel ceresc le hrăneşte. Oare nu sunteți voi cu mult mai presus decât ele? Şi cine dintre voi, îngrijindu-se, poate să-i adauge staturii sale un cot? Iar de îmbrăcăminte de ce purtați grijă? Luați seama la crinii câmpului cum cresc: nu se ostenesc, nici nu torc, dar v-o spun Eu vouă că nici Solomon, în toată slava lui, nu s-a*

îmbrăcat ca unul dintre ei! Iar dacă iarba câmpului, care astăzi este şi mâine se aruncă în cuptor, Dumnezeu aşa o îmbracă, oare nu cu mult mai mult pe voi, puțin-credincioşilor? Aşadar, nu vă îngrijorați spunând: Ce vom mânca, ori ce vom bea, ori cu ce ne vom îmbrăca? Că pe toate acestea le caută păgânii; că ştie Tatăl vostru Cel ceresc că aveți nevoie de ele, ci căutați mai întâi împărăția lui Dumnezeu şi dreptatea Lui şi toate acestea vi se vor adăuga. Nu vă îngrijiți de ziua de mâine, căci ziua de mâine se va îngriji de ale sale" (Matei 6,19-21 şi 25-34).

În al doilea rând, acest om, care avea atât de multe bucate, încât nu-i mai încăpeau în hambare, nu s-a gândit să facă milostenie cu cei aflați în lipsuri, deşi „*judecata este fără milă pentru cel care n-a făcut milă*" (Iacov 2,13).

În al treilea rând, bogatul confunda trupul cu sufletul, socotind că grânele adunate pentru mai mulți ani sunt bunătăți sufleteşti, ceea ce denotă că el era lipsit de zestre spirituală, ca şi fecioarele neînțelepte, cărora le lipsea untdelemnul faptelor bune din candele (Matei 25,1-13), şi asemenea bogatului nemilostiv, care nu îl miluise pe săracul Lazăr (Luca 16,19-31). Mesajul Domnului Hristos din această parabolă este clar, după cum în fiecare zi ne împlinim datoriile față de trupul nostru, pe care îl spălăm, îl îmbrăcăm, îl hrănim, îl încălzim, îi rezervăm timp pentru odihnă etc., nu trebuie să uităm nici de suflet, pentru că „*nu numai cu pâine va trăi omul, ci cu tot cuvântul lui Dumnezeu*" (Luca 4,4).

Faptele bune care împodobesc sufletul sunt: credința, nădejdea, dragostea, rugăciunea, smerenia, ascultarea, dreptatea, răbdarea, dreapta socoteală şi multe altele.

Sunt unii care spun că omul are suflet. Această expresie este greşită, pentru că omul nu are sufletul ca pe un accesoriu, ci el este trup şi suflet, fiind compus din trup material şi suflet spiritual şi trebuie să poarte de grijă de ambele elemente din care este alcătuit.

În continuarea parabolei, Domnul Hristos îi pune o întrebare retorică bogatului, spunându-i: „*Nebunule! În noaptea aceasta îți vor cere sufletul. Şi cele ce ai pregătit ale cui vor fi?*” (Luca 12,20).

Mântuitorul i se adresează bogatului cu apelativul de „nebun”, pentru că acesta nu avea o gândire sănătoasă, raționând şi acționând greşit. În limba greacă, în care a fost scrisă Sfânta Evanghelie după Luca, unde este consemnată această pildă, bogatul este numit cu termenul de „άφρων” (afron), care se traduce prin „neînțelept”, „lipsit de cumințenie”.

Acest bogat a procedat asemenea multor oameni, care muncesc din greu, întreaga viață, adunând bani şi avere şi mor fără a se bucura de roadele muncii lor, pentru că sunt prea economi, sau poate prea zgârciți pentru a cheltui ceva. Tot ce au strâns aceştia le rămâne urmaşilor, care se pot asemăna fiului risipitor, irosind averea în chip irațional, fiindcă ei au primit totul de-a gata şi nu prețuiesc eforturile considerabile depuse de părinții lor.

În acest sens îmi vine în minte o întâmplare. Cu mulți ani în urmă, într-un sat locuia o familie înstărită. Părinții aveau un singur copil, pe care îl iubeau foarte mult, dar acesta era cam leneş. După ce flăcăul a crescut, tatăl său încerca să îl pună la muncă, însă tânărul îşi găsea tot felul de scuze. Într-o dimineață, pentru a-i da o lecție, părintele şi-a chemat fiul şi i-a spus că de-acum este suficient de mare şi va trebui să înceapă să muncească, pentru a se putea întreține singur şi l-a trimis să-şi găsească ceva de lucru. Auzind această discuție, mama i-a dat băiatului, fără ştirea soțului, un galben, cât era atunci plata pentru o zi de muncă. Flăcăul s-a plimbat prin pădurea de lângă sat, s-a dus apoi la scăldat, iar seara a venit acasă, spunându-i tatălui său că şi-a petrecut ziua muncind. Neîncrezător, părintele i-a cerut să-i arate banul pe care îl câştigase. Fiul a scos gologanul din buzunar şi i l-a dat tatălui, care l-a aruncat în foc. Cu toate că a rămas surprins de gestul părintelui său, tânărul

nu a reacționat în niciun fel. A doua zi feciorul a primit din nou un galben de la mama sa şi a pierdut vremea, hoinărind în jurul satului, iar seara, după ce a ajuns acasă, tatăl i-a aruncat din nou banul în foc. Acelaşi lucru s-a repetat timp de mai multe zile, până când, într-o dimineață, mama i-a spus băiatului că nu mai are de unde să îi dea alt gologan, pentru că îi terminase pe toți. Înțelegându-şi situația, tânărul a plecat în sat şi a muncit pe unde a găsit de lucru, până seara târziu, când a primit plata pentru o zi de muncă. Ajungând acasă istovit, i-a dat tatălui său galbenul câştigat, iar acesta l-a aruncat în foc. Fără a sta pe gânduri, flăcăul şi-a băgat mâna în flacăra arzătoare şi a scos banul de acolo, pentru că ştia prea bine cât ostenise pentru el. Din această relatare înțelegem că numai cel care trudeşte prețuieşte rodul muncii lui.

Din nefericire, în zilele noastre este plină lumea cu oameni care nu vor să muncească. Dumnezeu are un plan cu fiecare dintre noi, iar pentru aceasta ne-a dăruit unul sau mai mulți talanți, însă noi suntem datori să descoperim şi să înmulțim darurile cu care ne-a înzestrat Dumnezeu.

Printre cei cărora nu le place să muncească, sunt destui tineri sănătoşi, care cerşesc fără jenă. În loc să caute să fie utili semenilor lor şi societății, aceştia stau cu mâna întinsă, îngropându-şi talantul primit de la Dumnezeu, iar cei care le dau bani, devin părtaşi la păcatul lor.

În urmă cu ceva vreme a venit la Episcopie un tânăr, care a cerut o sumă destul de mare de bani, pretinzând că îi trebuie de drum, pentru a se deplasa într-un județ îndepărtat să muncească. Consilierul economic i-a spus că nu este cazul să caute de lucru în altă parte, fiindcă Episcopia are o grădină pentru care vrea să angajeze un om şi îi oferă un loc de muncă acasă. După mai multe comentarii răutăcioase, tânărul a recunoscut că el vrea bani, nu un loc de muncă, fiindcă nu a ajuns atât de rău, încât să fie nevoit să muncească.

Pe lângă tineri, sunt numeroşi copii care cerşesc pe străzile noastre. Să fim convinşi că aceştia sunt exploataţi de oameni fără inimă, care prosperă în urma unei afaceri oneroase. Păcatul acestor oameni este dublat prin faptul că îi învaţă pe copii să nu muncească de mici, astfel de victime nevinovate fiind aproape imposibil de recuperat mai târziu pentru societate.

Trebuie să ştim că dacă miluim un bătrân, un neputincios, un bolnav sau un nevoiaş, fapta noastră este bineplăcută înaintea lui Dumnezeu, care a poruncit încă din Vechiul Testament: „*Deschide mâna ta fratelui tău, săracului tău şi celui lipsit din pământul tău*" (Deuteronom 15,11). Dacă însă oferim bani unui impostor, am fost înşelaţi, făcându-ne părtaşi la păcatul acestuia, de aceea Sfinţii Părinţi ne-au atras luarea aminte: „Să asude milostenia în mâna ta, înainte de a-l alege pe cel căruia i-o dai".

După ce ne-a prezentat sfârşitul neaşteptat al bogatului din parabolă şi faptul că averea nu i-a folosit la nimic, Mântuitorul trage o concluzie justă, dar dureroasă: „*Aşa se întâmplă cu cel ce-şi adună comori sieşi şi nu se îmbogăţeşte în Dumnezeu*" (Luca 12,21).

Pentru a nu ne asemăna bogatului din această pildă, să ne străduim ca, pe lângă bunurile materiale pe care căutăm să le dobândim în această viaţă, să ne îmbogăţim şi în fapte bune, pentru că acestea ne vor găti loc în împărăţia cerurilor.

Bunul Dumnezeu să-i răsplătească pe cei doi preoţi ai parohiei, pentru frumoasa activitate desfăşurată, iar asupra dumneavoastră, a credincioşilor, să reverse îmbelşugare de har. Vă urez ca mâine, când va fi hramul bisericii, să aveţi parte de o zi binecuvântată şi în perioada următoare un post plin cu roade duhovniceşti.

Amin

Pilda celor chemați la cină[1]

Preacuvioase Părinte Exarh, Preacucernici Părinți, iubiți credincioşi,

Cu ajutorul Bunului Dumnezeu ne aflăm în demisolul bisericii „Sfânta Cuvioasă Parascheva” din Şimleu Silvaniei, cea mai nouă biserică de zid din acest oraş.

Cu toate că ne găsim într-un cartier cu un număr mai mic de credincioşi, aceştia sunt inimoşi, jertfelnici, iubitori de Hristos şi de Biserica Lui, calități pe care le-au dovedit din plin la ridicarea şi împodobirea acestui lăcaş de cult măreț şi frumos, care nu doar că face cinste poporului dreptcredincios de aici, dar este şi un Sion dumnezeiesc, o poartă spre cer.

Din nefericire, în zilele noastre, atunci când se construieşte o biserică sau o catedrală apar numeroase ispite, fiindcă vrăjmaşul luptă din răsputeri să nu se mai deschidă o poartă spre cer. El nu vrea ca oamenii să se mântuiască, de aceea îi ispiteşte în mod direct, dar şi indirect, prin alți oameni înşelați, care au căzut deja în plasa lui şi îi sunt slugi credincioase.

Noi, ca popor, am trăit într-un regim fără Dumnezeu zeci de ani, însă în acele vremuri grele Biserica nu era aşa de hulită cum este astăzi. Slugile satanei din zilele noastre nu îşi bat joc numai de preoți şi de păcatele lor, ci şi de învățătura Bisericii şi de sfintele moaşte, care sunt trupuri neputrezite ale sfinților. Astfel, aceşti oameni fără Dumnezeu îi iau în derâdere pe sfinți care şi-au dedicat întreaga viață lui Dumnezeu, iar mulți dintre

[1] Cuvânt rostit în ziua de 11 decembrie 2016 în biserica „Sfânta Cuvioasă Parascheva” din Şimleu Silvaniei.

ei au murit ca martiri pentru credința creştină. De aici înțelegem că aceşti proroci ai Antihristului încearcă prin orice mijloace să îi îndepărteze pe cei slabi în credință de Domnul Hristos şi de Biserica Lui. Astăzi suntem martorii unei lupte acerbe, iar Sfântul Apostol Petru ne-a atras luarea aminte în acest sens: „*Fiți treji, privegheați. Potrivnicul vostru, diavolul, umblă, răcnind ca un leu, căutând pe cine să înghită. Stați-i împotrivă, tari în credință, ştiind că aceleaşi suferințe le îndură şi frații voştri care sunt în lume*" (I Petru 5,8-9).

Din nefericire pentru ei, sunt unii creştini slabi în credință, care pentru a nu-i supăra pe semenii lor păcătoşi fac aceleaşi afirmații ca şi ei şi se comportă la fel, spunând că nu există Dumnezeu, când în realitate sunt atâtea semne în lume care ne obligă la credință.

Dintre acestea voi prezenta doar două: sfintele moaşte şi sfânta lumină de la Ierusalim.

La crearea lumii, Dumnezeu a adus în existență prin cuvânt tot ceea ce a creat, în sensul că El a zis şi s-au făcut. Astfel, „*Dumnezeu a zis: «Să scoată pământul ființe vii după felul lor: animale, târâtoare şi fiare sălbatice după felul lor». Şi a fost aşa*" (Facere 1,24).

Pe om însă, Dumnezeu l-a plămădit cu mâinile Sale. În acest sens citim în cartea Facerii că „*Domnul Dumnezeu l-a zidit pe om din țărână luată din pământ, şi a suflat asupra lui suflare de viață şi s-a făcut omul ființă vie*" (Facere 2,7).

În urma păcatului protopărinților din rai, Dumnezeu i-a spus lui Adam: „*Te vei întoarce în pământul din care eşti luat; căci pământ eşti şi în pământ te vei întoarce!*" (Facere 3,19). Referindu-se la sfârşitul omului, înțeleptul Solomon a scris că „*el din pământ a fost făcut şi atunci când i se va cere sufletul, care i-a fost împrumutat, se va întoarce în pământul din care a fost luat*" (Cartea înțelepciunii lui Solomon 15,8). Păcatul strămoşesc

nu a avut consecințe doar asupra omului, ci asupra tuturor viețuitoarelor, căci atunci când mor, „*toate se duc în acelaşi loc; pentru că toate din țărână s-au făcut şi toate în țărână se vor întoarce*” (Ecclesiast 3,20).

Astfel, conform legii firii, dacă un animal, un peşte, o pasăre sau un om încetează din viață, trupul i se descompune în elementele din care a fost alcătuit şi se întoarce în pământul din care a fost luat. Cu toate acestea, trupurile oamenilor cu viață sfântă biruiesc rânduielile firii şi rămân neputrezite, fiindcă în ele s-a sălăşluit harul Sfântului Duh. De multe ori aceste sfinte moaşte sunt frumos mirositoare, adeseori săvârşesc minuni, iar din unele izvorăşte chiar mir, cum este cazul moaştelor Sfântului Dimitrie Izvorâtorul de Mir din Tesalonic.

Unele sfinte moaşte au stat o perioadă îndelungată în apă (moaştele Sfântului Dimitrie Basarabov), în timp ce altele au fost aruncate în foc (moaştele Sfântului Ioan Rusul), fără a fi vătămate, ceea ce reprezintă o minune a lui Dumnezeu. De aceea un om care gândeşte rațional, chiar dacă nu este credincios, nu îşi poate bate joc de sfintele moaşte, spunând că sunt oase pe care le scot preoții spre închinare oamenilor creduli.

Chiar dacă trupurile neputrezite ale acestor sfinți sunt pe pământ, sufletele lor se află în împărăția cerurilor, mijlocind pe lângă Dumnezeu pentru noi, căci „*Dumnezeu nu este al morților, ci al viilor; fiindcă toți trăiesc întru El*” (Luca 20,38).

În cele ce urmează voi vorbi despre sfânta lumină care vine în fiecare an de Sfintele Paşti la mormântul Mântuitorului din Ierusalim, aceasta reprezentând un alt mod al manifestării în lume a harului Sfântului Duh.

Sfânta lumină nu coboară din cer la slujba învierii din noaptea Sfintelor Paşti, cum greşit crede foarte multă lume, ci la Vecernie, care se săvârşeşte cu aproximativ unsprezece ore înaintea momentului învierii Domnului Hristos, ea fiind o

pregustare a luminii celei necreate din împărăţia lui Dumnezeu, după cum şi învierea Mântuitorului din morţi este începutul şi arvuna învierii noastre.

În cadrul slujbei Vecerniei oficiate în ziua din sâmbăta patimilor, când la strană se cântă imnul „lumină lină”, patriarhul ortodox al Ierusalimului, împreună cu soborul de arhierei, preoţi şi diaconi, înconjoară de trei ori Sfântul Mormânt. După ce poliţia îl controlează pe patriarh, pentru a nu avea asupra lui chibrituri sau vreo brichetă, acesta rupe sigiliul de pe uşa Sfântului Mormânt, care a fost verificat de poliţişti să nu conţină vreo sursă de foc, şi intră în el. La rugăciunile patriarhului sfânta lumină coboară din cer pe lespedea Sfântului Mormânt şi aprinde vata specială aşezată acolo din vreme. Patriarhul iese apoi cu sfânta lumină, pe care o oferă celor din biserică.

Drept dovadă a atotputerniciei lui Dumnezeu, sfânta lumină vine mereu sub alte forme: ca o ploaie de foc, ca un glob luminos, ca un fulger sau rază luminoasă etc. De asemenea, uneori se aprind singure candelele de la icoanele de pe Sfântul Mormânt sau lumânările din mâna celor mai vrednici creştini.

De vreme ce sfânta lumină coboară din cer numai la rugăciunile clericilor ortodocşi, unii reprezentanţi ai altor religii sau culte creştine contestă autenticitatea acestei minuni dumnezeieşti, pretinzând că este vorba despre o înşelătorie.

În decursul istoriei însă a avut loc o întâmplare care spulberă neîncrederea sau reavoinţa unor astfel de oameni. Pe când Ţara Sfântă se găsea sub stăpânire otomană (între 1516 şi 1917), întrucât pe an ce trecea soseau la Ierusalim de Sfintele Paşti tot mai mulţi pelerini dornici să vadă şi să primească sfânta lumină, autorităţile turceşti au hotărât într-un an să impună o taxă pentru cei care voiau să intre în biserica Sfântului Mormânt în sâmbăta patimilor. Pentru că suma percepută era cam mare, majoritatea pelerinilor nu şi-a permis să o achite, încât în biserică

a intrat doar un număr redus de creştini înstăriţi, în urma cărora uşa a fost încuiată. Credincioşii cei mulţi au rămas în curtea Sfântului Mormânt, mângâindu-se cu gândul că cei dinăuntru le vor oferi şi lor sfânta lumină când vor ieşi din biserică. În sfântul lăcaş slujba vecerniei a fost săvârşită după tipicul obişnuit, însă când patriarhul a intrat în Sfântul Mormânt şi s-a rugat ca sfânta lumină să coboare din cer, aceasta nu a venit. Pelerinii din biserică au ieşit foarte dezamăgiţi în curtea Sfântului Mormânt, unde au constatat cu uimire că sfânta lumină venise şi în acel an, dar de această dată afară, unde se găseau credincioşii cei mulţi şi dintre cei trei stâlpi situaţi în partea stângă a uşii bisericii Sfântului Mormânt, l-a izbit pe cel din mijloc. Acel stâlp a crăpat pe loc şi aşa se păstrează până în zilele noastre. Oricine merge la Ierusalim îl poate vedea. Autorităţile turceşti şi-au dat seama că minunile lui Dumnezeu nu pot fi controlate de oameni şi, de atunci, nu au mai impus nicio taxă pentru pelerinii care voiau să intre în biserica Sfântului Mormânt în sâmbăta mare pentru a primi sfânta lumină.

Dacă patriarhul ortodox al Ierusalimului s-ar fi folosit de vreo înşelătorie în vederea producerii sfintei lumini, după cum pretind unii, aceasta ar fi venit şi în acel an în Sfântul Mormânt. De asemenea, sfânta lumină coboară din cer de foarte multă vreme, ori în vechime nu exista tehnologia performantă de astăzi. În plus, dacă această lumină ar fi creată artificial, ea ar veni la Sfântul Mormânt şi la slujbele celorlalte culte, care serbează Sfintele Paştile cu o săptămână înaintea ortodocşilor.

Ca dovadă că sfânta lumină este o energie necreată trimisă de Dumnezeu din cer, în primele trei minute flacăra acesteia nu este arzătoare. Oricine se poate atinge cu ea pe faţă ori pe mâini fără să fie vătămat. Abia după trei minute sfânta lumină devine arzătoare, dobândind calităţile unei flăcări pământeşti obişnuite.

Aceste minuni ne obligă la credință, însă cei orbi sufleteşte nu au ochi ca să le vadă, nici minte să le înțeleagă, ci le contestă cu ură, fiindcă ei sunt stăpâniți de un duh lumesc şi diavolesc, de aceea nu se potrivesc cu Duhul lui Dumnezeu, conform celor afirmate de Domnul Hristos: „*Nimeni nu poate sluji la doi domni, căci sau pe unul îl va urî şi pe celălalt îl va iubi, sau de unul se va alipi şi pe celălalt îl va dispreţui; nu puteţi să slujiţi lui Dumnezeu şi lui Mamona*" (Matei 6,24).

În ciuda acestor ispite a lumii de astăzi, cei statornici în credință luptă pentru Biserică, se jertfesc pentru ea, fiind conştienți de faptul că fac parte din trupul tainic al lui Hristos, iar cei care urmează calea binelui vor avea răsplată îmbelşugată în împărăția lui Dumnezeu.

Am venit astăzi aici la invitația părintelui paroh Ioan Taloş pentru a binecuvânta lucrările care s-au realizat până acum, în mod special pictura de la demisolul bisericii, iar cu acest prilej l-am hirotonit întru preot pe părintele Marius Pop, ginerele părintelui Ioan Taloş, care va fi preot misionar la Protopopiatul Şimleu Silvaniei.

Astăzi am avut şi o hirotonie de diacon, sfințindu-l în această treaptă pe părintele Răzvan Govor, care va fi preot misionar în cealaltă parte a județului, la Protopopiatul Jibou.

Mă bucur când săvârşesc aceste hirotonii în bisericile din eparhie şi nu în paraclisul Centrului Eparhial, pentru ca un număr cât mai mare de credincioşi să fie martori la această frumoasă şi destul de rară Sfântă Taină. Dacă hirotonia unui diacon şi a unui preot nu este prea frecventă, sfințirea unui arhiereu este extrem de rară, iar în județul Sălaj n-a fost încă hirotonit niciun ierarh. Acum însă există o Episcopie aici şi este firesc ca, la un moment dat, un episcop să fie sfințit la Zalău, dar aceasta nu cred că se va petrece prea curând, fiindcă nu am ajuns încă la vârsta de a-mi lua un arhiereu vicar şi nici nu ar fi necesară prezența a doi ierarhi

într-un judeţ de dimensiunea Sălajului. În ceea ce mă priveşte, eu vreau să stau mulţi ani aici, pentru că îmi place în Sălaj. Am plecat din Târgu Mureş, oraşul meu natal, în urmă cu treizeci şi trei de ani şi pentru prima dată în viaţă când mi s-a estompat dorul de meleagurile natale şi m-am simţit acasă a fost la Zalău, nu în altă parte, ceea ce înseamnă că mă potrivesc cu oamenii de aici şi îmi plac aceste locuri binecuvântate de Dumnezeu.

Să revin însă la cuvântul de învăţătură.

După ce l-a creat pe om şi l-a aşezat în grădina Edenului, Dumnezeu i-a dat şi o poruncă, zicându-i: „*Din toţi pomii raiului poţi să mănânci, dar din pomul cunoştinţei binelui şi răului să nu mănânci, căci în ziua în care vei mânca din el, vei muri negreşit! Şarpele însă era cel mai viclean dintre toate fiarele de pe pământ, pe care le făcuse Domnul Dumnezeu. Şi a zis şarpele către femeie: «Dumnezeu, a zis El oare: Să nu mâncaţi roade din tot pomul care este în rai?». Iar femeia a zis către şarpe: «Noi putem mânca din roada pomilor raiului, dar din roada pomului care este în mijlocul raiului, ne-a zis Dumnezeu: «Din el să nu mâncaţi şi nici să vă atingeţi de el, ca să nu muriţi!». Atunci şarpele a zis către femeie: «Nu, nu veţi muri; dar Dumnezeu ştie că în ziua în care veţi mânca din el vi se vor deschide ochii şi veţi fi ca Dumnezeu, cunoscând binele şi răul». Şi femeia a socotit că rodul pomului este bun de mâncat şi le este plăcut ochilor la vedere şi că este de dorit spre câştigarea priceperii şi a luat din el şi a mâncat: şi i-a dat şi bărbatului său, care era cu ea, şi a mâncat şi el. Atunci li s-au deschis ochii la amândoi şi au cunoscut că erau goi; şi au cusut frunze de smochin şi şi-au făcut şorţuri. Iar când au auzit glasul Domnului Dumnezeu, Care umbla prin rai, în răcoarea serii; s-au ascuns Adam şi femeia lui de la faţa Domnului Dumnezeu printre pomii raiului. Şi Domnul Dumnezeu l-a strigat pe Adam şi i-a zis: «Adame, unde eşti?». Acesta a răspuns: «Glasul Tău l-am auzit în rai şi m-am temut,*

pentru că sunt gol, şi m-am ascuns». Şi i-a zis Dumnezeu: «Cine ți-a spus ție că eşti gol? Nu cumva ai mâncat din pomul din care Eu ți-am poruncit să nu mănânci?». Adam a zis: «Femeia pe care mi-ai dat-o să fie cu mine, ea mi-a dat din pom, şi eu am mâncat». Şi a zis Domnul Dumnezeu către femeie: «Cum de-ai făcut una ca asta?». Iar femeia a zis: «Şarpele m-a amăgit, iar eu am mâncat». Şi a zis Domnul Dumnezeu către şarpe: «Pentru că ai făcut aceasta, blestemat să fii între toate animalele şi între toate fiarele pământului; pe pântecele tău să te târăşti şi pământ să mănânci în toate zilele vieții tale! Duşmănie voi pune între tine şi femeie, între sămânța ta şi sămânța ei; aceasta îți va zdrobi capul, iar tu îi vei înțepa călcâiul». Iar femeii i-a zis: «Îți voi înmulți mereu necazurile tale, mai ales în vremea sarcinii tale; în dureri vei naşte copii; atrasă vei fi către bărbatul tău şi el te va stăpâni». Iar lui Adam i-a zis: «Pentru că ai ascultat de vorba femeii tale şi ai mâncat din pomul din care ți-am poruncit: Să nu mănânci, blestemat va fi pământul din pricina ta. Cu osteneală te vei hrăni din el în toate zilele vieții tale! Spini şi pălămidă îți va rodi, şi tu te vei hrăni cu iarba câmpului. În sudoarea feței tale îți vei mânca pâinea, până te vei întoarce în pământul din care eşti luat; căci pământ eşti şi în pământ te vei întoarce!». Şi Domnul Dumnezeu le-a făcut lui Adam şi femeii sale îmbrăcăminte de piele şi i-a îmbrăcat. Şi a zis Domnul Dumnezeu: «Iată, Adam a devenit ca unul din Noi, cunoscând binele şi răul. Şi acum, ca nu cumva să-şi întindă el mâna şi să ia roade din pomul vieții, să mănânce şi să trăiască în veci», Domnul Dumnezeu l-a scos din grădina Edenului, ca să lucreze pământul din care fusese luat. Şi l-a izgonit pe Adam şi l-a aşezat în preajma grădinii Edenului; şi a pus heruvimi şi sabie de flacără vâlvâitoare să păzească drumul către pomul vieții" (Facere 2,16-17 şi 3,1-24).

Însă Dumnezeu, „*Cel ce voieşte ca toți oamenii să se mântuiască şi la cunoştința adevărului să vină*" (I Timotei 2,4)

nu l-a lăsat pe om să piară, „*ci într-atât a iubit lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat, pentru ca tot cel ce crede într-Însul să nu piară, ci să aibă viață veşnică*” (Ioan 3,16).

Venirea în lume a Fiului lui Dumnezeu a avut două scopuri. În primul rând Acesta S-a întrupat pentru a se uni cu omul, iar prin intermediul acestuia, care este sinteza creației întregi, având suflet spiritual şi trup material, să Se unească cu întreaga creație. Al doilea scop al întrupării a fost acela de a-l răscumpăra pe om din robia diavolului şi a morții şi de a-l duce înapoi în rai, fiindcă Sfântul Apostol Pavel a scris că „*noi nu avem aici, pe pământ, cetate stătătoare, ci o căutăm pe aceea ce va să fie*” (Evrei 13,14).

Prin activitatea Sa, Domnul Hristos ne-a deschis împărăția cerurilor, iar prin învățătura Lui ne-a arătat ce trebuie să facem pentru a ajunge în împărăția lui Dumnezeu.

Pentru a-Şi face mai uşor înțeleasă învățătura şi pentru ca aceasta să fie ținută minte, Mântuitorul rostea adeseori pilde luate din viața de zi cu zi a evreilor.

La Sfânta Liturghie din această duminică s-a citit o pericopă evanghelică în care ne este înfățişată una dintre parabolele Domnului Hristos: „*Într-o zi de sâmbătă, Iisus a intrat să mănânce în casa unuia din capii fariseilor. Şi în timp ce vorbea, unul dintre cei ce şedeau cu El la masă I-a zis: «Fericit este cel ce se va ospăta întru împărăția lui Dumnezeu!». Iar Iisus i-a zis: «Un om oarecare a făcut cină mare şi i-a chemat pe mulți. Şi la ceasul cinei şi-a trimis slujitorul să le spună celor chemați: Veniți, că iată toate sunt gata. Şi toți, parcă înțeleşi, au început să-şi ceară iertare. Cel dintâi a zis: Țarină am cumpărat şi trebuie să ies ca s-o văd; te rog, iartă-mă. Şi altul a zis: Cinci perechi de boi am cumpărat şi mă duc să-i încerc; te rog, iartă-mă. Şi altul a zis: Femeie mi-am luat, şi de aceea nu pot veni. Şi întorcându-se slujitorul, i-a spus stăpânului său acestea. Atunci*

mâniindu-se stăpânul casei, a zis: Ieşi îndată în pieţele şi-n uliţele cetăţii şi adu aici săracii şi neputincioşii şi orbii şi şchiopii. Şi i-a zis slujitorul: Doamne, ce-ai poruncit s-a făcut, şi încă mai este loc. Şi a zis stăpânul către slujitor: Ieşi la drumuri şi la garduri şi sileşte-i pe toţi să intre, ca să mi se umple casa. Că vă spun Eu vouă: Niciunul din bărbaţii aceia care au fost chemaţi nu va gusta din cina Mea" (Luca 14,1; 14,15-24).

În cele ce urmează voi explica această parabolă rostită de Domnul Hristos.

Omul care a făcut cina nu este nimeni altul decât Dumnezeu, cina este ospăţul din împărăţia cerurilor, iar invitaţii sunt evreii.

Poporul ales a avut în istorie rolul de a-L da din sânul său pe Mântuitorul lumii şi şi-a îndeplinit această misiune.

Aici însă se naşte o întrebare firească. De ce Dumnezeu nu a conlucrat cu toate neamurile lumii şi Şi-a ales doar un singur popor din care să Se nască Mesia?

Pentru a răspunde la această întrebare trebuie să facem o incursiune în istorie, mai exact chiar la începutul ei.

Adam şi Eva au fost creaţi de Dumnezeu, cu mâna Lui.

Primii oameni care s-au născut în această lume au fost Cain şi Abel. În cartea Facerii din Vechiul Testament citim în acest sens că „*Adam a cunoscut-o pe Eva, femeia sa; şi ea, zămislind, l-a născut pe Cain şi a zis: «Am dobândit om de la Dumnezeu». Şi l-a mai născut pe fratele său, Abel. Abel era păstor de oi, iar Cain, lucrător de pământ. Şi a fost că, după un timp, Cain a adus jertfă lui Dumnezeu din roadele pământului. Şi a adus şi Abel din cele întâi-născute ale oilor sale şi din grăsimea lor. Şi Domnul a căutat spre Abel şi spre darurile lui, dar spre Cain şi spre darurile lui n-a căutat. Şi s-a umplut Cain de mânie şi faţa-i era posomorâtă. Şi Domnul Dumnezeu i-a zis lui Cain: «De ce te-ai mâniat şi de ce-ţi este faţa posomorâtă? Dacă tu faci bine,*

nu vei fi oare bine primit? Dar de nu faci bine, păcatul bate la uşă şi te pofteşte pe tine, dar tu biruieşte-l!». Şi Cain a zis către Abel, fratele său: «Să ieşim la câmp!». Şi a fost că în timp ce erau ei pe câmp, Cain s-a aruncat asupra lui Abel, fratele său, şi l-a omorât" (Facere 4,1-8).

Din această relatare constatăm că primul om născut pe pământ şi-a ucis din invidie fratele. Abel nu avea nicio vină pentru că jertfa lui Cain nu a fost primită de Dumnezeu, iar acesta, în loc să-şi schimbe viața şi să-şi îmbunătățească relația cu Dumnezeu, şi-a stricat-o şi mai mult prin omorârea fratelui său. „*Şi a zis Domnul Dumnezeu către Cain: «Unde este Abel, fratele tău?». Iar el a răspuns: «Nu ştiu! Au doară eu sunt paznicul fratelui meu?». Şi a zis Domnul: «Ce-ai făcut? Glasul sângelui fratelui tău strigă spre Mine din pământ. Şi acum, blestemat să fii de pământul ce şi-a deschis gura ca să primească din mâna ta sângele fratelui tău. Când vei munci pământul, el nu-ți va mai da puterea lui; rătăcitor vei fi şi fugar pe pământ!». Şi a zis Cain către Domnul Dumnezeu: «Pedeapsa mea e mai mare decât aş putea eu să duc. Dacă Tu mă izgoneşti acum din pământul acesta, mă voi ascunde de la fața Ta şi voi fi rătăcitor şi fugar pe pământ, şi oricine mă va întâlni, mă va ucide». Şi i-a zis Domnul Dumnezeu: «Nu aşa, ci oricine îl va ucide pe Cain, înşeptită pedeapsă va cădea asupra lui». Şi Domnul Dumnezeu i-a pus lui Cain un semn, ca tot cel care-l va întâlni să nu-l omoare. Şi s-a dus Cain de la fața lui Dumnezeu şi a locuit în ținutul Nod, la răsărit de Eden*" (Facere 4,9-16).

Urmaşii lui Cain au fost şi ei păcătoşi. „*Iar Domnul Dumnezeu a văzut că răutatea oamenilor s-a mărit pe pământ şi că toate cugetele şi dorințele inimii lor erau fără încetare numai spre rău. Şi S-a căit Dumnezeu că l-a făcut pe om pe pământ, şi S-a mâhnit întru inima Sa. Şi a zis Domnul: «Şterge-voi de pe fața pământului pe omul pe care l-am făcut, de la om până la dobitoc*

şi de la târâtoare până la păsările cerului, tot voi pierde, căci Mă căiesc că le-am făcut»" (Facere 6,5-7).

Dumnezeu i-a pedepsit pe oameni trimiţând un potop asupra pământului, de care a fost cruţat doar Noe cu familia sa.

Din urmaşii lui Noe s-a născut o altă generaţie de oameni, care temându-se de un nou diluviu, au început să construiască o cetate şi un turn foarte înalt, în care să se refugieze în caz de potop, dar Dumnezeu le-a amestecat limbile, „*ca să nu se mai înţeleagă unul cu altul. Şi de acolo i-a împrăştiat Domnul pe faţa întregului pământ şi ei au încetat să mai zidească cetatea şi turnul*" (Facere 11,7-8).

Dacă Dumnezeu nu a putut conlucra cu toţi oamenii, în vederea mântuirii lor, pe când „*pământul întreg avea o singură limbă şi aceleaşi cuvinte*" (Facere 11,1), după amestecarea limbilor acest lucru a devenit imposibil de realizat, de aceea Dumnezeu a ales o singură persoană, pe Avram, căruia i-a spus: „*Ieşi din ţara ta şi din neamul tău şi din casa tatălui tău şi vino în ţara pe care ţi-o voi arăta Eu. Şi Eu voi face din tine un neam mare; şi te voi binecuvânta şi-ţi voi mări numele şi tu vei fi izvor de binecuvântare. Voi binecuvânta pe cei ce te vor binecuvânta, iar pe cei ce te vor blestema îi voi blestema; şi întru tine se vor binecuvânta toate neamurile pământului*" (Facere 12,1-3).

Meritul lui Avram pentru care Dumnezeu a hotărât ca el să fie părintele poporului ales era acela că, într-o lume păgână şi idolatră, înainte de a exista revelaţia supranaturală, el se închina adevăratului Dumnezeu şi îi ridica, pretutindeni pe unde ajungea, jertfelnice de închinare, precum la stejarul Mamvri (Facere 12,7) şi la răsărit de Betel (Facere 12,8).

„*Sarai însă, femeia lui Avram, nu-i dăruia copii. Dar avea o slujnică egipteancă, al cărei nume era Agar. Atunci a zis Sarai către Avram: «Iată, mie mi-a încuiat Domnul putinţa de a naşte. Intră dar la slujnica mea; poate că de la ea vei dobândi copii».*

Şi Avram a ascultat de vorba Saraii. Şi el a intrat la Agar şi ea a zămislit. Agar i-a născut lui Avram un fiu; şi fiului său pe care i-l născuse Agar i-a pus Avram numele Ismael. Iar Avram era de optzeci şi şase de ani când Agar i l-a născut pe Ismael” (Facere 16,1-2; 16,4 şi 16,15-16).

„*Iar când era Avram de nouăzeci şi nouă de ani, Domnul i S-a arătat lui Avram şi i-a zis: «Eu sunt Dumnezeul tău; mergi în căile Mele şi fii desăvârşit şi voi încheia legământul Meu între Mine şi tine şi te voi înmulţi foarte». Atunci a căzut Avram cu faţa la pământ, iar Dumnezeu i-a grăit, zicând: «Eu sunt, şi iată care-i legământul Meu cu tine: tu vei fi tată a mulţime de neamuri; şi de-acum nu te vei mai chema cu numele de Avram, ci Avraam va fi numele tău, căci te voi face tată a mulţime de neamuri. Am să te înmulţesc foarte, foarte tare, şi din tine voi face neamuri, şi regi se vor ridica din tine. Legământul Meu îl voi pune între Mine şi tine şi urmaşii tăi de după tine, întru tot neamul lor, legământ veşnic pentru ca Eu să fiu Dumnezeul tău şi al urmaşilor tăi de după tine. Şi-ţi voi da ţie şi urmaşilor tăi de după tine pământul în care pribegeşti acum, tot pământul Canaanului, în stăpânire veşnică, şi Eu le voi fi lor Dumnezeu». Şi i-a zis Dumnezeu lui Avraam: «Iar tu să păzeşti legământul Meu, tu şi urmaşii tăi de după tine întru tot neamul lor. Şi iată legământul pe care voi îl veţi păzi între Mine şi tine şi urmaşii tăi de după tine întru tot neamul lor: toţi cei de parte bărbătească ai voştri vor fi tăiaţi împrejur. Vă veţi avea tăiată împrejur carnea pieliţei voastre; şi acesta va fi semnul legământului dintre Mine şi voi. În a opta zi de la naştere să fie tăiat împrejur tot pruncul de parte bărbătească întru tot neamul vostru; născut la voi în casă sau cumpărat cu bani de la orice străin care nu-i din seminţia voastră, cu tăiere împrejur va fi însemnat şi cel născut în casa ta, şi cel cumpărat cu argintul tău; şi legământul Meu în carnea voastră va fi legământ veşnic. Iar cel netăiat împrejur, cel de parte bărbătească între*

voi care în ziua a opta nu va fi tăiat împrejur în carnea pieliței sale, sufletul acela va fi stârpit din poporul său, pentru că Mi-a călcat legământul». Şi i-a zis Dumnezeu lui Avraam: «Pe Sarai, femeia ta, nu o vei mai chema Sarai, ci Sarra să-i fie numele. Şi o voi binecuvânta şi-ți voi da din ea un fiu; şi-l voi binecuvânta, şi va fi el întru neamuri, şi regi de neamuri se vor ridica din el». Avraam a căzut atunci cu fața la pământ şi a râs, zicând întru sine: «E cu putință oare să i se nască fiu celui de o sută de ani? Şi Sarra, cea de nouăzeci de ani, poate ea oare să nască?». A zis Avraam către Domnul: «Măcar acest Ismael să trăiască înaintea feței Tale!». Dar Dumnezeu i-a zis lui Avraam: «Aşa cum spun Eu: însăşi Sarra, femeia ta, îți va naşte un fiu şi-i vei pune numele Isaac. Eu voi încheia cu el legământul Meu ca legământ veşnic lui şi urmaşilor săi de după el. Cât despre Ismael, iată că te-am ascultat, iată că-l voi binecuvânta, îl voi face roditor şi-l voi înmulți foarte; douăsprezece neamuri se vor naşte din el şi-l voi face un mare popor. Dar legământul Meu îl voi încheia cu Isaac, pe care Sarra îl va naşte la anul pe vremea aceasta». Şi dacă a încetat Dumnezeu să mai vorbească cu el, S-a înălțat de la Avraam. Iar Avraam l-a luat pe Ismael, fiul său, pe toți cei născuți în casa sa, pe toți cei cumpărați cu argintul său - pe toți oamenii de parte bărbătească din casa lui Avraam - şi le-a tăiat împrejur carnea pieliței lor, în chiar ziua aceea, aşa cum îi spusese Dumnezeu. Şi era Avraam de nouăzeci şi nouă de ani când a fost tăiat împrejur în carnea pieliței sale. Iar Ismael, fiul său, era de treisprezece ani când a fost tăiat împrejur în carnea pieliței sale. Avraam şi Ismael, fiul său, au fost tăiați împrejur în aceeaşi zi. Şi odată cu ei au fost tăiați împrejur toți cei de parte bărbătească din casa lui Avraam - născuți în casa lui sau cumpărați cu bani de la cei de alt neam" (Facere 17,1-27).

Datorită credinței lui Avraam, Dumnezeu a hotărât ca urmaşii lui să formeze poporul ales şi a încheiat cu el legământul

Său. Cu toate că Avraam avea un fiu, pe Ismael, Dumnezeu i-a promis un copil legitim, din urmaşii căruia urma să se nască Mântuitorul lumii, iar „*Domnul a cercetat-o pe Sarra după cum îi spusese, Domnul a făcut pentru Sarra după cum îi vestise. Sarra a zămislit şi i-a născut lui Avraam un fiu la bătrâneţe, la vremea despre care-i vorbise Dumnezeu. Şi Avraam i-a pus numele Isaac fiului ce i se născuse, pe care Sarra i-l născuse. Şi Avraam l-a tăiat împrejur pe Isaac, fiul său, în ziua a opta, după cum îi poruncise Dumnezeu, iar Avraam era de o sută de ani când i s-a născut Isaac, fiul său*” (Facere 21,1-5).

Cu toate că Dumnezeu cunoştea credinţa lui Avraam şi a încheiat cu el legământul Său, i-a pus la încercare ascultarea, fiindcă datorită neascultării de porunca lui Dumnezeu au fost alungaţi protopărinţii Adam şi Eva din rai. „*Şi a fost că după toate acestea l-a încercat Dumnezeu pe Avraam şi i-a zis: «Avraame, Avraame!». Iar el a răspuns: «Iată-mă!». Şi Dumnezeu i-a zis: «Ia-l pe fiul tău cel dorit, Isaac, cel pe care-l iubeşti, şi du-te în ţinutul Moria şi adu-l acolo ardere-de-tot pe un munte pe care ţi-l voi spune Eu!». Iar Avraam s-a sculat dis-de-dimineaţă, a pus samarul pe asinul său şi a luat cu sine două slugi şi pe Isaac, fiul său; şi după ce-a tăiat lemnele pentru jertfă s-a ridicat şi a plecat spre locul de care-i vorbise Dumnezeu. Iar în cea de-a treia zi, ridicându-şi Avraam ochii, a văzut locul de departe. Şi le-a zis Avraam slugilor sale: «Voi rămâneţi aici, cu asinul; eu şi băieţelul ne ducem până acolo, ne vom închina şi ne vom întoarce la voi». Avraam a luat lemnele cele pentru jertfă şi le-a pus pe umerii lui Isaac, fiul său, iar el a luat în mâini focul şi cuţitul, şi amândoi au plecat împreună. Dar Isaac i-a grăit lui Avraam, tatăl său şi i-a zis: «Tată!». Iar acesta a răspuns: «Ce este, fiule?». Isaac a zis: «Iată focul şi lemnele; dar mielul pentru jertfă unde este?». Iar Avraam a răspuns: «Se va îngriji Dumnezeu de mielul pentru jertfă, fiule!». Şi s-au dus amândoi mai departe, împreună.*

Iar dacă au ajuns la locul de care-i vorbise Dumnezeu, Avraam a ridicat acolo jertfelnic; a aşezat lemnele pe el, l-a legat pe Isaac, fiul său, şi l-a pus pe jertfelnic, deasupra lemnelor. Apoi Avraam şi-a întins mâna şi a luat cuţitul ca să-şi înjunghie fiul. Atunci îngerul Domnului a strigat către el din cer şi a zis: «Avraame, Avraame!». El a zis: «Iată-mă!». Îngerul a zis: «Să nu-ţi ridici mâna asupra băiatului, nici să-i faci vreun rău, căci acum ştiu că te temi de Dumnezeu şi că de dragul Meu nu l-ai cruţat nici pe fiul tău cel iubit!». Şi ridicându-şi Avraam ochii, a privit; şi iată un berbec încurcat cu coarnele într-un tufiş. Şi ducându-se, Avraam a luat berbecul şi l-a adus ca ardere-de-tot în locul lui Isaac, fiul său. Şi îngerul Domnului a strigat a doua oară din cer către Avraam şi a zis: «Juratu-M-am pe Mine Însumi - zice Domnul: de vreme ce tu ai făcut aceasta, şi de dragul Meu nu l-ai cruţat nici pe fiul tău cel iubit, cu binecuvântare te voi binecuvânta, iar pe urmaşii tăi îi voi face numeroşi ca stelele cerului şi ca nisipul de pe ţărmul mării, şi urmaşii tăi vor stăpâni cetăţile duşmanilor lor; şi prin urmaşul tău se vor binecuvânta toate neamurile pământului, pentru că tu ai ascultat de glasul Meu»" (Facere 22,1-13 şi 22,15-18).

Acestea sunt motivele pentru care Dumnezeu a hotărât ca patriarhul Avraam să fie părintele poporului ales din care să se nască Mântuitorul lumii.

Câţi părinţi ar fi dispuşi să-şi sacrifice copilul dobândit la bătrâneţe chiar dacă Dumnezeu le-ar cere-o? Avraam a făcut distincţia între Creator şi creatură, fiind conştient de faptul că fiul său era darul Creatorului făcut lui şi soţiei sale, de aceea nu a pregetat să asculte de porunca lui Dumnezeu de a-l jertfi.

Dacă în cazul lui Avraam, îngerul Domnului nu i-a îngăduit să-şi ridice mâna asupra fiului său, Isaac, Dumnezeu şi-a arătat marea Lui iubire faţă de oameni prin aceea că „*pe Însuşi Fiul Său nu L-a cruţat, ci L-a dat morţii pentru noi toţi. Întru aceasta s-a*

arătat iubirea lui Dumnezeu pentru noi, că Dumnezeu L-a trimis în lume pe Fiul Său Cel Unul-Născut, pentru ca prin El viață să avem. Întru aceasta este iubirea: nu pentru că noi L-am iubit pe Dumnezeu, ci pentru că El ne-a iubit pe noi şi L-a trimis pe Fiul Său jertfă de ispăşire pentru păcatele noastre" (Romani 8,32 şi I Ioan 4,9-10).

Poporul ales şi-a îndeplinit menirea de a da naştere lui Mesia din sânul lui şi, cu toate că evreii au afirmat despre El: „*Niciodată n-a vorbit un om aşa cum vorbeşte omul acesta*" (Ioan 7,46) şi „*aşa ceva niciodată nu s-a arătat în Israel!*" (Matei 9,33), cu toate acestea ei nu au acceptat învățătura Domnului Hristos, Care „*întru ale Sale a venit, dar ai Săi nu L-au primit*" (Ioan 1,11), de aceea Mântuitorul le-a spus fiilor lui Israel: „*Împărăția lui Dumnezeu se va lua de la voi şi i se va da neamului care-i va face roade*" (Matei 21,43).

După ce a fost arestat, condamnat la moarte, răstignit şi a înviat din morți, Mântuitorul Şi-a întors ochii de la evrei şi le-a spus Sfinților Săi Apostoli: „*Datu-Mi-s-a toată puterea în cer şi pe pământ. Drept aceea, mergeți şi învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh, învățându-le să păzească toate câte v-am poruncit Eu vouă*" (Matei 28,18-20).

În decursul a două mii de ani Evanghelia împărăției lui Dumnezeu a fost vestită la toate popoarele, însă creştinii trebuie să ştie că, după cum iudeii care au refuzat învățătura Domnului Hristos nu iau parte la cina din împărăția cerurilor, nici creştinii care nu sunt practicanți nu au acces în rai. Sfântul Apostol Pavel a scris în acest sens că „*nu cei ce aud legea sunt drepți înaintea lui Dumnezeu, ci cei ce împlinesc legea, aceia se vor îndreptăți*" (Romani 2,13). De aici înțelegem că nu este suficient să fim creştini cu numele, ci trebuie să împlinim poruncile lui Dumnezeu.

Aceste porunci sunt asemenea unor indicatoare dintr-o intersecție care ne arată drumul spre Oradea, Zalău sau Satu Mare, pe care le vedem şi ştim unde trebuie să ajungem, însă dacă noi nu călătorim pe acel drum nu vom ajunge niciodată la destinație, iar călătoria o parcurgem prin săvârşirea de fapte bune, care sunt rodul conlucrării dintre noi şi Dumnezeu.

Din parabola de astăzi înțelegem că atunci când Dumnezeu cheamă o persoană la o lucrare, deci aşteaptă ceva de la ea, aceasta este datoare să împlinească lucrul respectiv.

În acest sens avem încă un exemplu în Sfânta Scriptură, când Domnul Hristos i-a spus unui om: „*«Urmează-Mi!», iar acela a zis: «Doamne, mai întâi dă-mi voie să merg să-l îngrop pe tatăl meu»*" (Luca 8,59). Din punct de vedere al omului respectiv amânarea solicitată era perfect justificată, însă Mântuitorul i-a răspuns: „*Lasă-i pe morți să-şi îngroape morții, iar tu mergi de vesteşte împărăția lui Dumnezeu*" (Luca 8,60), adică lasă-i pe cei morți spiritual, pe cei lipsiți de preocupări duhovniceşti să se ocupe de astfel de lucruri, iar tu răspândeşte Evanghelia împărăției lui Dumnezeu, fiindcă „*secerişul este mult, dar lucrătorii sunt puțini*" (Luca 10,2).

Cu toate că lumea aceasta materială ne orbeşte de multe ori, Domnul Hristos nu ne obligă să renunțăm cu totul la ea, pentru că şi cina din parabolă este doar o mică parte a zilei. Deci noi putem să ne dedicăm nouă înşine suficient timp din decursul zilei, însă o parte e necesar să I-o închinăm şi lui Dumnezeu, Care a zis: „*Iată, Eu stau la uşă şi bat; de-Mi va auzi cineva glasul şi va deschide uşa, voi intra la el şi voi cina cu el şi el cu Mine*" (Apocalipsă 3,20).

Cunoscând toate acestea, să fim creştini buni şi să împlinim poruncile lui Dumnezeu, fiindcă am fost chemați cu toții la cina din împărăția cerurilor, unde putem intra numai dacă suntem pregătiți pentru aceasta.

Părintelui Ioan Taloş, parohul dumneavoastră, să-i dea Dumnezeu sănătate, putere şi răsplată îmbelşugată pentru ceea ce a făcut până acum. Ce a fost mai greu a trecut, însă nici de acum înainte nu va fi uşor, pentru că activitatea slujitorilor Bisericii este mereu presărată cu greutăţi, de vreme ce Domnul Hristos le-a atras luarea aminte Sfinţilor Săi Apostoli şi succesorilor acestora: „*Iată că Satana v-a cerut să vă cearnă ca pe grâu*" (Luca 22,31).

Aici vreau să menţionez încă un aspect demn de luat în seamă. Dumnezeu îi răsplăteşte omului nu doar pentru faptele lui, ci şi în funcţie de contextul în care acesta a trăit şi şi-a desfăşurat activitatea. Astfel, dacă doi preoţi ctitoresc în acelaşi timp câte o biserică, dar unul într-o parohie cu două sute cincizeci de familii, iar altul într-o parohie cu două mii de familii, cu siguranţă că fiecare dintre ei a realizat un lucru măreţ, însă cel din parohia mică va avea răsplată mai mare, fiindcă alergătura, truda şi jertfa lui au fost mai mari.

Numai un preot care construieşte în zilele noastre o biserică ştie cât şi cum doarme noaptea, de aceea îi urez părintelui Ioan Taloş, ctitorul acestei biserici, să aibă parte de sănătate, putere, viaţă îndelungată şi mult har din partea lui Dumnezeu.

Părintelui Marius Pop, pe care l-am sfinţit astăzi preot, îi urez să aibă parte de o pastoraţie îndelungată şi rodnică. Aceleaşi doriri i le fac şi părintelui Răzvan Govor, care încă mai are o săptămână până să fie hirotonit preot.

Tuturor vă doresc să aveţi parte de o zi binecuvântată. Bunul Dumnezeu şi Sfânta Cuvioasă Parascheva, ocrotitoarea acestei biserici, să ne poarte de grijă pe cărările vieţii, să ne ferească de rău şi să ne ajute să călătorim în această viaţă către Împărăţia lui Dumnezeu.

Amin

Începutul activității publice a Domnului Hristos[1]

Preacucernice Părinte Consilier,
Preacucernici Părinți, iubiți credincioşi,

Anul trecut, în ziua de 12 iunie, împreună cu Înaltpreasfințitul Părinte Andrei, mitropolitul nostru de la Cluj, am târnosit frumoasa dumneavoastră biserică, moment în care, pe lângă sfințirea lăcaşului de cult, au fost binecuvântate jertfa şi eforturile tuturor ctitorilor şi ale binefăcătorilor care au ajutat la ridicarea acestei case a lui Dumnezeu, de la început până în ziua respectivă. Să fiți convinşi că harul Sfântului Duh, invocat atunci de ierarhii slujitori, nu a coborât şi a plecat, ci a rămas peste această biserică, după cum vom vedea în continuare că s-a petrecut cu Domnul Hristos la botezul din râul Iordan, şi cum se întâmplă cu fiecare nou credincios al Bisericii, la primirea tainelor de inițiere creştină (Botezul, Mirungerea şi Sfânta Euharistie).

Aceasta fiind prima Sfântă Liturghie arhierească săvârşită în biserica dumneavoastră în urma târnosirii ei, parcă am simțit rugăciunea mai deplină, mai profundă, fiindcă pe lângă prezența harului Sfântului Duh, credincioşii acestei parohii vin cu mai mult drag în casa lui Dumnezeu după ce lucrările de aici au fost încheiate şi aceasta a fost sfințită.

Întrucât astăzi sărbătorim botezul Domnului, unul dintre cele mai importante şi mai îndrăgite praznice din decursul anului bisericesc, despre acesta voi vorbi în continuare.

---

[1] Cuvânt rostit în ziua de 6 ianuarie 2017 în biserica „Pogorârea Sfântului Duh” din Zalău.

În Sfânta Evanghelie după Matei citim că, înainte ca Domnul Hristos să-Şi fi început activitatea publică, „*a venit Ioan Botezătorul propovăduind în pustia Iudeii şi zicând: «Pocăiți-vă, că s-a apropiat împărăția cerurilor!». El este cel despre care s-a spus prin profetul Isaia ce zice: Glasul celui ce strigă în pustie: Gătiți calea Domnului, drepte faceți-I cărările. Ioan avea îmbrăcămintea din păr de cămilă, şi cingătoare de piele împrejurul mijlocului, iar hrana lui erau lăcuste şi miere sălbatică. Atunci au ieşit la el Ierusalimul şi toată Iudeea şi toată împrejurimea Iordanului. Şi se botezau de către el în râul Iordan, mărturisindu-şi păcatele. Dar văzând Ioan pe mulți farisei şi saduchei venind la botezul său, le-a zis: «Pui de vipere, cine v-a învățat să fugiți de mânia ce va să fie? Aşadar, faceți roadă vrednică de pocăință. Şi să nu vă amăgiți grăind în sinea voastră: Părinte îl avem pe Avraam, căci v-o spun eu vouă că şi din pietrele acestea poate Dumnezeu să-i ridice fii lui Avraam. Iată, securea stă la rădăcina pomilor, şi tot pomul care nu face roadă bună se taie şi se aruncă în foc. Eu vă botez cu apă spre pocăință, dar Cel ce vine după mine este mai puternic decât mine, Căruia eu nu sunt vrednic să-I duc încălțămintea; Acesta vă va boteza cu Duh Sfânt şi cu foc; a Cărui lopată este în mâna Lui, şi El Îşi va curăți aria şi-Şi va aduna grâul în hambarul Său, iar pleava o va arde în foc nestins». Aceasta este mărturia lui Ioan când iudeii din Ierusalim au trimis la el preoți şi leviți să-l întrebe: «Tu cine eşti?». Şi el a mărturisit şi n-a tăgăduit; şi a mărturisit: «Nu eu sunt Hristosul». Şi ei l-au întrebat: «Dar cine eşti? Eşti Ilie?». Zis-a el: «Nu sunt». «Eşti profetul?». Şi a răspuns: «Nu». Deci i-au zis: «Cine eşti, ca să dăm răspuns celor ce ne-au trimis; ce spui tu despre tine însuți?». El a zis: «Eu sunt glasul celui ce strigă în pustie: Îndreptați calea Domnului, precum a spus profetul Isaia». Şi trimişii erau dintre farisei. Şi l-au întrebat şi i-au zis: «Dacă nu eşti tu Hristosul, nici Ilie, nici*

profetul, atunci de ce botezi?». Ioan le-a răspuns, zicând: «Eu botez cu apă; dar în mijlocul vostru Se află Acela pe Care voi nu-L ştiţi, Cel ce vine după mine, Care înainte de mine a fost şi Căruia eu nu sunt vrednic să-I dezleg cureaua încălţămintei». Acestea se petreceau în Betabara, dincolo de Iordan, unde boteza Ioan" (Matei 3,1-12 şi Ioan 1,19-28).

Cel dintâi om din istorie care şi-a botezat semenii a fost Înaintemergătorul Domnului Hristos, motiv pentru care şi este cunoscut sub numele de Sfântul Ioan Botezătorul.

Ritualul botezului era ceva cu totul nou în urmă cu două mii de ani, pe care evreii nu-l aveau şi nu-l au nici astăzi.

În Vechiul Testament, când Dumnezeu a hotărât să-şi aleagă un popor, din sânul căruia să se nască Mântuitorul lumii, Mesia cel făgăduit, i-a spus patriarhului Avraam: „*Ieşi din ţara ta, din neamul tău şi din casa tatălui tău şi vino în ţara pe care ţi-o voi arăta Eu. Şi Eu voi ridica din tine un popor mare; şi te voi binecuvânta şi-ţi voi mări numele şi tu vei fi izvor de binecuvântare. Voi binecuvânta pe cei ce te vor binecuvânta, iar pe cei ce te vor blestema îi voi blestema; şi întru tine se vor binecuvânta toate neamurile pământului*" (Facere 12,1-3).

Dumnezeu a stabilit un legământ cu Avraam şi cu urmaşii lui, zicându-i patriarhului: „*Legământul Meu îl voi pune între Mine şi tine şi urmaşii tăi, din neam în neam, legământ veşnic pentru ca Eu să fiu Dumnezeul tău şi al urmaşilor tăi de după tine. Şi-ţi voi da ţie şi urmaşilor tăi pământul în care pribegeşti acum, tot pământul Canaanului, în stăpânire veşnică, şi vă voi fi Dumnezeu. Şi i-a zis Dumnezeu lui Avraam: «Iar tu şi urmaşii tăi din neam în neam să păziţi legământul Meu. Şi iată legământul pe care voi îl veţi păzi între Mine şi tine şi urmaşii tăi din neam în neam: toţi cei de parte bărbătească ai voştri să se taie împrejur. Să vă tăiaţi împrejur şi acesta va fi semnul legământului dintre Mine şi voi. În a opta zi de la naştere să fie tăiat împrejur tot*

pruncul de parte bărbătească din neamul vostru; născut la voi în casă sau cumpărat cu bani de la orice străin care nu-i din seminția voastră, cu tăiere împrejur va fi însemnat şi cel născut în casa ta şi cel cumpărat cu argintul tău; şi legământul Meu în trupul vostru va fi legământ veşnic. Iar cel netăiat împrejur, cel de parte bărbătească între voi care în ziua a opta nu va fi tăiat împrejur, sufletul acela va fi stârpit din poporul său, pentru că Mi-a călcat legământul». Atunci a luat Avraam pe Ismael, fiul său, pe toți cei născuți în casa sa, pe toți cei cumpărați cu argintul său - pe toți oamenii de parte bărbătească din casa lui Avraam - şi i-a tăiat împrejur, chiar în ziua aceea, aşa cum îi poruncise Dumnezeu. Şi era Avraam de nouăzeci şi nouă de ani când a fost tăiat împrejur. Iar Ismael, fiul său, era de treisprezece ani când a fost tăiat împrejur. Avraam şi Ismael, fiul său, au fost tăiați împrejur în aceeaşi zi. Şi odată cu ei au fost tăiați împrejur toți cei de parte bărbătească din casa lui Avraam, născuți în casa lui sau cumpărați cu bani de la cei de alt neam. Sarra a zămislit şi i-a născut lui Avraam un fiu la bătrânețe şi Avraam i-a pus numele Isaac fiului ce i se născuse. Şi Avraam l-a tăiat împrejur pe Isaac, fiul său, în ziua a opta, după cum îi poruncise Dumnezeu" (Facere 17,7-14; 17,23-27 şi 21,2-4).

În timp ce Sfântul Ioan Botezătorul îi boteza pe evrei în Iordan, „*L-a văzut pe Iisus venind către el şi a zis: «Iată Mielul lui Dumnezeu, Cel ce ridică păcatul lumii! Acesta este Cel despre Care eu am zis: După mine vine un bărbat Care a fost înainte de mine, fiindcă mai înainte de mine era. Şi eu nu-L cunoşteam; dar pentru ca El să-i fie arătat lui Israel, de aceea am venit eu botezând cu apă». Iar când a venit Iisus la Iordan, către Ioan, ca să fie botezat de către acesta, Ioan Îl oprea, zicând: «Eu sunt cel ce are trebuință să fie botezat de Tine, şi Tu vii la mine?». Şi răspunzând Iisus, i-a zis: «Lasă acum, că astfel se cuvine ca noi să împlinim toată dreptatea». Atunci L-a lăsat. Şi după ce a*

fost botezat, Iisus a ieşit din apă, şi îndată cerurile s-au deschis şi Duhul lui Dumnezeu s-a văzut pogorându-Se ca un porumbel şi venind peste El. Şi iată, glas din ceruri grăind: «Acesta este Fiul Meu Cel iubit întru Care am binevoit!»" (Ioan 1,29-31 şi Matei 3,13-17).

La botezul Domnului Hristos în râul Iordan a fost prezentă, în mod fizic, întreaga Sfântă Treime, pentru că glasul lui Dumnezeu Tatăl a fost auzit din cer, Fiul se boteza, iar Sfântul Duh s-a pogorât ca un porumbel peste El, de aceea acest praznic este numit în limba greacă Θεοφάνεια (Teofania), adică „arătarea lui Dumnezeu".

Cei mai mulți cititori ai Noului Testament au impresia falsă că Sfântul Duh a pogorât peste Domnul Hristos la botez, după care a plecat. În cele ce urmează vom dovedi că nu este aşa.

Sfântul Maxim Mărturisitorul a afirmat că „îndumnezeirea firii omeneşti în Iisus Hristos constă în înălțarea acesteia, prin har, şi pătrunderea ei de către energiile dumnezeieşti necreate, ori în faptul că Sfântul Duh, Care Se odihneşte din veci asupra Fiului lui Dumnezeu, Se odihneşte de acum şi asupra omenității Sale". Cu toate că procesul îndumnezeirii firii omeneşti a Domnului Hristos a început de la zămislirea Fiului lui Dumnezeu în pântecele Sfintei Fecioare Maria, iar pe parcursul întregii Sale copilării a continuat, căci „*Copilul creştea şi Se întărea cu duhul şi harul lui Dumnezeu era asupra Lui*" (Luca 2,40), abia la botez Sfântul Duh a pogorât în chip văzut peste Mântuitorul, pentru a Se odihni asupra omenității Sale şi pentru a-L ajuta în activitatea Sa publică.

La fel cum a pogorât peste Domnul Hristos la râul Iordan, Sfântul Duh coboară sau este împărtăşit fiecărui nou botezat, prin Taina Mirungerii, în care acesta primeşte „pecetea darului Sfântului Duh". Vinul, untdelemnul de măsline, cele 28 de plante

aromate, precum şi cele 8 răşini care alcătuiesc Sfântul şi Marele Mir simbolizează bogăția darurilor Sfântului Duh.

Harul Sfântului Duh este împărtăşit celui nou botezat în vederea întăririi, creşterii şi desăvârşirii în viața duhovnicească, fără a fi acordat numai pentru o anumită perioadă de timp. Doar păcatul îl face pe om să-l piardă.

Dovada că Sfântul Duh nu L-a părăsit pe Domnul Hristos în urma botezului o avem în faptul că îndată după aceea „*Iisus, plin de Duhul Sfânt, S-a întors de la Iordan şi a fost dus de Duhul în pustie timp de patruzeci de zile. Şi în acele zile El n-a mâncat nimic; şi când ele s-au încheiat, El a flămânzit. Şi apropiindu-se ispititorul, I-a zis: «Dacă eşti Tu Fiul lui Dumnezeu, zi ca pietrele acestea să se facă pâini». Iar El, răspunzând, i-a zis: «Scris este: Nu numai cu pâine va trăi omul, ci cu tot cuvântul care iese din gura lui Dumnezeu». Atunci diavolul L-a dus în Sfânta Cetate şi L-a pus pe aripa templului şi I-a zis: «Dacă eşti Fiul lui Dumnezeu, aruncă-Te jos, că scris este: Îngerilor Săi le va porunci pentru Tine şi ei Te vor ridica pe mâini, ca nu cumva piciorul Tău să Ți-l izbeşti de piatră». Iisus i-a zis: «Dar mai este scris: Să nu-L ispiteşti pe Domnul Dumnezeul tău». Diavolul L-a mai dus pe un munte foarte înalt şi I-a arătat toate împărățiile lumii şi slava lor şi I-a zis: «Pe acestea toate Ți le voi da Ție dacă vei cădea înaintea mea şi mi Te vei închina». Atunci Iisus i-a zis: «Mergi înapoia Mea, Satano, că scris este: Domnului Dumnezeului tău să I te închini şi numai Lui să-I slujeşti!». Atunci diavolul L-a lăsat; şi iată, îngerii s-au apropiat de El şi-I slujeau*” (Luca 4,1-2 şi Matei 4,2-11).

Vrăjmaşul era conştient că nu avea nicio putere asupra Fiului lui Dumnezeu, dar încerca să-L ispitească pe omul Hristos, să-L deturneze de la misiunea Lui de Mântuitor al lumii.

În cazul oamenilor de rând, botezul şterge păcatul strămoşesc (şi eventualele păcate personale), dar în cel botezat

rămâne aplecarea spre păcat. După botezul în râul Iordan, Domnul Hristos a avut şi El de luptat cu afectele de pe urma păcatului strămoşesc, pe care s-a dus să le biruie mai întâi în pustie, în izolare de ispitele lumii. Aceasta ne arată că şi noi trebuie să luptăm după botezul nostru împotriva urmărilor păcatului strămoşesc, ca să le biruim.

Prin lepădările de la Taina Sfântului Botez diavolul este alungat din inima omului, însă acesta se refugiază în simțuri, prin care încearcă mereu să îl ispitească pe om.

Uneori vrăjmaşul îl luptă pe om în mod direct. În acest sens Sfântul Apostol Petru le-a atras luarea aminte tuturor creştinilor când a scris: „*Fiți treji, privegheați. Potrivnicul vostru, diavolul, umblă răcnind ca un leu, căutând pe cine să înghită*” (I Petru 5,8).

Pornind de la aceste cuvinte, îmi vine în minte o întâmplare a Sfântului Antonie cel Mare. Călugărul s-a retras într-un cavou foarte izolat, unde nu primea decât arareori vizita unui cunoscut, care-i aducea hrana ce consta doar din pâine şi apă. Aici diavolul a venit la el în chip real, încercând să-l ducă în ispită. S-au încins chiar lupte adevărate între cei doi, de pe urma cărora pustnicul a sângerat. O dată a fost atât de epuizat în urma caznelor pe care i le-a pricinuit cel rău, încât a fost găsit aproape mort şi dus în biserica celui mai apropiat sat, unde cunoscuții şi rudele au început să-l jelească. Dar pe la miezul nopții, revenindu-şi, când i-a văzut pe toți că dorm şi numai pe cunoscutul lui că priveghează, călugărul i-a făcut semn să vină la el şi l-a rugat să-l ridice şi să-l ducă înapoi în mormânt, fără să-i trezească pe ceilalți din somn. Fiind dus de bărbatul acela în cavou şi închizând uşa, a rămas iarăşi singur înăuntru. Dar neputând să stea în picioare din pricina rănilor, s-a rugat zăcând întins. Şi după ce şi-a terminat rugăciunea, a început să strige: „Eu, Antonie, sunt aici! Nu fug de bătăile voastre. Căci chiar de-mi veți pricinui mai multe rele, nimic nu mă va despărți de dragostea lui Hristos”,

apoi a rostit din psalmi: „*De s-ar rândui în jurul meu tabără, nu se va înfricoşa inima mea*” (Psalmul 26,5). Mirându-se că după rănile pricinuite a îndrăznit să vină din nou în mormânt, satana a chemat mai mulţi diavoli şi le-a zis plin de furie: „Pe acesta nu l-am biruit nici cu duhul desfrânării, nici prin bătăi, ci încă s-a umplut şi de îndrăzneală împotriva noastră. Să-l atacăm şi altfel”. Şi, atunci noaptea, au făcut mare tărăboi, încât părea că tot locul se cutremură. Şi parcă desfăcând cei patru pereţi ai mormântului, diavolii intrau prin ei prefăcuţi în chipuri de lighioane şi şerpi. Şi tot locul acela s-a umplut de năluciri de lei, urşi, leoparzi, tauri, şerpi, aspide, scorpii şi lupi. Şi fiecare dintre acestea se comporta în felul său: leul răgea, vrând să se năpustească asupra lui; taurul părea că îl împunge cu coarnele; şarpele se târa şi nu ajungea la el şi lupul se repezea la el, dar era ţinut în loc. Hărmălaia tuturor era înspăimântătoare şi furia lor cumplită. Antonie, fiind lovit şi împins de diavoli, simţea o durere grozavă în trup, dar fără să se tulbure, priveghea şi mai mult cu sufletul. Gemea de durerea trupului, însă veghea cu mintea. Şi bătându-şi joc de draci, zicea: „Dacă voi aţi fi avut vreo putere, era de ajuns să vină la mine numai unul singur; dar de vreme ce v-a slăbănogit Dumnezeu, voi încercaţi să mă înfricoşaţi prin numărul vostru. E un semn al neputinţei voastre că aţi luat chipuri de animale. Dacă sunteţi tari şi aţi prins putere asupra mea, nu zăboviţi, ci năvăliţi, iar dacă nu puteţi, de ce vă trudiţi în zadar? Nouă ne este pecete şi zid de apărare credinţa în Dumnezeu”. Dar aceia, încercând multe, scrâşneau din dinţi, însă se făceau mai degrabă pe ei de râs, decât pe călugăr. Dumnezeu însă nu a uitat de pătimirea lui Antonie, ci a venit în ajutorul lui, căci privind acesta în sus, a văzut cum se deschide acoperişul cavoului şi o rază de lumină coboară spre el. Atunci dracii s-au făcut dintr-o dată nevăzuţi, durerea trupului monahului a încetat şi mormântul întreg a fost luminat. Simţind ajutorul şi răsuflând uşurat, Antonie a întrebat: „Unde ai fost Doamne? Pentru ce nu Te-ai arătat de la

început, ca să-mi curmi suferința?”. Şi a auzit un glas: „Antonie, eram aici, dar am aşteptat să-ți văd lupta. Deci, de vreme ce ai răbdat şi nu te-ai lăsat biruit, de acum îți voi sta pururea în ajutor şi numele tău îl voi face cunoscut pretutindeni”. Auzind acestea, călugărul a plecat genunchii la rugăciune şi s-a întărit.

Iubiți fii sufleteşti,

Fiți convinşi că în orice ispită şi încercare Dumnezeu este cu noi, aşa cum a fost alături de Sfântul Antonie cel Mare, dar aşteaptă să vadă rezultatul confruntării noastre cu ispititorul, prin care ne dovedim tăria sau slăbiciunea spirituală. Dacă ne vede prea slabi, intervine, însă atunci ne pierdem răsplata, de aceea Dumnezeu preferă să vadă rezultatul luptei noastre cu vrăjmaşul, oricât de greu l-am obține, pentru a ne putea oferi răsplată îmbelşugată.

Aici însă trebuie lămurit un aspect: ispita în sine nu este păcat, ci doar căderea în ispită. Tentația este o încercare, un test sau o probă, pe care o respingem sau o acceptăm, de aceea ea nu este rea în sine, căci prin ispitele venite asupra lor oamenii au dovedit cât sunt de puternici în credință. Sfântul Apostol Pavel a scris în acest sens: „*Cine ne va despărți pe noi de iubirea lui Hristos? Necazul, sau strâmtorarea, sau prigoana, sau foametea, sau lipsa de îmbrăcăminte, sau primejdia, sau sabia? Precum este scris: De dragul Tău suntem omorâți toată ziua, socotiți suntem ca nişte oi de junghiere. Dar în toate acestea noi suntem mai mult decât biruitori prin Acela care ne-a iubit. Fiindcă sunt încredințat că nici moartea, nici viața, nici îngerii, nici stăpânirile, nici cele de acum, nici cele viitoare, nici puterile, nici înălțimea, nici adâncul şi nici o altă făptură nu va putea să ne despartă pe noi de iubirea lui Dumnezeu cea întru Hristos Iisus, Domnul nostru*” (Romani 8,35-39).

După ce Mântuitorul l-a biruit pe satana în pustia Carantaniei, Sfântul Duh era cu El, pentru că în Sfânta Scriptură citim că „*Iisus S-a întors cu puterea Duhului în Galileea; şi vestea despre El a ieşit în tot ținutul dimprejur*" (Luca 4,14).

În Galileea, Domnul Hristos şi-a ales cei dintâi Apostoli, pe Petru, Andrei, Iacob şi Ioan (Matei 4,18-22), şi tot aici a săvârşit prima Lui minune, prefăcând apa în vin, la nunta din Cana Galileii (Ioan 2,1-11).

Acestea sunt evenimentele întâmplate la începutul activității publice a Domnului Hristos, Care prin faptele întregii Lui vieți ne-a deschis raiul, iar prin învățătura Lui ne-a arătat calea spre împărăția cerurilor.

Cu toate că firea umană a fost restaurată de Mântuitorul, fiecare creştin în parte este dator să-şi lucreze propria mântuire, fiindcă Domnul Hristos ne-a atras luarea aminte când a spus: „*Nu tot cel ce-Mi zice: Doamne, Doamne, va intra în împărăția cerurilor, ci acela care face voia Tatălui Meu Celui din ceruri*" (Matei 7,21). Drept aceea să ne ferim de păcat şi să săvârşim cât mai multe fapte bune, pentru că aşa cum a afirmat Apostolul neamurilor, noi „*suntem zidiți în Hristos Iisus spre fapte bune, pe care Dumnezeu mai dinainte le-a gătit pentru ca noi să umblăm întru ele*" (Efeseni 2,10).

Mă bucur că astăzi, la acest praznic măreț, am fost împreună. Preoților de aici le doresc să aibă un an cu multe realizări spre slava lui Dumnezeu şi spre mântuirea oamenilor. Pe părintele Alexandru Horvat, ctitorul acestei biserici, Dumnezeu să-l ierte şi să-l odihnească cu drepții întru împărăția Sa.

Tuturor vă urez să aveți parte de sănătate deplină, viață îndelungată, bună înțelegere şi multe bucurii în familie, precum şi un An Nou binecuvântat, mai bun decât cel care s-a încheiat.

Amin

Perioada penticostarului[1]

Preacucernice Părinte Protopop, Preacucernici Părinți, distinse domnule primar, iubiți credincioşi,

Hristos S-a înălțat!

În decursul istoriei, scurgerea timpului a fost calculată în mod diferit de la un popor la altul şi de la o epocă la alta. De asemenea, timpul poate fi privit din diverse perspective, astfel: Anul Nou civil începe la 1 ianuarie, pe când cel bisericesc debutează la 1 septembrie, unul este împărțit în luni, iar celălalt în perioade etc.

Ca mijloc de comemorare a vieții şi activității Domnului Hristos de mântuire a lumii, anul bisericesc are în centrul său sărbătoarea Sfintelor Paşti şi este împărțit în trei perioade, numite după cartea principală de slujbă folosită în fiecare din aceste perioade. Astfel, avem perioada triodului (înaintea Sfintelor Paşti), a penticostarului (care începe la praznicul Învierii Domnului Hristos din morți) şi a octoihului (după Sfintele Paşti). Fiecare din aceste perioade cuprinde un anumit număr de săptămâni. Perioada triodului durează de la Duminica vameşului şi a fariseului (cu trei săptămâni înainte de începutul postului Sfintelor Paşti) până la Duminica Sfintelor Paşti (zece săptămâni). Perioada penticostarului ține de la Duminica Sfintelor Paşti până la Duminica I-a după Rusalii sau a Tuturor Sfinților (opt săptămâni). Perioada octoihului durează tot restul anului bisericesc, adică de la sfârşitul perioadei penticostarului până la

[1] Cuvânt rostit în ziua de 28 mai 2017 în biserica din Măerişte.

începutul perioadei triodului, fiind cea mai lungă din decursul anului bisericesc. Durata ei este între 26 şi 40 de săptămâni, în funcție de data celebrării Sfintelor Paşti.

Perioada octoihului comemorează şi sărbătoreşte evenimentele dinainte de întruparea Fiului lui Dumnezeu, până în ajunul mântuitoarelor Sale patimi. Cu alte cuvinte, ne prezintă în fața ochilor noştri duhovniceşti activitatea profetică a Domnului Hristos sau învățătura Lui cea dumnezeiască propovăduită lumii.

Perioada triodului ne înfățişează slujirea arhierească a Mântuitorului, realizată mai ales prin jertfa Sa pe Cruce.

Perioada penticostarului ne prezintă demnitatea împărătească a Domnului Hristos, de la învierea Sa din morți şi înălțarea cu trupul la cer până la pogorârea Sfântului Duh şi întemeierea Bisericii.

Prin urmare, în decursul fiecărui an bisericesc ni se prezintă şi actualizează întreaga viață şi activitate a Domnului Hristos, în toate cele trei aspecte ale misiunii Sale: de învățător, de arhiereu şi de împărat sau biruitor asupra păcatului şi a morții.

Acum noi ne aflăm în perioada penticostarului. Dacă stăm să calculăm, de la începutul Postului Mare până în Duminica Sfintelor Paşti sunt aproape şapte săptămâni (48 de zile), iar de la Înviere până la Pogorârea Sfântului Duh sunt un pic peste şapte săptămâni (50 de zile), deci între cele două perioade există o simetrie aproape perfectă. În acelaşi timp însă, între cele două perioade există şi o mare diferență, pentru că Postul Sfintelor Paşti este cel mai strict din decursul întregului an bisericesc, în timp ce perioada penticostarului este cea mai uşoară din punct de vedere al alimentației.

Ținând cont de cele trei praznice împărăteşti din decursul ei, perioada penticostarului se împarte şi ea în trei părți: de la Duminica Sfintelor Paşti până în ziua Înălțării Domnului cu trupul

la cer, de la această sărbătoare până la Pogorârea Sfântului Duh şi de la Rusalii până în Duminica Tuturor Sfinţilor.

După învierea Sa din morţi, Domnul Hristos a petrecut patruzeci de zile pe pământ, pentru a-i încredinţa pe Sfinţii Săi Apostoli, dar şi pe alte persoane care credeau în El, că a biruit moartea. În această perioadă, Mântuitorul s-a arătat femeilor mironosiţe şi, de mai multe ori, Sfinţilor Apostoli. Astfel, chiar în ziua învierii, „*fiind seară, şi uşile fiind încuiate acolo unde erau adunaţi ucenicii de frica iudeilor, a venit Iisus şi a stat în mijloc şi le-a zis: «Pace vouă!». Şi zicând acestea, le-a arătat mâinile şi coasta Sa. Deci s-au bucurat ucenicii văzându-L pe Domnul. Atunci Iisus le-a zis iarăşi: «Pace vouă! Precum M-a trimis pe Mine Tatăl, tot astfel vă trimit şi Eu pe voi». Şi zicând acestea, a suflat asupra lor şi le-a zis: «Luaţi Duh Sfânt, cărora le veţi ierta păcatele, li se vor ierta şi cărora le veţi ţine, ţinute vor fi». Dar Toma, unul din cei doisprezece, cel numit Geamănul, nu era cu ei când a venit Iisus. Deci i-au zis ceilalţi ucenici: «L-am văzut pe Domnul!». Dar el le-a zis: «Dacă nu voi vedea eu în mâinile Lui semnul cuielor şi dacă nu-mi voi pune degetul meu în semnul cuielor şi dacă nu-mi voi pune mâna mea în coasta Lui, nu voi crede». Şi, după opt zile, ucenicii Săi erau iarăşi înlăuntru, şi Toma împreună cu ei. Şi a venit Iisus, uşile fiind încuiate, şi a stat în mijloc şi a zis: «Pace vouă!». Apoi i-a zis lui Toma: «Adu-ţi degetul tău încoace; şi vezi mâinile Mele; şi adu-ţi mâna ta şi pune-o în coasta Mea; şi nu fi necredincios, ci credincios!». Răspunzând Toma, I-a zis: «Domnul meu şi Dumnezeul meu!». Iisus i-a zis: «Pentru că M-ai văzut, ai crezut; fericiţi cei ce n-au văzut şi au crezut!»*" (Ioan 20,19-29). Domnul Hristos li s-a arătat Sfinţilor Apostoli şi în Galileea, unde le-a zis: „*Datu-Mi-s-a toată puterea în cer şi pe pământ. Drept aceea, mergeţi şi învăţaţi toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh, învăţându-le să păzească toate câte v-am poruncit*

Eu vouă. Şi iată, Eu cu voi sunt în toate zilele, până la sfârşitul veacului" (Matei 28,18-20). Mântuitorul s-a mai arătat la şapte dintre Sfinţii Săi Apostoli, la Marea Tiberiadei, când l-a repus pe Sfântul Petru în treapta apostoliei (Ioan 21,1-24). În această perioadă, Domnul Hristos a călătorit cu Luca şi Cleopa pe drumul Emausului, unde a cinat împreună cu cei doi (Luca 24,13-35) şi tot în aceste patruzeci de zile „*S-a arătat în acelaşi timp la peste cinci sute de fraţi*" (I Corinteni 15,6).

Noi suntem astăzi în duminica dintre Înălţarea Domnului cu trupul la cer şi Pogorârea Sfântului Duh, deci în cea de-a doua parte a perioadei penticostarului.

Pe când era încă cu Sfinţii Săi Apostoli, Mântuitorul „*le-a poruncit să nu se îndepărteze de Ierusalim, zicându-le: «Iată, Eu trimit peste voi făgăduinţa Tatălui Meu; voi însă rămâneţi în cetate până când vă veţi îmbrăca cu putere de sus»*" (Faptele Apostolilor 1,4 şi Luca 24,49).

Respectând porunca Domnului Hristos, în aceste zile pline de încărcătură duhovnicească, Sfinţii Apostoli stăteau cu înfrigurare în Ierusalim, aşteptând să dobândească putere de sus. Pe lângă ei, în Cetatea Sfântă se găseau femeile mironosiţe, fraţii Domnului şi „*ca la o sută douăzeci de fraţi*" (Faptele Apostolilor 1,15), care vor forma împreună primul nucleu al Bisericii. „*Toţi aceştia, într-un cuget stăruiau în rugăciune*" (Faptele Apostolilor 1,14).

Întrucât Mântuitorul îşi alesese doisprezece Apostoli, conform celor douăsprezece seminţii ale lui Israel, dar Iuda Iscarioteanul se spânzurase, într-una din aceste zile Sfântul Petru a cerut ca locul ucenicului vânzător să fie luat de altcineva, zicând: „*Trebuie ca din aceşti bărbaţi care s-au adunat cu noi în timpul cât Domnul Iisus a fost cu noi, începând de la botezul lui Ioan până în ziua în care S-a înălţat de la noi, unul dintre ei să fie împreună cu noi martor al învierii Lui. Şi au pus înainte pe doi: pe Iosif, numit Barsaba, zis şi Iustus, şi pe Matia. Şi, rugându-*

se, au zis: «Tu, Doamne, Care cunoşti inimile tuturor, arată pe care din aceştia doi l-ai ales ca să ia locul acestei slujiri şi al apostoliei din care a căzut Iuda, ca să meargă în locul lui». Şi au tras la sorţi; şi sorţul a căzut pe Matia; şi el s-a rânduit împreună cu cei unsprezece Apostoli" (Faptele Apostolilor 1,21-26).

Prin pogorârea Sfântului Duh Sfinţii Apostoli au fost îmbrăcaţi cu putere de sus şi au dobândit mult curaj, încât ei, care la arestarea Domnului Hristos în grădina Ghetsimani „*L-au lăsat toţi şi au fugit*" (Matei 26,56), de acum înainte vor răspândi Evanghelia împărăţiei lui Dumnezeu fără frică, până la capătul pământului.

Din ziua de Rusalii până în Duminica Tuturor Sfinţilor este cea de-a treia parte a perioadei penticostarului.

Din alt punct de vedere însă, de vreme ce în sfinţi se văd roadele pogorârii Sfântului Duh, pentru că aceştia au conlucrat cu harul lui Dumnezeu, ajungând la sfinţenie, iar sfinţi vor fi cât va exista lumea, cea de-a treia parte a perioadei penticostarului se întinde din ziua Cincizecimii de acum două mii de ani până la sfârşitul lumii, când Dumnezeu Judecătorul le va răsplăti celor ce au împlinit poruncile lui Dumnezeu. În realitate, această parte a penticostarului va continua şi după aceea, în veşnicie, pentru că „*drepţii vor străluci ca soarele în împărăţia cerurilor, care nu va avea sfârşit*" (Matei 13,43 şi Luca 1,33).

Cu toate că perioada penticostarului ne prezintă demnitatea împărătească a Domnului Hristos, activitatea Acestuia este continuată de lucrarea Sfântului Duh, pentru că Mântuitorul a afirmat: „*Eu vă spun adevărul: Vă este de folos ca Eu să Mă duc. Că dacă nu Mă voi duce, Mângâietorul nu va veni la voi; iar dacă Mă voi duce, Îl voi trimite la voi. Iar când va veni Mângâietorul, pe Care Eu vi-L voi trimite de la Tatăl, Duhul Adevărului, Cel ce din Tatăl purcede, Acela va mărturisi despre Mine. Iar când va veni Acela, Duhul Adevărului, El vă va călăuzi la tot adevărul; că*

nu de la Sine va grăi, ci cele ce va auzi va grăi şi pe cele viitoare vi le va vesti” (Ioan 16,7; 15,26 şi 16,13).

În cele ce urmează vom prezenta două exemple din activitatea Sfinţilor Apostoli după ce Sfântul Duh a pogorât peste ei, pentru a vedea curajul cu care Îl propovăduiau pe Iisus Hristos cel răstignit şi înviat.

Sfântul Petru a vindecat un olog la poarta templului din Ierusalim şi a propovăduit învăţătura Domnului Hristos în pridvorul lui Solomon, „*iar mulţi din cei ce auziseră cuvântul au crezut, şi numărul bărbaţilor a ajuns ca la cinci mii*” (Faptele Apostolilor 4,4). În urma acestui fapt, Sfinţii Apostoli Petru şi Ioan, care erau împreună, au fost înfăţişaţi înaintea sinedriului, iar „*căpeteniile, bătrânii şi cărturarii din Ierusalim, şi Anna arhiereul şi Caiafa şi Ioan şi Alexandru şi câţi erau din neamul arhieresc, punându-i la mijloc, i-au întrebat: «Cu ce putere sau în numele cui aţi făcut voi aceasta?». Atunci Petru, plin de Duhul Sfânt, le-a zis: «Căpetenii ale poporului şi bătrâni ai lui Israel, dacă noi suntem astăzi cercetaţi pentru facere de bine unui om bolnav, prin Cine a fost el vindecat, fie-vă cunoscut vouă tuturor şi întregului popor Israel că întru numele lui Iisus Hristos Nazarineanul, pe Care voi L-aţi răstignit, dar pe Care Dumnezeu L-a înviat din morţi, întru El stă acesta sănătos înaintea voastră! El este piatra cea neluată în seamă de către voi, ziditorii, care a ajuns în capul unghiului; şi întru nimeni altul nu este mântuirea, căci sub cer nu este dat între oameni niciun alt nume întru care noi trebuie să ne mântuim». Şi văzând ei îndrăzneala lui Petru şi a lui Ioan şi ştiind că sunt oameni fără carte şi simpli, se mirau; şi îi cunoşteau că fuseseră împreună cu Iisus. Pe de altă parte, văzându-l pe omul cel tămăduit stând cu ei, nimic n-aveau de zis împotrivă. Dar poruncindu-le să iasă afară din sinedriu, vorbeau între ei, zicând: «Ce vom face noi cu oamenii aceştia? Cum că prin ei s-a făcut o minune învederată, vădit le este tuturor celor ce locuiesc în Ierusalim, şi noi nu putem*

tăgădui. Dar ca nu cumva să se răspândească mai mult în popor, să-i amenințăm, pentru ca niciunui om să nu-i mai vorbească ei în numele acesta». Şi chemându-i, le-au poruncit ca nicidecum să nu mai grăiască şi nici să mai învețe în numele lui Iisus. Iar Petru şi Ioan, răspunzând, le-au zis: «Judecați dacă înaintea lui Dumnezeu este drept să ascultăm de voi mai mult decât de Dumnezeu; că noi nu putem să nu vorbim despre cele ce-am văzut şi-am auzit». Iar ei, amenințându-i din nou, le-au dat drumul, negăsind niciun chip să-i pedepsească, din pricina poporului; că toți Îl slăveau pe Dumnezeu pentru ceea ce se făcuse" (Faptele Apostolilor 4,5-21).

Sfinții Apostoli nu au luat în seamă amenințările conducătorilor iudeilor, „*iar prin mâinile lor se făceau multe semne şi minuni în popor; şi toți erau într-un cuget în pridvorul lui Solomon. Şi nimeni dintre ceilalți nu îndrăznea să li se alăture, dar poporul îi preamărea. Şi din ce în ce mai mult se adăugau cei ce credeau în Domnul, mulțime de bărbați şi de femei, încât scoteau pe cei bolnavi în ulițe şi-i puneau pe paturi şi pe tărgi pentru ca, atunci când vine Petru, măcar umbra lui să umbrească pe vreunul din ei. Şi se aduna şi mulțimea din cetățile dimprejurul Ierusalimului, aducând bolnavi şi bântuiți de duhuri necurate, şi toți se vindecau. Şi sculându-se arhiereul şi toți cei împreună cu el, cei din neamul saducheilor, s-au umplut de invidie. Şi au pus mâna pe Apostoli şi i-au aruncat în temnița obştească. Dar în timpul nopții un înger al Domnului a deschis uşile temniței şi scoțându-i afară, le-a zis: «Mergeți şi stați drept şi grăiți-i poporului în templu toate cuvintele Vieții acesteia». Şi ei, auzind, au intrat de dimineață în templu şi învățau. Dar venind arhiereul şi cei împreună cu el, au adunat sinedriul şi tot sfatul bătrânilor fiilor lui Israel şi au trimis la temniță să-i aducă. Dar slujitorii, ducându-se, nu i-au găsit în temniță; şi s-au întors şi au dat de veste, zicând: «Temnița am găsit-o încuiată cu toate întăriturile, iar pe paznici, stând la uşi; dar când am deschis, înlăuntru*

n-am găsit pe nimeni». Când au auzit cuvintele acestea, căpetenia templului şi arhiereii erau nedumeriţi cu privire la ei, ce-ar putea să fie aceasta. Dar venind cineva, le-a dat de veste: «Iată, bărbaţii pe care i-aţi pus în temniţă sunt în templu, stând în picioare şi învăţând poporul». Atunci ducându-se căpetenia împreună cu slujitorii, i-au adus, dar nu cu sila, că se temeau de popor să nu-i ucidă cu pietre. Şi, aducându-i, i-au pus în faţa sinedriului. Iar arhiereul i-a întrebat, zicând: «Oare nu cu poruncă v-am poruncit noi vouă să nu mai învăţaţi în numele acesta? Şi iată, aţi umplut Ierusalimul cu învăţătura voastră şi vreţi să aduceţi asupra noastră sângele acestui om!». Iar Petru şi Apostolii, răspunzând, au zis: «Noi trebuie să-L ascultăm pe Dumnezeu mai mult decât pe oameni. Dumnezeul părinţilor noştri L-a înviat pe Iisus pe Care voi L-aţi omorât spânzurându-L pe lemn. Pe Acesta Dumnezeu L-a înălţat, prin dreapta Sa, Stăpânitor şi Mântuitor, ca să-i dea lui Israel pocăinţă şi iertare de păcate. Şi martori ai acestor cuvinte suntem noi şi Duhul Sfânt pe Care Dumnezeu L-a dat celor ce-L ascultă». Iar ei, auzind, mai tare se mâniau şi se sfătuiau să-i omoare. Dar ridicându-se în sinedriu un fariseu cu numele Gamaliel, învăţător de lege, cinstit de tot poporul, a poruncit să-i scoată pe oameni afară puţin şi le-a zis: «Bărbaţi israeliţi, luaţi aminte la voi înşivă, ce aveţi să faceţi cu oamenii aceştia. Că înainte de zilele acestea s-a ridicat Teudav, zicând că el este cineva, căruia i s-au alăturat un număr de bărbaţi ca la patru sute, care a fost ucis, şi toţi câţi l-au ascultat au fost risipiţi şi nimiciţi. După aceasta s-a ridicat Iuda Galileeanul, în zilele numărătorii, şi a atras popor mult după el; şi acela a pierit, şi toţi câţi au ascultat de el au fost împrăştiaţi. Şi acum v-o spun eu vouă: Feriţi-vă de oamenii aceştia şi lăsaţi-i; că dacă planul acesta sau acest lucru e de la oameni, de la sine se va nimici; dar dacă-i de la Dumnezeu, nu veţi putea voi să-i nimiciţi; ba nu cumva să vă pomeniţi şi luptători împotriva lui Dumnezeu!».

Şi l-au ascultat. Şi chemându-i pe Apostoli şi bătându-i, le-au poruncit să nu mai vorbească în numele lui Iisus, şi le-au dat drumul. Iar ei au plecat din faţa sinedriului, bucurându-se că au fost învredniciţi să sufere necinste pentru numele Lui. Şi în toată ziua, în templu şi pe-acasă, nu încetau să înveţe şi să-L binevestească pe Hristos Iisus" (Faptele Apostolilor 5,12-42)

Sfântul Pavel enumeră necazurile pe care le-a avut de îndurat în răspândirea învăţăturii Domnului Hristos, însă în pofida acestora, Apostolul neamurilor nu s-a lăsat descurajat în misiunea încredinţată lui de Dumnezeu. Astfel, în cea de-a doua Epistolă către Corinteni citim: „*De cinci ori am primit de la iudei cele patruzeci de lovituri fără una. De trei ori am fost bătut cu vergi; o dată am fost bătut cu pietre; de trei ori s-a sfărâmat corabia cu mine; o noapte şi o zi am petrecut în largul mării. În călătorii adeseori; în primejdii de la râuri, în primejdii de la tâlhari, în primejdii de la neamul meu, în primejdii de la păgâni; în primejdii în cetăţi, în primejdii în pustiu, în primejdii pe mare, în primejdii între fraţii cei mincinoşi! În osteneală şi în trudă, în privegheri adeseori, în foame şi în sete, în posturi de multe ori, în frig şi în lipsă de haine. În Damasc, dregătorul regelui Areta păzea cetatea Damascului, ca să mă prindă, dar printr-o fereastră în zid m-au coborât într-un coş; şi am scăpat din mâinile lui*" (II Corinteni 11,24-27 şi 32-33).

În timpul activităţii Sale publice, Domnul Hristos le-a spus Sfinţilor Săi Apostoli: „*Aduceţi-vă aminte de cuvântul pe care vi l-am spus: Nu este sluga mai mare decât stăpânul ei. Dacă M-au prigonit pe Mine, şi pe voi vă vor prigoni; dacă au păzit cuvântul Meu, şi pe al vostru îl vor păzi. Dar pe toate acestea vi le vor face din pricina numelui Meu, pentru că ei nu-L cunosc pe Cel ce M-a trimis*" (Ioan 15,20-21). După ce Sfinţii Apostoli au primit putere de sus şi au tras la sorţi, pentru a şti fiecare unde îi rânduieşte Dumnezeu să răspândească învăţătura creştină,

cuvintele Mântuitorului s-au împlinit întocmai cu ei, pentru că în afară de Sfântul Ioan Evanghelistul, toți au suferit moarte martirică pentru Domnul Hristos.

După cum Sfinții Apostoli s-au îmbrăcat cu putere de sus la pogorârea Sfântului Duh, fiecare creştin primeşte har şi binecuvântare din partea lui Dumnezeu la Sfintele Taine şi slujbe ale Bisericii, de aceea este bine ca noi să venim cât mai des în casa lui Dumnezeu, fiindcă numai aici primim putere să trecem peste încercările vieții şi să biruim uneltirile vicleanului diavol.

Astăzi este o zi deosebit de importantă pentru această localitate, fiindcă am resfințit frumoasa biserică de aici, care îi face cinste părintelui paroh, dar onorează şi comunitatea, arătând dragostea dumneavoastră față de Biserică, Trupul tainic al lui Hristos.

Pentru vrednicia părintelui i-am acordat cea mai înaltă distincție a Bisericii, aceea de iconom stavrofor, cu dreptul de a purta brâu roşu şi cruce. Îl felicit pe părintele Viorel-Vasile Păcurar. Bunul Dumnezeu să-i dea sănătate, putere şi binecuvântare, având convingerea că de acum înainte îşi va spori şi mai mult râvna în ogorul Domnului.

Îi felicit pe toți credincioşii acestei parohii, în special pe cei care au primit diplome de apreciere, fiindcă s-au implicat mai mult în lucrările care au fost realizate la biserică. Să fiți convinşi că Dumnezeu cunoaşte şi prețuieşte orice jertfă adusă casei Lui, fie ea mare sau mică, până la bănuțul văduvei, şi pe toți care au jertfit îi răsplăteşte.

Să vă ajute Bunul Dumnezeu să vă rugați cât mai mult în această minunată biserică, să vă dea sănătate, viață îndelungată şi să vă binecuvinteze pe toți.

Amin

Duminica Sfinților Români[1]

Preacucernice Părinte Consilier,
Preacucernici Părinți, iubiți credincioşi,

La finalul activității Sale publice, Domnul Hristos le-a spus Sfinților Săi Apostoli: „*Puțin timp mai sunt cu voi şi Mă duc la Cel ce M-a trimis şi Eu Îl voi ruga pe Tatăl, şi alt Mângâietor vă va da vouă, ca să fie cu voi în veac, Duhul Adevărului. Iar când va veni Mângâietorul, pe Care Eu vi-L voi trimite de la Tatăl, Duhul Adevărului, Care de la Tatăl purcede, Acela va mărturisi despre Mine şi vă va călăuzi la tot adevărul*” (Ioan 7,33; 14,16-17; 15,26 şi 16,13).

După învierea Sa din morți, Mântuitorul le-a poruncit Sfinților Apostoli: „*Voi să şedeți în cetatea Ierusalimului, până ce vă veți îmbrăca cu putere de sus. Iar putere veți primi prin venirea peste voi a Sfântului Duh şi Îmi veți fi Mie martori în Ierusalim şi în toată Iudeea şi în Samaria şi până la marginea pământului. Drept aceea, mergeți şi învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh, învățându-le să păzească toate câte v-am poruncit Eu vouă. Şi iată, Eu cu voi sunt în toate zilele, până la sfârşitul veacului*” (Luca 24,49; Faptele Apostolilor 1,8 şi Matei 28,19-20).

Datorită acestei porunci a Domnului Hristos, creştinismul nu este o religie a unui grup restrâns de inițiați, ci toate popoarele lumii sunt chemate să îl îmbrățişeze.

---

[1] Cuvânt rostit în ziua de 18 iunie 2017 în biserica din Meseşenii de Sus.

Urmând porunca Mântuitorului, după pogorârea Sfântului Duh, zi în care „*s-au botezat ca la trei mii de suflete*” (Faptele Apostolilor 2,41) şi a luat fiinţă Biserica, Sfinţii Apostoli au tras sorţi, pentru a şti fiecare dintre ei unde îi este rânduit de Dumnezeu să răspândească cuvântul Evangheliei. În planul lui Dumnezeu şi în purtarea Lui de grijă, Sfântul Andrei, cel dintâi chemat la apostolie, a propovăduit cuvântul lui Dumnezeu în mai multe zone, printre care şi în Scythia Minor, sau Dobrogea de astăzi.

Cu trecerea timpului, Evanghelia a fost îmbrăţişată de tot mai multe popoare, iar cei mai evlavioşi creştini s-au străduit să împlinească poruncile lui Dumnezeu cu multă râvnă, ajungând la sfinţenie.

În sfinţi se văd cel mai bine roadele pogorârii Sfântului Duh în lume şi ale conlucrării dintre Dumnezeu şi oameni, de aceea Biserica a rânduit, cu multă înţelepciune, ca prima duminică după Rusalii să fie închinată tuturor sfinţilor.

Ca o continuare a acestei duminici, în anul 1992, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a stabilit ca a doua duminică după Rusalii să fie consacrată sfinţilor români, cunoscuţi sau necunoscuţi nouă, pentru că ei mijlocesc pururea pentru noi înaintea lui Dumnezeu şi sunt modele pe care trebuie să le urmeze fiecare dintre noi.

De asemenea, sfinţii români constituie cea mai importantă ofrandă a poporului nostru adusă lui Dumnezeu şi cel mai însemnat dar al nostru făcut umanităţii, pentru veşnicie, căci aşa cum citim în Sfânta Scriptură: „*Cerul şi pământul vor trece, dar cel ce face voia lui Dumnezeu rămâne în vea*c” (Marcu 13,31 şi I Ioan 2,17).

De câţiva ani încoace, pentru a fi remarcaţi dintr-o privire, sfinţii români sunt trecuţi în calendarul creştin cu culoare albastră, de aceea putem constata foarte uşor că nu există lună, uneori nici săptămână, în care să nu prăznuim unul sau mai mulţi

sfinți români, ceea ce trebuie să reprezinte pentru noi un motiv în plus de a ne prețui şi iubi poporul în care ne-am născut, mai ales în aceste vremuri în care patriotismul a dispărut aproape cu desăvârşire.

Pentru a ne forma o părere corectă despre rolul deosebit de important pe care l-a avut Biserica Ortodoxă Română în sânul poporului nostru, în cele ce urmează voi prezenta mai multe date istorice.

Prima biserică de pe teritoriul actual al țării noastre a fost peştera Sfântului Apostol Andrei, situată în apropierea localității Ion Corvin, din județul Constanța.

Cea mai veche bazilică la nordul Dunării este cea de la Porolissum, județul Sălaj, care în veacul al IV-lea creştin a fost transformată din templu păgân în biserică.

Primul episcop hirotonit pe teritoriul țării noastre a fost Amplie (sau Ampliat), ucenicul Sfântului Apostol Andrei, rânduit de acesta ca episcop de Odyssos (astăzi Varna, în Bulgaria), trecut în rândul sfinților.

Cei dintâi creştini care au suferit moarte martirică pe teritoriul patriei noastre, despre care avem date precise, au fost Pasicrat şi Valentin, doi frați, soldați în armata romană, martirizați în 24 aprilie 298, Iuliu Veteranul, în 27 mai acelaşi an, Nicandru şi Marcian, în 8 iunie 298, precum şi Isihie, în 15 iunie acelaşi an.

Primul preot daco-roman cunoscut este Montanus, care a fost înecat împreună cu soția sa, Maxima, în ziua de 26 martie 304, în râul Sava, pentru că cei doi au mărturisit credința creştină.

Cei dintâi ierarhi care au păstorit pe teritoriul țării noastre au fost Evanghelicus (în jurul anului 303), Efrem (martirizat în 304) şi Tit (cca 319-324), care au avut reşedința la Tomis, oraşul Constanța de astăzi. Importanța acestui străvechi scaun episcopal constă şi în faptul că ierarhii de aici au luat parte la lucrările

primelor trei Sinoade Ecumenice. Astfel, Marcu a fost prezent la Sinodul I Ecumenic de la Niceea, din 325; Gherontie a participat la lucrările Sinodului al II-lea Ecumenic de la Constantinopol, din 381; iar Timotei a luat parte la lucrările Sinodului al III-lea Ecumenic de la Efes, din 431.

Primul ierarh de la noi, din afara Dobrogei, a fost Ierotei. Acesta, în calitate de monah, l-a însoţit pe la anul 950-951 pe Gyula, conducătorul ungurilor, într-o vizită la Constantinopol. Gyula a fost tatăl Şarlotei, mama lui Ştefan cel Sfânt, primul rege al Ungariei. În capitala Imperiului Bizantin Gyula a fost botezat, avându-l ca naş pe împăratul Constantin al VII-lea Porfirogenetul, iar Ierotei a fost hirotonit episcop de către patriarhul ecumenic Teofilact. La revenirea în Transilvania, Ierotei a avut reşedinţa la Alba Iulia, păstorindu-i pe ungurii nou convertiţi la ortodoxie, dar şi pe românii ortodocşi de veacuri. Episcopul Ierotei a fost canonizat în anul 2000 de Sfântul Sinod al Patriarhiei Ecumenice.

Cel dintâi mitropolit al Ţării Româneşti a fost Iachint de la Vicina, care în anul 1359 îşi avea sediul la Curtea de Argeş, unde se găsea şi curtea domnească. În anul 2008 Iachint de la Vicina a fost declarat sfânt.

În a doua jumătate a veacului al XIV-lea, mai exact pe la anul 1377, arhiepiscop al românilor din Transilvania era Ghelasie de la Râmeţ. Acesta a fost trecut în rândul sfinţilor în anul 1992.

Cel dintâi mitropolit al Moldovei a fost Iosif Muşat, hirotonit în 1387 şi recunoscut de Patriarhia Ecumenică în anul 1401. Scaunul mitropolitan în vremea lui se găsea la Suceava, unde era şi reşedinţa domnitorului Moldovei.

Primii călugări cunoscuţi la noi au fost Epictet şi Astion, martirizaţi la Halmyris, în 8 iulie (prin anii 298-303).

La Dumbrăveni, în judeţul Constanţa, a fost descoperit un complex monahal paleocreştin, datând din secolele IV-VI, din

aceeaşi perioadă cu Slava Rusă, din judeţul Tulcea, cele două fiind cele mai vechi mănăstiri de pe teritoriul ţării noastre.

Prima mănăstire atestată documentar de pe teritoriul României a purtat hramul „Sfântul Ioan Botezătorul” şi a fost înfiinţată în anul 1002 de către voievodul Ahtum, nepotul lui Glad, în Morisena, astăzi Cenad, în judeţul Timiş.

Cea mai veche pictură de pe teritoriul actual al ţării noastre este bisericească şi a fost realizată în anii 1313-1314 de zugravul Teofil, pe pereţii bisericii de piatră din Streisângeorgiu, judeţul Hunedoara.

Cel mai amplu şi mai însemnat ansamblu iconografic din epoca timpurie a artei medievale româneşti îl constituie frescele din biserica domnească din Curtea de Argeş, realizate în perioada 1352-1377. Acest vast ansamblu pictural urmează, în linii mari, pictura bizantină din epoca Paleologilor, larg răspândită în Balcani.

În anul 1495, pe lângă biserica „Sfântul Nicolae” din Şcheii Braşovului, a fost ridicată prima şcoală românească. Iniţial limba de predare era cea slavonă, iar cărţile folosite erau cele de cult, pentru ca din 1583 cursurile să se ţină numai în limba română.

Cea mai veche lucrare scrisă pe teritoriul ţării noastre este „Actul martiric” al Sfinţilor Epictet şi Astion, alcătuit la începutul secolului al IV-lea.

Prin anii 1404-1405, Sfântul Nicodim de la Tismana a caligrafiat pe pergament un frumos Tetraevanghel în limba slavă bisericească, acesta fiind primul manuscris cu dată sigură scris pe teritoriul ţării noastre.

Cea dintâi carte tipărită pe teritoriul actual al ţării noastre a fost una bisericească, şi anume Liturghierul lui Macarie, apărut în 1508 la Târgovişte, în limba slavonă.

Prima tipăritură în limba română a fost Catehismul de la Sibiu din 1544, care însă s-a pierdut.

Cea dintâi carte în limba română care s-a păstrat este Evanghelia slavo - română a lui Filip Moldoveanul, tipărită la Sibiu, în 1551-1553.

Noul Testament a fost tradus pentru prima dată în limba română şi publicat la Bălgrad (Alba Iulia de astăzi), în anul 1648.

Sfânta Scriptură integrală în limba română a apărut la Bucureşti, în anul 1688, având ca text de bază pentru Noul Testament traducerea de la Bălgrad.

Primele aşezăminte de îngrijire medicală din Țara Românească şi Moldova au fost bolnițele, care începând cu secolele XV-XVI îşi desfăşurau activitatea pe lângă mănăstirile mai mari.

Cel mai vechi spital din Țara Românească a fost înfiinţat în anul 1704 în curtea mănăstirii Colțea din Bucureşti, de unde şi-a luat şi numele, iar „Sfântul Spiridon", primul spital din Moldova, şi-a început activitatea în anul 1757, pe lângă mănăstirea cu acelaşi nume. Deşi românii au fost întotdeauna majoritari în Transilvania, ei nu au avut drepturi până în 1918, fiind doar tolerați în propria lor țară, de aceea nu s-au putut manifesta liber nici ca nație, nici ca şi creştini ortodocşi, motiv pentru care primul spital din această provincie a fost întemeiat la Sibiu, în 1292, de către saşii colonizați aici.

Reprezentanții Bisericii Ortodoxe Române au jucat un rol foarte însemnat atât în unirea Moldovei cu Țara Românească, din 24 ianuarie 1859, cât şi în realizarea măreţului act al unirii Transilvaniei cu România, de la 1 decembrie 1918.

După unirea Principatelor Române din 1859 şi a războiului de independență din anii 1877-1878, Biserica Ortodoxă din Regat a fost recunoscută, în 1885, ca autocefală, iar în urma unirii Transilvaniei cu România din 1918, Biserica Ortodoxă Română a fost ridicată, în anul 1925, la rangul de Patriarhie.

În urma acestor evenimente, Biserica Ortodoxă Română a dobândit dreptul de a-i canoniza pe cei care au ajuns sfinți.

Astfel, în anul 1950, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a făcut primele canonizări de sfinți români. Aceştia au fost: Sfântul Ierarh Calinic de la Cernica, Sfinții Ierarhi Mărturisitori Iorest şi Sava, Cuvioşii Mărturisitori Visarion Sarai şi Sofronie de la Cioara, Sfântul Mucenic Oprea din Săliştea Sibiului, precum şi Sfântul Ierarh Iosif cel Nou de la Partoş. Este demn de remarcat faptul că dintre primii şapte sfinți români canonizați, patru au fost ardeleni.

Pe lângă românii canonizați la Bucureşti, unii conaționali de-ai noştri au fost recunoscuți ca sfinți în alte țări. Astfel, Sfântul Antipa de la Calapodeşti, care a viețuit mai mult timp în Sfântul Munte Athos şi în Rusia decât în România, este considerat sfânt încă din anul 1906 de către monahii ruşi de la Mănăstirea Sfântul Pantelimon din Muntele Athos. În cazul acesta este vorba despre o trecere în rândul sfinților fără un act oficial de canonizare din partea Bisericii, doar prin înscrierea numelui său în Minei. Ieroschimonahul Antipa de la Calapodeşti este singurul călugăr athonit român care a fost trecut în rândul sfinților printr-o canonizare spontană, venită la doar 24 de ani după trecerea lui la cele veşnice. Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române l-a canonizat pe ieroschimonahul Antipa în anul 1992.

După 1990, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a canonizați numeroşi sfinți. Dintre aceştia, Sfântul Ioan Iacob Hozevitul, care a fost trecut în rândul sfinților în 1992, a trăit cel mai aproape de noi, mutându-se la Domnul în anul 1960. Sfântul Ioan Iacob, ale cărui moaşte se odihnesc, în aşteptarea învierii, în Mănăstirea Sfântul Gheorghe din Hozeva, în Țara Sfântă, a fost canonizat în anul 2015 şi de Patriarhia Ierusalimului.

În cele ce urmează vom prezenta o listă cu toți sfinții daco-romani şi români, cu cei de alt neam care şi-au desfăşurat activita-

tea pe teritoriul patriei noastre şi au ajuns aici la sfinţenie, precum şi cu sfinţii care au trăit pe alte meleaguri dar, prin purtarea de grijă a lui Dumnezeu, au sfintele moaşte în România: Sfântul Cuvios Antipa de la Calapodeşti (10 ianuarie), Sfinţii Mucenici Ermil şi Stratonic (13 ianuarie), Sfântul Ierarh Bretanion, Episcopul Tomisului (25 ianuarie), Sfinţii Cuvioşi Ioan Casian şi Gherman din Dobrogea (29 ferbuarie), Sfântul Sfinţit Mucenic Efrem, Episcopul Tomisului (7 martie), Sfinţii Mucenici Montanus, preotul şi soţia sa, Maxima (26 martie), Sfinţii 26 de Mucenici din Goţia (26 martie), Sfântul Sfinţit Mucenic Irineu, Episcop de Sirmium (6 aprilie), Sfântul Ierarh Calinic de la Cernica, Episcopul Râmnicului (11 aprilie), Sfântul Mucenic Sava de la Buzău (12 aprilie), Sfântul Ierarh Pahomie de la Gledin, Episcopul Romanului (14 aprilie), Sfântul Ierarh Teotim, Episcopul Tomisului (20 aprilie), Sfinţii Ierarhi Ilie Iorest, Sava Brancovici şi Simion Ştefan, Mitropoliţii Transilvaniei (24 aprilie), Sfântul Ierarh Iosif Mărturisitorul din Maramureş (24 aprilie), Sfinţii Mucenici Pasicrat şi Valentin (24 aprilie), Sfântul Cuvios Vasile de la Poiana Mărului (25 aprilie), Sfinţii Mucenici din Dobrogea: Chiril, Chindeu şi Tasie din Axiopolis (26 aprilie), Sfinţii Mucenici: Maxim, Cvintilian şi Dadas din Ozovia (28 aprilie), Sfântul Ierarh Atanasie al III-lea, Patriarhul Constantinopolului (2 mai), Sfântul Cuvios Irodion de la Lainici (3 mai), Sfântul Mucenic Ioan Valahul (12 mai), Sfântul Ierarh Iacob Putneanul, Mitropolitul Moldovei (15 mai), Sfinţii Cuvioşi: Sila, Paisie şi Natan de la Sihăstria Putnei (16 mai), Sfântul Mucenic Iuliu Veteranul (27 mai), Sfântul Mare Mucenic Ioan cel Nou de la Suceava (2 iunie), Sfinţii Mucenici Zotic, Atal, Camasie şi Filip de la Niculiţel (4 iunie), Sfinţii Mucenici Nicandru şi Marcian (8 iunie), Sfântul Mucenic Isihie (15 iunie), Sfântul Ierarh Grigorie Dascălul, Mitropolitul Ţării Româneşti (22 iunie), Sfântul Ierarh Niceta de Remesiana (24 iunie), Sfântul Ierarh Ghelasie de la Râmeţ

(30 iunie), Sfântul Ierarh Leontie de la Rădăuți (1 iulie), Sfântul Voievod Ştefan cel Mare (2 iulie), Sfinții Mucenici Epictet preotul şi Astion monahul (8 iulie), Sfântul Mucenic Emilian de la Durostorum (18 iulie), Sfinții Cuvioşi Rafael şi Partenie de la Agapia Veche (21 iulie), Sfântul Cuvios Ioanichie cel Nou de la Muscel (26 iulie), Sfântul Cuvios Ioan Iacob de la Neamț (5 august), Sfânta Cuvioasă Teodora de la Sihla (7 august), Sfântul Ierarh Nifon, Patriarhul Constantinopolului (11 august), Sfinții Martiri Brâncoveni: Constantin Voievod cu cei patru fii ai săi: Constantin, Ştefan, Radu, Matei şi sfetnicul Ianache (16 august), Sfântul Cuvios Iosif de la Văratec (16 august), Sfinții Mucenici Donat diaconul, Romul preotul, Silvan diaconul şi Venust (21 august), Sfântul Mucenic Lup (23 august), Sfântul Ierarh Varlaam, Mitropolitul Moldovei (30 august), Sfântul Cuvios Ioan de la Râşca şi Secu, Episcopul Romanului (30 august), Sfântul Cuvios Dionisie Exiguul (cel Smerit) (1 septembrie), Sfinții Cuvioşi Neofit şi Meletie de la Mănăstirea Stânişoara (3 septembrie), Sfinții Cuvioşi Simeon şi Amfilohie de la Pângărați (7 septembrie), Sfântul Cuvios Onufrie de la Vorona şi Sfântul Cuvios Chiriac de la Tazlău (9 septembrie), Sfântul Cuvios Ioan de la Prislop (13 septembrie), Sfinții Mucenici din Dobrogea: Macrobie, Gordian, Ilie, Zotic, Lucian şi Valerian (13 septembrie), Sfântul Ierarh Iosif cel Nou de la Partoş, Mitropolitul Banatului (15 septembrie), Sfântul Mare Mucenic Nichita Romanul (15 septembrie), Sfântul Ierarh Mucenic Teodosie de la Mănăstirea Brazi, Mitropolitul Moldovei (22 septembrie), Sfântul Voievod Neagoe Basarab (26 septembrie), Sfântul Ierarh Martir Antim Ivireanul, Mitropolitul Țării Româneşti (27 septembrie), Sfinții Cuvioşi Iosif şi Chiriac de la Bisericani (1 octombrie), Sfinții Cuvioşi Daniil şi Misail de la Mănăstirea Turnu (5 octombrie), Sfânta Cuvioasă Parascheva (14 octombrie), Sfinții Cuvioşi Mărturisitori: Visarion, Sofronie şi Sfântul Mucenic Oprea; Sfinții Preoți Mărturisitori: Ioan din

Galeş şi Moise Măcinic din Sibiel (21 octombrie), Sfântul Cuvios Dimitrie cel Nou, Ocrotitorul Bucureştilor (27 octombrie), Sfântul Ierarh Iachint, Mitropolitul Țării Româneşti (28 octombrie), Sfinții Mucenici Claudiu, Castor, Sempronian şi Nicostrat (9 noiembrie), Sfinții Martiri şi Mărturisitori Năsăudeni: Atanasie Todoran din Bichigiu, Vasile din Mocod, Grigorie din Zagra şi Vasile din Telciu (12 noiembrie), Sfântul Cuvios Paisie de la Neamț (15 noiembrie), Sfântul Cuvios Grigorie Decapolitul (20 noiembrie), Sfântul Mucenic Dasie din Durostor (20 noiembrie), Sfântul Cuvios Antonie de la Iezerul Vâlcii (23 noiembrie), Sfântul Apostol Andrei cel Întâi chemat, Ocrotitorul României (30 noiembrie), Sfântul Ierarh Andrei Şaguna, Mitropolitul Transilvaniei (30 noiembrie), Sfântul Cuvios Gheorghe de la Cernica şi Căldăruşani (3 decembrie), Sfânta Muceniță Filofteia de la Curtea de Argeş (7 decembrie), Sfântul Ierarh Dosoftei, Mitropolitul Moldovei (13 decembrie), Sfântul Cuvios Daniil Sihastrul (18 decembrie), Sfântul Ierarh Petru Movilă, Mitropolitul Kievului (22 decembrie), Sfântul Cuvios Nicodim cel Sfințit de la Tismana (26 decembrie), Sfântul Mucenic Hermes (31 decembrie).

Cunoscând aceste date despre Biserica Ortodoxă Română şi despre rolul important pe care aceasta l-a jucat în istoria poporului nostru, să fim mai ataşați de valorile ei perene, pentru că în afara Bisericii nu există mântuire, să-i cinstim pe sfinții români, să le cerem ajutorul şi să le urmăm pilda, pentru că numai aşa vom putea ajunge în împărăția lui Dumnezeu, unde „*cele ce ochiul nu le-a văzut, urechea nu le-a auzit şi la inima omului nu s-au suit, pe acelea le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El*” (I Corinteni 2,9).

Amin

Despre grijile vieții[1]

Preacucernice Părinte Protopop,
Preacucernici Părinți, iubiți credincioşi,

După ce l-a creat pe Adam, „*Domnul Dumnezeu l-a pus în rai ca să-l lucreze şi să-l păzească. Şi Domnul Dumnezeu i-a dat lui Adam poruncă şi i-a zis: «Din toți pomii raiului poți să mănânci, dar din pomul cunoştinței binelui şi răului să nu mănânci, căci în ziua în care vei mânca din el, cu moarte vei muri!»*” (Facere 2,15-17). Dumnezeu a creat-o apoi pe Eva, din coasta protopărintelui, iar „*Adam şi femeia lui erau amândoi goi şi nu se ruşinau*” (Facere 2,25).

Din acest pasaj biblic constatăm că în rai primii oameni nu aveau nimic al lor, decât trupurile goale, însă condițiile climatice nu îi vătămau şi ei puteau mânca din roadele tuturor pomilor, în afară de unul singur. Fiind ispitiți de vrăjmaşul, protopărinții au călcat porunca lui Dumnezeu şi au mâncat din pomul cunoştinței binelui şi răului. „*Atunci amândurora li s-au deschis ochii şi au cunoscut că erau goi; şi au cusut frunze de smochin şi şi-au făcut şorțuri*” (Facere 3,7).

În urma păcatului strămoşesc, Dumnezeu l-a blestemat pe diavol, dar şi pământul, le-a spus primilor oameni care vor fi consecințele neascultării, „*le-a făcut lui Adam şi femeii sale îmbrăcăminte de piele şi i-a îmbrăcat*” (Facere 3,21), apoi i-a alungat din rai.

---

[1] Cuvânt rostit în 25 iunie 2017 în biserica „Sfinții Împărați Constantin şi Elena” din Şimleu Silvaniei.

După ce au ajuns să locuiască în pământul blestemat de Dumnezeu, oamenii s-au înmulțit şi s-au tot înrăit. Cu toate acestea, Dumnezeu le-a purtat de grijă, iar la „plinirea vremii", Fiul Lui, cea de-a doua persoană a Sfintei Treimi, s-a făcut om, „*fiindcă într-atât a iubit Dumnezeu lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat, pentru ca tot cel ce crede într-Însul să nu piară, ci să aibă viață veşnică*" (Ioan 3,16).

În timpul activității Sale publice, Domnul Hristos a săvârşit numeroase minuni şi ne-a făcut cunoscută cea mai înaltă învățătură din această lume, prin care suntem cu toții chemați să redobândim raiul, din care au căzut Adam şi Eva, pentru că aşa cum a afirmat Sfântul Apostol Pavel: „*Noi nu avem aici cetate stătătoare, ci o căutăm pe aceea ce va să fie*" (Evrei 13,14).

În pericopa evanghelică citită astăzi la Sfânta Liturghie ne este prezentat un îndemn al Domnului Hristos: „*Nu purtați grijă pentru viața voastră ce veți mânca şi ce veți bea, nici pentru trupul vostru cu ce vă veți îmbrăca. Oare nu este viața mai mult decât hrana şi trupul decât îmbrăcămintea? Aşadar, nu vă îngrijorați spunând: Ce vom mânca sau ce vom bea sau cu ce ne vom îmbrăca? Deoarece pe toate acestea le caută păgânii, că ştie Tatăl vostru Cel ceresc că aveți nevoie de toate acestea; ci căutați mai întâi împărăția lui Dumnezeu şi dreptatea Lui, şi toate acestea vi se vor adăuga*" (Matei 6,25 şi 31-33).

În cele ce urmează voi prezenta câteva exemple de oameni care au împlinit întocmai acest sfat al Mântuitorului, ceea ce dovedeşte că este cu putință, de vreme ce Domnul Hristos a afirmat că „*Cerul şi pământul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece*" (Luca 21,33).

Sfântul Onufrie a viețuit în pustie şaizeci de ani, perioadă în care nu a văzut chip de om. Acesta nu purta haine şi îşi acoperea trupul cu părul capului şi cu barba lui lungă, care îi ajungea până la pământ.

Sfânta Cuvioasă Maria Egipteanca s-a retras în Pustia Iordanului la vârsta de 29 de ani. Cu trecerea vremii, hainele pe care le purta s-au ponosit şi s-au rupt şi ea nu avea de unde să îşi procure altele. Astfel, din cauza arşiței, aceasta suferea de cald, iar din pricina gerului tremura şi îngheța de frig, încât de multe ori cădea la pământ şi rămânea acolo nemişcată, aproape fără suflare. După 47 de ani petrecuți în acest fel, în care nu a văzut față de om, călugărul Zosima a întâlnit-o în pustie, i-a oferit rasa lui, pentru a-şi acoperi goliciunea şi i-a cerut să se roage pentru el şi pentru întreaga lume. Cuvioasa Maria Egipteanca s-a întors către răsărit şi, ridicându-şi ochii spre cer şi înălțându-şi mâinile, a început să se roage în şoaptă. Monahul, care privea spre pământ, şi-a ridicat puțin ochii şi a văzut că, în timp ce se ruga, Cuvioasa era înălțată ca la un cot de la pământ.

Pe când Sfântul Antonie cel Mare avea nouăzeci de ani, i-a venit în minte gândul că el ar fi primul om care s-a retras în pustie. În acea noapte însă, în vis, i s-a descoperit de către Dumnezeu că înainte ca el să fi fugit de lume şi de răutatea ei, un altul, numit Pavel, a făcut aceasta, pe care va trebui să-l caute cât mai curând, până când acela mai este încă în viață. Luând acest vis drept poruncă cerească, pustnicul a pornit îndată la drum şi după trei zile de mers greoi prin pustie, a ajuns în fața unei peşteri întunecoase. Aici a găsit, după multă căutare, un bătrân cărunt şi gârbovit de ani, peste pletele căruia se aşternuse omătul a 113 ierni şi, recunoscându-l îndată a fi cel despre care a primit înştiințare în vis, i-a căzut la picioare, cerându-i binecuvântare. Aşezându-se, cei doi au început să vorbească între ei, iar la un moment dat au văzut un corb care, după ce s-a aşezat pe ramura unui copac, a zburat încet spre ei şi a lăsat pe pământ, înaintea lor, o pâine întreagă. După ce pasărea şi-a luat zborul, Pavel a zis: «Vezi, Dumnezeu cel cu adevărat preabun şi îndurat, ne-a trimis prânzul. Eu de şaizeci de ani primesc zilnic o jumătate de pâine

în felul acesta, dar pentru că acum ai venit şi tu, Domnul Hristos a dublat hrana ostaşilor săi».

Bătrânul pustnic s-a mutat la Domnul, iar Sfântul Antonie l-a îngropat. Căutând în peştera în care vieţuise monahul, Sfântul Antonie nu a găsit acolo nimic altceva decât o haină din foi de palmieri pe care, luând-o, o îmbrăca întotdeauna la praznicul Paştilor şi al Rusaliilor.

Sfântul Gherasim a înfiinţat o mănăstire pe malul Iordanului. Aici a stabilit nişte reguli foarte stricte, conform cărora, monahii aveau voie să se hrănească doar cu pâine uscată şi curmale, pe care le primeau de la mănăstire. Fiecare călugăr avea o singură haină veche, care-i acoperea trupul, şi un vas de lut, cu apă. În chiliile monahilor nu se făcea niciodată foc şi o rogojină le servea în loc de pat. În lipsa călugărilor, uşile chiliilor trebuiau să rămână în permanenţă deschise, încât oricine putea intra să ia de acolo orice dorea.

De luni până vineri, toţi călugării stăteau în chiliile lor, rugându-se şi împletind coşuri. Sâmbăta şi duminica aceştia veneau la biserica mănăstirii, unde se spovedeau, se împărtăşeau cu Sfintele Taine, iar apoi luau o masă comună, singurul prilej cu care serveau mâncare gătită, din legume fierte, şi puteau să bea puţin vin, spre slava lui Dumnezeu.

În Sfântul Post al Paştilor, Sfântul Gherasim se retrăgea în adâncul pustiei şi nu se hrănea cu nimic altceva, decât cu Sfânta Împărtăşanie, pe care o lua în fiecare duminică.

Urmându-i pilda, în timpul Postului Mare, numeroşi monahi plecau din mănăstirea de lângă Iordan în pustie. Astfel, în prima duminică a Sfântului şi Marelui Post al Paştilor, se săvârşea Sfânta Liturghie, la care toţi monahii se împărtăşeau cu Trupul şi Sângele Domnului, mâncau puţin, apoi se adunau în biserică şi, rugându-se îndelung şi făcând numeroase metanii, se îmbrăţişau. După aceasta, fiecare îşi lua hrană după cum putea şi după cum

voia. Unul lua pâine, pe măsura trebuinței trupului, altul curmale, altul nimic, decât rasa cu care era îmbrăcat, și ieșeau toți din mănăstire, cântând: «*Domnul este luminarea mea și mântuirea mea; de cine mă voi teme? Domnul este apărătorul vieții mele; de cine mă voi înfricoșa?*» (Psalmul 26,1). De multe ori unul sau doi călugări rămâneau în mănăstire, nu ca să păzească cele ce se aflau aici, căci monahii nu aveau ceva ce ar fi putut fura hoții, ci pentru a nu lăsa biserica fără slujbă. Toți călugării care ieșeau din mănăstire păzeau cu sfințenie rânduiala de a nu ști unul de altul cum se înfrânează și cum petrece celălalt. Îndată ce treceau Iordanul, toți se despărțeau. Pustiul era mare și monahii nu aveau voie să se întâlnească unul cu altul. Dacă se întâmpla ca vreunul dintre ei să vadă, din depărtare, pe altul venind spre el, se abătea din drum și se ducea în altă parte. Fiecare viețuia pentru el și pentru Dumnezeu, cântând neîncetat psalmi. Petrecând în acest fel, călugării se întorceau la mănăstire doar în Sâmbăta lui Lazăr, având ca mărturie a nevoințelor propria conștiință, care cunoștea cum au lucrat și roadele căror osteneli le-au recoltat. Și nimeni nu îl întreba pe celălalt cum sau în ce chip a purtat lupta pe care a avut-o în față.

Voi prezenta și două exemple în care hoții au atentat la ceea ce posedau niște monahi, dar nu au reușit să-i jefuiască: „În chilia unui călugăr au intrat hoții și i-au zis: «Am venit să luăm tot ce ai tu aici». Monahul le-a răspuns: «Fraților, luați tot ceea ce doriți». După ce au golit chilia, furii au plecat, fără să ia un săculeț, care atârna într-un colț. Apucându-l în grabă, călugărul a alergat în urma lor, strigând: «Fraților, ați uitat acest săculeț în chilia voastră!». Minunându-se de comportamentul monahului, hoții au înapoiat tot ceea ce luaseră din chilie". „În lipsa avvei Macarie i-a intrat în chilie un hoț. Când s-a întors bătrânul, l-a găsit acolo încărcându-și cămila cu lucrurile lui. A început și călugărul să ia din lucruri și să le pună în spatele cămilei. După

ce au golit chilia, hoțul a început să bată cămila, care nu voia să se ridice. Văzând aceasta, avva a intrat în chilie, unde a găsit o daltă mică, pe care scoțând-o, a pus-o pe cămilă, zicând: «Frate, asta aştepta cămila» şi lovind-o uşor cu piciorul, i-a zis: «Ridică-te!». Îndată s-a ridicat cămila şi s-a dus puțin, pentru cuvântul lui, după care iarăşi a şezut şi nu s-a urnit din loc până nu au fost descărcate toate lucrurile din spatele ei".

Voi înfățişa şi nevoințele a doi sfinți români, care au revigorat monahismul nostru. Sfântul Pahomie, născut la Gledin, în județul Bistrița-Năsăud, a fost episcopul Romanului, dar după o perioadă s-a retras la schitul Pocrov, înființat de el. Aici a adunat peste treizeci de sihaştri, rânduind o viață pustnicească mai aspră decât în toate celelalte mănăstiri şi schituri din Moldova. Sfântul le cerea viețuitorilor de aici să trăiască în tăcere permanentă, în rugăciune neîncetată şi în post, carnea fiind interzisă cu desăvârşire. De luni până vineri aceştia mâncau o singură dată în zi, fără ulei, iar sâmbăta şi duminica aveau dezlegare la ouă, lapte, ulei şi vin. În timpul Postului Mare şi peste săptămână, călugării, îndeosebi schimonahii, aveau voie să se retragă în pădure, la colibele lor, pentru a se ruga lui Dumnezeu, în singurătate. În fiecare miez de noapte, monahii din schit se adunau în biserică, la glasul clopotului, iar în duminici se împărtăşeau toți şi luau masa în trapeză. Cei mai în vârstă şi iscusiți în lupta duhovnicească veneau la schit numai o dată pe săptămână, iar începătorii se nevoiau un timp în obşte, apoi se puteau retrage în pădure.

De-a lungul întregii sale vieți ca monah, Sfântul Calinic de la Cernica nu a mâncat niciodată carne şi, începând cu anul 1820 (de la vârsta de 33 de ani), s-a abținut chiar şi de la peşte. De luni până vineri, Cuviosul nu consuma bucate gătite, ci doar legume ori fructe crude sau pâine cu apă, o singură dată pe zi, după asfințitul soarelui. Sâmbăta şi duminica acesta gusta câte puțin lapte, brânză, unt şi ouă, împreună cu ceilalți monahi.

Într-o vară, Sfântul Calinic a mâncat timp de 40 de zile doar o felie de pepene şi câteva fructe, seara, pentru a-şi potoli setea.

De asemenea, Sfântul Calinic nu dormea mai mult de trei ore pe noapte şi acelea şezând pe un scaun.

Nouă nu ne cere nimeni să fim atât de stricți, pentru că toți cei pe care i-am prezentat ca exemple şi-au asumat de bunăvoie refuzul hainelor sau al hranei, pentru o perioadă mai scurtă sau mai îndelungată de timp, însă Dumnezeu le-a ajutat şi i-a răsplătit din plin, fiindcă ei au împlinit îndemnul Domnului Hristos din Evanghelia de astăzi.

Cu toate acestea, să ținem cont de sfatul Mântuitorului şi să nu ne procurăm mai mult decât ne este necesar, căzând într-una din capcanele lumii moderne capitaliste, numită consumism, prin care achiziționăm prea multe obiecte, care nu ne sunt necesare, pe care mai devreme sau mai târziu le vom arunca, în timp ce în lume şi chiar în țară la noi există atâta sărăcie şi lipsuri.

De asemenea, nu trebuie să uităm faptul că exploatarea irațională a resurselor planetei ne va afecta pe toți, pentru că acestea nu sunt inepuizabile, iar influența nefastă a omului asupra creației lui Dumnezeu se va răsfrânge în ultimă instanță asupra lui şi a lumii întregi, asemenea pedepsei primite de Adam şi Eva în urma păcatului din rai.

Îl felicit pe părintele Cristian Crişan pentru frumoasa activitate desfăşurată în această parohie şi, în mod special, pentru realizarea acestui frumos iconostas, pe care l-am sfințit astăzi.

Bunul Dumnezeu să răsplătească însutit şi înmiit eforturile părintelui paroh şi ale celor care au contribuit la înfrumusețarea bisericii dumneavoastră din oraşul Şimleu Silvaniei.

Atotmilostivul Dumnezeu să vă binecuvinteze pe toți şi să Îşi reverse darurile Sale cele îmbelşugate asupra tuturor.

Amin

Tatăl risipitor[1]

Preacuvioase Părinte Consilier,
Preacucernice Părinte Protopop,
Preacucernici Părinți, iubiți credincioşi,

Am răspuns cu multă bucurie invitației părintelui Mircea de a sluji Sfânta şi Dumnezeiasca Liturghie la cel mai nou sfânt altar din Târgu Mureş. Întrucât biserica din acest cartier se află acum în construcție, este responsabilitatea şi şansa dumneavoastră de a fi ctitori, care veți fi pomeniți la toate slujbele oficiate în acest lăcaş de cult, atât timp cât va dăinui. Misiunea sfântă şi grea a ridicării, împodobirii cu pictură şi a înzestrării unei biserici cu toate cele necesare bunei desfăşurări a activității liturgice revine unei generații, însă de binefacerile acestei „porți deschise" către împărăția lui Dumnezeu beneficiază numeroase generații, fapt care creează o legătură peste timp între enoriaşii acestei parohii, care cu toții sunt chemați să câştige raiul, de vreme ce Sfântul Apostol Pavel a afirmat „*că noi nu avem aici cetate stătătoare, ci o căutăm pe aceea ce va să fie*" (Evrei 13,14), iar prima şansă a dobândirii împărăției cerurilor o au ctitorii bisericii, ca răsplată din partea lui Dumnezeu pentru eforturile depuse în ridicarea unui lăcaş de cult.

Apostolul neamurilor îi îndeamnă pe cei care sprijină financiar Biserica să o facă „cu mărinimie, nu cu zgârcenie", după care adaugă: „*V-o spun însă: Cel ce seamănă cu zgârcenie, cu zgârcenie va şi secera; iar cel ce seamănă cu dărnicie, cu dărnicie va şi secera. Să dea fiecare aşa cum socoteşte el cu inima, nu cu*

[1] Cuvânt rostit în ziua de 4 februarie 2018 în biserica cu hramurile „Sfântul Apostol Andrei" şi „Sfântul Ierarh Nicolae"din Târgu Mureş.

părere de rău sau de silă, căci Dumnezeu îl iubeşte pe cel ce dă cu voie bună. Şi Dumnezeu poate să prisosească tot darul la voi, pentru ca întotdeauna întru toate având toată îndestularea, să prisosiţi spre tot lucrul bun" (II Corinteni 9,5-8).

Îl felicit pe părintele paroh dar şi pe dumneavoastră pentru frumoasele realizări de până acum şi vă doresc mult succes în continuare, pentru că ştiu prea bine că nu este o sarcină uşoară. Dacă se ridică o benzinărie, un restaurant sau un bar, nimeni nu are nimic de comentat, dar când se edifică o biserică sau o catedrală, toţi neaveniţii se opun, strigând în gura mare că sunt deja prea multe, fără să ţină cont de faptul că din populaţia ţării noastre doar între 10 şi 15% încap în lăcaşurile de cult existente.

Cei care construiesc o biserică sunt mâinile lui Dumnezeu în această lume, pe când cei care se împotrivesc sunt slugile satanei. Apostolul neamurilor ne-a atras luarea aminte: „*Păziţi-vă de câini! Păziţi-vă de lucrătorii cei răi! Fiindcă mulţi - despre care v-am vorbit adeseori, iar acum v-o spun chiar plângând - se poartă ca duşmani ai crucii lui Hristos. Sfârşitul lor este pieirea; dumnezeul lor este pântecele; iar slava lor, întru ruşinea lor; ei pe cele pământeşti le cugetă. Iar pentru noi, cetatea noastră este de la început în ceruri*" (Filipeni 3,1 şi 18-20).

Aceşti duşmani ai crucii lui Hristos hăituiesc Biserica într-un mod barbar. S-au dezlănţuit cu o ură de nedescris împotriva ei, încercând prin orice mijloace să o discrediteze, să o facă să-şi piardă autoritatea şi credibilitatea, pentru ca cei neîntăriţi duhovniceşte să nu aibă niciun reper după care să se ghideze şi să le cadă uşor pradă. Se împlinsc aici cuvintele rostite de Mântuitorul: „*De vă urăşte pe voi lumea, să ştiţi că pe Mine mai înainte de voi M-a urât. Dacă aţi fi din lume, lumea ar iubi ce este al ei; dar pentru că nu sunteţi din lume, ci Eu v-am ales pe voi din lume, de aceea vă urăşte lumea. Aduceţi-vă aminte de cuvântul pe care vi l-am spus: Nu este sluga mai mare decât*

stăpânul ei. Dacă M-au prigonit pe Mine, şi pe voi vă vor prigoni; dacă au păzit cuvântul Meu, şi pe al vostru îl vor păzi. Dar pe toate acestea vi le vor face din pricina numelui Meu, pentru că ei nu-L cunosc pe Cel ce M-a trimis. De n-aş fi venit şi nu le-aş fi grăit, păcat n-ar avea; dar acum ei nu au cuvânt de dezvinovăţire pentru păcatul lor. Cel ce Mă urăşte pe Mine Îl urăşte pe Tatăl Meu. De n-aş fi făcut între ei lucruri pe care nimeni altul nu le-a făcut, păcat n-ar avea; dar acum au şi văzut şi M-au urât şi pe Mine şi pe Tatăl Meu, dar aceasta, pentru a se plini cuvântul scris în legea lor: M-au urât pe nedrept" (Ioan 15,18-25).

Aceşti oameni, care servesc interese oculte, străine de neam şi de ţară, uită că Biserica este trupul lui Hristos, pe care nici „*porţile iadului nu o vor birui*" (Matei 16,18).

Pentru a avea un ajutor în plus în lupta duhovnicească pe care o purtaţi, v-am adus o părticică din moaştele Sfântului Nicolae Stefanovici Beshaniţki. Acesta s-a născut în 14 decembrie 1859 în localitatea Priipalu din Estonia şi, simţind chemarea de a-i sluji lui Dumnezeu, s-a făcut preot. În ziua de 14 ianuarie 1919, a fost asasinat de către nişte soldaţi bolşevici, în localitatea estoniană Tartu, împreună cu episcopul Platon şi cu preotul Mihail. Cei trei martiri au fost trecuţi în rândul sfinţilor în anul 1982, de către Biserica Ortodoxă Rusă din exil, iar în anul 2000 au fost canonizaţi şi de Patriarhia Ecumenică, având ca dată de pomenire ziua de 12 ianuarie.

Moaştele Sfinţilor Nicolae cel Nou şi Mihail cel Nou se păstrează întregi în două racle în catedrala din Tartu. Anul trecut am vizitat catedrala respectivă, împreună cu doi episcopi şi mai mulţi preoţi. La solicitarea noastră, Preasfinţitul Părinte Ilie, episcopul locului, a deschis raclele celor doi sfinţi, pentru a ne putea închina la sfintele moaşte. Atunci, Înaltpreasfinţitul Părinte Stefanos, mitropolitul primat al Estoniei, m-a întrebat dacă doresc câte o părticică din cei doi sfinţi, iar eu am fost de acord. Bucata

din moaştele Sfântului Mihail cel Nou am dăruit-o Mănăstirii Bic din Episcopia Sălajului. Părticica din moaştele Sfântului Nicolae cel Nou am hotărât să o ofer bisericii dumneavoastră pentru că aceasta îl are ca şi ocrotitor pe Sfântul Nicolae, iar parohul de aici se numeşte Mircea Nicolae. După ce am stabilit data în care voi sluji în această biserică, am constatat că astăzi este pomenit în calendarul creştin Sfântul Cuvios Nicolae Mărturisitorul, Studitul, iar eu sunt convins că toate acestea nu sunt pure coincidențe.

Sfântul Nicolae cel Nou este cel mai prețios odor al acestui lăcaş de cult şi sunt convins că va fi ocrotitor şi mijlocitor înaintea lui Dumnezeu pentru preotul şi enoriaşii de aici.

Astăzi la Sfânta Liturghie s-a citit o Evanghelie care ne înfățişează una dintre cele mai cunoscute parabole rostite de Domnul Hristos. Este vorba despre pilda fiului risipitor.

Ce este de fapt o parabolă? Conform Dicționarului explicativ al limbii române „aceasta este o mică povestire alegorică cu un cuprins religios sau moral”. Întrucât orice pildă lasă loc la mai multe interpretări, Mântuitorul Însuşi le-a spus Sfinților Săi Apostoli: „*Vouă vă este dat să cunoaşteți tainele împărăției lui Dumnezeu; dar celorlalți, în parabole, ca văzând să nu vadă şi auzind să nu înțeleagă*” (Luca 8,10).

Nu voi reda conținutul pildei fiului risipitor, pentru că este foarte bine cunoscut de către toți cei care frecventează Sfânta Biserică. Intenția mea este de a da o nouă interpretare acestei parabole, care este actuală şi acum, după 2.000 de ani de când a fost rostită de Domnul Hristos. Prin aceasta se împlineşte afirmația Mântuitorului: „*Cerul şi pământul vor trece dar cuvintele Mele nu vor trece*” (Matei 24,35).

Din nefericire şi în poporul nostru există, nu unul, ci milioane de fii risipitori, răspândiți pe toate meridianele globului pământesc. Aceştia însă nu au plecat să cheltuie averea moştenită şi să trăiască în dezmierdări, ci muncesc din greu pentru a câştiga

un ban cinstit, din care se întreţin ei, iar o parte o trimit rudelor rămase în ţară. Îi deplâng. S-au dus departe de casă, fiind rupţi de rădăcinile lor, de familie, de cultură, de tradiţii, poate chiar şi de credinţă, ajungând nişte înstrăinaţi care s-au adaptat doar într-o oarecare măsură acolo unde au ajuns. Mulţi dintre ei vor să se întoarcă acasă, dar nu îşi mai găsesc locul pe meleagurile natale, de aceea încearcă din greu să prindă rădăcini într-un pământ străin. Nu le este uşor. Îi aşteptăm acasă. Locul lor este aici, unde Dumnezeu a rânduit să se nască.

Tatăl fiului risipitor este întâlnit şi el în societatea noastră, însă spre deosebire de cel din parabola rostită de Domnul Hristos, acesta nu îşi aşteaptă băiatul să se întoarcă şi nu îl preocupă deloc soarta lui, ci din contră, se străduieşte să pună mâna pe o parte cât mai mare din rodul muncii flăcăului.

Acest tată creează legi care încalcă poruncile lui Dumnezeu, iar atunci când vrea să redefinească familia loveşte crunt şi nemilos în fiinţa poporului. Unui astfel de părinte, Dumnezeu i-a zis încă din Vechiul Testament: „*Iată, Eu astăzi ţi-am pus înainte viaţa şi moartea, binele şi răul. Alege viaţa, ca să trăieşti, tu şi urmaşii tăi!*” (Deuteronom 30,15 şi 19).

Acelaşi tată, care dovedeşte că nu are frică de Dumnezeu şi ruşine de oameni, încearcă să legifereze furtul, sub pretextul că pentru el, hoţia sub un anumit prag, care de altfel este o sumă enorm de mare, nu mai trebuie pedepsită. Dumnezeu însă a poruncit: „*Să nu furi!*” (Ieşire 20,15). Pentru acest soi de oameni, prorocul Isaia a scris: „*Vai celor ce numesc răul bine şi binele, rău, celor ce fac întunericul lumină şi lumina, întuneric, celor ce fac amarul dulce şi dulcele, amar! Vai celor ce-n ochii lor sunt înţelepţi şi doar în mintea lor cunoscători!*” (Isaia 5,20-21).

Fratele fiului risipitor este şi el întâlnit la noi în ţară, alături de români. El nu a plecat în lumea largă, ci vrea să trăiască aici pentru totdeauna, făcând din ţara noastră ţara lui. Acest frate

s-a înțeles cu tatăl să primească nişte privilegii nemaiîntâlnite nicăieri, iar tatăl, foarte receptiv la nevoile băiatului, care întotdeauna i-a fost alături la bine şi numai la bine, s-a grăbit să i le împlinească.

Oare acest tată chiar nu ține deloc la numeroşii săi fii risipitori?

Anul acesta sărbătorim centenarul Marii Uniri. Au trecut 100 de ani de când Basarabia, Bucovina, Transilvania şi Banatul s-au unit cu România, fiind realizat prin aceasta mărețul ideal a numeroase generații, ca toți românii să trăiască în aceeaşi țară. Foarte mulți înaintaşi ai noştri au suferit ori chiar s-au jertfit pentru ca noi să devenim un popor mare şi să trăim într-o țară pe măsură. Din nefericire, astăzi suntem mai risipiți şi mai dezbinați ca oricând şi nu putem sau nu vrem să căutăm căi care să ne ducă la un țel național comun mai presus de interesele personale şi de grup. Ni se potrivesc mai mult ca oricând cuvintele rostite de profetul Isaia: „*Poporul meu este asuprit de nişte copii şi femeile domnesc peste el. Poporul meu, cei care te conduc te rătăcesc şi te abat de la calea pe care mergi tu*” (Isaia 3,12).

Noi suntem beneficiarii Marii Uniri, însă dacă nu ne trezim la realitate, aşa cum ne îndeamnă imnul nostru național, şi continuăm să ne guvernăm după aceleaşi principii din ultima perioadă de timp, ce vom lăsa moştenire urmaşilor noştri?

Libertatea este un mare dar, care poate fi folosit în mod bun sau rău, de aceea este nevoie de responsabilitate şi chibzuință în luarea unor hotărâri importante. Sfântul Apostol Petru ne-a atras luarea aminte în acest sens: „*Trăiți ca oameni liberi, dar nu ca şi cum ați avea libertatea drept acoperământ al răutății, ci ca robi ai lui Dumnezeu*” (I Petru 2,16).

La finalul activității Sale publice, privind spre Cetatea Sfântă, Domnul Hristos a spus cu amărăciune: „*Ierusalime, Ierusalime, care-i omori pe profeți şi-i ucizi cu pietre pe cei*

trimişi la tine, de câte ori am vrut să-i adun pe fiii tăi aşa cum îşi adună cloşca puii sub aripi, dar voi n-ați vrut. Iată, vi se lasă casa pustie!" (Matei 23,37-38).

Pentru a nu ajunge să stăpânească o casă pustie, tatăl trebuie să facă tot ceea ce poate ca să-i aducă pe fiii risipitori acasă, iar dacă va continua să nu facă nimic în privința lor, mă tem că va fi creată o altă parabolă, numită „a tatălui risipitor".

Din 1990 încoace singura instituție din România care a construit fără încetare: catedrale, biserici, azile de bătrâni, cantine pentru săraci, centre de zi pentru copiii defavorizați, grădinițe sociale etc. a fost Biserica, motiv pentru care este extrem de invidiată şi lovită. Prin activitățile sale filantropice, Biserica Ortodoxă Română este cel mai mare prestator de servicii sociale din țara noastră, scutind statul de cheltuieli imense, pentru că a preluat în grija ei nenumărate persoane care trebuiau să beneficieze de sprijin din partea statului.

Acest lucru a fost posibil pentru că banii folosiți de Biserică nu au fost înstrăinați, ci folosiți pentru scopul lor. Astfel, Biserica ar trebui luată ca model, nu arătată cu degetul pentru că îşi face datoria.

Mântuitorul este Fiul lui Dumnezeu întrupat, de aceea a ştiut ce se va petrece în Biserică, trupul Său tainic, motiv pentru care le-a spus profetic şi încurajator celor ce vor crede în El: „*În lume necazuri veți avea, dar îndrăzniți, Eu am biruit lumea!*" (Ioan 16,33). Ținând cont de îndemnul Domnului Hristos, să-I împlinim poruncile, fiindcă El nu este doar Mântuitorul lumii, ci şi Judecătorul acesteia, care le-a făgăduit celor care Îi urmează, păşind pe calea cea strâmtă care duce spre rai: „*Nu te teme, turmă mică, pentru că Tatăl vostru a binevoit să vă dea împărăția cerurilor*" (Luca 12,32).

Amin

Pogorârea Sfântului Duh[1]

Preacucernice Părinte Consilier, Preacucernici Părinți, distinse oficialități şi iubiți credincioşi

Astăzi este o zi specială pentru că prăznuim Pogorârea Sfântului Duh, Rusaliile sau Cincizecimea, însă bucuria noastră este dublată de faptul că biserica în care ne aflăm are ca şi hram Pogorârea Sfântului Duh.

Înainte de a-Şi încheia activitatea publică, Domnul Hristos le-a spus Sfinților Săi Apostoli: „*Puțin timp mai sunt cu voi şi Mă duc la Cel ce M-a trimis şi voi ruga pe Tatăl, şi alt Mângâietor vă va da vouă, ca să fie cu voi în veac, Duhul Adevărului. Vă este de folos ca Eu să Mă duc. Că dacă nu Mă voi duce, Mângâietorul nu va veni la voi, iar dacă Mă voi duce, Îl voi trimite la voi. Iar când va veni Mângâietorul, pe Care Eu Îl voi trimite vouă de la Tatăl, Duhul Adevărului, Care de la Tatăl purcede, Acela va mărturisi despre Mine. Iar Mângâietorul, Duhul Sfânt, pe Care Tatăl Îl va trimite în numele Meu, Acela vă va învăța toate şi vă va aduce aminte de toate cele ce v-am spus Eu*" (Ioan 7,33; 14,16-17; 16,7; 15,26 şi 14,26). Prin aceste cuvinte Mântuitorul arată importanța Sfântului Duh, care continuă lucrarea Fiului lui Dumnezeu de mântuire a lumii.

Pogorârea Sfântului Duh este echivalentă cu întruparea Fiului lui Dumnezeu, însă între cele două evenimente există o mare diferență, în sensul că Fiul lui Dumnezeu Se face om, pe când Sfântul Duh doar conlucrează cu omul.

[1] Cuvânt rostit în ziua de 27 mai 2018 în biserica „Pogorârea Sfântului Duh" din Zalău.

Pentru ca Fiul lui Dumnezeu să se întrupeze şi să-şi desfăşoare activitatea între oameni au fost necesare patru etape.

Cea dintâi etapă s-a petrecut la Bunavestire, când Sfântul Arhanghel Gavriil „*a fost trimis de la Dumnezeu într-o cetate din Galileea, al cărei nume era Nazaret, la o fecioară logodită cu un bărbat care se chema Iosif, din casa lui David; iar numele fecioarei era Maria. Şi intrând îngerul la ea, i-a zis: «Bucură-te, ceea ce eşti plină de har, Domnul este cu tine. Binecuvântată eşti tu între femei!». Iar ea, văzându-l, s-a tulburat de cuvântul lui şi cugeta: «Ce fel de închinare poate fi aceasta?». Şi îngerul i-a zis: «Nu te teme, Marie, fiindcă ai aflat har la Dumnezeu. Şi iată vei zămisli în pântece şi vei naşte Fiu şi numele Lui îl vei chema Iisus. Acesta va fi mare şi Fiul Celui-Preaînalt Se va chema şi Domnul Dumnezeu Îi va da tronul lui David, părintele Său, şi va împărăţi peste casa lui Iacob în veci şi împărăția Lui nu va avea sfârşit». Şi a zis Maria către înger: «Cum va fi aceasta, de vreme ce eu nu ştiu de bărbat?». Şi răspunzând îngerul, i-a zis: «Duhul Sfânt Se va pogorî peste tine şi puterea Celui-Preaînalt te va umbri; pentru aceea şi Sfântul Care Se va naşte din tine Fiul lui Dumnezeu Se va chema. Şi iată, Elisabeta, rudenia ta, a zămislit şi ea fiu la bătrânețea ei, şi aceasta este a şasea lună pentru ea, cea numită stearpă. Că la Dumnezeu nimic nu este cu neputință». Iar Maria a zis: «Iată, roaba Domnului. Fie mie după cuvântul tău!». Şi îngerul a plecat de la ea*” (Luca 1,26-38).

Din dialogul Sfântului Arhanghel Gavriil cu Sfânta Fecioară Maria constatăm că pentru ca Fiul lui Dumnezeu să se întrupeze, a fost necesar ca Sfântul Duh să se pogoare peste Sfânta Fecioară Maria.

La Bunavestire Sfântul Duh s-a pogorât peste Sfânta Fecioară Maria, pentru ca Fiul lui Dumnezeu să-şi poată forma trupul în pântecele acesteia, iar la Rusalii Sfântul Duh s-a pogorât

peste Sfinții Apostoli pentru a lua ființă Biserica, trupul tainic al lui Hristos.

În persoana Domnului Hristos au existat două firi sau naturi, cea dumnezeiască şi cea omenească. Fiul lui Dumnezeu putea să-Şi înceapă lucrarea în lume oricând, dar ca om, Iisus Hristos trebuia să petreacă cele nouă luni în pântecele Sfintei Fecioare Maria pentru a Se putea naşte.

A doua etapă a venirii Fiului lui Dumnezeu în lume a avut loc în Betleem. Sfântul Evanghelist Luca relatează acest eveniment: „*Iar în zilele acelea a ieşit poruncă de la cezarul August să se înscrie toată lumea. Această înscriere, cea dintâi, s-a făcut pe când Quirinus guverna în Siria. Şi se duceau toți să se înscrie, fiecare în cetatea sa. Şi Iosif s-a suit şi el din Galileea, din cetatea Nazaret, în Iudeea, în cetatea lui David, care se numeşte Betleem, pentru că el era din casa şi din seminția lui David, ca să se înscrie împreună cu Maria, cea logodită cu el, care era însărcinată. Iar pe când erau ei acolo, s-au împlinit zilele ca ea să nască. Şi L-a născut pe Fiul ei Cel Întâi-Născut şi L-a înfăşat şi L-a culcat în iesle, fiindcă pentru ei nu era loc la han. Şi în ținutul acela erau păstori care stăteau pe câmp şi-şi păzeau turma făcând noaptea de strajă. Şi iată, îngerul Domnului a stat lângă ei şi slava Domnului a strălucit împrejurul lor şi ei s-au înfricoşat cu frică mare. Şi îngerul Domnului le-a zis: «Nu vă temeți. Că, iată, vă binevestesc vouă bucurie mare, care va fi pentru tot poporul; că-n cetatea lui David vi S-a născut azi Mântuitor, Care este Hristos Domnul. Şi acesta vă va fi semnul: Veți găsi un Prunc înfăşat şi culcat în iesle». Şi, deodată, laolaltă cu îngerul s-a văzut mulțime de oaste cerească lăudându-L pe Dumnezeu şi zicând: «Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu şi pe pământ pace, între oameni bunăvoire!». Iar după ce îngerii au plecat de la ei la cer, păstorii vorbeau unii către alții: «Să mergem dar până la Betleem şi să vedem lucrul*

acesta ce s-a făcut, pe care Domnul ni l-a făcut cunoscut nouă». Şi, grăbindu-se, au venit şi au aflat pe Maria şi pe Iosif şi pe Prunc culcat în iesle. Şi văzându-L, au vestit cuvântul ce li se grăise despre Copilul Acesta. Şi toți cei ce au auzit se mirau de cele ce le spuneau păstorii. Iar Maria păstra toate cuvintele acestea, punându-le întru inima ei. Şi s-au întors păstorii slăvind şi lăudând pe Dumnezeu pentru toate câte le-au auzit şi le-au văzut aşa cum li se spuseseră" (Luca 2,1-20).

A treia etapă din viața Mântuitorului, care a durat din fragedă pruncie până la maturitate, s-a petrecut în Nazaret, unde „*Copilul creştea şi Se întărea cu duhul, umplându-Se de înțelepciune; şi harul lui Dumnezeu era asupra Lui*" (Luca 2,40). Citind cu atenție cuvintele Sfântului Evanghelist Luca înțelegem că Pruncul şi Copilul Iisus creştea cu trupul şi Se întărea cu duhul (cele două elemente care alcătuiesc omul), iar harul lui Dumnezeu era peste El, deci Dumnezeu şi omul conlucrau, pregătind cea de-a patra etapă din viața Mântuitorului, ieşirea la propovăduire.

După ce S-a maturizat ca persoană, Domnul Hristos şi-a început activitatea publică. Despre acest moment Sfântul Evanghelist Marcu consemnează: „*Şi în zilele acelea, Iisus a venit din Nazaretul Galileii şi S-a botezat în Iordan de către Ioan. Şi îndată, ieşind din apă, a văzut cerurile deschise şi Duhul ca un porumbel pogorându-Se peste El. Şi glas s-a făcut din ceruri: «Tu eşti Fiul Meu Cel iubit, întru Tine am binevoit». Şi îndată Duhul L-a scos în pustie*" (Marcu 1,9-12).

Cei mai mulți cititori ai Noului Testament au impresia falsă că Sfântul Duh a pogorât peste Domnul Hristos la botez, după care a plecat, însă nu este aşa, pentru că Sfântul Ioan Botezătorul „*a mărturisit, zicând: «**Am văzut Duhul ca pe un porumbel pogorându-Se din cer şi cum a rămas peste El**»*" (Ioan 1,32).

Dovada că Sfântul Duh nu L-a părăsit pe Domnul Hristos în urma botezului o avem în faptul că îndată după aceea „***Iisus, plin***

de Duhul Sfânt, S-a întors de la Iordan şi a fost dus de Duhul în pustie *timp de patruzeci de zile. Şi în acele zile El n-a mâncat nimic; şi când ele s-au încheiat, El a flămânzit. Şi apropiindu-se ispititorul, I-a zis: «Dacă eşti Tu Fiul lui Dumnezeu, zi ca pietrele acestea să se facă pâini». Iar El, răspunzând, i-a zis: «Scris este: Nu numai cu pâine va trăi omul, ci cu tot cuvântul care iese din gura lui Dumnezeu». Atunci diavolul L-a dus în Sfânta Cetate şi L-a pus pe aripa templului şi I-a zis: «Dacă eşti Fiul lui Dumnezeu, aruncă-Te jos, că scris este: Îngerilor Săi le va porunci pentru Tine şi ei Te vor ridica pe mâini, ca nu cumva piciorul Tău să Ţi-l izbeşti de piatră». Iisus i-a zis: «Dar mai este scris: Să nu-L ispiteşti pe Domnul Dumnezeul tău». Diavolul L-a mai dus pe un munte foarte înalt şi I-a arătat toate împărăţiile lumii şi slava lor şi I-a zis: «Pe acestea toate Ţi le voi da Ţie dacă vei cădea înaintea mea şi mi Te vei închina». Atunci Iisus i-a zis: «Mergi înapoia Mea, Satano, că scris este: Domnului Dumnezeului tău să I te închini şi numai Lui să-I slujeşti!». Atunci diavolul L-a lăsat; şi iată, îngerii s-au apropiat de El şi-I slujeau*" (Luca 4,1-2 şi Matei 4,2-11).

Şi după ce Mântuitorul l-a biruit pe satana în pustia Carantaniei Sfântul Duh era cu El, pentru că în Sfânta Scriptură citim că „***Iisus S-a întors cu puterea Duhului în Galileea****; şi vestea despre El a ieşit în tot ţinutul dimprejur*" (Luca 4,14).

Din cele prezentate până aici constatăm că în aproape toate momentele importante menţionate persoanele Sfintei Treimi au fost de faţă. Astfel, la Bunavestire, Sfântul Arhanghel Gavriil i-a spus Sfintei Fecioare Maria: „*Duhul Sfânt Se va pogorî peste tine şi puterea Celui-Preaînalt te va umbri; pentru aceea şi Sfântul Care Se va naşte din tine Fiul lui Dumnezeu Se va chema*" (Luca 1,35). În copilăria Domnului Hristos, „*harul lui Dumnezeu era asupra Lui*" (Luca 2,40). La botezul din râul Iordan Dumnezeu Tatăl a grăit din cer, Fiul s-a botezat, iar Sfântul Duh s-a pogorât

ca un porumbel peste El. După botez, Mântuitorul „*a fost dus de Duhul în pustie*” (Luca 4,1), iar în urma ispitirii din Carantania, „*Iisus S-a întors cu puterea Duhului în Galileea*” (Luca 4,14).

De asemenea, remarcăm faptul că la unele dintre aceste momente au fost de față sfinții îngeri. Astfel, la Bunavestire Sfântul Arhanghel Gavriil i-a grăit Sfintei Fecioare Maria, la Naşterea Pruncului Iisus îngerul Domnului i-a anunțat pe păstorii din Betleem despre eveniment, apoi s-a văzut mulțime de oaste cerească lăudându-L pe Dumnezeu, iar după biruirea satanei în pustia Carantaniei, „*îngerii s-au apropiat de Mântuitorul şi-I slujeau*” (Matei 4,11).

În privința Sfântului Duh, după cum am menționat deja, Acesta nu Se face om, ci doar conlucrează cu omul, de aceea vine şi-Şi începe activitatea în mod direct, prin pogorârea Lui în Ierusalim.

Cum a avut loc însă această pogorâre a Sfântului Duh?

Înainte de a se înălța cu trupul la cer, Domnul Hristos le-a spus Sfinților Săi Apostoli: „*Voi să şedeți în cetatea Ierusalimului, până ce vă veți îmbrăca cu putere de sus. Iar putere veți primi prin venirea peste voi a Sfântului Duh, şi Îmi veți fi Mie martori în Ierusalim şi în toată Iudeea şi în Samaria şi până la marginea pământului*” (Luca 24,49 şi Faptele Apostolilor 1,8).

După înălțarea Domnului Hristos cu trupul la cer, Sfinții Apostoli „*s-au întors la Ierusalim de la Muntele ce se cheamă al Măslinilor, care era aproape de Ierusalim, cale de o sâmbătă. Şi când au intrat, s-au suit în încăperea de sus, unde se adunau de obicei Petru şi Ioan, Iacob şi Andrei, Filip şi Toma, Bartolomeu şi Matei, Iacob al lui Alfeu şi Simon Zelotul şi Iuda al lui Iacob. Toți aceştia într-un cuget stăruiau în rugăciune, împreună cu femeile şi cu Maria, mama lui Iisus, şi cu frații Lui. Şi-n zilele acelea, sculându-se Petru în mijlocul fraților (iar numărul lor era ca la o sută douăzeci), a zis: «Bărbați frați, trebuia să se*

plinească Scriptura aceasta pe care Duhul Sfânt, prin gura lui David, mai dinainte a spus-o despre Iuda, care s-a făcut călăuză celor ce L-au prins pe Iisus. Că numărat era cu noi şi luase sorţul acestei slujiri. Aşadar, el a dobândit o ţarină din plata nedreptăţii; şi căzând, a plesnit pe la mijloc şi toate măruntaiele i s-au vărsat. Şi s-a făcut aceasta cunoscută tuturor celor ce locuiesc în Ierusalim, aşa încât în limba lor s-a numit ţarina aceasta Hacheldamah, adică Ţarina Sângelui. Că scris este în Cartea Psalmilor: Facă-se curtea lui pustie şi să nu aibă cine s-o locuiască! Şi: Dregătoria lui s-o ia altul! Deci trebuie ca din aceşti bărbaţi care s-au adunat cu noi în timpul cât Domnul Iisus a fost cu noi - începând de la botezul lui Ioan până în ziua în care S-a înălţat de la noi -, unul dintre ei să fie împreună cu noi martor al învierii Lui». Şi au pus înainte pe doi: pe Iosif, numit Barsaba, zis şi Iustus, şi pe Matia. Şi, rugându-se, au zis: «Tu, Doamne, Care cunoşti inimile tuturor, arată pe care din aceştia doi l-ai ales să ia locul acestei slujiri şi al apostoliei din care a căzut Iuda, ca să meargă în locul lui». Şi au tras la sorţi; şi sorţul a căzut pe Matia; şi el s-a rânduit împreună cu cei unsprezece Apostoli" (Faptele Apostolilor 1,12-26).

La zece zile după înălţarea Domnului Hristos cu trupul la cer, Sfinţii Apostoli „*erau toţi împreună la un loc*" (Faptele Apostolilor 1,1) în foişorul în care au servit Cina cea de Taină, în Joia Mare, cu Domnul Hristos.

Casa în care se găsea acel foişor aparţinea părinţilor Sfântului Evanghelist Marcu şi ea va deveni prima biserică din lume, mama tuturor bisericilor.

„*Şi din cer, fără de veste, s-a făcut un vuiet, ca de suflare de vânt ce vine repede, şi a umplut toată casa unde şedeau ei. Şi li s-au arătat, împărţite, limbi ca de foc şi au şezut pe fiecare dintre ei. Şi s-au umplut toţi de Duhul Sfânt şi au început să*

vorbească în alte limbi, precum le dădea lor Duhul a grăi" (Faptele Apostolilor 2,2-4).

În acea zi evreii aveau sărbătoarea „săptămânilor", „a primelor roade" sau „a secerişului", de aceea „*erau în Ierusalim locuitori iudei, bărbaţi cucernici, din toate neamurile care sunt sub cer: parţi, mezi, elamiţi şi cei ce locuiesc în Mesopotamia, în Iudeea şi în Capadocia, în Pont şi în Asia, în Frigia şi în Pamfilia, în Egipt şi în părţile Libiei cea de lângă Cirene, şi romani în treacăt, iudei şi prozeliţi, cretani şi arabi*" (Faptele Apostolilor 2,5 şi 2,9-11).

În anul 63 î.Hr., generalul roman Cnaeus Pompeius Magnus a cucerit Palestina, pe care a anexat-o Imperiului Roman.

În vremea respectivă Marea Neagră se numea Pontul Euxin, deci când Sfinţii Evanghelişti vorbesc despre persoane din Pont, se referă la locuitorii din jurul Mării Negre, inclusiv la cei din Dobrogea, numită pe atunci Scythia Minor, unde existau câteva cetăţi greceşti, precum Histria, Tomis şi Callatis, datând încă din veacurile VI-V î.Hr.

Datorită poziţiei sale strategice, Dobrogea a intrat sub stăpânirea Romei mult mai devreme decât restul Daciei, fiind anexată provinciei Moesia Inferior de către generalul roman Marcus Licinius Crassus cel Tânăr, în anul 28 î.Hr.

Întrucât atât Palestina, cât şi Dobrogea făceau parte din Imperiul Roman, locuitorii de aici aveau dreptul de a călători în mod liber pe întinsele teritorii ale imperiului. Aceasta a fost o rânduială dumnezeiască pentru ca învăţătura Domnului Hristos să se răspândească din Palestina în tot Imperiul Roman şi apoi în afara acestuia, în toată lumea cunoscută atunci.

Tot prin purtarea de grijă a lui Dumnezeu, pogorârea Sfântului Duh a avut loc în Ierusalim, unde se afla renumitul templu al evreilor, centrul vieţii lor spirituale, iar evenimentul s-a petrecut în zi de mare sărbătoare a iudeilor, pentru a fi de

față cât mai mulți oameni care să audă cuvântul lui Dumnezeu, să se boteze şi apoi să răspândească Evanghelia Împărăției lui Dumnezeu în zonele din care proveneau.

Casa în care Sfântul Duh a pogorât peste Sfinții Apostoli se afla la doar câțiva paşi de mormântul regelui David, cel care a întemeiat capitala Ierusalim şi este cel mai îndrăgit monarh al evreilor, de aceea în acel loc se găseau foarte mulți vizitatori.

„*Şi când s-a făcut vuietul acela, s-a adunat mulțimea şi s-a tulburat, căci fiecare îi auzea pe ei grăind în limba sa. Şi erau uimiți toți şi se minunau, zicând: «Iată, nu sunt oare galileeni toți aceştia care vorbesc? Şi cum de auzim noi, fiecare, limba noastră în care ne-am născut?». Şi toți erau uimiți şi nu se dumereau, zicând unul către altul: «Ce va să fie aceasta?»*” (Faptele Apostolilor 2,6-8 şi 2,12).

Sfinții Apostoli, care au fost oameni simpli, în marea lor majoritate pescari, au fost chemați de Domnul Hristos la apostolie şi au învățat tainele împărăției lui Dumnezeu, după care au fost trimişi la propovăduire la toate neamurile, primind în acest scop o harismă specială, unică în istoria Bisericii, aceea de a vorbi în alte limbi, pentru a putea răspândi cuvântul Evangheliei în lumea întreagă cunoscută atunci.

„*Iar alții, luându-i în bătaie de joc pe Apostoli, ziceau că sunt plini de must. Şi stând în picioare Petru cu cei unsprezece, şi-a ridicat glasul şi le-a zis: «Bărbați iudei, şi toți cei ce locuiți în Ierusalim, aceasta să vă fie cunoscută şi luați aminte la cuvintele mele; că aceştia nu sunt beți, cum vi se pare vouă, de vreme ce este doar al treilea ceas din zi (ora nouă dimineața), ci aceasta este ceea ce s-a spus prin profetul Ioil: Şi va fi că-n zilele din urmă, zice Dumnezeu, turna-voi din Duhul Meu peste tot trupul; şi fiii voştri şi fiicele voastre vor profeți şi tinerii voştri vedenii vor vedea şi bătrânii voştri vise vor visa. Şi-n zilele acelea Eu peste robi şi peste roabe voi revărsa din Duhul Meu şi ei vor*

profeți, şi minuni voi face sus în cer şi semne jos pe pământ: sânge, foc şi fumegare de fum; soarele se va schimba în întuneric şi luna în sânge, înainte de a veni ziua Domnului cea mare şi năprasnică; şi va fi că tot cel ce va chema numele Domnului se va mântui. Bărbați israeliți, ascultați cuvintele acestea: Pe Iisus Nazarineanul, bărbat adeverit între voi de Dumnezeu cu puteri, minuni şi semne pe care Dumnezeu le-a făcut prin El în mijlocul vostru, aşa cum şi voi înşivă o ştiți, pe Acesta, fiind El predat potrivit planului celui dinainte rânduit şi preştiinței lui Dumnezeu, voi L-ați luat şi L-ați omorât, răstignindu-L prin mâinile celor fărădelege. Pe Acesta Dumnezeu L-a înviat, dezlegând durerile morții, deoarece nu era cu putință ca El să fie ținut de ea. Căci David zice despre El: Pe Domnul Îl vedeam pururea înaintea mea, căci El îmi stă de-a dreapta, ca eu să nu mă clatin. De aceea inima mea s-a veselit şi limba mi s-a bucurat; chiar şi trupul meu se va sălăşlui întru nădejde, că nu-mi vei lăsa sufletul în iad, nici îl vei da pe cel sfânt al Tău să vadă stricăciune. Cunoscute mi-ai făcut căile vieții; cu fața Ta, de veselie mă vei umple. Bărbați frați, cuvine-se a vorbi cu îndrăznire către voi despre prorocul David, că şi el a murit şi a fost şi îngropat, iar mormântul său este la noi până în ziua aceasta. Dar el, profet fiind şi ştiind că Dumnezeu i S-a jurat cu jurământ să-i aşeze pe tron din rodul coapsei sale, mai înainte văzând, despre învierea lui Hristos a vorbit, că sufletul Său n-a fost lăsat în iad şi nici trupul Său n-a văzut stricăciune. Dumnezeu L-a înviat pe Acest Iisus, Căruia noi toți Îi suntem martori. Deci, înălțându-Se de-a dreapta lui Dumnezeu şi primind de la Tatăl făgăduința Duhului Sfânt, El L-a revărsat pe Acesta, aşa cum vedeți voi şi auziți acum. Că David nu s-a suit la ceruri, dar el a zis: Zis-a Domnul către Domnul meu: Şezi de-a dreapta Mea până ce-i voi pune pe vrăjmaşii Tăi aşternut picioarelor Tale. Aşadar, cu încredințare să ştiți voi, toată casa lui Israel, că pe Acest Iisus, pe Care voi

L-ați răstignit, Dumnezeu L-a făcut Domn şi Hristos»" (Faptele Apostolilor 2,13-36).

În cuvântarea Sfântului Petru remarcăm că Apostolul aduce argumente din Vechiul Testament, acceptat de toți evreii, dovedind că profețiile făcute de Dumnezeu prin gura prorocului Ioil (Ioil 3,1-5) şi a psalmistului David (Psalmul 15,8-11; Psalmul 131,11; Psalmul 15,10 şi Psalmul 109,1) despre Învierea Mântuitorului din morți, înălțarea Lui cu trupul la cer şi şederea de-a dreapta lui Dumnezeu Tatăl, precum şi pogorârea Sfântului Duh, s-au împlinit în acele zile.

De asemenea, Sfântul Apostol Petru nu uită să evidențieze şi faptul că mormântul regelui David se află în apropiere de acel loc, tocmai din cauză că numeroşi evrei veniseră să îl viziteze.

„*Iar cei de față, auzind acestea, au fost pătrunşi la inimă şi au zis către Petru şi ceilalți Apostoli: «Bărbați frați, ce să facem?». Iar Petru le-a zis: «Pocăiți-vă, şi fiecare din voi să se boteze în numele lui Iisus Hristos, spre iertarea păcatelor voastre; şi veți primi darul Sfântului Duh. Că pentru voi este dată făgăduința şi pentru copiii voştri şi pentru cei de departe, pentru oricâți îi va chema Domnul, Dumnezeul nostru». Şi cu alte mai multe vorbe mărturisea şi-i îndemna, zicând: «Mântuiți-vă de acest neam viclean!»*" (Faptele Apostolilor 2,37-40).

Dacă citim cu atenție Sfânta Scriptură, constatăm că peste Sfânta Fecioară Maria la Bunavestire (Luca 1,35), peste Domnul Hristos la botez (Matei 1,16; Marcu 1,10; Luca 3,22 şi Ioan 1,32) şi peste Sfinții Apostoli la Rusalii (Faptele Apostolilor 2,3-4) s-a pogorât Sfântul Duh, pe când ceilalți oameni primesc numai darul Sfântului Duh (Faptele Apostolilor 2,38). Această mare diferență se datorează faptului că Domnul Hristos, Maica Domnului şi Sfinții Apostoli au avut un rol unic în istoria lumii, a mântuirii şi a Bisericii față de ceilalți oameni.

Aici trebuie menționat şi faptul că atunci când are loc o hirotonie, fie ea de episcop, de preot sau de diacon, oficiantul se roagă să vină peste candidatul respectiv „Harul întru tot Sfântului Duh", pentru că spre deosebire de creştinii de rând, care primesc numai darul Sfântului Duh, clericii sunt „*slujitori ai lui Hristos şi iconomi ai tainelor lui Dumnezeu*" (I Corinteni 4,1), împărtăşind celorlalți harul primit, de aceea, la orice hirotesie, arhiereul rosteşte următoarea formulă: „Smerenia noastră, prin Harul întru tot Sfântului Duh, Începătorul desăvârşirii, te hiroteseşte pe tine…".

Din cuvintele Sfântului Apostol Petru: „*Pocăiți-vă, şi fiecare din voi să se boteze în numele lui Iisus Hristos, spre iertarea păcatelor voastre; şi veți primi darul Sfântului Duh*" (Faptele Apostolilor 2,38), remarcăm că în viața duhovnicească a omului există o incompatibilitate, în sensul că Sfântul Duh sau Dumnezeu nu sălăşluieşte acolo unde este păcatul, fiindcă păcatul înseamnă neascultare față de Dumnezeu, îndepărtare de Acesta şi împlinire a voii diavolului, ori Mântuitorul a spus că „*nimeni nu poate sluji la doi domni, căci sau pe unul îl va urî şi pe celălalt îl va iubi, sau de unul se va alipi şi pe celălalt îl va dispreţui; nu puteți să slujiți lui Dumnezeu şi lui Mamona*" (Matei 6,24), de aceea, cel ce vrea să primească în inima lui darul Sfântului Duh trebuie să fugă de păcate, să urmeze calea lui Dumnezeu şi să-I împlinească poruncile.

Dacă totuşi am căzut în păcat, fiindcă suntem oameni cu fire slabă, să ne spovedim, pentru că prin această Sfântă Taină Dumnezeu ne oferă iertarea păcatelor.

În acest sens vă voi prezenta două exemple de oameni mari, care au avut scăderi şi căderi. La Cina cea de Taină, Domnul Hristos şi Sfinții Apostoli „*au cântat imnuri, apoi au ieşit la Muntele Măslinilor. Şi le-a zis Iisus: «În această noapte toți vă veți poticni, că scris este: Bate-voi păstorul şi se vor risipi oile;*

dar după ce voi învia, voi merge mai înainte de voi în Galileea». Iar Petru I-a zis: «Chiar dacă toți se vor poticni, eu unul, nu!». Şi i-a zis Iisus: «Adevăr îți grăiesc că astăzi, în noaptea aceasta, mai înainte de a cânta cocoşul de două ori, tu de trei ori te vei fi lepădat de Mine». El însă spunea cu mai mare stăruință: «Şi de-ar fi să mor cu Tine, nu Te voi tăgădui!»" (Marcu 14,26-31).

Câteva ceasuri mai târziu, Mântuitorul a fost arestat în grădina Ghetsimani. „*Atunci toți ucenicii L-au lăsat şi au fugit. Iar cei ce L-au prins pe Iisus L-au dus la Caiafa, arhiereul, unde erau adunați cărturarii şi bătrânii. Iar Petru L-a urmat de departe, până la curtea arhiereului; şi intrând înlăuntru, şedea cu slugile, ca să vadă sfârşitul. Iar arhiereii, bătrânii şi tot sinedriul căutau mărturie mincinoasă împotriva lui Iisus, ca să-L omoare. Iar Petru şedea afară, în curte. Şi o slujnică s-a apropiat de el, zicând: «Şi tu erai cu Iisus Galileeanul!». Dar el s-a lepădat în fața tuturor, zicând: «Nu ştiu ce spui». Şi ieşind el la poartă, l-a văzut alta şi le-a spus celor de acolo: «Şi acesta era cu Iisus Nazarineanul!». Şi iarăşi s-a lepădat cu jurământ: «Nu-l cunosc pe omul acesta!». Iar după puțin, apropiindu-se cei ce stăteau acolo, i-au zis lui Petru: «Cu adevărat, şi tu eşti dintre ei, că şi graiul tău te vădeşte». Atunci el a început a se blestema şi a se jura: «Nu-l cunosc pe omul acesta!». Şi îndată a cântat cocoşul. Şi Petru şi-a adus aminte de cuvântul lui Iisus, Care-i spusese: «Mai înainte de a cânta cocoşul, tu de trei ori te vei fi lepădat de Mine». Şi ieşind afară, a plâns cu amar*" (Matei 26,56-59 şi 26,69-75).

După ce a înviat din morți, Domnul Hristos li s-a arătat Sfinților Apostoli şi „*i-a zis lui Simon Petru: «Simone, fiul lui Iona, Mă iubeşti tu mai mult decât aceştia?». El I-a răspuns: «Da, Doamne, Tu ştii că Te iubesc». Zisu-i-a lui: «Paşte mieluşeii Mei!». Iisus i-a zis din nou, a doua oară: «Simone, fiul lui Iona, Mă iubeşti?». El i-a zis: «Da, Doamne, Tu ştii că Te iubesc».*

Zisu-i-a lui: «Păstoreşte oile Mele!». Iisus i-a zis a treia oară: «Simone, fiul lui Iona, Mă iubeşti?». Petru s-a întristat că i-a zis a treia oară: «Mă iubeşti?», şi I-a zis: «Doamne, Tu pe toate le ştii, Tu ştii că Te iubesc». Iisus i-a zis: «Paşte oile Mele! Adevăr, adevăr îţi spun: Când erai mai tânăr te încingeai singur şi umblai unde voiai; dar când vei îmbătrâni îţi vei întinde mâinile şi altul te va încinge şi te va duce unde tu nu vrei». Iar aceasta a zis-o însemnând cu ce moarte Îl va preamări el pe Dumnezeu. Şi spunând aceasta, i-a zis: «Urmează-Mă!»" (Ioan 21,15-19). Prin aceste cuvinte Mântuitorul a arătat că l-a iertat pe Sfântul Petru pentru că s-a lepădat de El şi l-a repus în treapta apostoliei.

Cel de-al doilea exemplu este reprezentat de Sfântul Apostol Pavel, care înainte de a-L cunoaşte pe Mântuitorul se numea Saul, era rabin, deci, învăţător de lege, şi îi persecuta crunt pe creştini, căci „*intrând prin case şi târând bărbaţi şi femei, îi arunca în temniţă*" (Faptele Apostolilor 8,3). Lui Saul însă nu îi era de ajuns că îi prigonea pe evreii din Ierusalim care au îmbrăţişat credinţa creştină, ci a cerut de la arhiereu scrisori să meargă şi în Damasc, deci într-o cetate aflată în altă ţară, pentru ca şi de acolo să-i aducă pe creştini să fie pedepsiţi la Ierusalim. Dar pe drum i s-a arătat Mântuitorul şi l-a transformat din duşman al Său, în cel mai mare Apostol, singurul Apostol titrat, fiindcă el avea şcoala rabinică. Sfântul Pavel provenea dintr-o familie bună, era şi cetăţean roman, de aceea Domnul Hristos i-a zis lui Anania, cel care l-a botezat: „*Acesta Îmi este Mie vas ales, ca numele să mi-L poarte înaintea neamurilor şi a regilor şi a fiilor lui Israel*" (Faptele Apostolilor 9,15).

Dacă Sfinţii Apostoli Petru şi Pavel au greşit, dar au fost iertaţi şi noi avem marea şansă de a fi iertaţi, pentru că „*Dumnezeu nu voieşte moartea păcătosului, ci ca păcătosul să se întoarcă de la calea lui şi să fie viu*" (Iezechiel 33,11), de aceea, atunci când rătăcim calea spre rai, să ne întoarcem

la Dumnezeu, pentru că „*dacă ne mărturisim păcatele, El este credincios şi drept ca să ne ierte păcatele şi să ne curăţească de toată nedreptatea*" (I Ioan 1,9).

Auzind îndemnul Sfântului Apostol Petru din ziua de Rusalii, „*cei ce i-au primit cuvântul s-au botezat; şi în ziua aceea s-au adăugat ca la trei mii de suflete*" (Faptele Apostolilor 2,41). Sfântul Evanghelist Luca, cel care a scris cartea Faptele Apostolilor, menţionează faptul că s-au adăugat ca la trei mii de suflete, în sensul că nucleul Bisericii era deja format din Sfinţii Apostoli, din femeile mironosiţe, din fraţii Domnului, precum şi din alte persoane care acceptaseră învăţătura Domnului Hristos.

În cea dintâi epistolă a Sfântului Apostol Pavel către Corinteni citim că, după învierea Sa din morţi, Mântuitorul „*S-a arătat în acelaşi timp la peste cinci sute de fraţi*" (I Corinteni 15,6), care erau viitori creştini. De asemenea, în cartea „Faptele Apostolilor" este consemnat faptul că la alegerea lui Matia ca Apostol erau de faţă ca la o sută douăzeci de fraţi (Faptele Apostolilor 1,15). Deci după Înălţarea Domnului Hristos cu trupul la cer exista deja un nucleu de aproape o mie de persoane care primiseră Evanghelia împărăţiei lui Dumnezeu, la care s-au adăugat ca la trei mii de suflete botezate, acum, în ziua Pogorârii Sfântului Duh, în care s-a născut Biserica. Deci ziua de Rusalii este foarte importantă, fiindcă în aceasta s-a pogorât în lume Sfântul Duh, cea de-a treia persoană a Sfintei Treimi şi a înfiinţat Biserica.

Ce este Biserica? Aceasta este „trupul tainic al lui Hristos", deci Sfântul Duh duce mai departe misiunea Mântuitorului în lume.

Când vorbim despre relaţia lui Dumnezeu cu lumea ştim că Tatăl este Creatorul acesteia, Fiul este Mântuitorul, iar Duhul Sfânt este Sfinţitorul. Fiul lui Dumnezeu însă mai are o calitate,

aceea de Judecător al lumii, pentru că „*Tatăl nu judecă pe nimeni, ci toată judecata a dat-o Fiului*” (Ioan 5,22).

Fiul lui Dumnezeu s-a întrupat la plinirea vremii pentru a mântui lumea. Prin faptele Sale ne-a deschis raiul, iar prin învățătura Sa ne-a arătat ce trebuie să facem pentru a ajunge în Împărăția lui Dumnezeu. Domnul Hristos este Dumnezeu şi om şi ne cunoaşte foarte bine calitățile, dar şi scăderile, de aceea va veni la sfârşitul lumii ca să ne judece, răsplătind fiecăruia dintre noi pentru faptele săvârşite în această viață.

Astăzi este o zi importantă şi mă bucur că ne-am rugat împreună Bunului Dumnezeu.

Pe părinții de aici îi felicit pentru activitățile frumoase pe care le desfăşoară în parohie.

Pe părintele Alexandru Horvat, ctitorul bisericii, care ne-a părăsit prea repede, Dumnezeu să-l ierte şi să-i răsplătească pentru tot ceea ce a făcut în această parohie.

Să aveți parte cu toții de un praznic fericit, binecuvântare, spor la tot lucrul bun şi har de la Dumnezeu, pentru că „*toată darea cea bună şi tot darul cel desăvârşit de sus este, pogorându-se de la Părintele luminilor*” (Iacob 1,17).

Amin

Episcopia Sălajului: zece ani de la înființare[1]

Preacucernici Părinți, membri ai
Permanenței Consiliului Eparhial,
Preacucernici Părinți Protopopi,
Preacucernici şi Preacuvioşi Părinți,
Preacuvioase Maici,

În urmă cu zece ani de zile, în 18 octombrie 2007, în această catedrală, în prezența Înaltpreasfințitului Părinte Bartolomeu, Mitropolitul Clujului, Albei, Crişanei şi Maramureşului, a Preasfințitului Părinte Sofronie, Episcopul Oradiei, Bihorului şi Sălajului, a autorităților județene şi locale, precum şi a unui mare număr de preoți şi credincioşi, după săvârşirea Sfintei Liturghii şi a slujbei de „Te Deum", a avut loc şedința extraordinară a Adunării Eparhiale a Episcopiei Oradiei, Bihorului şi Sălajului, care în unanimitate a hotărât înființarea Episcopiei Sălajului.

În 18 octombrie îl prăznuim pe Sfântul Apostol şi Evanghelist Luca, autorul celei de-a treia Evanghelii şi a cărții „Faptele Apostolilor", motiv pentru care acesta a şi fost ales ocrotitorul paraclisului Centrului Eparhial al Episcopiei noastre.

În 22 octombrie 2007 Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a votat, tot în unanimitate, înființarea Episcopiei Sălajului, aceasta fiind în acest moment penultima Eparhie creată în interiorul granițelor țării, doar Episcopia Devei şi Hunedoarei luând ființă în urma noastră.

[1] Cuvânt rostit în 19 octombrie 2017 în catedrala din Zalău.

În 19 decembrie 2007 au fost aleşi cei 30 de membri clerici şi mireni ai Adunării Eparhiale ai Episcopiei Sălajului, iar în 10 ianuarie 2008, în biserica „Sfânta Treime" din Zalău, a fost constituită în mod oficial Adunarea Eparhială.

În 12 februarie 2008 s-au desfăşurat, la sediul Mitropoliei din Cluj-Napoca, lucrările Sinodului Mitropolitan al Mitropoliei Clujului, Albei, Crişanei şi Maramureşului şi a avut loc consultarea acestuia cu membrii Adunării Eparhiale a Episcopiei Sălajului, fiind propuşi doi candidaţi pentru alegerea de episcop al Sălajului, în persoana Preasfinţitului Părinte Irineu Bistriţeanul, Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului şi Clujului şi a Preasfinţitului Părinte Petroniu Sălăjanul, Arhiereu Vicar al Episcopiei Oradiei.

În 5 martie 2008, la Palatul Patriarhiei din Bucureşti, a avut loc alegerea de episcop al Sălajului de către membrii Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, în urma căreia Preasfinţitul Părinte Petroniu a devenit cel dintâi episcop al Sălajului.

Ceremonia întronizării Preasfinţitului Părinte Petroniu ca Episcop al Sălajului a fost oficiată în ziua de 13 aprilie 2008, în catedrala din Zalău, de către Înaltpreasfinţitul Părinte Mitropolit Bartolomeu, într-un sobor de 17 ierarhi, în prezenţa unui mare număr de preoţi, a autorităţilor centrale, judeţene şi locale, de faţă fiind numeroşi credincioşi.

Pornind de la premiza că Episcopia Sălajului a fost înfiinţată în 18 octombrie 2007, însă chiriarhul a fost întronizat în 13 aprilie 2008, activitatea eparhiei, ca Episcopie de sine, a debutat abia după instalarea primului ei episcop. Dacă înainte de această dată slujbele arhiereşti săvârşite în judeţul Sălaj erau mai rare, după această dată slujbele arhiereşti sunt săptămânale, excepţie fiind duminicile şi sărbătorile în care episcopul nu slujeşte în acest judeţ.

În cele ce urmează voi prezenta, în sinteză, cele mai de seamă realizări ale Episcopiei noastre.

Activitatea administrativă

Episcopia Sălajului are 3 Protopopiate, 205 Parohii, 63 de filii, şapte mănăstiri (dintre care una în curs de organizare la Zalău) şi două schituri. În Eparhie îşi desfăşoară activitatea 236 de preoți, 6 diaconi şi 33 de monahi şi monahii.

În 15 aprilie 2008 a fost ales aparatul administrativ al Centrului Eparhial şi s-a început activitatea Episcopiei. De atunci au fost săvârşite 85 de hirotonii întru diacon şi 79 întru preot, 40 de persoane au fost închinoviate în mănăstirile şi schiturile Eparhiei, 6 viețuitori ai mănăstirilor au fost rasoforiți, iar 9 au fost tunşi în monahism. De asemena, 3 diaconi au fost hirotesiți arhidiaconi, 22 de preoți au fost hirotesiți întru sachelar, 38 întru iconom, 58 întru iconom-stavrofor (şi încă unul în afara eparhiei - Marcel Coroian, preot în Parohia Mănăstirea, județul Cluj, 7 septembrie 2008), 3 întru protopop (Dan Dregan, Dan Haiduc şi Cătălin Lucaci), 3 ieromonahi au fost ridicați la rangul de protosinghel (Antonie Pința, Pahomie Buruiană şi Mina Pletosu), iar 2 la cel de arhimandrit (Antonie Pința şi Grighentie Oțelea) şi a fost instalat un stareț (Mina Pletosu). În urma înființării celei mai înalte distincții eparhiale, „Crucea Sălăjană" pentru clerici şi mireni, aceasta a fost acordată la 14 clerici (Vasile Rus, Ionuț Pop, Ioan Ghiurco, Ion Ardelean, Ştefan Lucaciu, Vasile Boşca, Hermann Schoenauer, Nicolae Gudea, Dorinel Crecan, Cornel Avramescu, Gheorghe Gherman, Gavril Chirilă, Petru Blidar şi Marina Lupou) şi 11 mireni (Valentin Vălcăuan, Iuliu Nosa, Ovidiu Duma, Ioan Galiş, Simion Cecan, Gabriel Chiş, Vasile Lucuț, Vladimir Iacob, Marius Şelescu, Teodor Tonea şi Alexandru Pițigoi-Oltean). Mai mulți preoți vrednici au primit

distincţii bisericeşti ale altor Eparhii, atât din ţară, cât şi din străinătate: „Crucea Patriarhală" pentru clerici, patru preoţi (Vasile Rus, Ionuţ Pop, Dan Dregan şi Gheorghe Longodor), „Ordinul Sfinţii Împăraţi Constantin şi Elena" al Patriarhiei Române pentru clerici, un preot (Mihai Dobocan), „Crucea Transilvană" a Mitropoliei Clujului, Maramureşului şi Sălajului, 5 preoţi (Ionuţ Pop, Ion Ardelean, Claudiu Nechita, Ştefan Lucaciu şi Gheorghe Gherman), „Crucea Şaguniană" a Mitropoliei Ardealului, un preot (Gabriel Gârdan), „Crucea Australiană" a Episcopiei Ortodoxe Române a Australiei şi Noii Zeelande, un preot (Ionuţ Pop), „Crucea Nordului" a Episcopiei Ortodoxe Române a Europei de Nord, un preot (Ionuţ Pop), „Crucea Finlandeză" a Mitropoliei Ortodoxe de Helsinki, un preot (Ionuţ Pop) şi „Crucea Estoniană" a Bisericii Ortodoxe Apostolice Estoniene, doi preoţi (Ionuţ Pop şi Ion Ardelean). În această perioadă 36 de preoţi s-au pensionat, unul a fost caterisit, trei au fost depuşi din treaptă, iar 11 s-au mutat la Domnul (dintre care unii erau pensionari).

S-a sfinţit piatra de temelie pentru 14 biserici şi paraclise, la care se adaugă 3 în afara eparhiei: (Catedrala Mântuirii Neamului, Bucureşti, 29 noiembrie 2007, Johannesburg, Africa de Sud, 12 ianuarie 2013 şi Melbourne, Australia, 8 noiembrie 2013), au fost târnosite 48 lăcaşuri de cult şi încă 6 în afara eparhiei (biserica din Lilburn, Atlanta, Georgia, S. U. A., 18 octombrie 2008, biserica din Anaheim, Los Angeles, S. U. A., 12 noiembrie 2011, biserica Mănăstirii Bârsana, Maramureş, 30 iunie 2012, biserica din Telciu, Bistriţa Năsăud, 22 septembrie 2013, paraclisul Facultăţii de Teologie din Cluj-Napoca, 6 decembrie 2013 şi biserica Mănăstirii Sfântul Teodosie de la Brazi, 22 septembrie 2014) şi au fost resfinţite 69 de biserici, la care se adaugă 3 în afara eparhiei (biserica din Mănăstirea, judeţul Cluj, 7 septembrie 2008, biserica „Sfântul Gheorghe Nou" din Bucureşti, 16 august 2014 şi biserica din Mogoşoaia, 17 august 2014). Totodată, în această perioadă,

schitul Bobota a fost ridicat la rangul de mănăstire, metocul de la Stârciu a primit statutul de schit şi a fost aprobată ridicarea unei mănăstiri în Municipul Zalău.

Activitatea culturală

În ceea ce priveşte activitatea culturală generală, acțiunile organizate în Episcopia Sălajului au fost numeroase. Dintre acestea amintim: conferințele pastoral-misionare semestriale, conferințele administrative lunare, desfăşurate în fiecare protopopiat, seri duhovniceşti şi catehetice, concerte de muzică religioasă şi colinde, concursuri şi festivaluri corale, expoziții de icoane, carte veche şi de desene.

În anul 2011, Maica Domnului a fost aleasă protectoarea municipiului Zalău, fiind pictată o frumoasă icoană care o reprezintă în această calitate. Proclamarea solemnă a Maicii Domnului ca ocrotitoare a oraşului nostru a avut loc în ziua de 11 septembrie, în prezența Înalpreasfințitului Părinte Mitropolit Andrei, a unui mare număr de preoți şi aproximativ opt mii de credincioşi.

Episcopia noastră deține editura „Credință şi viață în Hristos”, la care au fost publicate 31 cărți, dintre care trei de rugăciune.

La centrul eparhial s-au pus bazele unei biblioteci.

A fost înființat „Anuarul”, publicația oficială a Episcopiei Sălajului. Profesorii de religie şi elevii din județ editează o revistă, iar Liceul Teologic „Sfântul Nicolae” din Zalău alta.

Din anul şcolar 2017-2018, Liceul Ortodox „Sfântul Nicolae” din Zalău funcționează cu un număr de 12 clase (îi lipseşte doar clasa a VIII-a, care va lua ființă anul viitor). În acest an şcolar sunt înscrişi un număr de 231 de elevi, fiind asigurat necesarul material şi uman pentru ca procesul educativ să se

desfăşoare în condiții normale. În ceea ce priveşte configurația corpului profesoral, s-a ajuns la stabilitate, în urma înființării ciclurilor primar şi gimnazial, iar nivelul de pregătire al elevilor este, de asemenea, bun, fapt confirmat de promovabilitatea de la Bacalaureat şi de la examenele de admitere în învățământul universitar.

La nivel eparhial au fost înființate mai multe coruri şi au fost organizate festivaluri de pricesne şi colinde.

La Centrul Eparhial, Protopopiate, anumite mănăstiri şi parohii a fost creată o rețea de site-uri.

În şcolile din Episcopia Sălajului predau Religia un număr de 80 de profesori. Dintre aceştia 70 sunt laici, iar 10 sunt clerici. Doar 54 dintre ei sunt titulari, dintre care 14 au mai puțin de o normă. În ceea ce priveşte gradele profesionale, 18 au obținut definitivatul, 13 gradul II şi 33 gradul I.

Pentru cel mai bun profesor de religie din Episcopie a fost instituită diploma „Profesorul anului", iar pentru cea mai bogată activitate catehetică diploma „Sfântul Chiril al Ierusalimului".

De la înființarea Episcopiei noastre, au fost derulate un număr de 205 proiecte catehetice, în care au fost implicați 32.176 copii.

În anii universitari 2015-2016 şi 2016-2017, Episcopia noastră a organizat ciclul de conferințe „Glasul Bisericii în cetate", la care am avut ca şi invitați personalități marcante ale culturii şi ştiinței româneşti, precum: Excelența Sa Domnul Emil Constantinescu (fost rector al Universității din Bucureşti şi preşedinte al României), Domnul Teodor Baconschi, (fost ministru de externe şi ambasador al României în Portugalia, Franța şi la Vatican), Domnul Pavel Abraham (fost secretar de stat în Ministerul de Interne, preşedinte al Agenției Naționale Antidrog din cadrul Ministerului de Interne, şef al Poliției Române, prorector al Academiei de Poliție „Alexandru Ioan

Cuza" din Bucureşti şi decan al Facultăţii de Poliţie din capitală), Doamna Dana Gârbovan (Judecător la Curtea de Apel Cluj şi Preşedinte al Uniunii judecătorilor din România), Domnul Prof. Univ. Dr. Ioan-Aurel Pop (rectorul Universităţii Babeş-Bolyai din Cluj-Napoca şi membru al Academiei Române), Părintele Prof. Univ. Dr. Ioan Chirilă (preşedintele Senatului Universităţii Babeş-Bolyai din Cluj-Napoca), Domnul Conf. Univ. Dr. Vasile Timiş (fost secretar de stat în Ministerul Culturii), Domnul Prof. Univ. Dr. Adrian Opre (decanul Facultăţii de Psihologie din Cluj-Napoca), Domnul Prof. Univ. Dr. Nicolae Hâncu (unul dintre cei mai mari nutriţionişti şi diabetologi din România, membru de onoare al Academiei Române, fost preşedinte al Federaţiei Române de Diabet), Domnul Prof. Univ. Dr. Nicolae Miu (fost decan al Facultăţii de Medicină din Cluj-Napoca şi şef al Clinicii de Pediatrie din Cluj-Napoca), Părintele Prof. Univ. Dr. Dumitru Abrudan (fost decan al Facultăţilor de Teologie din Sibiu şi Oradea), Domnul Prof. Univ. Dr. Daniel David (de la Facultatea de Psihologie şi Ştiinţe ale Educaţiei din Cluj-Napoca), Domnul publicist Sever Voinescu (fost consul general al României la Chicago S.U.A., deputat în Parlamentul României şi secretar al Camerei Deputaţilor), Părintele Prof. Univ. Dr. Ştefan Iloaie (de la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca) şi Domnul Sorin Lavric (scriitor şi traducător).

De la întronizarea primului episcop al Sălajului, Episcopia noastră a fost vizitată de numeroşi ierarhi, atât din ţară, cât şi de pe toate cele cinci continente ale lumii, după cum urmează: Preafericitul Părinte Patriarh Daniel (13-16 septembrie 2013), Înaltpreasfinţitul Părinte Laurenţiu, Mitropolitul Ardealului (18 octombrie 2012), Înaltpreasfinţitul Părinte Bartolomeu, Mitropolitul Clujului, Albei, Crişanei şi Maramureşului (13 aprilie 2008), Înaltpreasfinţitul Părinte Andrei, Mitropolitul Clujului, Maramureşului şi Sălajului, de zece ori (11 septembrie

2011, 18 octombrie 2012, 27 decembrie 2012, 29 august 2013, 31 august 2013, 14 şi 15 septembrie 2013, 7 decembrie 2014, 23 mai 2015, 12 iunie 2016, 10 septembrie 2017), Înaltpreasfinţitul Părinte Iosif, Mitropolitul Ortodox Român al Europei Occidentale şi Meridionale (22-23 aprilie 2017), Înaltpreasfinţitul Părinte Serafim, Mitropolitul Ortodox Român al Germaniei, Europei Centrale şi de Nord a fost la noi de două ori (23 august 2009 şi 11 august 2016, dar a vizitat eparhia noastră de mai multe ori, slujind în special la Mănăstirea Bic), Înaltpreasfinţitul Părinte Teodosie, Arhiepiscopul Tomisului (13 aprilie 2008), Înaltpreasfinţitul Părinte Andrei, pe când era Arhiepiscop la Alba Iulia, de două ori (13 aprilie 2008 şi 27 decembrie 2010), Preasfinţitul Părinte Gherasim, Episcopul Râmnicului (13 aprilie 2008), Preasfinţitul Părinte Calinic, Episcopul Argeşului şi Muscelului (13 aprilie 2008), Preasfinţitul Părinte Timotei, Episcopul Aradului, Ienopolei şi Hălmagiului (13 aprilie 2008), Preasfinţitul Părinte Lucian, Episcopul Caransebeşului (13 aprilie 2008), Preasfinţitul Părinte Sofronie, Episcopul Oradiei (14 septembrie 2013), Preasfinţitul Părinte Nicodim, Episcopul Severinului şi Strehaiei (13 aprilie 2008), Preasfinţitul Părinte Galaction, Episcopul Alexandriei şi Teleormanului (13 aprilie 2008), Preasfinţitul Părinte Ambrozie, Episcopul Giurgiului (13 aprilie 2008), Preasfinţitul Părinte Sebastian, Episcopul Slatinei şi Romanaţilor (13 aprilie 2008), Preasfinţitul Părinte Daniil, Episcop administrator al Episcopiei Daciei Felix (13 aprilie 2008), Preasfinţitul Părinte Siluan, Episcopul Ortodox Român al Ungariei, de trei ori (24 iunie 2009, 29 aprilie 2011 şi 17 aprilie 2015), Preasfinţitul Părinte Macarie, Episcopul Ortodox Român al Europei de Nord, de trei ori (9 februarie 2014, 5-7 decembrie 2015 şi 27 iulie 2016), Preasfinţitul Părinte Mihail, Episcopul Ortodox Român al Australiei şi Noii Zeelande (29 octombrie-2 noiembrie 2015), Preasfinţitul Părinte Irineu Bistriţeanul, Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Vadului,

Feleacului şi Clujului (13 aprilie 2008), Preasfinţitul Părinte Gurie Gorjanul, Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Craiovei (13 aprilie 2008), Preasfinţitul Părinte Iustin Sigheteanul, Arhiereu Vicar al Episcopiei Maramureşului şi Sătmarului, de trei ori (13 aprilie 2008, 18 octombrie 2012 şi 14 septembrie 2013).

Din afara ţării ne-au vizitat: Înaltpreasfinţitul Părinte Stefanos, Mitropolitul Primat al Tallinnului şi a toată Estonia (5-9 mai 2016), Înaltpreasfinţitul Părinte Ambrozie, Mitropolitul Ortodox de Helsinki, de 3 ori (10-14 aprilie 2008, 11-14 octombrie 2013 şi 23-27 septembrie 2016), Înaltpreasfinţitul Părinte Athenagoras, Mitropolitul Ortodox al Mexicului, de două ori (26-29 august 2016 şi 12-17 august 2017), Înaltpreasfinţitul Părinte Ignatios, Mitropolitul Ortodox al Madagascarului (16-19 aprilie 2015) şi Preasfinţitul Părinte Qais, Episcop de Erzurum şi vicar al Patriarhiei Antiohiei (3-5 decembrie 2016).

În sinteză, în Episcopia noastră, de la înfiinţarea acesteia, am avut ca şi oaspeţi: un patriarh, nouă mitropoliţi, doi arhiepiscopi şi şaptesprezece episcopi.

Episcopia noastră cultivă relaţii excelente şi a încheiat, în unele cazuri, parteneriate externe foarte favorabile cu diverse eparhii sau parohii ortodoxe, asociaţii sau fundaţii religioase din afara ţării, concretizate în numeroase vizite peste hotare ale ierarhului sau ale unor delegaţii eparhiale. Ţinând cont de situaţia economică precară a Episcopiei noastre, niciuna dintre vizite nu a fost decontată din banii Centrului Eparhial, ci toate au fost suportate de partenerii externi sau din donaţiile unor binefăcători din ţară sau din străinătate.

În urma acestor legături şi contacte, Episcopia noastră a primit din partea fundaţiei Diakonia din Neuendettelsau suma de 14.000 de euro, un camion, aparatură medicală, mobilier, articole de îmbrăcăminte, încălţăminte etc.; la iniţiativa conducerii Diakoniei din Neuendettelsau, am trimis la studii în Germania

un număr de 24 de tineri; din partea Parohiei Ortodoxe Române „Sfânta Maria” din Anaheim, California, S.U.A. am încasat un cec de 5.000 de dolari; o doamnă din această parohie a oferit Episcopiei noastre suma de 10.000 de dolari; iar o asociație ortodoxă din Filiro, Grecia, ne-a trimis două tiruri cu articole de îmbrăcăminte, încălțăminte, alimente etc.

La invitația conducerii Diakoniei din Neuendettelsau, trei grupuri de aproximativ 25 de persoane din eparhia noastră s-au deplasat în Germania, timp de 5 zile (în anul 2009, 2011 şi 2014), având asigurate transportul, cazarea, mesele, precum şi banii de buzunar.

La relațiile externe ale Episcopiei noastre menționăm: 11 vizite în Germania (mai 2008, septembrie-octombrie 2009, septembrie 2011, martie 2012, mai 2013, martie 2014, octombrie 2014, martie 2015, septembrie 2015, martie 2016 şi septembrie 2017), 4 în Statele Unite ale Americii (octombrie 2008, aprilie 2010, iulie 2010 şi noiembrie 2011), două în Noua Zeelandă (noiembrie 2013 şi aprilie 2015), două în Spania (iunie 2010 şi noiembrie 2016), două în Finlanda (iulie 2012 şi august 2015), una în Africa de Sud (ianuarie 2013 - unde episcopul Sălajului a sfințit prima piatră de temelie a unei biserici româneşti de pe continentul african), una în Australia (noiembrie 2013), una în Madagascar (martie-aprilie 2017), una în Suedia (iulie 2014), una în Estonia (august 2017), una în Grecia (noiembrie 2009) şi una în Serbia (iunie 2013).

Pe lângă aceste vizite externe ale unor delegați ai eparhiei noastre, consemnăm şi 4 participări la conferințe sau evenimente internaționale: două în Grecia (septembrie-octombrie 2008 şi iunie 2013), una în Iran (mai 2016), precum şi una la lucrările Sfântului şi Marelui Sinod al Bisericii Ortodoxe din Creta, Grecia (iunie 2016).

De asemenea, Centrul Eparhial al Episcopiei Sălajului a organizat un pelerinaj în Israel şi Palestina (în noiembrie 2008).

Din cele menționate constatăm că, în cei 10 ani de existență ai eparhiei noastre, delegații ale Episcopiei Sălajului s-au deplasat în 13 țări de pe toate cele 5 continente ale lumii.

Activitatea social-filantropică

Din anul 2007, activitățile cu caracter social s-au amplificat şi diversificat în eparhia noastră, adresându-se unui număr tot mai mare de persoane şi de problematici sociale, generate de transformările profunde prin care a trecut întreaga societate românească. Fenomenul îmbătrânirii populației şi migrația, evidente mai ales în mediul rural, au fost motivele pentru care, la nivelul Episcopiei noastre, a fost creată o rețea de servicii de îngrijire la domiciliu, în care au fost implicate 16 parohii. Anual, au beneficiat de aceste servicii, în medie, peste 200 de vârstnici.

Pentru persoanele de vârsta a treia care au nevoie de sprijin permanent, au fost deschise două centre rezidențiale, la Românaşi (acesta fiind cel mai mare centru de servicii sociale din Transilvania) şi Bic. Împreună, cele două centre au o capacitate de 85 de locuri.

În aceşti ani, la Românaşi, Zalău şi Şimleu Silvaniei au fost inaugurate 3 centre de zi pentru 100 de copii. La Iaz a fost dată în folosință o nouă clădire pentru copiii care beneficiază de servicii în regim rezidențial. Dotările din cadrul centrului „Sfântul Pantelimon" al Mănăstirii Bic unde funcționează, de asemenea, o şcoală şi o grădiniță socială pentru 20 de copii, au fost aduse la standardele impuse de legislația actuală.

În Şimleu Silvaniei a fost deschisă o cantină socială, care oferă hrană pentru 50 de persoane zilnic. În cadrul Centrului

de Servicii Sociale Multifuncționale „Filantropia" din Şimleu Silvaniei au fost inaugurate 4 locuințe de tranzit, iar la Asociația „Filantropia Porolissum" din Zalău funcționează un serviciu specializat pentru adicții. Pentru a creiona paleta de servicii sociale acreditate din Episcopia Sălajului trebuie amintite, de asemenea, activitățile adresate persoanelor care se confruntă cu situații de risc social, în care au fost implicați anual între 38 şi 64 de angajați.

În ceea ce priveşte activitățile neacreditate, Sectorul Social al Episcopiei Sălajului a inițiat în aceşti ani 232 de proiecte sociale, adresate copiilor, adolescenților, adulților şi vârstnicilor, după cum urmează: 153 de elevi au fost implicați în activități de voluntariat prin Centrul „Sfântul Nicolae", în activități de mentorat prin Centrul Şcolar pentru Educație Incluzivă sau în acțiuni de prevenire şi combatere a consumului de substanțe psihotrope, de promovare a valorilor creştine, precum şi în activități de ajutorare a oamenilor sărmani. 67 de elevi au primit burse de studiu în valoare de 44.300 lei, 553 au fost ajutați cu rechizite, echipament sportiv şi uniforme, iar 162 de copii au primit, în ajunul marilor sărbători, pachete cu alimente, articole de îmbrăcăminte şi încălțăminte noi. 11 copii şi două şcoli - Şcoala cu clasele I-IV din Borza şi Liceul Ortodox „Sfântul Nicolae" din Zalău - au primit calculatoare gratuit, iar două clase ale Liceului Ortodox au fost dotate cu mobilier nou constând în bănci şi scaune pentru elevi.

Proiecte pentru adulți: 38 de persoane cu probleme grave de sănătate au fost ajutate cu suma de 201.000 lei. 41 de persoane cu dizabilități locomotorii au primit dispozitive care să le faciliteze deplasarea, iar 64 de persoane cu probleme de vedere au primit Biblia pe suport audio. Peste 6.000 de persoane aflate în nevoi au primit ajutor material şi financiar, cu ocazia sărbătorilor creştine. 334 de persoane au primit consiliere şi au fost informate în

problemele legate de violența în familie, consumul de alcool, creşterea şi educarea copiilor, calificare/ recalificare în domeniul social. Prin colectele realizate în parohiile din eparhia noastră, 33 de familii din Sălaj, 250 de familii din județul Olt şi 100 de familii din Suceava au primit ajutoare în urma inundațiilor.

Proiecte pentru vârstnici: 386 persoane care se confruntă cu singurătatea sau cu probleme financiare au primit sprijin material şi financiar.

Pentru susținerea întregii activități de asistență socială şi filantropică, în această perioadă, la nivelul Episcopiei Sălajului a fost cheltuită suma de 6.374.000 lei, din care 3.180.318 din fonduri publice, sub formă de subvenții sau sprijin financiar pentru activități sociale, iar cea mai mare parte a acestor cheltuieli a fost asigurată din fondurile proprii ale unităților de cult implicate, prin donații, sponsorizări sau colecte.

Activitatea economică

În ziua de 30 noiembrie 2007, Consiliul Județean Sălaj a pus la dispoziția Episcopiei noastre, pe termen de 10 ani, spațiile în care centrul eparhial şi-a desfăşurat activitatea timp de patru ani şi jumătate. Între ianuarie-mai 2008 a avut loc reabilitarea şi reamenajarea încăperilor respective, care au fost dotate cu mobilierul necesar, cu aparatura electronică şi cu toate cele necesare bunului mers al unei Eparhii.

În anul 2008, în curtea Centrului Eparhial de pe strada Avram Iancu nr. 29 au fost ridicate două garaje şi un foişor.

În toamna anului 2010 a fost achiziționat de către Episcopie un teren cu suprafața de 2,60 hectare, în zona „Sub Meseş” din Zalău, în vederea construirii sediului eparhial. În primăvara anului 2011 am fost nevoiți să mai cumpărăm lângă pământul

Episcopiei un teren de 52 de ari, pentru a avea drum de acces către proprietate.

În 7 septembrie 2010 s-a sfințit piatra de temelie pentru clădirea Centrului Eparhial, lucrările fiind efectuate într-un ritm accelerat până în anul 2013. În 12 septembrie 2012 s-a sfințit şi piatra de temelie a paraclisului Centrului Eparhial, care a fost pictat, fiind achiziționate candelabrele, iconostasul, mobilierul bisericesc, covoarele şi toate cele necesare săvârşirii sfintelor slujbe. În paralel, au fost dotate cu mobilierul necesar reşedința episcopală, birourile, camerele de oaspeți, sala de conferințe şi magaziile, unele spații fiind înzestrate cu aparate de aer condiționat. În urma finalizării lucrărilor, Centrul Eparhial a fost sfințit de către Preasfințitul Părinte Petroniu, în 18 octombrie 2012, în prezența Înaltpreasfințiților Părinți Mitropoliți Laurențiu al Ardealului şi Andrei al Clujului, Maramureşului şi Sălajului, precum şi a Preasfințitului Părinte Iustin Sigheteanul, Arhiereu Vicar al Episcopiei Maramureşului şi Sătmarului. În 28 noiembrie 2012, Preasfințitul Părinte Petroniu s-a mutat în noul sediu, iar aparatul administrativ al Episcopiei Sălajului a început să-şi desfăşoare activitatea aici din data de 3 decembrie 2012.

Toată munca depusă a fost încoronată cu sfințirea paraclisului Centrului Eparhial de către Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, alături de Înaltpreasfințitul Părinte Andrei, Mitropolitul Clujului, Maramureşului şi Sălajului, Preasfințitul Părinte Sofronie, Episcopul Oradiei, Preasfințitul Părinte Petroniu, Episcopul Sălajului şi Preasfințitul Părinte Iustin Sigheteanul, Arhiereu Vicar al Episcopiei Maramureşului şi Sătmarului, în ziua de 14 septembrie 2013.

Dacă la data respectivă lucrările la sediul Centrului Eparhial au fost finalizate, cele din curtea palatului administrativ au

continuat, pentru crearea condițiilor optime de desfăşurare a activităților zilnice.

Al doilea segment al străzii Tipografilor, care duce la Centrul Eparhial, a fost redenumit, primind numele de strada Episcopiei şi a fost asfaltat de către unii sponsori.

A fost ridicat gardul din beton şi fier forjat (baza şi stâlpii acestuia fiind placați cu cărămidă aparentă), a fost montat un gard metalic (în partea dinspre pârâu a proprietății), precum şi cele două porți de acces.

În curtea Centrului Eparhial au fost asfaltate drumurile de acces din fața şi din spatele clădirii, fiind amenajată o parcare cu copertină, au fost ridicate trei ziduri de sprijin, în jurul palatului episcopal au fost turnate rigole şi trotuare, iar în curte două alei de acces (între clădire şi anexă, între drumul din față şi iaz), au fost construite două foişoare, a fost montat un parc fotovoltaic pentru asigurarea curentului electric necesar întregii proprietăți, s-a efectuat un foraj de mare adâncime pentru asigurarea apei potabile, a fost realizat iluminatul ormanental al clădirii, precum şi cel al întregii proprietăți, pe frontispiciul clădirii a fost montat un vultur bicefal, realizat din bronz, au fost instalate trei țevi subterane de scurgere, de mari dimensiuni, până în pârâu şi fosa septică, au fost amenajate spațiile verzi cu flori, sute de pomi fructiferi, viță de vie, arbuşti ornamentali şi gazon.

De asemenea, a fost amenajată gospodăria, fiind construite: o clădire anexă, hambarul de lemne, cinci solarii, un iaz de peşte, zona cultivabilă a fost îngrădită şi o mare parte a ei a fost acoperită cu plasă antigrindină, fiind realizat un sistem de irigare. A fost turnat un rezervor subteran de apă, de 14.000 de litri. În acelaşi timp, au fost procurate 6 bazine de apă, a câte 2.000 de litri fiecare, precum şi un bazin de inox, de 5.000 de litri. Totodată au fost achiziționate utilajele pentru efectuarea lucrărilor curente în curtea şi în grădina Centrului Eparhial (un tractoraş

cu remorcă, două maşini pentru tuns gazonul, o motocoasă şi un motocultor). Tot în zona gospodăriei a fost montată o centrală termică la microferma de pui.

Pentru deplasările chiriarhului şi ale celor din administrația eparhială au fost obținute, prin sponsorizare, două autoturisme Volkswagen Sharan.

În anul 2016 au fost efectuate unele lucrări de renovare la sediul Centrului Eparhial.

În sinteză, aceasta este activitatea Episcopiei Sălajului de la înființarea ei, în urmă cu zece ani, până astăzi.

Vă felicit pe toți preoții, monahii şi monahiile pentru activitățile tot mai diverse pe care le desfăşurați în parohii şi în mănăstiri.

Bunul Dumnezeu să ne ajute tuturor.

Inaugurarea centenarului Marii Uniri la Zalău[1]

Preasfinția Voastră, Preacucernici Părinți, distinse domnule academician, stimate oficialități, distinse cadre militare, dragi invitați

Teritoriul țării noastre a fost locuit din cele mai vechi timpuri. În sprijinul acestei afirmații vin fosilele umane descoperite în Peştera cu Oase, din apropierea oraşului Anina, în județul Caraş-Severin. Acestea reprezintă cele mai vechi rămăşițe din Europa ale omului modern (homo sapiens), fiind datate la o vechime între 38.000 şi 42.000 de ani.

Tăblițele de lut descoperite la Tărtăria, în județul Alba, reprezintă una dintre primele mărturii din istoria umanității referitoare la utilizarea scrisului. După cercetări amănunțite cu metoda carbonului radioactiv, tăblițele au fost datate ca aparținând perioadei de început a culturii Vinca, în jurul anului 5.500 î.Hr., fiind cu 2.000 de ani mai vechi decât scrierea cuneiformă a sumerienilor (inventată în jurul anului 3.500 î.Hr.) şi cu 2.400 de ani mai vechi decât scrierea hieroglifică a egiptenilor (care a apărut în jurul anului 3.100 î.Hr.).

Pământul binecuvântat de Dumnezeu în care locuiesc românii, înzestrat cu rare frumuseți naturale şi numeroase bogății ale solului şi subsolului, pentru că România este cea mai bogată țară din Europa în ceea ce priveşte resursele de aur, l-au făcut să fie mereu râvnit şi uneori ocupat, vremelnic, de

---

[1] Cuvânt rostit în 22 noiembrie 2017 în catedrala episcopală din Zalău.

unele popoare, care şi-au lăsat amprenta asupra istoriei şi culturii noastre.

Primul conducător de oşti care a încercat să-i supună pe sciții aflați la nord de Dunăre a fost regele persan Darius I (522-486 î.Hr.), în anul 513 î.Hr. Istoricul Herodot ne relatează în acest sens că: „Aflând despre această intenție, regii sciților i-au trimis lui Darius I un sol, care i-a oferit acestuia în dar o pasăre, un şoarece, o broască şi cinci săgeți. Mesajul darurilor către perşi era următorul: Dacă nu veți zbura în înaltul cerului, preschimbați în păsări, sau dacă nu vă veți ascunde sub pământ, preschimbați în şoareci, sau dacă nu veți sări în bălți, preschimbați în broaşte, înapoi n-o să vă întoarceți, căci veți pieri de săgețile noastre”.

Darius I a pornit campania planificată împotriva sciților, construind, cu ajutorul meşterilor greci, primul pod peste Dunăre. Oştirea sciților condusă de Idanthyrsus însă nu s-a confruntat cu armata lui Darius I, ci a atras-o tot mai adânc în interiorul țării, hărțuind-o în permanență. Sătul să-i tot urmărească pe sciți, Darius I i-a trimis lui Idanthyrsus o scrisoare, prin care îl soma fie să lupte, fie să se predea. Regele sciților i-a răspuns: „Noi nu avem oraşe sau teritorii de pierdut, de vreme ce ducem un trai nomad, însă dacă vrei să te lupți cu noi, vino, găseşte mormintele înaintaşilor noştri, încearcă să le distrugi şi atunci vei afla dacă vrem să ne luptăm cu tine”. După o lună de urmărire a sciților, armatele lui Darius I s-au retras, expediția în Sciția fiind un eşec.

Înainte de a porni în campania sa spre Orient, în primăvara anului 335 î.Hr., Alexandru Macedon a întreprins o incursiune până la nord de Dunăre, unde a încheiat pace cu geții de aici şi cu vecinii lor din vest, celții.

Primul înaintaş al nostru care i-a unit pe locuitorii din această zonă, a fost regele Burebista (82-44 î.Hr.) întemeietorul statului dac.

Cel dintâi cap încoronat care i-a biruit pe daci a fost marele împărat Traian, în urma celor două războaie, din 101-102 d.Hr. şi 105-106 d.Hr.

Colonizarea Daciei de către romani a avut loc până în anul 275 d.Hr., când a avut loc retragerea aureliană, datorată invaziei popoarelor migratoare din est.

În secolele X-XI s-au cristalizat primele formaţiuni statale româneşti, precum: cnezatele lui Ioan şi Farcaş, dar şi voievodatele lui Gelu, Menumorut, Glad, Ahtum, Litovoi şi Seneslau.

Între veacurile XI-XIII, după cucerirea Banatului şi a părţilor vestice (numite ulterior Partium), Transilvania a devenit provincie a Regatului Ungariei, însă românii au fost întotdeauna majoritari aici, încât cel mai mare rege maghiar a fost nimeni altul decât românul Matei Corvin (1458-1490).

În veacul al XIV-lea au fost înfiinţate Ţara Românească şi Moldova.

După ce turcii au cucerit Constantinopolul, în 29 mai 1453, Imperiul Otoman s-a tot extins spre Apusul Europei, ocupând ţările din sudul Dunării, iar în 1526, în urma bătăliei de la Mohacs, turcii au început să pună stăpânire şi pe Ungaria, ajungând să asedieze de două ori Viena, în 1529 şi 1683. În această situaţie, grecii, bulgarii, sârbii, albanezii şi ungurii nu aveau cârmuitori din neamul lor, erau judecaţi după legile otomane şi erau socotiţi supuşi fără drepturi politice, cele mai multe dintre bisericile lor fiind prefăcute în moschei. În acelaşi timp, românii aveau domni pământeni, aleşi de boieri, pe care sultanul îi întărea în scaun sau putea să-i detroneze, dar nu-i înlocuia decât tot cu domni pământeni. Ţara Românească plătea tribut, dar era, ca şi Moldova şi Transilvania, o ţară deosebită de Imperiul Otoman, cu graniţe, cu legi proprii, cu biserici şi mănăstiri. Mai mult chiar, turcii nu puteau să aibă moschei sau

cimitire pe pământul Țării Româneşti, nici să cumpere moşii acolo. Anton Maria del Chiaro, secretarul de limbi occidentale al Sfântului Constantin Brâncoveanu, a consemnat în acest sens că: „În toată Valahia, ca şi în Moldova, nu se găseşte nicio moschee, cât de neînsemnată, aşa că pentru rugăciunile lor, turcii sunt nevoiți să se adune într-un loc mai retras, unde şi le fac cu toată discreția".

De asemenea, după căderea Imperiului Bizantin şi a țărilor ortodoxe din Sudul Dunării, Valahia a rămas singura țară a cărei autonomie acordată de Înalta Poartă permitea refugiaților greci, bulgari, sirieni, ierusalimiteni etc. să se îndrepte către ea, făcând-o să devină centrul cultural al lumii ortodoxe.

În Țara Românească au fost publicate cărți de cult în limbile greacă, slavonă, română şi arabă, pentru creştinii ortodocşi aflați sub jugul otoman, iar primele tipografii din Georgia şi din Siria au fost donația domnitorului Constantin Brâncoveanu şi a mitropolitului Antim Ivireanul, pentru că Biserica Ortodoxă a fost întotdeauna alături de poporul pe care l-a slujit.

În acelaşi timp, unitatea de credință şi limbă a românilor din cele trei provincii româneşti a menținut trează şi unitatea de neam. Dacă în 1642 s-a tipărit, în satul Prisaca, de lângă Alba Iulia, „cu voia şi cu porunca" principelui Gheorghe Rakoczy I, un catehism în limba română, dar cu un conținut calvinizant, în 1645, mitropolitul Varlaam al Moldovei a alcătuit un „Răspuns la catehismul calvinesc". Cazania tipărită de acelaşi mitropolit al Moldovei, în anul 1643, a cunoscut cea mai largă răspândire dintre vechile tipărituri româneşti, încât a contribuit nu numai la apărarea Ortodoxiei, ci şi la întărirea conştiinței de unitate națională românească. Această carte, cea mai citită din trecutul nostru, s-a răspândit mai mult în Transilvania, Banat, Bihor şi Maramureş, unde s-au găsit peste 350 de exemplare. În anul 1679, mitropolitul Dosoftei al Moldovei a tradus în limba română

Sfânta Liturghie a Sfântului Ioan Gură de Aur, precizând că această traducere era destinată pentru „toată seminția românească de pretutindeni”. În contextul politicii de stat austriece de atragere a românilor ortodocşi din Transilvania la catolicism, ieromonahul Antim Ivireanul a imprimat în anul 1699, la Mănăstirea Snagov din Țara Românească, lucrarea polemică a lui Maxim Peloponezianul, intitulată „Carte sau lumină cu drepte dovezi din dogmele Bisericii Răsăritului asupra dezbinării papistaşilor”. Această carte a fost tipărită în mod special pentru a veni în sprijinul credincioşilor români din Transilvania, care erau amenințați de acțiunea prozelitistă a catolicilor. De asemenea, tot în anul 1699, Antim Ivireanul l-a trimis la Alba Iulia pe ucenicul său Mihail Ştefan, care a tipărit acolo două cărți, o „Bucoavnă” şi un „Chiriacodromion”, pentru folosul sufletesc al credincioşilor transilvăneni.

Pe lângă unguri şi otomani, au mai trecut pe la noi tătarii, polonii, habsburgii şi ruşii. Unii au plecat în goana cailor, cum au şi venit, pe când alții s-au cuibărit aici o perioadă mai scurtă sau mai îndelungată de timp.

Cu toate că poporul nostru a fost adeseori umilit şi uneori chiar îngenuncheat, a ştiut să-şi ridice fruntea atunci când a fost cazul, de aceea a existat un Mihai Viteazul în 1600, un Avram Iancu în 1848, un Alexandru Ioan Cuza în 1859 şi o întreagă nație română în 1918, iar Biserica Ortodoxă Română a fost întotdeauna alături de popor şi de conducătorii lui la aceste importante evenimente.

Întrucât în 1918 scaunul de mitropolit al Ardealului era vacant, episcopii Miron Cristea al Caransebeşului şi Ioan Ignatie Papp al Aradului au fost cei mai de seamă reprezentanți ai Bisericii Ortodoxe la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia, de la 1 decembrie 1918.

Ziua respectivă a debutat cu săvârşirea Sfintei Liturghii, atât în biserica ortodoxă, cât şi în cea greco-catolică. La ora 10, s-au adunat pe Câmpia de la Alba Iulia peste 100.000 de români, în frunte cu ierarhii ortodocşi şi greco-catolici, însoţiţi de numeroşi protopopi, preoţi, profesori de teologie etc, care au hotărât în unanimitate unirea Transilvaniei cu România.

Dacă în 1918, românii din Basarabia, Bucovina şi Transilvania, dar şi alte minorităţi etnice de aici, şi-au exprimat dorinţa de a se uni cu România şi dreptul legitim de a convieţui în libertate şi bună înţelegere în aceeaşi ţară, astăzi, la aproape 100 de ani de la acel eveniment măreţ, putem afirma că românii şi-au ţinut promisiunile făcute în 1918, din moment ce minorităţile de la noi se manifestă liber, au locuri de drept în şcoli şi în parlament, ocupă funcţii importante în toate structurile de conducere din România, în frunte cu şeful statului, ceea ce denotă fără echivoc că românii sunt cel mai tolerant popor din Europa.

Mă bucur nespus pentru că evenimentul de astăzi are loc în catedrala episcopală din Zalău şi cu aceasta declar deschise manifestările dedicate centenarului Marii Uniri în judeţul Sălaj.

Vă mulţumesc.

„Tinere, dă-Mi inima ta!”[1]

Prin purtarea de grijă a Bunului Dumnezeu şi prin îndelungatele şi numeroasele eforturi şi jertfe ale poporului român, anul acesta se împlinesc o sută de ani de la Marea Unire a Basarabiei, Bucovinei şi Transilvaniei cu România, dar şi zece ani de la întronizarea primului episcop al Sălajului. Dacă Marea Unire nu avea loc, nu ar fi existat Mitropolia Clujului, Maramureşului şi Sălajului, nici Episcopia Sălajului, care sunt roadele fireşti ale manifestării libere a credinței poporului dreptcredincios care trăieşte pe aceste meleaguri binecuvântate de Dumnezeu.

În acest an are loc la Zalău Reuniunea Tinerilor Ortodocşi din Mitropolia Clujului, Maramureşului şi Sălajului, prilej de întâlnire pentru cei mai curați, inteligenți şi frumoşi tineri ardeleni. Domnul Hristos a afirmat că „*unde sunt doi sau trei adunați în numele Meu, acolo sunt şi Eu în mijlocul lor*” (Matei 18,20), motiv pentru care la aceste reuniuni noi ne adresăm salutul creştinesc: „Hristos în mijlocul nostru” şi răspundem: „Este şi va fi”.

Adolescența şi tinerețea reprezintă o vârstă a căutărilor şi a descoperirilor, a primelor alegeri importante, care pot marca întreaga existență a unei persoane.

Tinerețea este şi vremea tentațiilor şi a provocărilor din partea lumii şi a anturajelor, care îi devin tânărului mai apropiate decât părinții şi familia sa, iar lipsa de experiență şi de discernământ pot duce la căderi, de aceea Dumnezeu a zis:

[1] Cuvânt rostit în ziua de 17 august 2018, în catedrala din Zalău, cu prilejul Reuniunii Tinerilor Ortodocşi din Mitropolia Clujului, Maramureşului şi Sălajului.

„*Tinere, dă-Mi inima ta şi ochii tăi să vegheze asupra căilor mele*” (Pildele lui Solomon 23,26).

În planul lui Dumnezeu de mântuire a lumii tinerii nu au fost trecuţi cu vederea, ci au jucat cele mai importante roluri. Voi da doar câteva exemple în acest sens:

„*Iosif era de şaptesprezece ani când păştea oile împreună cu fraţii săi. Şi l-au vândut aceştia ismaeliţilor, care l-au dus pe Iosif în Egipt*” (Facere 37,2 şi 37,28). Iosif şi-a strămutat în Egipt tatăl, fraţii cu soţiile şi nepoţii, „*iar sufletele care au intrat cu Iacob în Egipt, odrăslite din coapsele lui, fără a le socoti pe femeile fiilor lui Iacob, au fost de toate şaizeci şi şase*” (Facere 46,26). Din aceste aproximativ o sută de persoane s-a născut poporul ales, care s-a maturizat în Egipt, devenind capabil să primească Legea Vechiului Testament în Muntele Sinai, iar la plinirea vremii s-a învrednicit să dea naştere după trup Mântuitorului lumii.

David, mezinul lui Iesei şi viitorul rege al evreilor, era doar „*un copilandru*” (I Regi 17,42) când s-a luptat şi l-a biruit pe uriaşul Goliat, dovedind prin aceasta că filistenii, duşmanii de temut ai fiilor lui Israel, nu erau de neînfrânt. „*Iar filistenii, văzând că viteazul lor a murit, au luat-o la fugă. Iar bărbaţii lui Israel şi ai lui Iuda s-au ridicat şi au dat strigăt şi i-au fugărit până la intrarea în Gat şi până la poarta Ascalonului; iar răniţii filistenilor au căzut pe calea ce duce deopotrivă la Gat şi la Ecron. Iar bărbaţii lui Israel, la întoarcerea lor din urmărirea filistenilor, prădau tabăra acelora. Iar David, luând capul filisteanului, l-a dus în Ierusalim şi armele aceluia şi le-a pus în cortul său*” (I Regi 17,51-54).

Sfânta Fecioară Maria avea doar 15 ani la Bunavestire şi 16 ani când L-a născut pe Fiul lui Dumnezeu întrupat.

Sfântul Ioan Botezătorul era de treizeci de ani când a ieşit din pustie ca să-i boteze pe evrei în râul Iordan.

La aceeaşi vârstă şi-a început şi Domnul Hristos activitatea publică, iar Sfântul Ioan Evanghelistul avea în jur de douăzeci şi cinci de ani când a fost chemat de Mântuitorul la apostolat, fiind cel mai tânăr dintre Sfinţii Apostoli.

Pe lângă sfinţii înfăţişaţi până acum, pe care îi întâlnim în paginile Sfintei Scripturi, în Biserică au existat numeroşi copii, adolescenţi şi tineri cu viaţă sfântă, dintre care voi prezenta doar câţiva: Sfântul Mare Mucenic şi Tămăduitor Pantelimon, Sfântul Mare Mucenic Ioan cel Nou de la Suceava şi Sfânta Mare Muceniţă Varvara, care au trăit doar 30 de ani şi au ajuns la sfinţenie, Sfânta Cuvioasă Parascheva a vieţuit 27 de ani, Sfântul Mare Mucenic Dimitrie, Izvorâtorul de Mir, 26 de ani, Sfântul Mare Mucenic Mina 24 de ani, Sfântul Mare Mucenic Gheorghe 23 de ani, Sfântul Mucenic Fanurie şi Sfânta Muceniţă Iuliana 19 ani, Sfântul Mucenic Ioan Valahul şi Sfânta Mare Muceniţă Ecaterina 18 ani, Sfânta Mare Muceniţă Chiriachi 16 ani, Sfântul Mucenic Neofit, Sfântul Mucenic Mamant şi Sfânta Mare Muceniţă Marina 15 ani, Sfânta Muceniţă Filofteia de la Argeş şi Sfânta Muceniţă Pistis 12 ani, Sfânta Muceniţă Elpis 10 ani, Sfânta Muceniţă Agapi 9 ani şi Sfântul Mucenic Chiric 3 ani. Demn de menţionat este faptul că dintre aceşti 20 de sfinţi, 19 au suferit moarte mucenicească pentru credinţa lor în Domnul Hristos.

Adolescenţii şi tinerii al căror nume a rămas încrustat pentru totdeauna pe răbojul nepieritor al istoriei, nu au fost doar persoane contemplative preocupate de viaţa spirituală, care au ajuns la sfinţenie, ci şi impetuoşi conducători de oşti, dintre care îl voi aminti numai pe Alexandru Macedon, care în viaţa lui nu a cunoscut înfrângerea, iar după ce a devenit rege, la vârsta de 20 de ani, a creat unul dintre cele mai mari imperii din Antichitate, care se întindea din Europa până în Africa şi Asia.

Tinerețea este asociată cu frumusețea, vigoarea fizică şi cutezanța, este vârsta când se creează planuri, care pot deveni realitate în viitor. Vremea tinereții are însă încercările şi riscurile ei, de aceea tinerii au nevoie de un povățuitor duhovnicesc, care să-i sfătuiască şi de care să asculte, pentru a călători în siguranță pe valurile înspumate ale acestei vieți către limanul cel neînviforat al mântuirii.

Unul dintre marile riscuri ale vremii în care trăim este lumea virtuală, care îi îndepărtează pe copii şi tineri unul de celălalt, creând un univers paralel, în care aproapele nu are ce căuta, iar cei mai mulți dintre utilizatorii internetului se identifică cu un personaj inexistent în realitate, care stabileşte legături sau intră în conflict cu alte personaje virtuale, fără a şti cine se ascunde în spatele acestora.

Oamenii au fost creați de Dumnezeu după chipul Său, al Sfintei Treimi, pentru a trăi în comuniune, nu în izolare, de aceea atunci când cineva cade, o face singur, însă nimeni nu se mântuieşte singur, ci numai în comunitatea Bisericii. Din acest motiv, înțeleptul Solomon a scris că „*e mai bine să fie doi decât unul singur, căci pentru osteneala lor au plată mai bună; şi dacă unul cade, fratele său îl ridică; dar vai celui ce este singur când cade, că el nu are pe un altul care să-l ridice*” (Ecclesiast 4,9-10).

Tocmai de aceea Dumnezeu a lăsat prietenia dintre oameni, iar Sfinții Părinți prețuiesc foarte mult acest nobil sentiment, despre care Sfântul Ioan Gură de Aur a scris: „Cu adevărat, prietenul credincios este o mângâiere în viață. Ce n-ar fi în stare să facă un prieten adevărat? Câtă plăcere, câtă prisosință şi cât temei nu aduce el? Poți descoperi nenumărate comori, dar nimic nu prețuieşte cât un prieten adevărat. Să arătăm mai întâi bucuriile legate de prietenie. Vederea unui prieten îmbracă inima în sărbătoare şi o înfloreşte; te legi de el cu un lanț care-ți

umple sufletul de o fericire nespusă; chiar numai aducerea-aminte despre el dă aripi gândului şi-l înalță. Vorbim despre prietenii buni, care sunt devotați şi jertfelnici. Vorbim despre cei care ard de prietenie. Dacă vreunul din voi are un prieten din aceştia, va recunoaşte că spun drept şi de l-ar vedea în fiecare zi şi tot nu s-ar sătura şi îi doreşte ceea ce sieşi îşi doreşte. Ştiu pe cineva care le cerea sfinților să se roage mai întâi pentru prietenul său şi după aceea şi pentru sine. Atât de mare dar este un prieten adevărat, că de dragul lui îți sunt scumpe unele locuri şi unele vremuri. După cum un trup frumos sau o floare aleasă răspândesc o mireasmă în jurul lor, tot astfel prietenii lasă ceva din farmecul lor locurilor pe unde au trecut; aşa că, adesea, aflându-ne acolo fără ei, plângem şi suspinăm, aducându-ne aminte de vremea petrecută împreună. Nu putem arăta prin grai bucuria pe care ne-o dăruieşte întâlnirea cu prietenii, numai aceia o cunosc care au încercat-o. Dacă un prieten ne porunceşte ceva, îi mulțumim, dacă stă la cumpănă, ne mâhnim. Nu e nimic din ce este al nostru, care să nu fie şi al lor. Chiar dacă disprețuim bunurile pământeşti, din pricina prietenilor noştri nu am vrea să părăsim lumea aceasta, fiindcă ei ne sunt mai dragi decât lumina zilei”[1].

Dragi tineri, bine ați venit la Zalău şi din moment ce Dumnezeu v-a adunat aici, în numele Lui, nu uitați că „*Binecuvântat este Cel ce vine întru numele Domnului!*” (Matei 21,9).

În aceste două zile ale Reuniunii Tinerilor Ortodocşi din Mitropolia Clujului, Maramureşului şi Sălajului aveți prilejul fericit de a vă face noi prieteni şi de a adânci vechile prietenii, de aceea nu irosiți această ocazie, având în minte faptul că cel mai

[1] **Sfântul Ioan Gură de Aur, Arhiepiscopul Constantinopolului**, *Comentariile sau explicarea Epistolei I către Tesaloniceni, Omilia a II-a*, traducere din limba greacă de Arhim. Theodosie Athanasiu, Bucureşti, Atelierele Grafice I. V. Socecu, 1905, pp. 178-179.

bun prieten al oricărui creştin adevărat este Domnul nostru Iisus Hristos, Care a spus: „*Aceasta este porunca Mea: Să vă iubiţi unii pe alţii aşa cum v-am iubit Eu pe voi. Mai mare iubire decât aceasta nimeni nu are, ca viaţa lui să şi-o pună pentru prietenii săi. Voi sunteţi prietenii Mei, dacă faceţi ceea ce vă poruncesc*" (Ioan 15,12-14).

† Petroniu
Episcopul Sălajului

CUPRINS